



T.C.

UFUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK PROGRAMI

**MESAFELİ SATIŞ SÖZLEŞMELERİNDE KİŞİSEL
VERİLERİN KORUNMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NURDAN PELDA ACAR

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. ŞEBNEM AKİPEK ÖCAL

ANKARA

2024

T.C.
UFUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK PROGRAMI

**MESAFELİ SATIŞ SÖZLEŞMELERİNDE KİŞİSEL
VERİLERİN KORUNMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NURDAN PELDA ACAR

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. ŞEBNEM AKİPEK ÖCAL

ANKARA

2024

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

22/04/2024

Nurdan Pelda ACAR

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca, yoğun temposuna rağmen özveriyle sorularımı cevaplayan, bilgisi ve tecrübeleriyle bana yol gösteren tez danışmanım saygıdeğer hocam Prof. Dr. Şebnem AKİPEK ÖCAL'a, engin bilgi ve görüşlerinden istifade etme imkânı bulduğum sevgili hocam Doç. Dr. Emel BADUR'a, tezimin gelişimine katkıda bulunan ve bana sabırla destek olan Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Naz GÜNEŞ'e sonsuz teşekkürlerimi arz ederim.

Hayatının son 22 yılında beni büyüten, bu günlere getiren güzel yürekli ananem Rukiye KOTAN'a, üzerimdeki emeği ile ilham kaynağım olan annem Edibe ÇEKİÇ'e, her zaman bir adım daha ileri gitmem için beni teşvik eden babam Remzi ÇEKİÇ'e, her koşulda yanımda olup beni hiç yalnız bırakmayan kardeşlerim Umut Emre ÇEKİÇ ve Asel Başak ÇEKİÇ'e, bana her durumda inanan ve destekleyen eşimin saygıdeğer ailesi; annem Nurcan ACAR, babam Osman ACAR ve Hilal Erva ACAR'a, hayatım boyunca desteğini hissettiğim dostum İrem DÜNDAR'a ve başaracağıma dair sonsuz inancı olan hayat arkadaşım, sevgili eşim Burak ACAR'a gönülden sevgilerimi ve teşekkürlerimi sunarım.

,

ÖZET

ACAR, Nurdan Pelda, Mesafeli Satış Sözleşmelerinde Kişisel Verilerin Korunması, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2024.

Dijitalleşen dünyada klasik usulde kurulan satış sözleşmeleri yerini mesafeli satış sözleşmelerine bırakmıştır. Mesafeli satış sözleşmesinin tarafı olan tüketicinin karşılaşılabileceği en büyük sorun kişisel verilerinin güvenliğidir. Zira gündelik hayatın işleyişine etki eden birçok şirketin üzerinde kâr elde ettiği verilerin, hukuka aykırı işlenmesinde veya veri ihlallerinin gerçekleşmesinde tüketicinin göreceği zarar, yadsınamaz bir gerçektir. Ülkemizde tüketiciyi korumak amacıyla 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, veri sahibini korumak amacıyla da 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu noktada 6502 sayılı Kanuna göre gerçek veya tüzel kişiler tüketici sıfatına sahip olabilirken, 6698 sayılı Kanuna göre yalnızca gerçek kişilerin kişisel verileri korunabilmektedir. Bu durumda tüketiciye ait veriler söz konusu olduğunda gerçek kişilerin verileriyle sınırlandırılmıştır. Çalışmamızda tüketicilerin mesafeli satış sözleşmeleri ile paylaştığı kişisel verilerin neler olduğu, bu verilerinin işlenmesinde, korunmasında ve aktarılmasında dikkat edilmesi gereken hususlarla ilgili açıklamalarda bulunulmuştur. Tüketicinin mesafeli satış sözleşmesi aracılığıyla paylaşmış olduğu kişisel verilerinin korunmasına ilişkin sahip olduğu haklar, veri sorumlusunun ise yerine getirmesi gereken yükümlülükler değerlendirilmeye çalışılmıştır. Son olarak mesafeli satış sözleşmelerinde bulunan kişisel verilerin korunamamasından doğan sorumluluklar açıklanmıştır. Çalışmamızın amacı, tüketici ile satıcı arasında eş zamanlı fiziki varlık gözetilmeksizin, internet üzerinden kurulan sözleşmelerde kişisel verilerin konumunun tespit edilmesidir. Bu tespiti yaparken Kişisel Verilerin Korunması Kurulunun vermiş olduğu kararlar etkili olmuştur.

Anahtar Sözcükler: Kişisel Verilerin Korunması, Kişisel Verilerin İşlenmesi, Mesafeli Sözleşmeler, Mesafeli Satış Sözleşmeleri, Online Alışverişler, Elektronik Ticaret

ABSTRACT

ACAR, Nurdan Pelda, Protection of Personal Data in Distance Selling Contracts, Master's Thesis, Ankara, 2024.

In the digitalizing world, sales contracts established in the classical manner have been replaced by distance sales contracts. The biggest problem that a consumer who is a party to a distance sales contract may face is the security of his personal data. Because it is an undeniable fact that the harm that consumers will suffer when the data on which many companies that affect the functioning of daily life are profited is processed unlawfully or data breaches occur. In our country, the Consumer Protection Law No. 6502 has come into force in order to protect the consumer, and the Personal Data Protection Law No. 6698 has come into force in order to protect the data owner. At this point, according to Law No. 6502, real or legal persons can have the title of consumer, while according to Law No. 6698, only the personal data of real persons can be protected. In this case, when it comes to consumer data, it is limited to the data of natural persons. In our study, explanations were made about the personal data that consumers share through distance sales contracts and the issues that should be taken into consideration in the processing, protection and transfer of these data. The rights that the consumer has regarding the protection of personal data shared through a distance sales contract and the obligations that the data controller must fulfill have been tried to be evaluated. Finally, responsibilities arising from the failure to protect personal data in distance sales contracts are explained. The aim of our study is to determine the location of personal data in contracts established over the internet, regardless of the simultaneous physical presence between the consumer and the seller. In making this determination, the decisions made by the Personal Data Protection Board were effective.

Keywords: Protection of Personal Data, Processing of Personal Data, Distance Selling Agreement, Online Shopping, Electronic Commerce

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

BİLDİRİM	i
TEŞEKKÜR	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM.....	3
GENEL OLARAK KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI.....	3
1.1. Kişisel Verilerin Korunması Gerekсинimi	3
1.2. Kişisel Verilerin Korunmasının Gelişimi	4
1.2.1. Kişisel Verilerin Korunmasının Tarihsel Gelişimi	4
1.2.2. Kişisel Verilere İlişkin Yasal Düzenlemeler	6
1.2.2.1. Uluslararası Düzenlemeler.....	6
1.2.2.1.1. Avrupa Konseyindeki Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Düzenlemeler	6
1.2.2.1.2. Avrupa Birliği Düzeyinde Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Düzenlemeler	10
1.2.2.1.2.1. Genel Olarak.....	10
1.2.2.1.2.2. Veri Koruma Direktifi (95/46/EC).....	11
1.2.2.1.2.3. Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Direktifi (GDPR)	14
1.2.2.1.3. OECD Düzeyinde Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Düzenlemeler	17
1.2.2.1.4. Birleşmiş Milletlerdeki Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Düzenlemeler	19
1.2.2.2. Ulusal Düzenlemeler.....	20

1.2.2.2.1. 1982 Anayasası	20
1.2.2.2.2. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu	21
1.2.2.2.3. 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu	22
1.3. Kişisel Verilerin Hukuki Niteliği	23
1.3.1. Ekonomik Yaklaşım	24
1.3.1.1. Mülkiyet Hakkı Görüşü	24
1.3.1.2. Fikri Hak Görüşü	26
1.3.2. Hümanist Yaklaşım	27
1.3.2.1. Temel İnsan Hakkı Görüşü	27
1.3.2.2. Kişilik Hakkı Görüşü	28
1.4. Kişisel Veri Kavramı Ve Unsurları	30
1.4.1. Kişisel Veri Kavramı	30
1.4.2. Kişisel Verinin Unsurları	32
1.4.2.1. Her Türlü Bilgi	32
1.4.2.2. Kimliği Belirli veya Belirlenebilir Kişi Olma	33
1.4.2.2.1. Prenatal Dönemde Kişisel Verilerin Korunması	35
1.4.2.2.2. Postmortal Dönemde Kişisel Verilerin Korunması	36
1.4.2.3. Bilginin Kişiye Ait Olması	37
1.5. Kişisel Verilere İlişkin Temel Kavramlar	38
1.5.1. Kişisel Verilerin İşlenmesi	38
1.5.2. Kişisel Verileri Koruma Kurumu	39
1.5.3. Kişisel Verileri Koruma Kurulu	39
1.5.4. Veri Sorumlusu	40
1.5.5. Veri İşleyen	40
1.6. Kişisel Veri Türleri	41
1.6.1. Özel (Hassas) Nitelikli Kişisel Veri	41
1.6.2. Genel Nitelikli Kişisel Veriler	42

2. BÖLÜM.....	44
MESAFELİ SATIŞ SÖZLEŞMELERİNİN KAPSAMI, HUKUKİ NİTELİĞİ VE YASAL DÜZENLEMELERİ	44
2.1. Dijital Dünyanın Günümüze Yansıması	44
2.2. Elektronik Ticaret Ve Elektronik Sözleşmeler	45
2.2.1. Elektronik Ticaret Kavramı	45
2.2.1.1. İnternet Üzerinden Gerçekleştirilen Elektronik Ticaret.....	47
2.2.1.2. Elektronik Ticaret Sitelerinde Bulunması Gereken Düzenlemeler	48
2.2.2. Elektronik Sözleşme Kavramı.....	53
2.3. Mesafeli Satış Sözleşmesi	54
2.3.1. Mesafeli Satış Sözleşmesinin Tanımı	54
2.3.2. Mesafeli Satış Sözleşmesinin Tarafları	57
2.3.2.1. Satıcı	57
2.3.2.2. Tüketici	59
2.3.3. Mesafeli Satış Sözleşmesinin Unsurları	59
2.3.3.1. Fiziken Karşı Karşıya Gelmemesi.....	60
2.3.3.2. Uzaktan İletişim Araçlarının Kullanılması	61
2.3.3.3. Mesafeli Pazarlama Sisteminin Varlığı.....	63
2.3.4. Mesafeli Satış Sözleşmelerinin Hukuki Niteliği	63
2.3.5. Mesafeli Satış Sözleşmesinin Kurulması	64
2.3.5.1. Öneri ve Öneriye Çağrı.....	64
2.3.5.2. Kabul.....	66
2.3.6. Mesafeli Satış Sözleşmesinin Benzer Sözleşmelerden Farkları.....	67
2.3.6.1. Mesafeli Satımdan Farkları.....	67
2.3.6.2. Elektronik Sözleşmeden Farkları	67
2.4. Mesafeli Satış Sözleşmelerinde Ön Bilgilendirme.....	68
2.5. Mesafeli Satış Sözleşmelerinde Cayma Hakkı.....	70
2.6. Mesafeli Satış Sözleşmesine İlişkin Yasal Düzenlemeler	75

2.6.1. Mesafeli Sözleşmelere İlişkin Avrupa Birliği Direktifleri	75
2.6.2. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun.....	76
3. BÖLÜM.....	78
MESAFELİ SATIŞ SÖZLEŞMELERİ KAPSAMINDA KİŞİSEL VERİ KAVRAMI VE KİŞİSEL VERİLERİN İŞLENMESİ	78
3.1. Mesafeli Satış Sözleşmelerinde Tüketicie Ait İşlenen En Yaygın Kişisel Veriler	78
3.1.1. Kimlik Bilgileri	78
3.1.1.1. Ad ve Soyad	78
3.1.1.2. Kimlik Numarası.....	78
3.1.1.3. Pasaport Bilgileri	79
3.1.2. İletişim Bilgileri	80
3.1.2.1. Adres	80
3.1.2.2. E-Posta Adresi.....	80
3.1.2.3. Telefon Numarası.....	81
3.1.3. İşlem Güvenliği ve Finans Bilgileri	82
3.1.3.1. IP Adresi.....	82
3.1.3.2. Hesap Bilgileri	82
3.1.4. Sağlık Bilgileri	83
3.2. Mesafeli Satış Sözleşmeleri Bağlamında Kişisel Veriler	84
3.2.1. Çerezlerle Kişisel Veriler.....	84
3.2.2. Müşteri Hizmetleri Bakımından Kişisel Veriler	86
3.2.3. Misafir Kullanıcı Olarak Kişisel Veriler	87
3.2.4. Üyelik Programında Kişisel Veriler	88
3.3. Mesafeli Satış Sözleşmelerinde Kişisel Verilerin İşlenmesine İlişkin İlkeler	89
3.3.1. Hukuka ve Dürüstlük Kurallarına Uygun Olarak İşlenmesi	90
3.3.2. Gerekliğinde Güncellenmesi ve Doğru Olması	92
3.3.3. Belirli, Açık ve Meşru Amaçlara Yönelik İşlenme	93
3.3.4. İşlenen Amaçla Sınırlı, İlişkili ve Ölçülü Olması	94

3.3.5. İşlenilen Amacın Gerekthirdiği Süre Boyunca ya da Mevzuatın Öngördüğü Süre Kadar Muhafaza Edilmesi	95
3.4. Mesafeli Satış Sözleşmelerinde Kişisel Verilerin İşlenme Şartları	96
3.4.1. Kişisel Veri Sahibinin Açık Rızasının Bulunması	98
3.4.1.1. Açık Rıza Kavramı ve Unsurları.....	98
3.4.1.2. Açık Rıza Verilmeden Sessiz Kalınması.....	101
3.4.1.3. Açık Rızada Şekil.....	102
3.4.1.4. Açık Rızayı Açıklama Ehliyeti	103
3.4.1.5. Açık Rızanın Verilme Zamanı ve Geri Alınması	104
3.4.1.6. Çocuğun Rızası	104
3.4.2. Kanunlarda Açıkça Öngörölmesi	106
3.4.3. Fiili İmkânsızlık Sebebiyle İlginin Açık Rızasının Alınamaması	106
3.4.4. Sözleşmenin Kurulması veya İfasıyla Doğrudan İlginin Olması	107
3.4.5. Veri Sorumlusunun Hukuki Yükümlülüğünü Yerine Getirebilmesi Amacıyla	108
3.4.6. İlgili Kişinin Kendisi Tarafından Aleni Hale Getirilmesi	109
3.4.7. Bir Hakkın Tesis Edilmesi, Kullanılması veya Korunması İçin Kişisel Veri İşlenmesinin Hasıl Olması.....	110
3.4.8. Veri Sorumlusunun Meşru Menfaati İçin Veri İşlemesinin Hasıl Olması.....	110
3.5. Mesafeli Satış Sözleşmelerinde İşlenen Kişisel Verilerin Aktarılması.....	111
3.5.1. Aktarım Nedenleri ve Aktarılan Gruplar	111
3.5.2. Yurt İçinde Aktarılması.....	112
3.5.3. Yurt Dışında Aktarılması	113
3.5.3.1. Yeterli Korumanın Bulunması	114
3.5.3.2. Yeterli Korumanın Bulunmaması	115
4. BÖLÜM.....	118
MESAFELİ SATIŞ SÖZLEŞMELERİNDE KİŞİSEL VERİLERE İLİŞKİN TARAFLARIN HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ İLE VERİ İHLALLERİNDEN KAYNAKLANAN SORUMLULUK.....	118
4.1. Veri Sorumlusu Satıcının Yükümlölükleri	118

4.1.1. Aydınlatma Yükümlülüğü.....	118
4.1.2. Veri Güvenliğine İlişkin Yükümlülükler	120
4.1.2.1. Teknik Tedbirler	120
4.1.2.2. İdari Tedbirler	122
4.1.3. İlkelere Uygun Hareket Etme Yükümlülüğü.....	123
4.1.4. İmha.....	124
4.1.4.1. Silme	124
4.1.4.2. Yok Etme.....	125
4.1.4.3. Anonim Hale Getirme	125
4.1.5. Tüketicilerin Başvurularını Cevaplama Yükümlülüğü	125
4.1.6. Sır Saklama Yükümlülüğü	126
4.1.7. Sicile (VERBİS) Kayıt ve Veri İşleme Envanteri Hazırlama Yükümlülüğü.....	127
4.2. Tüketicinin Hakları.....	128
4.2.1. Veri sorumlusu Satıcıya Başvurma Hakkı.....	128
4.2.2. Genel Olarak	129
4.2.2.1. Kişisel Verilerin İşlenip İşlenmediğini Öğrenme Hakkı	130
4.2.2.2. Kişisel Veriler İşlenmişse Buna İlişkin Bilgi Talep Etme Hakkı	131
4.2.2.3. Kişisel Verilerin İşlenme Amacını ve Amacına Uygun Olarak Kullanıp Kullanmadığını Öğrenme Hakkı	132
4.2.2.4. Kişisel Verilerin Yurt İçinde veya Yurt Dışında Aktarıldığı Üçüncü Kişileri Bilme Hakkı	132
4.2.2.5. Kişisel Verilerin Düzeltilmesini İsteme Hakkı	132
4.2.2.6. Kişisel Verilerin Silinmesini veya Yok Edilmesini İsteme Hakkı	133
4.2.2.7. Düzeltme ya da Silme veya Anonim Hale Getirme Taleplerinin Üçüncü Kişilere Bildirilmesi Hakkı.....	135
4.2.2.8. İtiraz Hakkı	135
4.2.2.9. Zararın Giderilmesini Talep Etme Hakkı.....	136

4.3. Mesafeli Satış Sözleşmelerinde Kişisel Verilerin Korunamamasından Doğan Sorumluluk	137
4.3.1. Veri Sorumlusu Satıcının Hukuki Sorumluluğu	137
4.3.2. Veri Sorumlusu Satıcının Cezai Sorumluluğu	139
SONUÇ	141
KAYNAKÇA	144
ÖZGEÇMİŞ	161



KISALTMALAR DİZİNİ

AB	: Avrupa Birliği
ABAD	: Avrupa Birliği Adalet Divanı
ABİHA	: Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkındaki Antlaşma
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AK	: Avrupa Konseyi
AY	: Anayasa
AYM	: Anayasa Mahkemesi
Bkz.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
C.	: Cilt
c.	: Cümle
CGK	: Ceza Genel Kurulu
D.	: Daire
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Dergisi
E.	: Esas
E-posta	: Elektronik Posta
E-Sözleşme	: Elektronik Sözleşme
ETDK	: Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun
E-Ticaret	: Elektronik Ticaret
ETKK	: Elektronik Ticaret Koordinasyon Kurulu
f.	: Fıkra
GDPR	: Genel Veri Koruma Tüzüğü
HD	: Hukuk Dairesi
İYS	: Ticari Elektronik İleti Yönetim Sistemi
K.	: Karar
Kurul	: Kişisel Verileri Koruma Kurulu
Kurum	: Kişisel Verileri Koruma Kurumu
KVKK	: Kişisel Verilerin Korunması Kanunu
KVSYAY	: Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik
m.	: Madde

MSY	: Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği
NATO	: North Atlantic Treaty Organization
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
par.	: Paragraf
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SSL	: Secure Sockets Layer
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBBD	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TKHK	: Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNCEFACT	: Birleşmiş Milletler Yönetimi Ticaret ve Ulaştırma Yöntemlerini Kolaylaştırma Merkezi
UNCITRAL	: Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonu
vb.	: Ve benzeri
VERBİS	: Veri Sorumluları Sicil Bilgi Sistemi
VSSHY	: Veri Sorumluları Sicili Hakkında Yönetmelik
YCGK	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu

GİRİŞ

Günümüzde teknolojinin gösterdiği hızlı gelişimle birlikte ticaret, elektronik ortamda da yapılabilmektedir. Özellikle son dönemde insanlığın yaşamış olduğu COVID-19 pandemisinin etkisiyle fiziken yapılan alışverişler, yerini online (çevrimiçi) alışverişlere bırakmıştır. Pandeminin bitmesiyle birlikte kişilerin kazandığı online alışveriş alışkanlığı her geçen gün hızını kesmeden artmaya devam etmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerinde, internet üzerinden yapılan alışveriş oranı, 2019 yılında yüzde 34,1 iken 2023 yılında yüzde 49,5 olmuştur.¹ Market ihtiyacından, giyim ihtiyacına kadar her şeyin çok çeşitli ürün yelpazesinde sunulması, promosyon kodlarıyla fiyatların makul düzeyde olması, tüketicinin alışveriş isteğini her saniye karşılayabilmesine olanak tanınmasıyla birlikte internet alışverişlerinin artış oranının gelecekte de devam etmesi muhtemel olacaktır. Online alışverişlerin yukarıda belirtilen avantajlarının yanı sıra potansiyel tehlikelerine ilişkin varsayımların üzerinde durulması gerekmektedir. Kişisel verileri korumasız şekilde teknolojideki gelişmelere bırakmak veri ihlallerine sebep olabileceği gibi temel insan haklarına da zarar verebilecektir. Bu durum özellikle bir tarafın tüketici olduğu, internet üzerinden akdedilen mesafeli satış sözleşmelerinde karşımıza çıkmaktadır. Zira zayıf konumda bulunan tüketici, internet üzerinden aldığı ürünler için ad, soyad, T.C. kimlik numarası, iletişim bilgileri gibi verilerini satıcıyla paylaşmaktadır. Tüketicinin verilerinin işlenmesinde veya aktarılmasında veri ihlali, hukuka aykırılık veya siber saldırı gerçekleştiğinde; Kişisel Verilerin Korunması Kanunuyla beraber birçok kanun da uygulama alanı bulacaktır. Bu nedenle çalışmayı tüketicilerin kişisel verileri üzerinden sınırlandırma gereksinimi duyulmuştur.

Mesafeli Satış Sözleşmelerinde Kişisel Veriler başlıklı çalışmamız dört bölümde incelenmiştir. İlk bölümde kişisel verilerin korunmasına duyulan ihtiyaç ve bunun sonucunda kişisel verilerin korunmasının tarihsel gelişimi açıklanmıştır. Tarihi süreçte oluşan hukuki düzenlemelere ve kişisel verilerin hukuki niteliğine ilişkin görüşlere değinilmiştir. Akabinde kavramsal tanımlamalarla beraber kişisel veriyi oluşturan unsurlara ve kişisel verinin türlerine yer verilmiştir.

¹ <<[https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2023-49407)>> (Erişim T: 15.02.2024)

İkinci bölümde, mesafeli satış sözleşmesiyle yapılan online alışverişler, hem e-ticarette hem de e-sözleşmeyle kesişim alanı bulduğu için öncelikle e-ticaret tasnif edilmiştir. Zira e-ticaretin kapsam alanı geniş olduğu için yalnızca internet üzerinden gerçekleştirilen e-ticaret konu edilerek sınırlandırılmıştır. Bölümün sonunda ise mesafeli satış sözleşmesiyle ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmiş, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu üzerinden çıkarımlar yapılmıştır. Bir yöntem olarak uygulanan mesafeli satış sözleşmesinin unsurları, niteliği, şekli gibi ayrıntılar bu bölümde incelenmiştir. Son olarak mesafeli satış sözleşmesine ilişkin kanuni düzenlemelere yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde, ilk iki bölümün birleşimi olan “mesafeli satış sözleşmelerinde kişisel veriler” işlenmiştir. Mesafeli satış sözleşmelerinde sıklıkla karşılaşılan kişisel verilerin neler olduğu belirlenmiş, alışveriş yapmadan önce çerezlerle işlenen kişisel verilerin kapsam alanına değinilmiştir. Alışveriş deneyimi için üye olmadan veya üye olarak her halükârda çağrı merkeziyle yapılan görüşmelerde paylaşılan kişisel veriler üzerinde durulmuştur. Akabinde verilerin işlenme şartları için kanunun belirlediği genel ilkeler tüketici bağlamında örneklendirilerek açıklığa kavuşturulmuştur. Verilerin işlenme şartları kanunla sınırlı kalınarak açıklanmış, son olarak verilerin yurt içinde ve yurt dışında aktarılmasına değinilmiştir.

Çalışmamızın son bölümünde bir tarafın veri sahibi/tüketici, diğer tarafın veri sorumlusu/satıcı olduğu ilişkide tarafların hak ve yükümlülüklerin çerçevesi çizilmiştir. Herhangi bir hak ihlali, hukuka aykırılık teşkil edecek durum karşısında veri sorumlusu satıcının hukuki ve cezai yönden sorumluluklarının kapsamı belirlenmiştir.

1. BÖLÜM

GENEL OLARAK KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

1.1. Kişisel Verilerin Korunması Gereksinimi

Kişiler, tarih boyunca sonu gelmeyen merak duygusuyla hareket etmişlerdir. Gelişimin belki de en büyük kaynağını oluşturan merak duygusuyla beraber gözlemler yapmıştır. Çünkü merak duygusu kişiyi bilgiye götüren araç olmasının yanında bir süreci de bünyesinde barındırmaktadır. Bu süreçte öğrenilen bilgiler, kişisel veriler olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak kişisel verilerin ortaya çıkış serüveninde yalnızca merak duygusu etkili olmamıştır. Kişilerle ilgili bilgilerin bilinme arzusunda, geleneksel amaçlar, hukuksal sebepler, teknolojik gelişimler, siyasi ve ekonomik durumlar gibi çeşitli etkenler de bulunmaktadır.² Örneğin, harp dönemlerinde kişiler inançları, ırkları, etnik kökenleri, dilleri gibi kişisel bilgileriyle ayrımcılığa ve hatta soykırıma uğramışken, 20. yüzyılda ise bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler neticesinde verisi işlenen birey savunmasız hale gelmiştir. Zira geçmişten günümüze evrilen tarım, ticaret ve sanayi temelli toplumlar, günümüzde temeli veri olacak şekilde dönüşüm geçirmiştir.³ Bu nedenle kişilerin verileri her geçen gün önemini arttırmakta, verisi işlenen birey ile veri sorumlusu arasında hassas dengenin gözetilmesi gerekmektedir.⁴

Kişinin maddi manevi tüm değerleri suistimale açık bir konumda olduğu için kişisel verilerin korunması ihtiyacı hasıl olmuştur. İlk olarak, dijitalleşen dünyadan kaynaklanan endişenin giderilmesi amacıyla gerekli yasal düzenlemeler yapılmıştır. İkinci olarak, devletin kişileri gözetim isteğiyle beraber kişisel verilerin korunması ihtiyacı oluşmuştur.⁵ Zira devlet, egemenliğini kanıtlamış topraklarda yaşayan kişilerin verilerine ihtiyaç duymaktadır. Son olarak gözetim teknolojilerindeki gelişmeler doğrultusunda kişilerin verileri artık USB gibi küçük cihazlarda saklanabilmekte ve bu

² KÜZECİ, Elif: Kişisel Verilerin Korunması, İstanbul, On İki Levha Yayınevi, 2020, s.19.

³ TELLIS, Shannon: “Data is the 21 st century’s oil, says Siemens Ceo Kaeser” The Economic Times, 24 May 2018, <<<https://economictimes.indiatimes.com/magazines/panache/data-is-the-21st-century-oil-says-siemens-ceo-joe-kaeser/articleshow/64298125.cms?from=mdr>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴ KORKMAZ, İbrahim: Kişisel Verilerin Ceza Hukuku Kapsamında Korunması, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2019, s.67. DÜLGER, Murat Volkan: Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, Hukuk Akademisi, İstanbul, 2020, s.76.

⁵ KÜZECİ, s. 20.

cihazlara aktarılabilmektedir. Tüm bu nedenler doğrultusunda kişisel verilerin korunması bir hak olarak ortaya çıkmış ve gelişmiştir.⁶

Kişisel verilerin korunabilmesi için, gerçek kişilere ait olan kişisel verilerin işlenmesi, kaydedilmesi, bunların düzenli şekilde aktarımının sağlanması için birtakım faaliyetlerin yapılması gerekmektedir. Temel anayasal ve medeni hakların, özel hayatın gizliliğinin, mahremiyetin vb. korunması çerçevesinde hukuksal, idari ve teknik anlamda düzenlemelerin yapılması zorunludur.⁷

1.2. Kişisel Verilerin Korunmasının Gelişimi

1.2.1. Kişisel Verilerin Korunmasının Tarihsel Gelişimi

Günümüzde temel haklardan sayılan kişisel verilerin korunması hakkı yakın geçmişe kadar hukukun kapsamı dışında kalmıştır. Tıpkı unutulma hakkı gibi yeni nesil haklardan sayılabilecek kişisel verilerin geçmişi ise, insanlığın var oluşuna dayanmaktadır. M.Ö 5. yüzyılda yazılan Hipokrat yeminiyle⁸ doktorların mesleki yükümlülüklerine dair sorumluluklar kaleme alınmıştır.⁹ İki bölümden oluşan metnin ikinci bölümü kişisel veriler için öncü teşkil eden sır saklama yükümlülüğüne aittir. Buna göre, kişisel sağlık verilerini işleyen veya görevi gereği kişisel sağlık verilerine erişen hekimler, sır saklama yükümlülüğü altındadır. Yalnızca hekimler değil, avukatlar, işverenler, muhasebeciler gibi meslek mensuplarının da sır saklama yükümlülükleri bulunmaktadır.¹⁰

Tarihsel süreç içerisinde gelişen teknolojiyle birlikte kişisel verilerin korunmasına yönelik yasal düzenleme ihtiyacı ortaya çıkmıştır. 1960'lı yıllarda kişisel verilerin korunması tartışmaya açık hale gelmiş, 1970'li yıllara gelindiğinde ise kişisel verilerin korunmasına ilişkin hukuki basamaklar oluşturulmuştur.¹¹ İlk çalışmalar

⁶ KÜZECİ, s.20.

⁷ TURAN, Metin: Karşılaştırmalı Hukukta Kişisel Verilerin Korunması, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s.52.

⁸ KÜZECİ, s. 115.

⁹ Hipokrat yemininde “Gerek sanatımın icrası sırasında gerekse insanlarla gündelik ilişkideyken edindiğim bilgileri ortalığa saçmayacağım, bir sır olarak saklayacağım ve kimseye açmayacağım.” sözü yer alır bu hekimlerin sır saklama yükümlülüğün etik karşılığıdır.

¹⁰ KÜZECİ, s. 115.

¹¹ KÜZECİ, s. 19-20; ÖZTÜRK, Bahri/ ALTINOK ÇALIŞKAN, Elif: “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Genel Değerlendirmeler ve Anayasaya Aykırılık Sorunu”, Fasikül Hukuk Dergisi, Cilt 10, Sayı 100, 2018, s. 278; İZGİ, M. Cumhur: “Mahremiyet Kavramı Bağlamında Kişisel Sağlık Verileri”, Türkiye Biyoetik Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, 2014, s. 30 <<https://jag.journalagent.com/tjob/pdfs/TJOB_1_1_25_37.pdf>> (Erişim T: 15.02.2024); KORKMAZ, İbrahim: “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Bir Değerlendirme”, Türkiye

Amerika Birleşik Devletleri'nde, R. Ruggels önderliğinde, herkesin verilerinin toplanacağı bir veri tabanı/bankası kurulması önerisiyle ortaya çıkmıştır.¹² Ancak başarıyla sonuçlanamayan bu çalışmada, kişinin mahremiyet hakkının ihlal edileceği düşünülmüştür.¹³ Avrupa ülkelerinden ilk olarak Almanya 7 Ekim 1970 tarihinde ilk yasal düzenlemeyi yapmıştır. Kişisel veri hukuku açısından bu düzenleme dönüm noktası olmuş ve Avrupa kişisel verilerin doğduğu yer olarak anılmıştır. Hessen eyaletinde gerçekleştirilen “Hesse Planı” (“Hessisches Datenschutzgesetz”) olarak Veri Koruma Kanunu kabul edilmiş¹⁴, federe düzeyde veri bankasının kurulmasının temelleri atılmıştır.¹⁵ Verilerin korunmasına ilişkin düzenlemelerin yasalaşmasında bu veri bankasının özel hayatın gizliliği noktasında olası sonuçları etkili olmuştur. İlgili kanun, yetkisi bulunmayan üçüncü kişiler tarafından işlenen verilerin korunmasını, veriyi işleyen kişilerin sır saklama yükümlülüklerini ve bunlara ek olarak işlenen verilerin yanlış olması durumunda ilgili kişinin düzeltme isteme hakkını içermektedir.¹⁶

Veri Koruma Kanununun varlığıyla beraber diğer Avrupa ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletleri de çalışmalar yürütmüştür. 1973 yılında İsveç'te “Veri Koruma Kanunu”, 1974'te, Amerika Birleşik Devletleri'nde “Özel Yaşamın Gizliliği Kanunu” yürürlüğe girmiştir.¹⁷ 1977 yılında “Federal Almanya Veri Koruma Yasası” çıkarılmıştır.¹⁸ 1980'lere girmeden hemen önce Fransa'da “Elektronik Veri İşlenmesi, Veriler ve Özgürlük Haklarına İlişkin Kanun” düzenlenmiştir.¹⁹

Barolar Birliği Dergisi, Cilt 29, Sayı 124, 2016, s. 82. <<<https://tbddergisi.barobirlik.org.tr/m2016-124-1571>>> (Erişim T:15.02.2024)

¹² **ÖZDEMİR COŞKUN, Nazlıhan:** Kişisel Verilerin Korunması ve İşlenmesi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2022, s.5. <<<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>>> (Erişim T:15.02.2024)

¹³ **ŞİMŞEK Oğuz:** Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, Beta Yayınevi, Ankara, 2008, s.8.

¹⁴ **ÇEKİN, Mesut Serdar:** Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, On İki Levha Yayınevi, İstanbul, 2020, s.6.

¹⁵ **KILIAN, Wolfgang:** “Germany” Global Privacy Protection, United Kingdom 2008, s. 83. <<<https://books.google.com.tr/books?id=L2I2Lrf1BeYC&lpg=PP1&hl=tr&pg=PR4#v=onepage&q&f=false>>> (Erişim T: 15.02.2024); **ÖZKAN, Oğulcan:** Kişisel Verilerin Korunması, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2020, s.41

¹⁶ **ÇEKİN, s.6.**

¹⁷ **CATE, Fred H.:** “The Changing Face of Privacy Protection in the European Union and The United States”, Indiana Law Review, 1999, Volume 33, Issue 173, p. 180; <<<https://mckinnelaw.iu.edu/ilr/pdf/vol33p173.pdf>>> (Erişim T: 15.02.2024)

¹⁸ **RİCCARDİ, J. Lee:** “The German Federal Data Protection Act of 1977: Protecting the Right to Privacy?”, Boston College International and Comparative Law Review, Volume 6, Issue 1, 1983, p. 243-271, <<<https://core.ac.uk/download/pdf/80399406.pdf>>> (Erişim T: 15.02.2024)

¹⁹ **FUSTER, Gloria Gonzalez:** The Emergence of Personal Data Protection as a Fundamental Right of the EU, Springer, 2014, s. 61-65.

Özellikle Almanya'nın yaptığı girişimin uluslararası çapta büyük yankı uyandırdığı ve diğer ülkeleri de kişisel verilerin düzenlenmesi noktasında teşvik ettiği aşıkardır. Art arda çıkartılan yasalar da bunu kanıtlar niteliktedir. Ancak kişisel verilere özgü yasa çıkarmayan ülkelerde bulunmaktadır. Bu durumda var olan yasalarına madde ekleme yoluyla duruma geçici çözüm bulmaya çalışmışlardır. Bu ülkelerden biri olan Avusturya, yalnızca Anayasasına kişisel verilerle ilgili ekleme yapmıştır²⁰. Eklenilen madde metninde kişisel veriler kategorize edilmiştir; özel hayatın ve aile hayatının gizliliği altında değerlendirilmiş, bağımsız bir hak olarak nitelendirilmemiştir. Ancak “veri koruma hakkı” (right to data protection) tabirini ilk defa kullanan ülke Avusturya olmuştur.²¹

Kişisel verilerin korunması alanında ülkelerin yapmış olduğu yasal çabalar, uluslararası toplulukları da harekete geçirmiştir. Avrupa Konseyi (AK), Avrupa Birliği (AB), Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), Birleşmiş Milletler (BM) gibi topluluklar sayesinde kişisel verilerin yasal gelişimi hızlanmıştır. Topluluklardan çıkan düzenlemelerin küresel çapta uygulama alanı bulmasıyla beraber yeknesaklık sağlanmış olacaktır.

1.2.2. Kişisel Verilere İlişkin Yasal Düzenlemeler

1.2.2.1. Uluslararası Düzenlemeler

1.2.2.1.1. Avrupa Konseyindeki Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Düzenlemeler

Avrupa Konseyi (AK), merkezi Strazburg olarak 5 Mayıs 1949 tarihinde kurulmuştur. On Avrupa ülkesinin bir araya gelerek oluşturduğu Konseyin temel amacı, II. Dünya Savaşı sonrasında insan hakları, özgürlükleri ve menfaatlerinde oluşan zararları gidermektir.²² Bunun için 4 Kasım 1950 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) kabul edilmiştir. Bu sözleşme, Avrupa Konseyine üye devletlerin

²⁰ FUSTER, s. 66-71.

²¹ FUSTER, s. 66-71.

²² AK uluslararası bir kuruluştur. Amacı demokrasinin, hukuk devletine olan inancın ve insan haklarının kendisine tabii olan ülkelerde gelişmesini sağlamaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **ATAK, Songül:** “Avrupa Konseyi'nin Kişisel Veriler Açısından Sağladığı Temel Güvenceler”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 87, 2010, s. 90, <<<https://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2010-87-606>>> (Erişim T: 15.02.2024)

dışışleri bakanları tarafından imzalanmış, 3 Eylül 1953 tarihinde yürürlüğe girmiştir.²³ Uluslararası öneme sahip olan sözleşmenin temel amacı, insan haklarının korunması ve geliştirilmesine katkı sağlamaktır. Bunu yaparken kişisel verilere açıkça değinmeden, özel hayatın gizliliği altında dolaylı bir düzenleme yoluna gidilmiştir.²⁴ Esasen kişisel veriler geniş perspektiften değerlendirildiğinde de özel hayatın içinde yer almaktadır.²⁵ AİHS m. 8/1’de “Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir” düzenlenmiştir. Buna rağmen kamu otoritesi tarafından yapılacak müdahalelerle özel hayatın sınırlanabileceği istisnalar 8. maddenin devamında belirtilmiştir. Buna göre; “Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.”²⁶

AİHS’ye üye olan ancak ülkelerinde kişisel verilere veya özel hayatın gizliliğine yönelik yasal düzenleme bulunmayan devletlerin m. 8’de belirtilen düzenlemeye uyum sağlamasıyla birlikte kişisel veriler yasal düzenlemeye tabi tutulmuş olacaktır.²⁷

²³ **ER, Ünal:** Sağlık Hukuku, Savaş Yayınevi, Ankara, 2008, s. 22; **ÖZDEMİR, Hayrunnisa:** Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2009, s. 23; **ÇALIŞKAN,** s. 772; **ÖZEL,** s. 242.

²⁴ **KÜZECİ,** s. 151-152; **DÜLGER,** s. 93; **YEŞİLYURT, Alı:** “Hastanın Kişisel Verilerinin Korunması ve İdarenin Yükümlülükleri”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 9, Sayı 2, 2014, s. 247, <<<https://www.acarindex.com/erciyes-universitesi-hukuk-fakultesi-dergisi/the-protection-of-the-patient39s-personal-data-and-the-obligations-of-the-administration-641932>>> (Erişim T:15.02.2024); **TURAN,** s. 37; **ÖZDEMİR, (Elektronik),** s. 24; **ÇALIŞKAN,** s. 776; **AKGÜL, Aydın:** “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Kişisel Verilerin Korunması Hakkı”, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt 9, Sayı 92, 2014, s. 74, <<<https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/253890>>> (Erişim T: 15.02.2024); **ÇAKAN, Cansu:** “Kişilik Hakkı Kapsamında Korunan Bir Değer Olarak Kişisel Veriler”, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Sayı 2, 2013, s. 208, <<<https://www.jurix.com.tr/issue/220>>> (Erişim T: 15.02.2024); **AYÖZGER ÖNGÜN, Çiğdem:** Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, Beta Yayınevi, İstanbul, 2019, s. 72; **İZGİ,** s. 31; **DÜLGER, Murat Volkan:** “Sağlık Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması ve Hasta Mahremiyeti”, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, 2014, s. 44 <<<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1102137>>> (Erişim T: 15.02.2024) (“Sağlık”); **ATAK,** s. 102; **HAN, Işık Aslı:** “Kişisel Verilerin İşlenmesi Bağlamında Hukuka Uygunluk Sebebi Olarak Veri Sahibinin Rızası”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 18, Sayı 1, 2019, s. 420 <<<https://jurix.com.tr/article/19114>>> (Erişim T:15.02.2024)

²⁵ **AKGÜL,** s. 86.

²⁶ Sözleşmenin Türkçe metni için bkz. Council of Europe, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, <<https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_TUR.pdf>> (Erişim T: 15.02.2024)

²⁷ **BYGRAVE, Lee:** “Data Protection Pursuant to the Right to Privacy in Human Rights Treaties”, International Journal of Law and Information Technology, Cilt 6, Sayı 3, 1998, p. 248 <<https://www.uio.no/studier/emner/jus/jus/JUR5630/v11/undervisningsmateriale/Human_rights.pdf>> (Erişim T: 15.02.2024)

AİHS'ye bir aykırılık söz konusu olduğunda bunun tespiti ve yaptırım denetimi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) aracılığı ile gerçekleşmektedir.²⁸ AİHM her somut olayda farklı incelemeler yaparak, sözleşmenin m. 8 kapsamında olup olmadığını tespit edecektir.²⁹ Madde kapsamındaki durumları m. 8/1'e göre değerlendirilecek³⁰, gerçekleştirilen müdahalenin yasal sınırlar içerisinde olup olmadığı da m. 8/2'ye göre belirlenecektir.³¹ Tüm bunlar doğrultusunda, ülkemizi yakından ilgilendiren AİHM vermiş olduğu “*Tüzünataç v. Türkiye*” kararında³², AİHS'nin özel hayata saygıyı düzenleyen 8'inci maddenin ihlaline karar vermiştir.³³ Kararın gerekçesinde kişinin aşk hayatının tamamen özel nitelikte olduğunun ve söz konusu videonun yalnızca belirli bir izleyici kitlesinin merakını giderme amacı taşıdığına altı çizilmiştir.³⁴

Avrupa Konseyi tarafından, kişisel verilerin korunmasına ilişkin, kamu ile özel sektör kurum ve kuruluşlarının dikkat etmesi gereken ilkeleri belirlemek ve konunun küresel çapta çıkarılacak mevzuat ile düzenlenmesine yol göstermek amacıyla 1981 yılında “*108 Numaralı Sözleşme (Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi)*”³⁵ kabul edilmiştir.³⁶ 108 No'lu Sözleşmeyi imzalayan ilk ülkelerden biri Türkiye olsa da ülkemizde 2016 yılına kadar kişisel verilerin korunmasında herhangi bir ilerleme kaydedilememiştir.³⁷ Bundan dolayı 108 No'lu Sözleşmeyi yürürlüğe koyan son ülkelerden biri Türkiye olmuştur.³⁸

²⁸ AKGÜL, s. 75.

²⁹ KÜZECİ, s. 156; ÇALIŞKAN, s. 783.

³⁰ KÜZECİ, s. 156; ÇALIŞKAN, s. 783.

³¹ KÜZECİ, s. 156.

³² Case Of Tüzünataç V. Türkiye, B. No.; 14852/18, Karar Tarihi; 07.03.2023, <<<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-223366>>> (Erişim T: 15.02.2024)

³³ Başvurucu tanınmış bir aktris olan Birsen Berrak Tüzünataç, evinin terasında oyuncu Şahan Gökçekar'la yakınlığı anların basın tarafından gizlice görüntülenmesi ve yayınlanması üzerine sorumlu bulunduğu kişiler aleyhine dava açmıştır. Dava sonucunda, magazin basınına ilgilendiren bir haber olduğu için konu ile ifade arasında düşünsel bağlantı bulunduğu sonucuna varılmıştır. Başvurucu Türkiye'de iç hukuk yollarını tükettikten sonra AİHM başvuruda bulunmuştur. Bunun sonucunda AİHS özel hayata saygıyı düzenleyen 8'inci maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir.

³⁴ Bir fotoğrafın yayınlanması, kamuya açık birisi olsa bile kişinin özel hayatına müdahaledir. Mahkeme bir yayının, ilgili kişinin mahremiyetini ve özel hayatını ihlal edip etmediğini belirlemek için rızanın varlığını arar. (*La publication d'une photographie interfère dès lors avec la vie privée d'un individu même s'il s'agit d'une personne publique. our déterminer si une publication porte atteinte au droit à la vie privée de l'intéressé, la Cour tient compte de la manière dont l'information ou la photographie a été obtenue.*)

³⁵ Sözleşme metni ve taraf ülkeler için bkz. <<https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2712020140848108_tur.pdf>> (Erişim T: 15.02.2024)

<<<https://www.coe.int/en/web/conventions/home/-/conventions/treaty/108>>> (Erişim T: 15.02.2024)

³⁶ HAN, s. 420.

³⁷ ÖZEL, s. 243.

³⁸ DÜLGER, s. 91; Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi'ne Ek Denetleyici Makamlar ve Sınır aşan Veri Akışına İlişkin Protokol. (RG.

108 No’lu Sözleşme, kişisel verilerin düzenlenmesi ve korumasının yanı sıra uluslararası düzeyde kabul görmesi ve bağlayıcılığıyla da önemli bir konumdur.³⁹ Avrupa Konseyine üye olma şartı aranmaksızın, isteyen devletler 108 No’lu Sözleşmeyi imzalayabilmektedir. Bunun sonucunda ise devletler, asgari düzeyde veri koruma düzenlemelerine uyum sağlamakla yükümlü olacak⁴⁰, sözleşmeyle birlikte artık kişisel veriler özerk bir hak olarak değerlendirilecektir. Konsey tarafından oluşturulan bu Sözleşme, kişisel verilerin evrensel hedeflerine hizmet edecek niteliktedir.

Sözleşmenin genel hükümler başlıklı birinci bölümünde ilk maddedeki; *“işbu Sözleşmenin amacı, her bir tarafın ülkesinde, uyruğu veya ikamet yerine olursa olsun her gerçek kişinin temel hak ve özgürlükleri ve özellikle kendisiyle ilgili kişisel verileri otomatik işleme tabi tutulması karşısında özel hayata saygı hakkını güvence altına almaktır.”*⁴¹ düzenlenmesiyle temel amaç ifade edilmiştir. Buna göre, 108 No’lu Sözleşmeyle birlikte kişisel verilerin korunması, işlenmesi, aktarılması gibi tüm faaliyetleri kapsayacak standart bir düzen oluşturulmuştur. Oluşan bu düzenle birlikte temel insan haklarından biri olan kişisel verilerin korunması hakkı koruma altına alınmıştır.⁴² Bu noktada belirtilmesi gereken bir diğer nokta *“... otomatik işleme tabi tutulması”* ibaresiyle birlikte sözleşmenin yalnızca otomatik yollarla işlenen verilere yönelik koruma içermesidir.⁴³ Sözleşmenin ikinci bölümünde kişisel verilerin korunmasına ilişkin temel ilkeler başlığı altında, verilerin hangi standartlarda kaydedilmesi gerektiği öngörülmüştür. Verilerin güvenliği ve verilerin korunmasına ilişkin istisnalar yine bu bölümde düzenlenmiştir. Üçüncü bölümde ise, sınır ötesi veri akışları başlığı ile ulusal sınır ötesinde gerçekleştirilen veri transferine uygulanacak hükümler belirtilmiştir. Geriye kalan diğer bölümler ise kişisel veriye ilişkin usul ve esasları içermektedir.

05.05.2016/29703) Bu sözleşme Türkiye tarafından onaylanarak 05 Mayıs 2016 tarih ve 29703 Sayılı Resmî Gazete ‘de yayınlanmıştır.

³⁹ **KÜZECİ**, s. 126; **AKINCI, Ayşe Nur**: “Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü’ nün Getirdiği Yenilikler ve Türk Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi”, Çalışma Raporu-6, T.C. Kalkınma Bakanlığı Yayın No: 2968, 2017, s. 62, <<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/wp-content/uploads/2017/07/AB_Veri_Koruma_Tuzugu.pdf>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴⁰ Avrupa Konseyi 108 No.lu Sözleşme, m.11

<<https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2712020140848108_tur.pdf>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴¹ AK 108 No.lu Sözleşme, m.1

<<https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2712020140848108_tur.pdf>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴² **ATAK**, s. 94; **HENKOĞLU, Türkay**: Bilgi Güvenliği ve Kişisel Verilerin Korunması, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2015, s. 55; **ÖZDEMİR, (Elektronik)**, s.21.

⁴³ AK 108 No.lu Sözleşme, m.2

<<https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2712020140848108_tur.pdf>> (Erişim T: 15.02.2024)

Zaman içerisinde değişen koşullar, 108 No’lu Sözleşmenin yetersiz kalmasına sebep olmuş, revizyon yapma gereksinimi ortaya çıkmıştır. Bu sebeple “*Kişisel Verilerin İşlenmesi Karşısında Bireylerin Korunması İçin Modernize Edilmiş Sözleşme (108+)*”⁴⁴ 18 Mayıs 2018’de Avrupa Konseyi tarafından kabul edilmiştir.

1.2.2.1.2. Avrupa Birliği Düzeyinde Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Düzenlemeler

1.2.2.1.2.1. Genel Olarak

II. Dünya Savaşı’nın getirmiş olduğu tahribat sonucunda Avrupa ülkeleri barışın, hukukun üstünlüğünün, ekonomik birliğin ve refahın sağlanması için bir bütünleşme çabası içerisine girmiştir.⁴⁵ Bunun sonucunda küresel çapta etki yaratacak ekonomik, siyasi ve askeri alanda birtakım faaliyetler gerçekleştirmiştir. Ekonomik birliğin sağlanabilmesi için OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü), siyasi birliğin sağlanabilmesi için AK (Avrupa Konseyi) ve askeri düzeyde ise NATO (North Atlantic Treaty Organization) kurulmuştur.⁴⁶ Tüm bu girişimlerden sonra Almanya, Fransa, Belçika, Hollanda, İtalya ve Lüksemburg’un arasında olduğu altı AB üye devlet tarafından 1951 yılında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunu kuran Paris Antlaşması ile 1957 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğunu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğunu kuran Roma Antlaşmaları imzalanmıştır.⁴⁷ Bu üç topluluğun bir çatı altında birleşmesi için ise, 8 Nisan 1965 tarihinde Brüksel’de Birleşme Antlaşması imzalanmıştır.⁴⁸ Bu şekilde üç topluluk için bir konsey (Avrupa Konseyi), bir parlamento (Avrupa Parlamentosu) ve Avrupa Adalet Divanı kurularak müşterek bir organ oluşturulmuştur.⁴⁹

Avrupa Birliği’nin II. Dünya Savaşı’ndan sonra kişisel verilere ilişkin ilk yaklaşımı, özel hayatın korunmasının temel insan haklarından olduğu üzerinedir. Bunun sebebi, savaş dönemlerinde kişisel verilerin aleyhe yönelik kullanılması olmuştur. Bu nedenle hukuki metinlerle kişisel verilerin korunmasına ilişkin sıkı düzenlemeler

⁴⁴ Council of Europe, “Modernised Convention for the Protection of Individuals with Regard to the Processing of Personal Data” (“*Kişisel Verilerin İşlenmesi Karşısında Bireylerin Korunması İçin Modernize Edilmiş Sözleşme*”) <<<https://rm.coe.int/convention108-convention-for-the-protection-of-individuals-with-regar/16808b36f1>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴⁵ **ÖZSUNAY, Ergun:** Avrupa Birliği Hukuku ve Türkiye-AB İlişkileri, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015, s. 3.

⁴⁶ **ÖZSUNAY,** s. 3.

⁴⁷ **GÜNEŞ, Ahmet M.:** Avrupa Birliği Hukukuna Giriş, Ekin Yayınevi, İstanbul, 2013, s. 4. (AB)

⁴⁸ **GÜNEŞ, (AB),** s. 4.

⁴⁹ **ÖZSUNAY,** s. 5.

getirilmiştir. Örneğin, AB üye ülkeleri, vatandaşlarının kişisel verilerini serbestçe dolaşımını onaylamamışlardır.⁵⁰

Kişisel verilere ilişkin hukuki çalışmalar 1990'lı yıllarda artmış, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi tarafından 24 Ekim 1995 tarihinde “*Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Serbest Dolaşımı Bakımından Bireylerin Korunmasına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Direktifi (1995/46/EC)*”⁵¹ kabul edilmiştir.

Ancak 95/46/EC sayılı Direktifte bulunan eksik hususları gidermek ve gelişen teknolojik durumları da kapsamak amacıyla “1997/66/EC”⁵², “2002/58/EC”⁵³, “2006/24/EC”⁵⁴, “2009/136/EC”⁵⁵ sayılı Direktifler 95/46/EC sayılı Direktife ek olarak sırayla düzenlenmiş ve uygulama alanı bulmuştur.⁵⁶ Tüm bu çalışmalar AB'nin veri koruma hukukuna verdiği önem sonucunda ortaya çıkmıştır. Son olarak, 95/46/EC sayılı Direktifin güncellenmiş versiyonu olarak 2016/679 AB Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR)⁵⁷ yürürlüğe girmiş ve 95/46/EC sayılı Direktif yürürlükten kaldırılmıştır.

1.2.2.1.2.2. Veri Koruma Direktifi (95/46/EC)

Avrupa Birliği'nin yoğun çalışmaları neticesinde Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi tarafından 1995 yılında “*95/46/EC Sayılı Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Serbest Dolaşımı Bakımından Bireylerin Korunmasına İlişkin Direktifi*” kabul

⁵⁰ KILINÇ, Doğan: Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 61, Sayı 3, 2012, s. 1117, << <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/623968>>> (Erişim T:15.02.2024)

⁵¹ European Union (“EU”), “Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data” (“95/46/EC Sayılı Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Serbest Dolaşımı Bakımından Bireylerin Korunmasına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Direktifi”), (Bundan böyle 95/46/EC Direktifi olarak anılacaktır.) <<<https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/en/TXT/?uri=CELEX%3A31995L0046>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁵² 15 Aralık 1997 tarihinde 1997/66/EC sayılı Telekomünikasyon Alanında Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Gizliliğin Korunması Direktif yürürlüğe girmiştir. <<<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31997L0066>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁵³ 12 Temmuz 2002 tarihinde 2002/58 sayılı Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Gizliliğin Korunmasına İlişkin Direktif yürürlüğe girmiştir. <<<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32002L0058>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁵⁴ 15 Mart 2006 tarihinde 2006/24/EC sayılı Kamuya Açık Haberleşme Hizmetleri veya Kamu Haberleşme Şebekesi ile Bağlantılı Olarak Üretilen veya İşlenen Verilerin Saklanması İlişkin Direktif (Veri Saklama Direktifi) yürürlüğe girmiştir. <<<https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2006/24/oj>>>

⁵⁵ 25 Kasım 2009 tarihinde Vatandaş Hakları Direktifi yürürlüğe girmiştir. <<<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32009L0136>>>

⁵⁶ Ancak çalışmamız kapsamında 95/46/EC Direktifi ve GDPR detaylı olarak anlatılacaktır.

⁵⁷ İlgili Direktif için bkz. OJ. 4.5.2016, L. 119, V. 59, p. 1-88. <<<https://gdpr-info.eu/>>> (Erişim T: 15.02.2024)

edilmiştir.⁵⁸ 95/46/EC sayılı Direktif olarak da anılan yasal düzenleme, 2018 yılında Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu tarafından çıkartılan AB Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) yürürlüğe girene kadar uygulama alanı bulmuştur. Esasen ülkemiz dahil diğer devletlere de öncülük eden 95/46/EC sayılı Direktif, GDPR'ın atası sayılmıştır.⁵⁹ GDPR, bilimsel gelişmeler ve teknolojik sistemlere uyum sağlayarak 95/46 sayılı Direktifin revize edilmiş halini oluşturmaktadır.⁶⁰

95/46/EC sayılı Direktif, toplam yedi bölüm ve otuz dört maddeden oluşmaktadır.⁶¹ Genel hükümler bölümüyle başlayıp; sırasıyla kişisel verilerin işlenmesinin yasallığı hakkındaki genel kurallar, yargı yolları, sorumluluk ve yaptırımlar, kişisel verilerin üçüncü ülkelere aktarımı, davranış kuralları, çalışma grubu ve denetleme makamı, tedbirleri uygulayan topluluk bölümleri düzenlenmiştir.

AB'de kişisel verilerin korunarak, sınır ötesinde özgürce dolaşması için 95/46/EC sayılı Direktif ile hukuki çerçeve oluşturulmuştur.⁶² 95/46/EC sayılı Direktifin temel amacı ilk madde de belirtilmiştir. Buna göre; *“kişisel verilerin işlenmesi bakımından, bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin korunması ve üye devletlerce verilerin serbest dolaşımını engelleyecek düzenlemeler yapılmasının önüne geçilmesi”*⁶³ amaçlanmaktadır. Esasen, kişisel veriler temel hak ve özgürlüklerin içinde yer aldığı için AB'de oluşan mevzuat çeşitliliğinin azaltılıp, teklik⁶⁴, birlik ve denkliğin sağlanması gerekliliği bulunmaktadır.⁶⁵ Bunu yaparken devletler arasında verilerin korunarak dolaşması, serbest ticaretin gelişmesi için büyük önem arz etmektedir. Ancak

⁵⁸ **AKSOY, Hüseyin Can:** Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Hakkı Yönünden Kişisel Verilerin Korunması, Ankara, Çakmak Yayınevi, 2010, s. 7; **YEŞİLYURT**, s. 251; **DÜLGER**, s. 95; **ATAK**, s. 93; **ÖZTÜRK/ALTINOK ÇALIŞKAN**, s. 279; **KORKMAZ**, s. 576; **AYÖZGER ÖNGÜN**, s. 77.

⁵⁹ **DÜLGER**, s. 96; **AYÖZGER ÖNGÜN**, s. 108; **ÖZTÜRK/ALTINOK ÇALIŞKAN**, s. 279.

⁶⁰ **ÖZKAN**, s.53.

⁶¹ **CİVELEK YÜKSEL, Dilek:** “Kişisel Verilerin Korunması ve Bir Kurumsal Yapılanma Önerisi” Devlet Planlama Teşkilatı Uzmanlık Tezi, 2011, s. 73. <<<https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Kisisel-Verilerin-Korunmasi-ve-Bir-Kurumsal-Yapilanma-Onerisi-Dilek-Yuksel-Civelek.pdf>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁶² **BAŞALP, Nilgün:** Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2004, s. 26; **TAŞTAN, Furkan Güven:** Türk Sözleşme Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s.15.

⁶³ İlgili Direktif için bkz. OJ L 281, 23.11.1995, p. 31–50

<<<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31995L0046>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁶⁴ **KÜZECİ**, s. 160.

⁶⁵ 95/46/EC Direktifi, 1-10. paragraf.

<<<https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/en/TXT/?uri=CELEX%3A31995L0046>>> (Erişim T: 15.02.2024)

ortak pazarların kurulması ile kişinin temel hak ve özgürlükleri arasındaki hassas dengenin gözetilmiş olması beklenir.⁶⁶

95/46/EC sayılı Direktifin kapsamı ve uygulama alanı m. 3'te düzenlenmiştir. Buna göre; *“Bu Direktif, kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik araçlarla işlenmesine ve bir dosyalama sisteminin parçasını oluşturan veya bir dosyalama sisteminin parçasını oluşturması amaçlanan kişisel verilerin otomatik araçlar dışında başka yöntemlerle işlenmesine uygulanacaktır.”*⁶⁷ Bu kapsamda Direktif, 2. fıkrada belirtilen istisnalar dışında kişisel verilerle ilgili her türlü işlemi kapsayacak, özel bir durumla sınırlandırılmayacaktır.⁶⁸ Madde'nin devamında; *“...ceza hukuku alanındaki Devlet faaliyetleri ve (işleme faaliyeti Devlet güvenlik konularını ilgilendirdiğinde, Devletin ekonomik refahı dahil olmak üzere) Devlet güvenliği, savunma, kamu güvenliğine ilişkin verilerin işlenmesi için herhangi bir durumda ve Avrupa Birliği Antlaşmasının V ve VI. başlıklarıyla belirtilenler gibi Topluluk hukuku kapsamının dışına düşen bir faaliyet esnasında, bir gerçek kişi tarafından, tamamen kişisel veya ev içi faaliyeti esnasında...”* Direktif uygulama alanı bulmayacaktır. Burada belirtilmesi gereken esas nokta, 95/46/EC sayılı Direktif yalnızca gerçek kişileri korumaktadır. Tüzel kişiler bakımından Direktifin koruma etkisi bulunmamaktadır.

95/46/EC sayılı Direktif ile temel ilkeler belirlenmiştir. İlk olarak sınırlı amaç ilkesi bulunmaktadır. Kişisel verilerin işlenebilmesi için “numerus clausus” ilkesi gözetilerek sebep oluşturulmalıdır. İkincisi şeffaflık ve saydamlık ilkesidir. Kişisel verilerin işlenmesinde şeffaflık ilkesiyle veri sahibine bilgi verilmelidir.⁶⁹ Üçüncü olarak özel (hassas) niteliklere verilere özel koruma uygulanmalıdır. Dördüncü ilke, bireysel ve bağımsız çözüm ilkeleridir.⁷⁰ Son olarak veri güvenliği ve veri kalitesidir. Veriler işlenirken veri güvenliğine ve kalitesine önem verilmeli, gerekli incelemeler yapılmalıdır.⁷¹ Zira veri kalitesine ilişkin ayrıntılı düzenleme m. 6'da yapılmıştır. Buna göre veriler, *“adil ve yasal olarak işlenmeli”, “belirli, açık ve meşru amaçlar için*

⁶⁶ AYÖZGER ÖNGÜN, s. 108

⁶⁷ İlgili Direktif için bkz: OJ L 281, 23.11.1995, p. 31–50 <<<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A31995L0046>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁶⁸ ÖZKAN, s. 54.

⁶⁹ GÜRLER, Halil Emre: “Türk Hukukunda Kişisel Verilerin İşlenmesinin Sınırları”, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt 93, Sayı 5, 2019, s.38. <<<https://www.istanbulbarosu.org.tr/files/yayinlar/dergi/doc/ibd20195.pdf>>> (Erişim T: 15.02.2024); DÜLGER, s. 95.

⁷⁰ KILINÇ, s. 1121-1123.

⁷¹ DÜLGER, s. 96.

işlenmeli”, “toplandıkları amaçla bağlantılı ve sınırlı olmalı”, “doğru ve güncel olarak tutulmalı” ve “gerekli süreden fazla saklanmamalıdır.”

95/46/EC sayılı Direktifin en önemli özelliklerinden biri, hem özel hem de kamu sektörü faaliyetlerini kapsamaması ve önemli denetim sistemi geliştirmesidir.⁷² Direktife üye devletlerin veri koruma hukukunun kontrolü için bağımsız bir denetleme mekanizması m. 28 kapsamında kurulması öngörülmüştür. Ülkemizde bulunan Kişisel Verilerin Korunması Kurulu, bu denetleme mekanizmasının örneğidir.

Veri işleme teknolojilerindeki hızlı gelişim karşısında 95/46/EC sayılı Direktifin yetersiz kalmaması için çeşitli Direktifler⁷³ çıkarılarak 95/46/EC sayılı Direktif tamamlanmıştır. Örneğin, 95/46/EC sayılı Direktifte yer almayan cookies (çerezler), spamming gibi problemler 2002/58/EC sayılı Direktif ile çözümlenmiştir.

1.2.2.1.2.3. Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Direktifi (GDPR)

2011 yılında bir Google kullanıcısı, Google şirketinin e-postalarını taradığı gerekçesiyle şirkete dava açmıştır.⁷⁴ Bunun sonucunda davanın üzerinden iki ay geçmeden, Avrupa’nın veri koruma makamı, 95/46/EC sayılı Direktifin artık yeterli olmadığını ve günümüze uyarlanmış kapsamlı bir düzenlemenin kişisel verilerin korunması için gerekli olduğunu ilan etmiştir.⁷⁵ 2012 yılında hazırlanan Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR)⁷⁶ 14 Nisan 2016 tarihinde kabul edilmiş, 25 Mayıs 2018 tarihinde tüm kuruluşlar tarafından uyulması zorunlu hale gelmiştir.

GDPR günümüze en yakın düzenleme olmasının yanı sıra, 95/46/EC sayılı Direktifinde güncel, en geniş versiyonudur.⁷⁷ Ancak GDPR’ı, 95/46/EC sayılı Direktiften ayıran en önemli fark, GDPR’ın Direktif olarak değil de Tüzük olarak anılmasıdır. Bu durumun bazı sebepleri bulunmaktadır. Avrupa Birliği’nin anayasal zeminini oluşturan iki antlaşmasından biri olan, Avrupa Birliği’nin İşleyişi Hakkındaki

⁷² KILINÇ, s. 1126.

⁷³ 1997/66/EC, 2002/58/EC, 2006/24/EC, 2009/136/EC sayılı Direktifler

⁷⁴ Bkz. AB’nin Yeni Veri Koruma Yasası Nedir? <<<https://gdpr.eu/what-is-gdpr/>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁷⁵ TAŞTAN, s. 17.

⁷⁶ European Union, “Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (GDPR)” (“2016/679 Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü”) <<<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679>>> (Erişim T:15.02.2024)

⁷⁷ ÇEKİN, s. 32-39.

Antlaşma'nın ⁷⁸ (ABİHA) 288. maddesiyle birlikte kurumlar, birliğe ait yetkilerinin kullanılması amacıyla tüzük, direktif, karar, tavsiye ve görüşleri kabul etme yetkisine sahiptir.⁷⁹ Aynı maddenin devamında hem direktiflere hem de tüzüklere ayrı ayrı yer verilmiştir. Buna göre Direktiflerin, temel noktalarda bağlayıcılık özelliği olmasına karşın, düzenlemeler konusunda Direktifler üye devletlere serbesti tanımıştır.⁸⁰ Bir başka deyişle, Direktifler genellikle bağlayıcı olmayıp, üye devletler bakımından uyumlaştırma aracı olarak kullanılmaktadır. Direktifi kabul eden üye devletler uluslararası mevzuatı kendi iç hukuklarına paralel olacak şekilde ekleyeceklerdir. Tüzükler ise bağlayıcılık özelliğine sahiptir ve tüm üye devletlere doğrudan uygulanmaktadır.⁸¹ Bu nedenle GDPR tüzük olarak nitelendirilerek⁸², yürürlüğe girdiği anda üye devletlerin tamamında uygulama alanı bulacaktır. GDPR ve 95/46/EC sayılı Direktif arasındaki diğer bir fark ise; sorumluluklar, yaptırımlar, kişi hakları ve veri koruma tedbirleri açısından GDPR'ın daha sıkı ve kapsamlı düzenlemeler getirmesidir.

GDPR'ı diğer Direktiflerden ayıran temel özellik, yalnız Avrupa ülkelerine bağlı kalmayarak geniş kapsamda değerlendirilmesidir. Tüzüğün 3. maddesiyle iki farklı uygulama alanı belirlenmiştir.⁸³ İlk olarak, AB üye ülkelerle ticaret yapan ülkelerde de tüzük bağlayıcıdır. Örneğin, Türk Hava Yolları, Amazon, Apple gibi firmalar bir sorunla karşılaştıklarında GDPR ile bağlı olacaklardır.⁸⁴ İkinci olarak ise, AB'deki ilgili kişilerin AB içindeki davranışlarının izlenmesi söz konusu olursa GDPR geçerli olacaktır. Örneğin Apple uygulamasında "siri" tarafından dinlenilmek ya da online satış sitelerinde bulunan çerezler (cookie) tarafından izlenilmesi durumunda GDPR bağlayıcı olacaktır.⁸⁵

GDPR'ın uygulama alanı 95/46/EC sayılı Direktife göre daha geniş olmasının yanı sıra bazı önemli hususlara yer vermesiyle kapsamı da daha geniştir. İlk olarak "rıza" kavramı GDPR ile ayrıntılı tanımlanmıştır.⁸⁶ Kişisel verinin işlenmesi için

⁷⁸ ABİHA'nın Türkçe metni için bkz. <<<https://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁷⁹ ABİHA m. 288/1'de "*Kurumlar, Birliğin yetkilerinin kullanılması için tüzük, direktif, karar, tavsiye ve görüşler kabul eder.*"

⁸⁰ ABİHA m. 288/3'te "*Direktifler, muhatap alınan her üye devleti, ulaştırılması gerekli sonuçları itibarıyla bağlar, şekil ve yöntem seçimini ise ulusal otoritelere bırakır.*"

⁸¹ ABİHA m. 288/2'de "*Tüzükler genel uygulama alanına sahiptir. Bütünüyle bağlayıcıdır ve tüm üye devletlerde doğrudan uygulanır.*"

⁸² AKINCI, s. 14.

⁸³ ÇEKİN, s. 36.

⁸⁴ TAŞTAN, s. 18.

⁸⁵ ÇEKİN, s. 39.

⁸⁶ TAŞTAN, s. 19; Rıza kavramıyla ilgili ayrıntılı açıklamaya bkz. s. 98 vd.

hukuka uygunluk sebebi olarak verilen rızanın geri alınabileceği⁸⁷, ayrı ayrı işlenen her veri için rıza alınması gerekliliği ve veri sorumlularının rızayı ispat yükümlülüğü GDPR ile düzenlenmiştir.

GDPR ile getirilen bir başka nokta ise “çocuğun kişisel verileri” ile ilgilidir. Çocukları savunmasız kişiler olarak kabul eden GDPR, çocuklar için ayrı bir koruma mekanizmasının oluşturulmasını vurgulamıştır.⁸⁸ Buna göre 16 yaşını doldurmayan çocuklar, ancak ebeveynlerinin rızası dahilinde internet üzerinden hesap açabilmekte, kişisel verilerinin işlenmesine rıza gösterebilmektedir.⁸⁹ Yalnızca internet üzerinden hesap açmakla sınırlı kalmayıp, çocukların bilgi toplumu hizmetlerini kullanabilmek için de ebeveyn rızası aranmaktadır. Ancak rehberlik hizmetlerinde veya önleyici hizmetlerde istisnai olarak ebeveyn rızası aranmamış, çocuğun rızası yeterli görülmüştür.⁹⁰ Üye devletler 16 yaşını 13 yaşına çekebilme hakkına sahiptir.⁹¹ Tıpkı rıza da olduğu gibi burada da çocuk için verilen rızanın ispatı veri sorumlularına aittir.⁹²

GDPR ile getirilen unutulma hakkı farklı bir öneme sahiptir.⁹³ Yeni nesil hak olarak sayılabilecek unutulma hakkı ile kişinin sanal ortamda kendisiyle ilgili bilgileri ve verileri talep etmesi halinde, kaldırılmasına olanak sağlanmıştır.⁹⁴ GDPR madde 17’de açıkça düzenlenen unutulma hakkıyla kişi, verilerinin silinmesini veri sorumlusundan isteme hakkına sahiptir. Bunun sonucunda kişiler, “diğer insanların” kendilerini takip etmelerini engelleyebilmektedir.⁹⁵

“Privacy by Design” ilkesi GDPR ile getirilmiş, tasarımla veri korumaya ilişkindir. Buna göre, AB sınırlarında tasarım, üretim, teknik ve fiziki yapının birbirine entegre şekilde çalışmasını ifade eder.⁹⁶ Bir ürünün tasarımında gizliliğe yüksek derecede önem verilmesi, mahremiyet hakkına saygı gösterilmesiyle yakından ilgilidir.

⁸⁷ Bkz.; GDPR m. 7/3 <<<https://gdpr-info.eu/>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁸⁸ TAŞTAN, s. 19; Bkz; GDPR 75. Par. <<<https://gdpr-info.eu/>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁸⁹ TAŞTAN, s. 19; Bkz; GDPR m. 8/1 <<<https://gdpr-info.eu/>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁹⁰ TAŞTAN, s. 19; Bkz; GDPR 38. Par. <<<https://gdpr-info.eu/>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁹¹ ÇEKİN, s. 86.

⁹² TAŞTAN, s. 19; Bkz; GDPR m. 8/1 <<<https://gdpr-info.eu/>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁹³ TAŞTAN, s. 19-20.

⁹⁴ NALBANTOĞLU, Seray: “Bir Temel Hak Olarak Unutulma Hakkı”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı:35, 2009, <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/980809>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁹⁵ YILMAZ, Sabire Sanem: Tıp Alanında Kişisel Verilerin Korunması, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020, s.124.

⁹⁶ TAŞTAN, s. 19; Bkz; GDPR m. 25/1 <<<https://gdpr-info.eu/>>> (Erişim T: 15.02.2024)

Veri koruma görevlisi, GDPR ile getirilen yeni bir kavramdır. Kurum veya kuruluşlarda veri koruma faaliyetini veri sorumlusunun görevlendirmesiyle denetleyen veri koruma görevlisi, gizlilik politikaları ile GDPR'ın uyumunu göz önünde bulundurmakla da yükümlüdür.⁹⁷

Son olarak, veri ihlaline sebebiyet veren kurum ve kuruluşlara idari para cezası GDPR ile ilk kez hükme bağlanmıştır. GDPR m. 83'te düzenleme alanı bulan yaptırım 20 milyon Euro'ya kadar çıkabilecekken, veri ihlalinde bulunan kurum veya kuruluş dünya çapındaki yıllık cirosunun 20 milyon Euro'dan fazla olması halinde bu kurum veya kuruluşun dünya çapındaki yıllık cirosunun %4'üne kadar idari para cezasına tabi kalabilecektir.⁹⁸ Tüm bu yenilikler sonucunda özetle, GDPR yeni yüzyılın ihtiyaçlarına cevap vermek için ayrıntılı düzenlemeler içermekte, verilere ilişkin yetkin bir koruma mekanizması sunmaktadır. Dijital çağın getirdiği sorunlara, hukuki çözüm önerisi GDPR vasıtasıyla sağlanmaktadır.

1.2.2.1.3. OECD Düzeyinde Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Düzenlemeler

Fransa merkezli İktisadi İş birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)⁹⁹ 30 Eylül 1961 tarihinde kurulmuştur. Hali hazırda otuz yedi üyesinin bulunduğu¹⁰⁰ örgütün kurucu ülkelerinden biri Türkiye'dir. Küreselleşmenin yarattığı ekonomik ve sosyal sorunları çözme amacı güden örgüt, ekonomik kalkınmanın sağlanması ve dayanışmanın artırılmasını amaçlamaktadır.

OECD'ye üye devletler ekonomik faaliyetler kapsamında veri transferinin kurallarını rehber ilkelerle düzenlemişlerdir.¹⁰¹ Örneğin, kişisel veriler ticari işlerde veya bankacılık sektöründe yaygın bir şekilde aktarılmaktadır. Bu aktarımın güvenli şekilde sağlanması gerekmektedir. Bu nedenle OECD rehber ilkeleri ile üye ülkeler

⁹⁷ TAŞTAN, s. 22; Bkz; GDPR m. 37/1 <<<https://gdpr-info.eu/>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁹⁸ TAŞTAN, s. 23; Bkz; GDPR m. 83 <<<https://gdpr-info.eu/>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁹⁹ Organisation for Economic Cooperation and Development ("OECD"), "Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data" ("Özel Yaşamın Korunması ve Kişisel Verilerin Sınır Ötesi Akışına İlişkin Rehber İlkeler") <<<https://www.oecd.org/internet/ieconomy/oecdguidelinesontheprivacyandtransborderflowsofpersonaldata.htm>>> (Erişim T:15.02.2024)

¹⁰⁰ Üye ülkeler: Türkiye, ABD, Almanya, Avustralya, Avusturya, Belçika, Çekya, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Kore Cumhuriyeti, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İspanya, İsrail, İsveç, İsviçre, İtalya, Japonya, İzlanda, Kanada, Kolombiya, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Meksika, Norveç, Polonya, Portekiz, Slovakya, Slovenya, Şili, Yeni Zelanda, Yunanistan <<https://www.mfa.gov.tr/iktisadi-isbirligi_ve-gelisme-teskilati_-oecd_.tr.mfa>> (Erişim T:15.02.2024)

¹⁰¹ KILINÇ, s. 1109.

arasında güvenli veri aktarımı ve yeknesaklık sağlanarak, verilerin korunmasıyla ilgili önemli adımlar atılmış olacaktır. 1980 yılında düzenlenen rehber ilkeler¹⁰², uluslararası alanda veri koruma hususunun kılavuzu niteliğindedir.¹⁰³ Bu ilkelerin bağlayıcılığı bulunmamasına rağmen tavsiye niteliğine sahip olması¹⁰⁴, ülkelerin takdir yetkisini kullanmakta özgür olduğu anlamına gelmektedir.¹⁰⁵

Üye devletler kendi iç hukuklarına uyarlaması gereken asgari veri koruma ilkeleri bulunmaktadır. İlk ilke, veri toplanmasının sınırlı olmasıdır (m.7). İkinci olarak, veriler kaliteli olmalı, eksiksiz ve güncel olmalıdır (m.8). Üçüncü ilke, verilerin toplanma amacı belirli olmalı, belirlenen amaç dışında kullanılmamalıdır (m.9).¹⁰⁶ Dördüncü olarak, veriler kural olarak rıza sonucunda kullanılmalı veya kanunda öngörülen hallerde kullanılmalıdır (m.10). Beşinci ise, verilerin güvenliği hem veri toplama hem de verilerin kullanılmasında aranacak temel kriterdir (m.11). Altıncı ilke, kişisel verilerle ilgili yapılacak tüm işlemler aleniyet çizgisinde gerçekleştirilmeli, açık olunmalıdır (m.12). Yedinci ilke, verileri gündemde olan kişi, her aşamada olaya müdahil olabilir, katılma hakkı bulunmaktadır (m.13). Son olarak, veri sorumlusunun yapmış olduğu eylemlerin sonucuna katlanabilmeli, hesap verebilmelidir (m.14).

Değişen dünyada OECD'nin güncelliğini kaybetmesine izin verilmemiş, temel ilkeleri aynı olmak koşuluyla 2013 yılında revize edilmiştir.¹⁰⁷ Temel ilkelere dokunulmadan yapılan yeni düzenlemede veri ihlallerinin duyurulmasındaki sorumluluk, küresel çapta gizlilik planlamaları ve verilerin işleminde etkisi bulunan kurum ve kuruluşların denetlemesi özel olarak düzenlenmiştir.¹⁰⁸

¹⁰² DÜLGER, s. 86; ÖZDEMİR, (Elektronik), s. 19; TAŞTAN, s. 12; AKSOY, s. 4, (Kişisel Veri); s. 576; ÖZEL, s. 243; AYÖZGER ÖNGÜN, S. 67; KÜZECİ, s. 130; İZGİ, s. 31; ÇELİK, Yeşim: “Özel Hayatın Gizliliğinin Yansıması Olarak Kişisel Verilerin Korunması ve Bu Bağlamda Unutulma Hakkı”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı 32, 2017 s. 398, << <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/981639>>> (Erişim T: 15.02.2024); HAN, s. 420; ÖRNEK BÜKEN, Nüket/ ZEYBEK ÜNSAL, Çağrı: “Kişisel Verilerin Korunması Kanununun Biyomedikal Alana Yansımaları Açısından Değerlendirilmesi”, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 7, Sayı 2, 2017, s. 37, << <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/744966>>> (Erişim T:15.02.2024)

¹⁰³ KÜZECİ, s. 131; DÜLGER, s. 86-87.

¹⁰⁴ AYÖZGER ÖNGÜN, s. 67; DÜLGER, s. 87; KÜZECİ, S. 130; ATAŞ, s. 92; YEŞİLYURT, s. 250; AKSOY, s. 4 (Kişisel Veri); ÖZEL, s. 243; ÖZDEMİR, (Elektronik), s. 19-20; TAŞTAN, s. 12; HAN, s. 420.

¹⁰⁵ CATE, s. 180.

¹⁰⁶ ÖRNEK BÜKEN/ ZEYBEK ÜNSAL, s. 37; KÜZECİ, s. 131; DÜLGER, s. 86-87; TAŞTAN, s. 12.

¹⁰⁷ OECD Rehber İlkeleri revize edilen maddeler için bkz. OECD, revision 2013, << https://www.oecd.org/internet/ieconomy/oecd_privacy_framework.pdf>> (Erişim T: 15.02.2024)

¹⁰⁸ KÜZECİ, s.133.

1.2.2.1.4. Birleşmiş Milletlerdeki Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Düzenlemeler

20. yüzyılın ikinci yarısına gelmek üzereyken ABD merkezli olarak Türkiye'nin de içinde bulunduğu 51 ülke tarafından Birleşmiş Milletler (BM) kurucu antlaşması imzalanmıştır. Hali hazırda üye sayısının 193 olması¹⁰⁹, kuruluşun günümüzdeki kapsamını göstermektedir. Birleşmiş Milletlerin kurulması II. Dünya Savaşı dönemine denk gelmiştir. Savaşın tahribatı devam ederken BM'nin kuruluşuyla hümanist bir yaklaşım benimsenmiş, barışın topluma kazandırılması amaçlanmıştır. Devletler arasında dostane ilişkiler kurma ve bunun kalıcı olması hedeflenmiştir. Tüm bunlar sonucunda ise uluslararası düzeyde ekonomik, sosyal ve siyasal kalkınmanın temelleri atılmak istenmiştir.

1948 yılında “İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi” ile kişisel verilerin korunmasıyla ilgili adımlar atılmıştır. 12. maddeye göre; “*Hiç kimse özel hayatı, ailesi, meskeni veya yazışması hususlarında keyfi karışmalara, şeref ve şöhretine karşı tecavüzlere maruz kalamaz. Herkesin bu karışma ve tecavüzlere karşı kanun ile korunmaya hakkı vardır*” kişisel veriler özel hayat kapsamında değerlendirilmiştir.¹¹⁰ Bununla paralel olarak 23 Mart 1976 tarihinde yürürlüğe giren BM Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 17. maddesiyle kişisel veriler, mahremiyet başlığı altında düzenlenmiştir.¹¹¹

Her ne kadar sadece özel hayat bağlamında kişisel veriler ele alınmış gibi gözükse de doğrudan kişisel verilere özgü çalışmalar da yürütülmüştür. 1990 tarihinde bilgisayar kullanımının kaçınılmaz oluşuyla birlikte kişisel veriler olduğundan daha fazla savunmasız hale gelmiştir. Bu kapsamda “*Bilgisayara Geçirilmiş Kişisel Veri Dosyalarına İlişkin Rehber İlkeler*” çıkarılmış, kişisel verileri de özel hayat gizliliği gibi ayrı bir hak olarak tasnif edilmesi sağlanmıştır.¹¹² Rehber ilkelerin asıl amacı ise,

¹⁰⁹ Bkz. Birleşmiş Milletler Teşkilatı ve Türkiye, <<<https://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-teskilati-ve-turkiye.tr.mfa>>> (Erişim T: 15.02.2024)

<<<https://www.mfa.gov.tr/birlesmis-milletler-teskilati-ve-turkiye.tr.mfa>>> (Erişim T: 15.02.2024)

¹¹⁰ KÜZECİ, s. 134; KORKMAZ, s. 575; ÖZDEMİR, (Elektronik), s. 18; ÇAKAN, s. 206.

¹¹¹ Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme 17. madde: “1) Hiç kimsenin özel hayatına, ailesine, evine ya da haberleşmesine keyfi ya da yasadışı olarak müdahale edilemez; hiç kimsenin şeref ve itibarına yasal olmayan tecavüzlerde bulunulamaz. 2) Herkesin, bu gibi müdahalelere ya da tecavüzlere karşı yasalarca korunma hakkı vardır”, <<<https://multeci.org.tr>>> (Erişim T: 15.02.2024)

¹¹² DÜLGER, s. 88.

yalnızca bilgisayarla işlenen kişisel verilerin korunmasına sebep olacak üye ülkelerin çıkartmış olduğu düzenlemelerdeki asgari ölçütlerin belirlenmesidir.¹¹³

Rehber ilkelerin getirmiş olduğu en büyük yenilik, kişisel verilerin korunması noktasında denetleyici bir organ kurulmasıdır. Bu nedenle rehber ilkeler, ilk uluslararası belge sıfatını taşımaktadır.¹¹⁴ Ancak BM rehber ilkeleri OECD rehber ilkelerinin gölgesinde kalmış, onun kadar etkili olmamıştır. Bunun sebebi, tavsiye niteliğinde olup, bağlayıcı olmamasından kaynaklanmaktadır.¹¹⁵

1.2.2.2. Ulusal Düzenlemeler

1.2.2.2.1. 1982 Anayasası

Ülkemizde 9 Kasım 1982 tarihinde yürürlüğe giren Anayasa, toplamda 21 kez değişikliğe uğramıştır. İlk çıktığı halinde kişisel verilere ilişkin doğrudan bir düzenleme bulunmamaktayken, AİHS’ de olduğu gibi dolaylı olarak özel hayatın gizliliği başlığı altında kişisel veriler korunmuştur.¹¹⁶ Anayasanın 20. maddesine göre; *“Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.”* Özel hayatın kapsamına, kişinin başkası tarafından bilinmesini istemeyeceği her türlü bilgiler ve durumlar dahil edilebilir.¹¹⁷

7 Mayıs 2010 yılında 5982 sayılı Kanun değişikliğiyle getirilen ek fıkra da kişisel veriler düzenlenmiştir. Buna göre; *“Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.”* Madde kapsamında öncelikle isteme hakkı düzenlenmiştir. Şöyle ki kişi, toplumdan veya devletten bazı hakları ve tutumları isteme hakkına sahiptir. Kişisel verilerinin korunmasını isteme hakkı da açık biçimde hüküm altına alınmıştır. Sadece isteme hakkıyla sınırlı kalınmamış, verilerin işlenmesi, aktarılması gibi temel işlemleri de

¹¹³ AYÖZGER ÖNGÜN, s. 70.

¹¹⁴ KÜZECİ, s. 137; AYÖZGER ÖNGÜN, s. 71; TAŞTAN, s. 12-13.

¹¹⁵ AYÖZGER ÖNGÜN, s. 72.

¹¹⁶ AYÖZGER ÖNGÜN, s. 95; GÜLSEREN, Fehmi Şener: “Hastanın Mahremiyet İsteme Hakkı”, Lefke Avrupa Üniversitesi, 5. Sağlık Hakkı ve Sağlık Hukuku Sempozyumu, 2013, Lefkoşa, Editörler: SARP, Nilgün/ DOĞAN, Cahid, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014, s. 208.

¹¹⁷ ÇELİK, s. 392.

kullanıp kullanamayacağı konusu kişinin takdir yetkisine bırakılmıştır. İstisnai olarak kanunda sayılan hallerde de ancak açık rıza kapsamında işlenebileceği düzenlenmiştir. Bu noktada açık rıza kavramı oldukça önem arz edecek hususları bünyesinde barındırmaktadır. Sonuç olarak, kişisel veriler ülkemizde anayasal güvenceye bağlanarak temel hak ve özgürlükler arasında yerini almıştır.¹¹⁸

Ülkemizde Anayasa Mahkemesi tarafından verilen kararlarda özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunması hakkı arasında bağlantı bulunmaktadır.¹¹⁹ Örneğin, verilen bir kararda başvuru avukatının kurumsal e-posta hesabı işveren tarafından incelenmiştir. Hesabının incelenmesi sonucunda iş akdi feshedilmiştir. Bunun sonucunda yasal haklarını kullanan başvuru, Anayasa'nın 20. maddesinin ihlal edilmiş olduğunun değerlendirilmesini istemiştir.¹²⁰ Yapılan yargılama neticesinde AY m. 20 ile güvence altına alınan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Karara gerekçe olarak, işverenin yapacağı denetimi işçisine önceden açıkça bildirme yükümlülüğü gösterilmiştir. Bunu yaparken işçinin mahremiyet alanında ölçüyü aşmamalı, yaptığı denetimi haklı kılan meşru gerekçeleri olmalıdır.

1.2.2.2.2. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

765 sayılı eski Ceza Kanununda kişisel verilere ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak bu durum kişisel verilerin tamamen savunmasız olduğu anlamı taşımamaktadır. Örneğin, verilerin ele geçirilmesi durumunda 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) bilişim alanında suçlar hükmü uygulama alanı bulacaktır. Yine de düzenlemenin kapsamı dar olduğu için kişisel verilerin izinsiz olarak kaydedilmesi ve paylaşılması hususu suç olarak düzenlenmemiştir.¹²¹

2004 yılında 5237 Sayılı TCK kabul edilmesiyle birlikte 132 ve 134. maddeleri arasında, özel hayatla ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Kanun kapsamında kişisel veriler ise yalnızca özel hayatın gizliliği başlığı altında değerlendirilmeyip ayrı ve kapsamlı bir şekilde düzenlenmiştir. 135 ve 140. maddeleri kapsayan düzenlemelerde; kişisel verilerin kaydedilmesi suçu, kişisel verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçu, kişisel verileri yok etmeme suçu yaptırımlara bağlanmıştır. Burada dikkat

¹¹⁸ KILINÇ, s. 1132.

¹¹⁹ Sebiha Kaya [GK], B. No: 2018/34124, 20.5.2021, §...
<<<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>>> (Erişim T: 15.02.2024)

¹²⁰ E.Ü. [GK], B. No: 2016/13010, 17.9.2020, §...,
<<<https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2016/13010>>> (Erişim T: 15.02.2024)

¹²¹ SİNAR, Hasan: İnternet ve Ceza Hukuku, Beta Yayınevi, İstanbul, 2001, s.125.

edilmesi gereken nokta; kişisel verilere yönelik bir tanım yapılmamış, yalnızca kişisel veriler suçtan korunmak istenmiştir.¹²² Kişisel verilere ilişkin 2004 yılında özel hukuka dair bir düzenleme bulunmadığı için TCK yeterli görülmüştür. Fakat özel hukuk düzenlemesine olan ihtiyaçtan dolayı 6698 sayılı KVKK yürürlüğe girmiştir.

1.2.2.2.3. 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu

Ülkemizde kişisel verilerin korunması yakın geçmişte yönetmeliklerle sağlanmaya çalışılmış, bu alana özgü kanun çıkarılması ihtiyacı ancak Anayasa'nın 13. ve 20.¹²³ maddelerine değinerek mümkün olmuştur.¹²⁴ Kişisel verilerin korunmasına yönelik kanun tasarısı 26 Aralık 2014 tarihinde TBMM Başkanlığına sunulmuştur. Kanunlaşma yolunda ilk adım 24 Mart 2016 tarihinde atılmış, 7 Nisan 2016 tarih ve 29677 sayılı Resmî Gazete' de 6698 sayılı KVKK yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.¹²⁵ Kişisel verilere ait özel düzenlemenin aslında 1989 yılında toplanan komisyon tarafından çıkarılması beklenirken yaklaşık 27 yıllık bir gecikme yaşanması ülkenin bu alandaki gelişimini sekteye uğratmıştır.¹²⁶ Buna rağmen Avrupa Birliği'nin yıllarca kişisel verilerin korunmasıyla ilgili deneyimleri ülkemiz iç hukukuna 95/46 sayılı Direktif esas alınarak hazırlanan KVKK sayesinde girmiştir.¹²⁷

KVKK ile kişilerin özel hayatları ve kişilik hakları korunduğu için TMK ile KVKK arasında bağlantı bulunmaktadır.¹²⁸ Buna göre TMK'da bulunan kişilik hakları mutlak haklardır.¹²⁹ Mutlak haklar, kişiye sıkı sıkıya bağlı olup, devredilmesi veya vazgeçilmesi mümkün olmayan haklardır. Kişinin sahip olduğu bu haklar, gerçek kişi olmasından kaynaklanmaktadır. Sağ ve tam doğum şartıyla kişilik kazanan gerçek kişiler,¹³⁰ haklara ve borçlara ehil olacaktır. Bu nedenle KVKK'nin uygulanabilmesi

¹²² YEŞİLYURT, s. 234-235; DÜLGER, s. 114.

¹²³ AY m. 13; *Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir*; AY m. 20; *Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.*

¹²⁴ ÖZEL, s. 244.

¹²⁵ KAYA, Afra Ece: "Kişilik Hakkı Olarak Kişisel Veriler ve Yeni Kişisel Verilerin Korunması Kanunu", Terazi Hukuk Dergisi, Cilt 12, Sayı 125, 2017, s. 75.<<<https://search.trdizin.gov.tr/yayin/detay/225318/kisilik-hakki-olarak-kisisel-veriler-ve-yeni-kisisel-verilerin-korunmasi-kanunu>>> (Erişim T: 15.02.2024)

¹²⁶ KÜZECİ, s. 347; ÖZEL, s. 245.

¹²⁷ KÜZECİ, s. 352; TAŞTAN, s. 26.

¹²⁸ ÖZTAN, Bilge: *Kişiler Hukuku*, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2021, s. 294-295.

¹²⁹ AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ, s. 349; OĞUZMAN, Kemal/ BARLAS, Nami: *Medeni Hukuk Giriş- Kaynaklar-Temel Kavramlar*, On İki Levha Yayınevi, İstanbul, 2021, s. 149.

¹³⁰ AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ, s. 349-350.

için kanunda da belirtildiği şekilde gerçek kişinin varlığı aranmaktadır.¹³¹ Tüzel kişinin verilerinin işlenmesi durumunda KVKK'ye başvurulamayacaktır.

KVKK'nin amacı ilk maddede düzenlenmiş, ikinci maddesinde ise kapsam ve sınırlar belirlenmiştir. Ardından kanununda bulunan terimlere yer verilmiştir. Verilerin işlenmesi, aktarılması, saklanması gibi hususların ayrıntılı düzenlemeleri kanunun devamında sıralanmıştır. Bu nedenle yürürlükteki kanun, kişisel verilere ilişkin ayrıntılı düzenlemeleri bünyesinde barındırmaktadır.

1.3. Kişisel Verilerin Hukuki Niteliği

Kişisel veri, insanı ilgilendiren pek çok değeri kapsamaktadır. Sosyal medya beğenileri, e-ticaret sitelerinden kullanılan IBAN bilgileri veya kişisel sağlık bilgileri gibi maddi manevi her türlü değerin kişisel veri sayılabilmesinden ötürü hukuki niteliğe ilişkin muhtelif yaklaşımlar oluşmuştur. Ancak kişisel verilerin geniş kapsamlı olmasının yanı sıra birçok hakla da temas etmesi çeşitli görüşlerin ortaya çıkmasında etkili olmuştur.¹³²

Buna göre mukayeseli hukukta iki görüş bulunmaktadır.¹³³ İlk görüş, ekonomik hak yaklaşımı görüşüdür. Amerikan hukukunun etkisiyle ortaya çıkan¹³⁴ görüşte kişisel veriler maddi olarak sınırlandırılmış, ekonomik ve iktisadi bir yaklaşım benimsenmiştir.¹³⁵ Ekonomik hak yaklaşımıyla birlikte kişisel veriler, kişilik hakları yerine ekonomik değerlerle bağdaştırılmıştır.¹³⁶ Bunun en önemli sebebi kişisel verilerle ilişkili veri ekonomisinin ABD'de güçlü olmasıdır.¹³⁷ Ekonomik yaklaşımın içerisinde mülkiyet ve fikri haklar görüşü bulunmaktadır.¹³⁸

İkinci görüş, Kıta Avrupası hukukunda egemen olan, sosyal ve/veya hümanist bir yaklaşımdır. Bu görüşte, kişisel verilerin korunması hakkı ile korunan yalnızca ekonomik çıkar olmayıp aynı zamanda kişinin kişilik ve temel insan hakları

¹³¹ KVKK m.3'te "ilgili kişi, kişisel verisi işlenen gerçek kişi"

¹³² DÜLGER, s. 77.

¹³³ AKKURT, Sinan Sami: "Kişisel Veri Kavramının Hukuki Niteliğine İlişkin Yaklaşımlara Mukayeseli Bir Bakış", Kişisel Verileri Koruma Dergisi, Cilt:2, Sayı:1, 2020, s.21, <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1187007>>> (Erişim T: 15.02.2024)

¹³⁴ AKKURT, s. 21.

¹³⁵ DÜLGER, s. 77

¹³⁶ AKKURT, s. 21.

¹³⁷ KÜZECİ, s. 68.

¹³⁸ İZGİ, s. 29-30

değerleridir.¹³⁹ Ekonomik hak yaklaşımında maddi değerlerin varlığı gözetildiğinden kişi, kendi değerleri üzerinden ticaret yapmaktadır. Ancak sosyal ve/veya hümanist yaklaşım da kişisel veriler, temel insan hakları, insan onuru, kişilik hakkı, özel hayatın gizliliği, mahremiyet hakkı gibi iktisadi değerlerden uzak anlayışlarla biçimlenmiştir.¹⁴⁰ Örneğin, AİHS’de kişisel veriler özel hayatın gizliliği kapsamında, 95/46/EC sayılı Direktifte ise mahremiyet hakkı kapsamında hümanist bir yaklaşım olarak değerlendirilmiştir. Öğretide kişisel verilerin hukuki niteliğine ilişkin kişilik hakkı ve temel insan hakları bir bütün halinde değerlendirilmiştir.¹⁴¹ Bu durum iki hakkın birbirine bağlı olmasından ve birçok noktada kesişmesinden kaynaklanmaktadır.¹⁴²

1.3.1. Ekonomik Yaklaşım

1.3.1.1. Mülkiyet Hakkı Görüşü

Mülkiyet hakkı ilk olarak dinsel düşünce tarzında, “maddi manevi her şey tanrınınındır”¹⁴³ şeklindeki görüşle ortaya çıkmıştır. Fakat bu düşünce günümüze gelene kadar birçok değişim ve dönüşüm geçirmiştir. Şu an ki düşünceye göre, eşya mülkiyet hakkının konusunu oluşturmaktadır.¹⁴⁴ Mülkiyet hakkına sahip olan kişinin eşya üzerinde birçok hakkı ve yetkisi bulunmaktadır.¹⁴⁵

Mülkiyet hakkı, maddi değer taşıyan ve ekonomik varlığı olan mutlak hak statüsündedir.¹⁴⁶ Mutlak hakların içerisinde bulunan “aynı hakların en mükemmeli”

¹³⁹ **SAMUELSON, Pamela:** “Privacy as Intellectual Property?”, Stanford Law Review, Volume 52, Issue 5, 2000, s. 1125, <<<https://doi.org/10.2307/1229511>>> (Erişim T: 15.02.2024)

¹⁴⁰ **DÜLGER, Murat Volkan:** “İnsan Hakları ve Temel Hak ve Özgürlükler Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması”, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 5, Sayı 1, 2018, s.77-82, <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1102271>>> (Erişim T: 15.02.2024)

¹⁴¹ **AKKURT,** s. 25.

¹⁴² Ancak çalışmamız kapsamında sosyal ve/veya hümanist yaklaşım, kişilik hakkı ve temel insan hakkı görüşü olarak ayrılmaktadır.

¹⁴³ **ARICAN, Musa Kazım:** "Panteizm ve Panenteizm Tartışmaları Arasında Spinoza", Beytulhikme An International Journal of Philosophy, Cilt 3, Sayı 1, 2013, s. 17-32, <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/40535>>> (Erişim T: 15.02.2024)

¹⁴⁴ **SİRMEN, A. Lâle:** Eşya Hukuku, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2018, s. 243; **EREN, Fikret:** Mülkiyet Hukuku, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2023, s. 4, (*Mülkiyet*) ; **GÜRSOY, T. Kemal/ EREN, Fikret/ CANSEL, Erol:** Türk Eşya Hukuku, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1978, s. 352; **AYAN, Mehmet:** Eşya Hukuku, Cilt II, Mülkiyet, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s. 28; **OĞUZMAN, M. Kemal/SELİÇİ, Özer/OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe:** Eşya Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 2015, s. 272; **ERTAŞ, Şeref:** Eşya Hukuku, Barış Yayınları, İzmir 2017, s. 212; **ESENER, Turhan/GÜVEN, Kudret:** Eşya Hukuku, Yetkin Yayınevi, Ankara 2017, s. 179.

¹⁴⁵ **KESKİN, Dilşad/DEMİRCİOĞLU, H. Reyhan:** Medeni Hukuk-II (Eşya Hukuku – Miras Hukuku), Seçkin Yayınevi, Ankara 2018, s. 83; **SİRMEN,** s.29.

¹⁴⁶ **SEROZAN, Rona:** Eşya Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2014, s. 202. (*Eşya*)

olarak anılmaktadır.¹⁴⁷ Bunun sebebi aynı haklarla ilgili tüm özellikler, mülkiyet hakkında vücut bulmuştur.¹⁴⁸ Aynı haklar, sahibine “kullanma”, “yararlanma”, “tasarrufta bulunma” yetkisi sağlar.¹⁴⁹ Mülkiyet hakkı, herkes tarafından ihlal edilebilir, hak ihlali meydana geldiğinde de herkese karşı ileri sürülebilir niteliktedir.

Kişisel verilerin ekonomik yaklaşım içerisinde bulunan mülkiyet hakkına yakın olan görüşte, kişisel veriler de sahibine aynen mülkiyet hakkındaki gibi kullanma, yararlanma, tasarruf etme yetkisi verir.¹⁵⁰ O halde iktisadi önemi olan veriler, kişinin mülkiyetine aittir. Veri sahibi dilediği gibi kişisel verileri satabilir, kiraya verebilir, devredebilir.¹⁵¹ Burada esas kriter, ücrettir. Makul bir bedel karşısında borçlandırıci işlem yapılmalıdır. Ancak makul bedelin ne olduğu konusunda belirli bir kıstas bulunmamaktadır. Somut olaya göre belirlenecek bedel bazen düşük kalabilmekte ya da bedel belirlenemeyecek kadar öznel bir hak olabilmektedir. Bu durum ekonomik değerin belirlenebilir nitelikte olamamasından kaynaklı olarak görüşe getirilen ilk eleştiridir.¹⁵² Bir diğer eleştiri ise kişisel verilerin mülkiyet hakkının tanımış olduğu tasarruf yetkisine uygun olmamasından kaynaklanmaktadır.¹⁵³ Bu durumda makul bir bedel karşılığında alınan kişisel verilerin veri sahibinin onayı olmadan yayılması, işlenmesi ve aktarılması söz konusu olabilmektedir.

İngiliz veri bilimci Clive Humby 2006 yılında kullandığı “*Data is the new oil*” ifadesinde yeni çağın petrolünün veri olduğuna kanaat getirmiştir.¹⁵⁴ Ekonominin büyük bir kısmına yön veren veriler için şirketler rekabet halindedir. Özellikle günümüzde e-ticaret sitelerine verilen kişisel verilerin belirli bir bedel karşılığında satıldığı herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Bu nedenle günümüzdeki değeri artarak devam eden verilerin ekonomiye yön verebilmesi muhtemeldir.

Kanaatimizce, kişisel verilerin bağımsız veya sui generis bir hak olarak düzenlenmesi gerekir. Zira kişisel verilerle mülkiyet hakkı birbirinden farklı perspektifler içermektedir. Kişisel veriler kişilik hakkına ilişkindir. İnsan ölümüyle

¹⁴⁷ AKİPEK, Jale/AKINTÜRK Turgut/ATEŞ, Derya: Eşya Hukuku, Beta Yayınevi, İstanbul, 2018, s. 19.

¹⁴⁸ ÖZKAN, s. 26.

¹⁴⁹ SİRMEN, s. 29; AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ, s. 380; ANTALYA, O. Gökhan/TOPUZ, Murat: Eşya Hukuku, Cilt 4/1, Seçkin Yayınevi, Ankara 2019, s. 110; AKKURT, s. 22.

¹⁵⁰ AKKURT, s. 22.

¹⁵¹ DÜLGER, s. 78.

¹⁵² KÜZECİ, s. 61.

¹⁵³ AKSOY, (Kişisel Veri), s. 64-65.

¹⁵⁴ HUMBY, Clive: "Data is the new oil", Proc. ANA Sr. Marketer's Summit. Evanston, IL, USA 1, 2006

birlikte sadece malvarlığı değerleri mirasçılara intikal edebilecekken, kişilik hakları devredilemezdir. Dolaylı olarak kişilik hakkı gibi kişisel verilerin de intikali söz konusu olamayacaktır.¹⁵⁵ Bu durumdan dolayı da kişisel verilerin en azından tamamının mülkiyet hakkı kapsamına dahil edilemeyeceği ortadadır. Ayrıca her kişisel verinin bir bedeli bulunmamaktadır. Dini inanç, etnik köken gibi kişiyi, kişi yapan değerlerin üçüncü kişilere devredilmesi, bir bedel karşılığında satılması insan onuruyla bağdaşmamaktadır.

1.3.1.2. Fikri Hak Görüşü

Ekonomik yaklaşımın ikinci görüşüne göre; fikri hakların korunma mekanizması kişisel verilere de uygulanmalıdır. Buna göre, kişisel veriler tıpkı telif hakkı gibi korunmalıdır.¹⁵⁶ Zira fikri haklar ile kişisel veriler arasında amaçsal bağ bulunmaktadır.¹⁵⁷ Her ikisinde de bilginin güvenli şekilde dağılımının sağlanması ve korunması ortak amaçtır.¹⁵⁸ Ekonomik yaklaşım içerisinde kişisel veri sahibi, verileri üzerinde kullanma, yararlanma, tasarruf etme yetkisinin olmasıyla; fikri eser sahibinin, ürünü üzerindeki hakimiyet kurma yetkisinin olması benzerdir.¹⁵⁹ Ayrıca kişiler sayesinde var olan kişisel veriler ile sahibi tarafından oluşturulan fikri eser arasında benzerlik bulunmaktadır.

Kişisel verilerin fikri hak olduğuna dair görüşün mukayeseli olmasından dolayı birçok eleştiri mevcuttur.¹⁶⁰ Öncelikle verilerin tamamı kişilerin üretimi tarafından oluşmamaktadır.¹⁶¹ Örneğin kan grubu, doğum lekesi, parmak izi gibi doğuştan gelen, değiştirilmesi mümkün olmayan veriler bulunmaktadır. Fikri hak ise, mutlaka fikir sahibinin süzgecinden çıkmaktadır. Ayrıca fikri haklar devredilebileceği gibi miras yoluyla intikal edebilecek niteliktedir. Kişilik hakkı kapsamındaki veriler ise kural olarak hiçbir borçlandırııcı işleme konu olmayacağı gibi mirasçılarına da aktarılamayacaktır. Kişilik ölümle birlikte sona ereceği için kişisel verilerin varlığı da sona erecektir. İkinci eleştiri ise, kişisel verilerin, fikri hakla aynı amaca hizmet

¹⁵⁵ AKSOY, (*Kişisel Veri*, s. 64.

¹⁵⁶ KÜZECİ, s. 71; DÜLGER, s. 79.

¹⁵⁷ AKKURT, s. 24.

¹⁵⁸ PRINS, Corien: “When Personal Data, Behavior And Virtual Identities Become A Commodity: Would A Property Rights Approach Matter? Scripted, Volume 3, Issue 4, 2006, p. 274-275.<<<https://script-ed.org/wp-content/uploads/2016/07/3-4-Prins.pdf>>> (Erişim T:15.02.2024)

¹⁵⁹ TAŞTAN, s. 58; AKSOY, s. 60. (*Kişisel Veri*)

¹⁶⁰ TEKİNALP, s. 3.

¹⁶¹ PRINS, s. 296.

etmediği noktasındadır.¹⁶² Eser sahibi fikri hakka konu olan eserin oluşturulmasından sonra eserle ilgili hukuki haklarını kullanabilme noktasında tasarruf yetkisine sahiptir. Ancak kişisel verilerin oluşumuna ilişkin birçok durumda ilgili kişinin hiç katkısı olmadığı gibi herhangi bir amacı da yoktur.¹⁶³ Örneğin kişinin göz rengi, kalp atış hızı bir eser değildir. Bunların iktisadi konu olarak değerlendirilmesi kişisel veriler kurumunu emtialaştırmaktan ibaret olacaktır.¹⁶⁴

1.3.2. Hümanist Yaklaşım

1.3.2.1. Temel İnsan Hakkı Görüşü

Hümanist yaklaşımın ilk ayrımında, kişisel verilerin hukuki niteliği, temel özgürlükler ve insan onuru gibi anayasal düzende korunan haklar olduğu görüşü hakimdir. Bu haklar hiyerarşik düzende bir nevi kişilik haklarının da üzerinde yer alıp en geniş yetkiye sahip haklardır.

İlk olarak Almanya’da Birinci Dünya Savaşı öncesinde ortaya çıkan Yahudi düşmanlığı Hitler’in iktidara gelmesiyle birlikte giderek artmıştır. Nazi Almanya’sında Yahudilerin pasaportlarına büyük “J” (Jude:Yahudi) harfi yazılmış¹⁶⁵, onların aleyhine yönelik kişisel verileri kullanılmıştır. Bu durumda Yahudiler, insan onuruyla bağdaşmayacak eylemlere maruz kalmış hatta soykırıma uğramıştır. Böyle bir atmosferin hâkim olduğu 1983 yılında, Alman Anayasa Mahkemesi (Bundesverfassungsgericht) “nüfus sayımı kararı”¹⁶⁶ adında önemli bir karar almıştır. Bu kararın ortaya çıkış aşamasında Alman yönetim sisteminin olumsuz tavırlarına tabi kalan kişiler; adres, kan grubu, medeni durum, maaş bilgisi gibi verilerinin bilinmesini istememektedir. Çünkü yerel yönetimin eline geçen veriler, kişilerin aleyhine kullanabilecek niteliktedir. Bu endişeleri gidermek amacıyla Alman Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu nüfus sayımı kararında; temel haklar statüsünde sayılan kişisel verilerin kullanımı kişilerin kendilerine aittir ancak, verilerin korunması hukuk devletinin sorumluluğundadır. Bu sorumluluk, Alman Anayasasının 1. ve 2. maddesiyle

¹⁶² AKSOY, (Kişisel Veri,) s. 66-67.

¹⁶³ KÜZECİ, s. 71

¹⁶⁴ TAŞTAN, s. 57; AKSOY, (Kişisel Veri), s. 65.

¹⁶⁵ DEMİROL, Hilal: “II. Dünya Savaşı Sırasında Almanya’nın Yahudi Siyasetine Karşı Türk Diplomasisi”, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2020, s.35, <<<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>>> (Erişim T: 15.02.2024)

¹⁶⁶ BVERFGE, 65, 1-Volkszählung, 15 Aralık 1983. Kararın tam metni için bkz. Entscheidungen des Bundesverfassungsgerichts, Volume 65, 1984, J.C.B. MOHR, Almanya, 1984, s. 1-71; AKSOY, s. 56-57; AYÖZGER ÖNGÜN, s. 15; KÜZECİ, s.75.

hüküm altına alınmıştır.¹⁶⁷ Kararla birlikte, “*bilgilerin geleceğini belirleme hakkı (Informationelle Selbst-bestimmung)*” ortaya çıkmış¹⁶⁸, kişisel verilerin korunmasının temelinde insan haklarının olduğu saptanmıştır.

Hukuk dünyasında önem arz eden bu karar, konuya ilişkin tartışmaların olduğu pek çok yerde etkili olmuştur. Bunun sebebi bireysel bağımsızlığını dijital dünyada yitirme tehlikesiyle karşı karşıya olan kişinin, veri işleme sürecine daha aktif katılımını sağlayan, “bilgilerinin geleceğinin belirleme hakkı” görüşünün ortaya çıkmasıdır.

1.3.2.2. Kişilik Hakkı Görüşü

Hümanist yaklaşımın içinde yer alan ikinci ayırım ise en yaygın görüş olan kişisel verilerin kişilik hakkıyla özdeşleşmesidir. Bu bakımdan kişilik hakkının içerisine dahil olan haklar önem arz etmektedir.

Ülkemizdeki kanunlarda kişilik hakkına özgü bir tanım bulunmamaktadır. Bu nedenle doktrin ve Yargıtay içtihatlarıyla somutlaşmış bir tanım çıkartılmaktadır. Doktrindeki bir tanıma göre kişilik hakkı, “*insanı insan kılan, bunu diğerlerinden ayıran ve bu nedenle ondan ayrılması mümkün olmayan değerler bütünü*”¹⁶⁹ olarak ifade edilirken, diğer bir tanıma göre, “*...kişinin toplum içindeki saygınlığını ve kişiliğini serbestçe geliştirmesini temin eden varlıkların tümü üzerindeki hakkı...*” olarak tanımlanmıştır.¹⁷⁰ Kısacası, kişinin ihlal edilebilir tüm değerleri kişilik hakkını oluşturmaktadır.¹⁷¹ Yargıtayın yapmış olduğu kişilik hakkı tanımı; “*kişinin doğumla kazandığı, bağımsız varlığını ve bütünlüğünü oluşturan, hayat, beden ve ruh tamlığı, vicdan, din, düşünce ve çalışma özgürlüğü, onuru, ismi, resmi, sırları ile aile bütünlüğü ve duygusal değerlerinin tümü kişilik hakkını oluşturur.*”¹⁷² şeklindedir. Bu tanımdan

¹⁶⁷ AY m. 1/1: “*İnsan onur ve haysiyeti dokunulmazdır. Tüm devlet erki ona saygı göstermek ve onu korumakla yükümlüdür*”; AY m. 2/2: “*Herkes, başkalarının haklarını ihlal etmemek, Anayasal düzene veya ahlak kurallarına aykırı düşmemek koşuluyla, kişiliğini serbestçe geliştirme hakkına sahiptir.*”

¹⁶⁸ **KÜZECİ, Elif:** “İstatistikî Birimler ve Bilgilerin Geleceğini Belirleme Hakkı”, İnsan Hakları Yıllığı, Cilt 32, 2014, s. 53-75, << <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1734107>>> (Erişim T: 15.02.2024)

¹⁶⁹ **SEROZAN, Rona:** “Kişilik Hakkının Korunmasıyla İlgili Bazı Düşünceler”, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi Cilt 11, Sayı 14, 1977, s. 93-112, <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/14235>>> (Erişim T: 15.02.2024)

¹⁷⁰ **DURAL Mustafa/ /ÖĞÜZ, Tufan:** Türk Özel Hukuku- Kişiler Hukuku, Cilt 2, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2021, s. 100.

¹⁷¹ **HELVACI, Serap:** Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar, Beta Yayınevi, İstanbul, 2001, s. 41; **ZEVKLİLER, Aydın/ACABEY, M. Beşir/GÖKYAYLA, K. Emre:** Medeni Hukuk, Seçkin Yayınevi, Ankara 2000, s. 395

¹⁷² **ÖMEROĞLU, Abdullah:** “Kişilik Haklarının Alkaya-Türkiye Davası Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması Hukukuna Göre İncelenmesi”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Sayı 15, 2020, s. 309-342, <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1167647>>> (Erişim T: 15.02.2024); Yargıtay 4. HD.

hareketle kişilik hakkının sınırlı sayılmadığı aşıkardır. Çünkü Türk İsviçre hukuk sisteminde sınırlı sayma prensibi bulunmamaktadır. Bundan kasıt, kişilik hakları kanunda tek tek belirlenmemiştir. Bugün cinsel bütünlük kişilik haklarından sayılabileceği gibi, yarın ortaya çıkacak yeni bir hak da kişilik hakkı olarak sayılabilecektir.

Bu görüşe göre, kişilik hakkına dahil olan özel hayatın gizliliği ile kişisel veriler arasında bağlantı bulunmaktadır.¹⁷³ Gerek AİHS m. 8 gerekse de KVKK yürürlüğe girmeden önceki dönemde kişisel veriler, özel hayatın kapsamına dahil edilmiştir. Esasında özel hayatı da içerisine alan “mahremiyet” kavramıdır. Mahremiyet, özel hayatın gizliliğinin bir uzantısıdır.¹⁷⁴ Çoğu zaman bu iki kavram birbirinin yerine kullanılsa da aynı anlama gelmemektedir. Mahremiyet Westin’e göre “*kişinin kendisiyle ilgili hangi bilgilerin başkaları tarafından bilinmesi ve bu bilgilerin nasıl kullanılması gerektiğini belirleme hakkı*”dır.”¹⁷⁵ Özel hayat ise, sadece bir alanı ifade etmektedir. Bu alan kişiye ait olan, üçüncü kişilerle paylaşmak istemediği, dokunulmaz bir yerdir.

Kişilik hakkı görüşüne ilişkin ilk eleştiri kişisel verilerin sadece kişilik hakkı kapsamında değerlendirilmesidir.¹⁷⁶ Yargıtayın vermiş olduğu bir karar “*Kişisel verilerin korunması temel hak ve özgürlükler ile yakından ilişkilidir. Çünkü kişisel verilerin açıklanması öncelikle özel hayatın gizliliğini ihlal edebileceği gibi başka bir takım bağlantılı hakları da zarara uğratabilir.*” şeklindedir.¹⁷⁷ Kişilik hakkı görüşüne getirilen eleştiriyle, kişisel verilere salt kişilik hakları ya da özel hayatın gizliliği açısından bakılması yanlış olacaktır. Zaten bir hakkı, yalnızca bir kalıba koymak kişilerin mağduriyetiyle sonuçlanmasına sebep olacaktır. Bu nedenle kişisel veriler konu olduğunda hem özel hukukun hem de kamu hukukunun devreye girmesi gerekmektedir. Yalnızca kişilik haklarına ilişkin hükümlerin uygulanması yetersiz kalacaktır.

10.04.2008, 9966/5096 (YKD 2008, C. XXXIV, 1718) <<<https://karararama.yargitay.gov.tr/>>> (Erişim T: 15.02.2024)

¹⁷³ AKSOY, (Kişisel Veri), s. 54.

¹⁷⁴ AKSOY, (Kişisel Veri), s. 61-62; AYÖZGER ÖNGÜN, s. 15.

¹⁷⁵ WESTIN, Alan, Furman: Social and Political Dimensions of Privacy, Journal of Social Issues, 2003, 431-453, p. <<<https://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=6272&context=libphilprac>>> (Erişim T: 15.02.2024)

¹⁷⁶ TAŞTAN, s. 65.

¹⁷⁷ Bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2017/1340, K. 2018/1622, 06.11.2018 <<<https://karararama.yargitay.gov.tr/index>>> (Erişim T: 15.02.2024)

Kişilik hakkı görüşüne gelen diğer bir eleştiri ise, özel hayatın içinde zaten kişisel verilerin korunacağıdır.¹⁷⁸ Kişi istemediği sürece özel alanındaki veriyi halka arz etmeyebilir. Başka bir deyişle kişinin özel hayatına ilişkin verilerinin rızası olmaksızın işlenmesi, kişilik hakkı ihlalidir.¹⁷⁹ Kişinin özel alanında kalan kişisel veriler doğal olarak korunacaktır. Asıl mesele kamuya açık alanda olan kişisel verilerin nasıl korunacağına ilişkindir. Çünkü kişilik hakkı korumaları kamuya açık alanları devre dışı bırakacaktır. Halbuki kişisel verilerin her alanda korunması gerekir.¹⁸⁰

Sonuç olarak, kişisel verilerin herhangi bir alana özgülenmesi yerine bağımsız bir hak olarak nitelendirilmesi gerekecektir. Multidisipliner bir alan olarak analiz edilmeli ve bunun sonucunda düzenlemeler yapılmalıdır. Zira değişen dünyada, gelişen teknolojiyle birlikte hiçbir şey aynı kalmadığı gibi kişisel verilerin korunma mekanizması da aynı kalmayacaktır. Gelişime ayak uydurulduğu sürece veri ihlallerinin önüne geçilecektir.

1.4. Kişisel Veri Kavramı Ve Unsurları

1.4.1. Kişisel Veri Kavramı

Kişisel veri kavramının kanuni tanımını yapmadan önce özelden genele gidilerek öncelikle “kişi/kişisel” daha sonrasında “veri” tanımı yapılmalıdır. Etimolojik olarak Latince “kişi” kavramı “persona” kelimesinden türemiştir. İngilizcede “*person*”, Fransızca da “*personne*” olarak ifade edilen kavramın Türk Dil Kurumu (TDK) nezdinde “kadın veya erkeğe verilen genel ad; can, şahıs, şahsiyet”¹⁸¹ şeklinde tanımı mevcuttur. Kişisel kelimesi de kişinin devamı niteliğinde olan bir kavramdır. TDK’ye göre “*kişiyile ilgili olan*”¹⁸² her şey kişiseldir. Bir başka deyişle, “*bir grup ya da kuruluştan ziyade tek veya belirli bir kişiyile ilgili*”¹⁸³ şeklinde ifade edilebilmektedir. Örneğin; kişisel bilgiler, kişisel özellikler, kişisel veriler sadece bir kişiye özgülenmiştir.

¹⁷⁸ TAŞTAN, s. 65.

¹⁷⁹ AKKURT, s. 26.

¹⁸⁰ BELGE, Ayşe Merve: “Özellikle Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Çerçevesinde İşçilerin Kişisel Verilerinin İhlali ve Korunması Yolları”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 19, Özel Sayı, 2017, s. 1030, <<<https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/303037>>> (Erişim T: 15.02.2024)

¹⁸¹ Türk Dil Kurumu (“TDK”), Bkz. Güncel Türkçe Sözlük, <<<https://sozluk.gov.tr>>> (Erişim T: 15.02.2024)

¹⁸² TDK, Bkz. Güncel Türkçe Sözlük, <<<https://sozluk.gov.tr>>> (Erişim T: 15.02.2024)

¹⁸³ Cambridge Dictionary, Bkz. <<<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/personal>>> (Erişim T: 15.02.2024)

Veri kavramının tanımlanması oldukça güçtür. TDK’de “bilgi, data” olarak belirtilmiştir.¹⁸⁴ İstatistiki olasılıkların ve bireysel gerçeğin kesişiminde veriler bulunmaktadır. Veriler sayısal şekilde olabileceği gibi görsel şekilde de karşımıza çıkabilmektedir. “Kişisel” ve “veri” kavramlarının birleşmesi sonucunda oluşan “kişisel veri” kavramı, kişiyle ilgili değerleri oluşturmaktadır.

Kişisel verilerin net tanımı gerek uluslararası metinlerde gerekse de 6698 sayılı KVKK’de belirtilmiştir. Buna göre 95/46/EC sayılı Direktif ile “*belirli veya belirlenebilecek bir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi*”¹⁸⁵, olarak tanımlanan kişisel veri, GDPR m. 4’te “*tanımlanmış veya tanımlanabilir bir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi*”¹⁸⁶ olarak düzenlenmiştir. Ülkemizde 6698 sayılı Kanunun 3/d maddesiyle kişisel veri: “*Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ait her türlü bilgi*” olarak hüküm altına alınmıştır. Kanun hükmüne paralel olarak Yargıtay içtihatlarında “*kişinin, yetkisiz üçüncü kişilerin bilgisine sunmadığı, istediğinde başka kişilere açıklayarak ancak sınırlı bir çevre ile paylaştığı kişinin kimliğini*”¹⁸⁷ belirleyen veya belirlenebilir kılan, kişiyi toplumda yer alan diğer bireylerden ayıran ve onun niteliklerini ortaya koymaya elverişli, gerçek kişiye ait her türlü bilgi”¹⁸⁸ olarak tanımlanmıştır.

Kişisel verilerin kapsamı “her türlü bilgi” olmasından dolayı oldukça geniştir. Örneğin, kişinin çalışma süresinden, aldığı maaşa, gördüğü eğitim bilgisinden, yaşadığı eve kadar her detay kişisel veri içerebilmektedir. Aynı şekilde kişinin boyu, kilosu, göz ve saç rengi gibi fiziksel özellikleri de kişisel veri sayılmaktadır. Bu nedenle kişisel veri tanımlanırken Türk hukuk sistemi geniş kapsamlı, çerçeve bir tanım yapmaya özen göstermiştir.¹⁸⁹ 6698 sayılı Kanunda yapılan tanımın içerisinde kişisel verinin unsurları da bulunmaktadır. İlk unsur “her türlü bilgi”, ikincisi “kimliği belirli veya belirlenebilir olma”, sonuncusu ise “kişi” unsurudur.¹⁹⁰ Belirtilen unsurların varlığı halinde kişisel verinin varlığı kabul edilmektedir.

¹⁸⁴ TDK, Bkz. Güncel Türkçe Sözlük, <<<https://sozluk.gov.tr>>> (Erişim T: 15.02.2024)

¹⁸⁵ TAŞTAN, s. 29.

¹⁸⁶ TAŞTAN, s. 29.

¹⁸⁷ Nüfus bilgileri (T.C. kimlik numarası, adı, soyadı, doğum yeri ve tarihi, anne ve baba adı gibi), adli sicil kaydı, yerleşim yeri, eğitim durumu, mesleği, banka hesap bilgileri, telefon numarası, elektronik posta adresi, kan grubu, medeni hali, parmak izi, DNA’sı, saç, tükürük, tırnak gibi biyolojik örnekleri, cinsel ve ahlaki eğilimi, sağlık bilgileri, etnik kökeni, siyasi, felsefi ve dini görüşü, sendikal bağlantıları gibi haklar kişisel veridir.

¹⁸⁸ Bkz. Yargıtay Ceza Dairesi, E. 2014/607, K. 2014/16665, 22.02.2013, <<<https://karararama.yargitay.gov.tr/index>>> (Erişim T: 15.02.2024)

¹⁸⁹ DÜLGER, (Sağlık), s. 43-44.

¹⁹⁰ KÜZECİ, s. 10.

1.4.2. Kişisel Verinin Unsurları

1.4.2.1. Her Türlü Bilgi

Kişisel verinin ilk unsurundan olan “her türlü bilgi” oldukça geniş kapsamlıdır. Bu denli geniş kapsamlı bir unsorda yasakoyucunun amacı, bilgi kavramını kapsayıcı şekilde yorumlamaktır. 6698 sayılı Kanunun kişisel veri tanımı içerisinde yer alan “her türlü bilgi” unsuruna gerekçe olarak; “*kişinin kim olduğuyla ilgili bilgiler (ad, soyad) ya da doğum yeri, doğum tarihi vs. kesin tanı sağlayan bilgiler değil, kişinin fiziki, ailevi, ekonomik, sosyal ve sair özelliklerine ilişkin bilgiler de kişisel veri olarak*”¹⁹¹ belirtilmektedir. Kişinin kim olduğunu belirleyebilen tüm veriler her türlü bilgiye dahil edilmiştir. Yargıtay Ceza Genel Kurul (CGK) kararında¹⁹² kişisel veriler kategorize edilerek örnekleme yoluyla sayılmıştır. Yaşam şekline ilişkin olarak; dini inanç, etnik köken, cinsel tercih, suç geçmişi, politik eğilimler ve kişisel özel aktivitelere ilişkin bilgiler kişisel veridir. Bilişim alanına ilişkin; e-posta adresleri veya şifreleri, internet ortamında paylaşılan kişisel veriler, IPL adresleri gibi bilgilerin yanı sıra, farklı kategorilerde değerlendirilen sağlık verileri, kişinin maaşı, hisse hesapları ve borçları, yapılan alışverişler gibi her türlü bilgi bu kapsama dahil edilebilecektir. Yargıtay haricinde AYM tarafından karara konu edilen kişisel veriler arasında, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucunda elde edilen bilgiler de kişisel veri olarak nitelendirilecektir.¹⁹³ Kişiyi tanımlayabilecek, kişiye ulaşmada çok emek harcanmayacak veriler de kişisel veri sayılacaktır. Örneğin; sınavda kazanılan derece, alınan ödül, oluşturduğu esere veya ürüne yapılan göndermeler de bu kapsamda değerlendirilecektir.¹⁹⁴ Tüm bu örneklemelemlerde olduğu gibi kişisel verilerde bilginin objektif ya da subjektif olması önemli değildir. Kişisel veriler yaş, boy, saç rengi, kan grubu gibi objektif kişisel veri olmasının yanında; kişinin ahlaklı, güzel, zeki olması gibi subjektif kişisel veri olarak karşımıza çıkabilmektedir.¹⁹⁵

¹⁹¹ Madde ve Gerekçesi ile Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (Bilgi Notu) ve Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Terimler Sözlüğü, Ankara, KVKK Yayınları, 2019, s. 9. <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5388/Madde-ve-Gerekcesi-ile-Kisisel-Verilerin-Korunmasi-Kanunu-Bilgi-Notu-ve-Kisisel-Verilerin-Korunmasina-Iliskin-Terimler-Sozlugu>>> (Erişim T: 15.02.2024)

¹⁹² Bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulu, E. 2012/1514, K. 2014/312, 26.03.2009, <<<https://karararama.yargitay.gov.tr/>>> (Erişim T: 15.02.2024)

¹⁹³ AYM, 19.02.2020 T., 2018/163 E., 2020/13 K., RG. 28.04.2020, S. 31112.

¹⁹⁴ **HİZARCI, Emine:** 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunun AB Veri Koruma Hukuku Işığında Değerlendirilmesi, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2020, s. 27.

¹⁹⁵ **DÜLGER,** s.155.

Bir diğ er husus, kişinin kim olduğunu belirleyen bilginin doğru ya da yanlış olması önemli değildir. Yeter ki kişi, o bilgiyle belirlenebilir olsun. Örneğin, kişi kendini farklı bir isimle topluma tanıtırca artık o isim de kişisel veri sayılacaktır. Nitekim kişinin, istemesi halinde yanlış bilginin düzeltilmesini talep etme hakkı saklıdır.¹⁹⁶

Bilginin kimse tarafından bilinmeyen, gizli nitelikte olması ya da herkes tarafından bilinmesi fark etmeksizin her iki durumda da bilgi, kişisel veri olarak kabul edilmektedir.¹⁹⁷ Örneğin kişinin gizli olan siyasi görüşünü tespit edilebilecek şekilde sakal, bıyık kesimi de kişisel veridir ya da kişinin dini inançları gereği gittiği cami, kilise vs. herkes tarafından görülebilecek, bilinebilecek bir durum olması onu kişisel veri kategorisinden çıkarmamaktadır.¹⁹⁸

1.4.2.2. Kimliği Belirli veya Belirlenebilir Kişi Olma

Kişisel verinin ikinci unsuru olan, “kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişi” 6698 sayılı Kanunda belirtilen bir husustur. Gerçek kişi ibaresine dikkat çekilmek kaydıyla¹⁹⁹, hukuken kişiler ikiye ayrılmaktadır. İlk olarak, “tüzel kişiler” sürekli ve belirli bir gayeyi gerçekleştirmek üzere örgütlenen kişi veya mal topluluğudur.²⁰⁰ Konumuzun odak noktasını oluşturan “gerçek kişiler” ise, kişiliği doğumla kazanıp ölümle sona eren varlıklardır. Doğum ile ölüm arasındaki süreçte haklara ve borçlara ehil olan gerçek kişiler, TMK m. 8’de “*Her insanın hak ehliyeti vardır*” düzenlemesine tabi tutulmuştur.²⁰¹

Kişisel verilerin korunmasında gerçek kişiler temel alınmış, 95/46/EC sayılı Direktifle sadece gerçek kişilere yönelik koruma getirilmiştir.²⁰² Direktif dışında GDPR veya OECD rehber ilkeleri gibi kişisel veriler alanında mihenk taşı sayılabilecek düzenlemelerde de sadece gerçek kişilerin verilerinin korunması düzenlenmiştir Tüzel

¹⁹⁶ **DEVELİOĞLU, Hüseyin Murat:** 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile Karşılaştırmalı Olarak Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü uyarınca Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, Ankara, 2017, s.37.

¹⁹⁷ **DÜLGER,** s. 155; **GÜRPINAR, Damla:** “Kişisel Verilerin Korunamamasından Doğan Hukuki Sorumluluk”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 19, Özel Sayı, 2017, s.693. <<<https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2017/11/18-DAMLA-GURPINAR.pdf>>> (Erişim T: 15.02.2024); **TAŞTAN,** s. 40; **AKSOY, (Kişisel Veri),** s. 14; **YILMAZ,** s. 52; **HAN,** s. 425.

¹⁹⁸ **AKSOY, (Kişisel Veri),** s. 63; **TAŞTAN,** s. 41.

¹⁹⁹ 6698 sayılı Kanuna göre yalnızca gerçek kişilerin kişisel verileri korunabilmektedir. Bu durumda tüketiciye ait veriler söz konusu olduğunda gerçek kişilerin verileriyle sınırlandırılmıştır.

²⁰⁰ **DURAL,** s. 215.

²⁰¹ **KILIÇOĞLU, M. Ahmet:** Medeni Hukuk, Turhan Yayınevi, Ankara, 2019, s. 195.

²⁰² **ERARSLAN, Sevgi:** Özel Nitelikte Kişisel Verilerin İşlenmesinde Açık Rızanın Aranmadığı Haller, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 95; **KÜZECİ,** s. 361; **DÜLGER,** s. 171; **GÜRLER,** s. 42; **HAN,** s. 423; **YILMAZ,** Tıp, s. 53; **KORKMAZ,** Kişisel Verilerin Korunması, s. 90.

kişilere ilişkin verilerin korunması ise 2002/58/EC sayılı “Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Özel Hayatın Gizliliğinin Korunmasına İlişkin Direktif” ile mümkün kılınmıştır.²⁰³ Aynı şekilde “Elektronik Haberleşme Sektöründe Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Gizliliğinin Korunması Hakkında Yönetmelik” ile kişisel veriler, tüzel kişiler için de korunacaktır.

Ülkemizde, 6698 sayılı Kanunla “Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ait her türlü bilgi” ile açıkça gerçek kişilerin kişisel verilerin korunacağı belirtilmiştir. Buna rağmen ülkemizde kişisel verilerin korunmasının yalnızca gerçek kişiler için mi yoksa hem gerçek hem de tüzel kişiler için uygulanabileceğine yönelik doktrinde görüş ayrılıkları mevcuttur.²⁰⁴ Bir görüşe göre, gerçek kişiye özgü kişisel verilere tüzel kişiler vasıtasıyla ulaşılabiliriyorsa²⁰⁵ veya verinin gerçek kişiyle ilişkisi olup, tüzel kişiye ait olduğu kesinlik içerebiliyorsa ancak o zaman tüzel kişilerde veri koruma hakkından faydalanabileceği öne sürülmüştür.²⁰⁶ Doktrindeki diğer görüş ise, tüzel kişilerin özel hayatı olmadığı ancak ticari hayatının gizliliği bulunduğu ve bu nedenle özel hayat kavramının ancak gerçek kişilere ait olduğunu belirtmiştir.²⁰⁷ Bir diğer görüşe göre, tüzel kişiler ticari sır saklama yükümlülüğüne sahip olduğu için kişisel verilerin korunma mekanizmasından faydalanmasına gerek yoktur.²⁰⁸ İstisnai olarak, kâr amacı olmayan vakıf, dernek tüzel kişileri verilerin korunmasından faydalanması gerekmektedir.²⁰⁹ Kanaatimizce, kişisel verilerin koruma kapsamı bazı tüzel kişiler için genişletilmeli, her somut olaya göre ayrı değerlendirme yapılmalıdır. Örneğin, bazı dernekler kâr amacı güderken, bazı dernekler ise kazanç paylaşma amacı gütmeyenlerdir. Bu nedenle ticari amacı bulunmayan ve TTK’ya tabi olmayan derneklerin kişisel verilerinin korunması gündeme gelebilmesi muhtemeldir.²¹⁰

6698 sayılı KVKK kişisel verilerin korunabilmesi için gerçek kişilerin yanında, “kişinin kimliğinin belirli veya belirlenebilir olmasını” aramaktadır. Kimliğin belirli olması durumu, diğer herkeste farklı olması ve başka bir özellik gerektirmeden tanınmasıdır.²¹¹ Kimliğin belirlenebilir olmasında ise, kişi diğer kişilerden ayırt edilememekte daha sonrasındaki bilgiler ışığında ayırt edilebilmesi söz konusu

²⁰³ KÜZECİ, s. 362; AKSOY, (Kişisel Veri), s. 18; TAŞTAN, s. 31; HAN, s. 424

²⁰⁴ DÜLGER, s. 171; YEŞİLYURT, s. 220; YILMAZ, Tıp, s. 52.

²⁰⁵ BAŞALP, s. 35.

²⁰⁶ TAŞTAN, s. 32

²⁰⁷ DÜLGER, s. 172.

²⁰⁸ DÜLGER, s. 172.

²⁰⁹ YEŞİLYURT, s. 221.

²¹⁰ AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ, s. 524.

²¹¹ DÜLGER, s. 63

olmaktadır.²¹² Kişinin adı ve soyadından kim olduğu tespit edilebilirken, kimliğinin belirli olduğu anlaşılmaktadır. Fakat araba plakasından kişinin kim olduğunun belirlenebilir olması ise kişinin belirlenebilir nitelikte olduğunu göstermektedir.²¹³ Özellikle internet üzerinden kişinin kimliğinin belirlenebilir olması IP-Adresleri vasıtasıyla ortaya çıkmaktadır. Ancak erişim sağlayıcısının IP-Adresine vermiş olduğu bilgi doğrultusunda kişinin kimliğinin belirlenebilmesi mümkün olacaktır.²¹⁴ Ayrıca kişiye ait bir takma ad verildiğinde eğer başka verilerle birleşip o kişiyi tanımlayabilirse o zaman kişisel veri olarak kabul edilecektir. Örneğin, Halikarnas balıkçısı denildiği zaman herkesin aklına aynı kişi gelmektedir. Bu nedenle artık bu takma ad kişisel veri statüsündedir.

1.4.2.2.1. Prenatal Dönemde Kişisel Verilerin Korunması

Prenatal dönem, doğum ile gebe kalınması arasındaki süreci ifade eder.²¹⁵ Bu süreçte gelişen ceninin bazı kişisel verileri bulunmaktadır. Bunlardan bazıları ultrason görüntüleri veya testler sonucu elde edilen genetik sağlık verileridir.²¹⁶ Ancak ülkemizde TMK m. 28'e göre, "*Çocuk hak ehliyetini, sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine düştüğü andan başlayarak elde eder.*" şeklindedir. Kişiler ancak sağ ve tam doğarak hak ehliyeti kazanır ve bu geciktirici şart gerçekleşmeden herhangi bir korumaya tabi kılınmazlar.²¹⁷ Bu durumda ceninin kişisel verileri sağ ve tam doğum gerçekleştiği andan itibaren korunacağı hiç şüphesiz bir gerçektir. Ancak kişiliğin sınırını zorlayan ceninin, verilerinin korunup korunamayacağıyla ilgili günümüzde yasal bir düzenleme bulunmamaktadır. Zira 6698 sayılı Kanun "*gerçek kişiler yönünden kişisel verilerin korunacağı*" yönünde bir düzenleme içermektedir. Bu durumda kadının rahminde bulunan cenine ait ultrason görüntüleri kadın için kişisel sağlık verisi statüsündeyken, cenin açısından kişisel veri niteliği oluşturmamaktadır.²¹⁸ Cenin haldeyken elde edilen ve işlenen verilerin sağ ve tam doğum karşısında kişisel veri niteliğine sahip olacağı için veriler koruma altına alınacaktır. Bu durumda kişisel

²¹² YILMAZ, s. 54.

²¹³ ÖZKAN, s. 18.

²¹⁴ ÇEKİN, s. 44.

²¹⁵ KURUL, Eslem/KAYIRAK MECDİ, Meltem: "Prenatal ve Postnatal Dönemde Genetik Danışmanlık: Hemşirenin Rol ve Sorumluluğu", Health Pro Research, Cilt 4, Sayı 3, 2022, <<<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2327113>>> (Erişim T: 15.02.2024)

²¹⁶ BADUR, Emel: "Kişisel Verilerin Kişiliğin Başlangıcı ve Sonu Ötesinde Korunması", Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 27, Sayı 3, 2023, s. 6. <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3074323>>> (Erişim T: 15.02.2024)

²¹⁷ BADUR, s. 12.

²¹⁸ SİVRİKAYA, Ezgi: Gözetim Toplumu Çağında Çocukların Kişisel Verilerine Mahremiyet Hakkı Kapsamında Karşılaştırmalı Bir Bakış, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2023, s. 11.

verileri hukuka aykırı kullanılan ceninin, sağ ve tam doğarak gerçek kişi sıfatını kazanmasından kaynaklı hukuki haklarını kullanmasının önünde bir engel bulunmamaktadır.²¹⁹

Kişisel sağlık verisi yönünden Avrupa Konseyi 97/5 sayılı Kişisel Sağlık Verilerinin Korunmasına İlişkin Tavsiye Kararında²²⁰ doğmamış kişilerin verileriyle ilgili bir düzenleme bulunmaktadır. Ceninin sağlık verileri kişisel veri olarak kabul edilip, küçüğün verilerinin korunma mekanizmasıyla benzer nitelikte olduğu hususu düzenlenmiştir. Bu düzenleme tavsiye niteliğinde olup, ceninin verileriyle ilgili önemli bir adımdır.

1.4.2.2.2. Postmortal Dönemde Kişisel Verilerin Korunması

Kişinin ölümden sonraki süreci postmortal dönem olarak ifade edilmektedir. Ülkemizde kişilik doğumla başlayıp, ölümle son bulacağı yönündeki düzenleme ile postmortal dönemde kişinin kişisel verilerinin korunamayacağı açıkça düzenlenmiştir. Uluslararası kapsamda GDPR “gerçek kişinin verilerinin korunacağı” ile ölen kişinin verilerinin korunamayacağını dolaylı olarak ortaya koymuştur.²²¹ Ancak üye devletlerin takdiri çerçevesinde bir düzenleme yapma yetkisi de bulunmaktadır. Bu durumda örneğin, İngiltere’de Veri Koruma Kanunu’nun 3/2. maddesiyle²²², “yaşayan (living)” kelimesi özellikle kullanılmış, postmortal korumanın önü tamamen kapatılmıştır.²²³ AİHM, The Estate of Kresten Filtenborg Mortensen- Danimarka kararında²²⁴, özel yaşama yönelik postmortal korunmanın mümkün olmadığı gerekçesiyle, ölümden sonra kişisel verilerin korunamayacağına karar vererek²²⁵, başvurusunun, ölmüş babasının adına yaptığı başvuruyu reddetmiştir.²²⁶

²¹⁹ BADUR, s. 14.

²²⁰ Doğmamış çocuklar 4.5. *Doğmamış çocuklara ilişkin tıbbi veriler, kişisel veri addedilerek bir küçüğün tıbbi verilerinin tabi olduğu korumaya benzer bir korumaya tâbi tutulmalıdır.* <<<https://rm.coe.int/tibbi-verilerin-korunmasi-hakkinda-uye-devletlere-yonelik-bakanlar/1680a43952>>> (Erişim T: 15.02.2024)

²²¹ BADUR, s. 16.

²²² Bkz. Data Protection Act 2018, <<<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2018/12/contents/enacted>>> (Erişim T: 15.02.2024)

²²³ BADUR, s.16.

²²⁴ The Estate of Kresten Filtenborg Mortensen v. Danimarka, K. 1338/03, T. 15.05.2006.

<<<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-75655>>> (Erişim T: 15.02.2024)

²²⁵ BADUR, s.18.

²²⁶ Danimarka vatandaşı Bay Kresten Filtenborg Mortensen, 1926’da doğdu ve 10 Şubat 1999’da öldü. Bay K.F.M.’nin başkasından da çocuğu bulunmaktadır. Miras durumunda ötürü üvey çocuğu tarafından babalık davası açılmıştır. Başvurucu, babasının cesedinden DNA örneği alınması yönündeki mahkeme kararının, babasının özel yaşama saygı hakkının ihlali anlamına geldiği iddiasını ileri sürmüştür. Somut olayda başvurusunun babasının olay tarihinde ve dolayısıyla da Mahkemeye başvuru tarihinde hayatta

Her ne kadar yasal düzenlemelerde veya yargı kararlarında postmortal korumanın kişisel veriler açısından gerçekleşmeyeceği söz konusuysa, ölen kişiye ait veriler, yaşayan kişileri etkileyebilmektedir. Bu noktada ölene ait veriler, yaşayan kişiyi belirli veya belirlenebilir kılması durumunda ölenin kişisel verilerinin korunması gündeme gelebilecektir. Ancak önemli olan nokta, korumanın nedeni ölenin verisi olmasından kaynaklanmamakta, hayattaki kişiden dolayı koruma gerçekleşmektedir.

Kanaatimizce, prenatal ve postmortal koruma kapsamında kişisel verilerin de korunması gerekmektedir. Ceninin nasıl ki doğumuyla birlikte mirasçılık durumu geçmişe yürüyorsa, kişisel verilerinin korunması da ana rahmine düştüğü andan itibaren korunmalıdır. Zira kişilik, yaşam ötesinde de korunur. Hak yoktur ancak yükümlülük bulunmaktadır. Özellikle hakkın sona ermesinin nedeni menfaatin korunmaya değer olmaktan çıkması değil, korumayı talep edecek bir öznenin artık bulunmamasıdır. Kişinin yaşamının bitmesiyle birlikte fiziki varlığı son bulur. Ancak kişiliğe ilişkin bazı hukuki değerleri varlığını sürdürür. Kişi, kişisel verileriyle bir bütündür. Mutlaka ölümden sonra belirli bir süre korumanın devam etmesi gerekir. Çünkü kişi yaşarken nasıl ki ihlallere veya saldırılara mâni olacak eylemlerde bulunacaksa, öldükten sonra da ihlalleri veya saldırıları kabul edebilmesinin olanağının mümkün olmayacağı varsayıp, kabul edilmelidir.

1.4.2.3. Bilginin Kişiye Ait Olması

Kişisel veri kapsamında son unsur olan bilginin kişiye ait olması, bilgiyle kişi arasında bağlantı olması demektir.²²⁷ En karmaşık unsur olarak karşımıza çıkan bu unsorda bazen doğrudan bilgi ile kişi arasında bağ kurulup kişisel veri niteliğine haiz olduğunu söylemek kolaydır. Örneğin, bir öğrencinin sınav kağıdında yazmış olduğu yazı ve bunun sonucunda aldığı not direkt o öğrenciyle ilgilidir. Bu durumda öğrenci ile sınav kâğıdı arasında doğrudan bağlantı bulunduğundan ötürü, sınav kâğıdı öğrencinin kişisel verisi sayılmaktadır. Fakat bazen doğrudan bağlantı kurmak oldukça güç olabilmektedir. Örneğin, çan sistemi olan bir üniversitedeki sınav notlarının tamamı kişisel veri sayılmazken, okulda okuyan öğrencilerin tespit edilmesi ve geçme notunun belirlenmesi amacıyla kullanılan notlar kişisel veri niteliğine sahip olacaktır.

olmadığı gerekçesiyle, başvurucunun babasının özel yaşamına bir müdahale olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

²²⁷ DEVELİOĞLU, s.37.

Bilginin kişiye ait olabilmesinin üç unsuru bulunmaktadır. Unsurlardan birinin varlığı, kişisel veriye konu edilen bilginin kişiye ilişkin olması için yeterli olacaktır.²²⁸ Bu unsurlar; içerik, amaç veya sonuç unsurudur. İçerik unsuru, kişi hakkında olan kişisel veri anlamına gelmektedir.²²⁹ Örneğin bir avukatın müvekkili için tuttuğu dosya, o müvekkille ilgilidir. Amaç unsuru, kişiyle ilgili bilgilerin ne amaçla tutulduğu ve bu amaçların nasıl kullanıldığıyla ilgilidir. Örneğin, bir sitenin güvenliğinin giriş çıkış sisteminin oluşu, güvenlik amaçlı değil de güvenlik görevlilerin veya kapıcının çalışma saatlerini belirlemek için kullanım sağlanırsa o zaman çalışanların kişisel verisi olarak kabul edilecektir. Son unsur olan sonuç unsuru, elde edilen bilgiler o kişinin hakları üzerinde etki sağlayacaksa, o verinin bireye özgü olduğunun kabul edilmesi gerekir.²³⁰

1.5. Kişisel Verilere İlişkin Temel Kavramlar

1.5.1. Kişisel Verilerin İşlenmesi

6698 sayılı Kanunun 3/e maddesinde kişisel verilerin işlenmesi; “*Kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hâle getirilmesi, sınıflandırılması ya da kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlemi*” şeklinde ifade edilmiştir.

Verilerin işlenmesine yönelik haller sınırlı sayıda olmadığı için veri işlemenin kapsamı örnekleme yoluyla arttırılabilmektedir. Bankalardan yapılabilecek en küçük işlemlerde veya hastanede işlenen sağlık verilerinde farklı veri işleme yöntemleri kullanılması çeşitliliği arttırmaktadır. Örneğin bir e-ticaret sitesine girip üye olduğunda alışveriş yapılmasa dahi kişisel verilerin işleneceğine yönelik bildiri kutucuğunun karşımıza çıkmasıyla veya çağrı merkeziyle yapılan görüşmelerinin başında kişisel verilerin işleneceğine dair hatırlatmanın yapılmasıyla farklı şekilde veri işleme faaliyetlerinin varlığı ortaya çıkmaktadır.

Veri işleme faaliyetinin hukuka uygun olabilmesi için KVKK’nin ikinci bölüm “Kişisel Verilerin İşlenmesi” üst başlığının altında m. 4 genel ilkeler, m. 5 verilerin

²²⁸ DÜLGER, s. 170; TAŞTAN, s. 42.

²²⁹ DÜLGER, s. 170.

²³⁰ DÜLGER, s. 170.

işlenme şartları düzenlenmektedir. Genel ilkelere uygun işlenmeyen veriler, veri ihlallerine sebebiyet verebileceği gibi hak kayıplarını da beraberinde getirecektir. Bu nedenle kişisel verilerin işlenebilmesi için genel ilkelerin varlığı mutlaka aranmaktadır.

Kişisel verilerin işlenebilmesi için kanunkoyucu genel ilkelerin yanında birtakım şartlar koştur. Bu şartlar kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızası dahilinde verilerin işlenebileceğine yöneliktir.

1.5.2. Kişisel Verileri Koruma Kurumu

Ülkemizde bulunan Kişisel Verileri Koruma Kurumu²³¹ 30 Ocak 2017 tarihinde kurulmuştur.²³² 6698 sayılı KVKK m. 19’da hüküm altına alınan Kurum, “...idari ve mali özerkliğe sahip ve kamu tüzel kişiliğine haiz...” yapıdadır. Kanun ile belirtilen görevleri yerine getirmekle yükümlü olan Kurum Adalet Bakanlığına bağlı olup, merkezi Ankara’dır. Kuruma bağlı olarak Başkanlık ve Kişisel Verileri Koruma Kurulu bulunmaktadır. Kurumun yerine getirmesi gereken görevler KVKK m. 20’de düzenlenmiştir. Bu görevler, “a) Görev alanı itibarıyla, uygulamaları ve mevzuattaki gelişmeleri takip etmek, değerlendirme ve önerilerde bulunmak, araştırma ve incelemeler yapmak veya yaptırmak. b) İhtiyaç duyulması hâlinde, görev alanına giren konularda kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, meslek örgütleri veya üniversitelerle iş birliği yapmak. c) Kişisel verilerle ilgili uluslararası gelişmeleri izlemek ve değerlendirmek, görev alanına giren konularda uluslararası kuruluşlarla iş birliği yapmak, toplantılara katılmak. ç) Yıllık faaliyet raporunu Cumhurbaşkanlığına, Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonuna ve Başbakanlığa sunmak. d) Kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmek” şeklindedir.

1.5.3. Kişisel Verileri Koruma Kurulu

Kişisel Verileri Koruma Kurulu²³³, 6698 sayılı KVKK ile kurulan, dokuz üyeden oluşan Kurumun karar verme organıdır. Kurul hem uluslararası mevzuatlarla hem de KVKK ile özerkliği bulunan bir yapıdır. Zira KVKK m. 21/1 Kurul’un bağımsızlığını hüküm altına almıştır. Buna göre; “Kurul, bu Kanunla ve diğer mevzuatla verilen görev ve yetkilerini kendi sorumluluğu altında, bağımsız olarak yerine getirir ve kullanır. Görev alanına giren konularla ilgili olarak hiçbir organ,

²³¹ “Kurum” olarak anılacaktır.

²³² Bkz. <<<https://kvkk.gov.tr/Icerik/2075/Kurumsal-Tarihce>>> (Erişim T: 15.02.2024)

²³³ “Kurul” olarak anılacaktır.

makam, merci veya kişi, Kurula emir ve talimat veremez, tavsiye veya telkinde bulunamaz.”

Kurul’un üye sayısı, üyelik için gerekli kriterler, üyenin atanma usulü ve üyeliğin sona erme sebeplerine ilişkin ayrıntılı bilgi KVKK m. 21 ve devamında bulunmaktadır. Kurul’un görev ve yetkileri KVKK m. 22’de detaylı bir biçimde belirtilmiştir. Buna göre özetle, temel hak ve özgürlükleri göz önünde bulundurup, kişisel verilerin hukuka uygun şekilde işlenmesi için tedbir almak, bu alanda faaliyetlerde bulunup gerektiği durumlarda incelemeler yapmak, Kurul’un en önemli vazifesidir.²³⁴ KVKK m. 23’te Kurul’un çalışma esaslarının genel hatları belirtilmiş, ancak çıkarılan “*Kişisel Verileri Koruma Kurulu Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik*” ile sınırları çizilmiştir.

1.5.4. Veri Sorumlusu

6698 sayılı Kanunun 3/1 maddesiyle veri sorumlusu tanımı yapılmıştır. Buna göre; “*Kişisel verilerin işleme amaçlarını ve vasıtalarını belirleyen, veri kayıt sisteminin kurulmasından ve yönetilmesinden sorumlu olan gerçek veya tüzel kişiyi*” ifade eder. Kanundaki tanıma göre veri sorumlusu sıfatına hem gerçek kişiler hem de tüzel kişiler haiz olabilecektir. Bu konuda herhangi bir ayırım yapılmamıştır.²³⁵

Kişisel veri işleme faaliyetinin, tanımdaki kriterleri taşıyan bir tüzel kişi gözetiminde gerçekleştirilmesi durumunda veri sorumlusu, tüzel kişinin bizzat kendisidir.²³⁶ Bu konuda tüzel kişinin, kamu hukuku tüzel kişisi ya da özel hukuk tüzel kişisi olması bakımından bir farklılık gözetilmemektedir. Örneğin, bir şirketin kontrolünde gerçekleştirilen veri işleme faaliyetinde tüzel kişinin kendisi veri sorumlusu sıfatına sahip olacaktır.

1.5.5. Veri İşleyen

Veri işleyen sıfatı 6698 sayılı Kanunun m. 3/ğ’ye göre “*veri sorumlusunun verdiği yetkiye dayanarak onun adına kişisel verileri işleyen gerçek veya tüzel kişi*”dir.

²³⁴ **KURUM**, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Getirdikleri, Yayın No. 26, s. 3. <<<https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/3e3a8113-9ed5-49e4-9973-eaf0fe580d9b.pdf>>> (Erişim T: 15.02.2024)

²³⁵ **ÇEKİN**, s. 48.

²³⁶ **KURUM**, 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Doğru Bilinen Yanlıklar, Yayın No: 31, Ankara 2020, s. 19-20. <<<https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/28d8adba-2b41-41b2-bf36-d0ff0d845666.pdf>>> (Erişim T: 15.02.2024)

Veri işleyen, veri sorumlusunun alt kategorisinde yer almakta, onun verdiği görev doğrultusunda hareket etmektedir. Çünkü kişisel verilerin nasıl, hangi yolla, ne zaman, hangi verilerin işleneceğine karar veren veri sorumlusu sıfatına haiz olan kişidir. Veri sorumlusu teşkilatının dışındaki bir kişi ancak veri işleyen olabilir.

Herhangi bir veri ihlali olunca mesuliyet, veri sorumlusunda mı veri işleyende mi olacaktır sorusu gündeme gelecektir. Ayrımın yapılmasıyla birlikte sorumluluğun kime yükleneceği ve karşılığında yaptırıma da kimin tabi tutulacağı belli olacaktır. Bu, veri sorumlusu ve veri işleyen arasındaki farkın önemini ortaya koymaktadır.

Örneğin, Trendyol dışarıdan bir şirketle sözleşme yaparak çalışan temin etmektedir. Kendi çalışanı olmasına rağmen çağrı merkezi hizmetini farklı firma aracılığıyla gerçekleştirmektedir. Çağrı hizmeti sunan firma, telefonla aradığı ya da firmayı telefonla arayan kişilerin, kişisel verilerin işlenmesinde Trendyol adına hareket etmektedir. Trendyol adına kişisel verileri işlemektedir. Bu nedenle Trendyol veri sorumlusu, çağrı merkezi hizmeti sunan firma da veri işleyen sıfatına sahip olacaktır.²³⁷

1.6. Kişisel Veri Türleri

1.6.1. Özel (Hassas) Nitelikli Kişisel Veri

Kişisel verilerin konu itibarıyla ikili bir sınıflandırmaya tabi tutulması gerekir. İlki genel nitelikteki kişisel verilerdir. İkincisi ise, özel (hassas) nitelikli kişisel verilerdir.

Özel nitelikli kişisel verilerin 6698 sayılı Kanununda düzenlemesi bulunmaktadır. Kişisel verilere ilişkin diğer terimler gibi üçüncü madde altında tanımlanmayıp, ayrıca m. 6/1 hükmüyle düzenleme altına alınmıştır. Buna göre; *“kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel veridir.”* Daha önce kişisel veriler veya kişisel verilerin işlenmesi gibi terimler örnekleme yoluyla tespit edilmiştir.²³⁸ Ancak özel nitelikli kişisel

²³⁷ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Doğru Bilinen Yanlıslar, KVKK Yayınları No: 31, Nisan 2020, Ankara, s.21. <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6722/6698-Sayili-Kisisel-Verilerin-Korunmasi-Kanunu-Hakkinda-Dogru-Bilinen-Yanlislar>>> (Erişim T: 15.02.2024)

²³⁸ Bkz. *Kişisel Veri Kavramı ve Unsurları* s. 31.

veri kanunkoyucu tarafından tahdidi olarak sayılmıştır.²³⁹ Sayılan verilerin bir başkası tarafından öğrenilmesi durumunda mağduriyet oluşabileceği, veri sahibinin ayrımcılığa ve kötü muameleyle maruz kalabileceği madde metninin gerekçesinde belirtilmiştir.²⁴⁰ Örneğin, “business class” ile alınan uçak biletinde ortaya çıkan yemek menüsü seçiminin dini inançlara göre belirlenmesi durumunda özel nitelikli kişisel veri kavramı ortaya çıkacaktır.²⁴¹ Şöyle ki kişinin domuz etini tercih etmemesi, inancı gereği yemek seçimi yapmasından kaynaklanmaktadır. Dini inancın bilinmesi durumunda kişinin ayrımcılığa maruz kalabileceği öngörüldüğü takdirde bu veri özel nitelikli sayılacaktır.

Özel nitelikli verilerin arasında sayılan “kılık ve kıyafet” ülkemizde özel nitelikli kişisel veri türü olarak belirtilmiş, AB hukukundan farklı olarak düzenlenmiştir. Bu durum tartışmaları beraberinde getirmiştir.²⁴² Özel nitelikli verilerin bünyesinde barındırdığı tehlike faktörü ülkemizde oldukça yüksektir. Bir başka deyişle, ülkemizde kişilerin kılık kıyafet verileri bilinebilir olsa kişilere önyargı ile yaklaşılıp, ayrımcılık yapılabilmektedir. Bu nedenle özel nitelikli veriler arasında kılık ve kıyafetin bulunması oldukça yerinde bir düzenlemedir. Ancak mesafeli satış sözleşmesinin tarafı olan satıcı açısından bu durum katma değer üretiminin önüne geçebilmektedir. Tüketicinin hangi ürünleri tercih ettiğine ilişkin verilerin işlenebilmesi KVKK kapsamında özel olarak düzenlenmiştir. Üretimin zorlaştırılmasına neden olan bu durumda kişisel verilerin işlenmesiyle oluşacak katma değer ve mahremiyet arasındaki dengenin sağlanması gerekmektedir.²⁴³

1.6.2. Genel Nitelikli Kişisel Veriler

Özel nitelikli kişisel veriler dışında kalan tüm kişisel veriler genel nitelikli kişisel veriler olarak kabul edilmiştir.²⁴⁴ Kanunda spesifik olarak tanımlanmayan genel nitelikli kişisel veriler, ad, soyad, telefon numarası, ev adresi, e-posta gibi verilerdir. Genel nitelikli kişisel veriler uluslararası düzenlemeler ve KVKK kapsamındaki özel düzenlemelere göre değil de genel hukuka uygunluk nedenleri kapsamında işlenebilirler.

²³⁹ DÜLGER, s. 17.

²⁴⁰ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Madde ve Gerekçesi ile Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (Bilgi Notu) ve Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Terimler Sözlüğü, KVKK Yayınları Mart 2019, Ankara, s.21.

²⁴¹ KAYA, Cemil: Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassas (Kişisel) Veriler ve İşlenmesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 2011, Cilt 69, Sayı 1-2, s. 322. <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/97634>>> (Erişim T: 15.02.2024)

²⁴² TAŞTAN, s. 44.

²⁴³ TAŞTAN, s. 45.

²⁴⁴ TAŞTAN, s. 45.

Zira her iki tür verinin işlenmesine ilişkin noktalar arasındaki farkı en düşük seviyede tutmuş olsa da teoride durum bundan ibarettir.²⁴⁵



²⁴⁵ AYÖZGER ÖNGÜN, s. 34.

2. BÖLÜM

MESAFELİ SATIŞ SÖZLEŞMELERİNİN KAPSAMI, HUKUKİ NİTELİĞİ VE YASAL DÜZENLEMELERİ

2.1. Dijital Dünyanın Günümüze Yansıması

Günümüzden 2,5 milyon yıl önce ortaya çıkan tarihi çağlarla beraber her şey bir değişim ve dönüşüm içerisinde. Yazının icadı, kavimler göçü, İstanbul'un fethi, Fransız İhtilali gibi son derece önem arz eden olayların başlangıcıyla birlikte eski çağlar kapanıp, yeni çağlar açılmıştır. Hali hazırda 1789'dan itibaren yakın çağın içinde bulunduğumuz süreçte sanayi devriminden kaynaklı endüstriyel gelişimler hüküm sürerken 20. yüzyılda tüm düzen değişmeye başlamıştır. Birçok bilim insanı ve düşünür tarafından kabul edilen teknolojik dönüşümle birlikte, dijital dünya düzenine hızlı bir geçiş olmuştur.

İnternetin ortaya çıkmasından önce kablosuz bir dünya fikriyle Nicola Tesla, 1900'lü yılların başında çalışmalar yapmıştır.²⁴⁶ Radyonun icat edilmesiyle beraber elektrik enerjisinden faydalanarak ses ve görüntülerin birlikte aktarılması için 1923 yılında televizyon icat edilmiştir.²⁴⁷ Bir süreç içerisinde geliştirilen bilgisayar, 1940'lı yıllarda son halini almış ve ilk elektronik bilgisayar olarak kabul edilen ENIAC²⁴⁸ piyasaya sürülmüştür. 1969 yılında ARPANET²⁴⁹ adında ilk internet kullanılmış, 1994 yılında ilk e-ticaret gerçekleştirilmiştir.²⁵⁰ 1996 yılında kurulan Google'ın²⁵¹ hemen

²⁴⁶ **MARİNCİC, S. Alexander:** "Nikola Tesla and the Wireless Transmission of Energy," in *IEEE Transactions on Power Apparatus and Systems*, Volume Pas-101, Issue 10, p. 4064-4068, 1982, <<https://www.itc.ku.edu/~callen/energy_harvesting/Marinic1982TPASpp4064-4068pp.pdf>> (Erişim T: 15.02.2024)

²⁴⁷ **ŞENER, Mete:** "Ekranın Gücü", TRT Akademi, Cilt 4, Sayı 7, 2019, s. 149.

<<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/638788>>> (Erişim T: 15.02.2024)

²⁴⁸ **McCARTNEY, Scott:** ENIAC; The triumphs and tragedies of the world's first computer, Walker&Company, 1999.

²⁴⁹ **HAUBEN, Michael:** "History of ARPANET", Issue 17, 2007, p. 1-20.

<<<https://jbcoco2018.index9.com/Arpa-Arpanet-Internet.pdf>>> (Erişim T: 15.02.2024)

²⁵⁰ **MAGUIRE, Grady:** "E-Commerce: A Statistical Market Analysis and Forecast of Emerging Trends", International Journal of Management, Technology and Engineering, p. 41-49, 2011,

<<<https://www.csustan.edu/sites/default/files/honors/documents/journals/crossings/Maguire.pdf>>> (Erişim T: 15.02.2024)

²⁵¹ **WISE, David:** "The Google Story", Strategic Direction, 2007,

<<https://www.researchgate.net/publication/280188844_The_Google_Story>> (Erişim T: 15.02.2024).

ardından 2000 yılında, finansal kurumların çoğu çevrimiçi bankacılık hizmeti sunmuştur.²⁵²

20. yüzyılda hızlı ilerleyen teknoloji, 21. yüzyılda hızını daha da arttırarak her geçen gün hayatımızın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Yüksek hızlı internetin ve akıllı telefonların yaygınlaşması küresel bağlantının artmasına yol açmıştır. Bu durumda bilgiye, iletişime ve çevrimiçi hizmetlere erişim kolaylaşmıştır. Sosyal medya platformlarının daha da yaygınlaşmasıyla beraber bu platformlar iletişimi, pazarlamayı ve bilgi yayılımını kontrol ederek insanlar üzerindeki etkilerini giderek arttırmışlardır. İnsanların bağlantı kurma, içerik paylaşma ve bilgi tüketme şekli Facebook, Instagram, Twitter gibi platformlar tarafından dönüştürülmüştür. Teknolojide yapay zekâ, makine öğrenimi, artırılmış gerçeklik ve sanal gerçekliğin gelişmesiyle beraber dijital dünyada önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Bu gelişmelerin ışığında Amazon, Alibaba ve diğerleri gibi e-ticaret platformlarının da yardımıyla online alışveriş geniş bir ürün ve hizmet yelpazesi sunarak perakende sektörünün önemli bir parçası haline gelmiştir.

2.2. Elektronik Ticaret ve Elektronik Sözleşmeler

2.2.1. Elektronik Ticaret Kavramı

Ticaret ilk olarak, ürünlerin değiş tokuşuyla başlayan süreçte ortaya çıkmıştır. Paranın icat edilmesiyle beraber dönüşüm içerisine girmiş, kredi kartlarının ortaya çıkmasıyla farklı boyutlara ulaşmıştır. Hiç kuşkusuz ticarete çıkış açacak değişim, elektronik ticaretle (e-ticaret) gerçekleşmiştir. E-ticaretle beraber, geleneksel ticaretin yapıldığı pazaryeri artık sanal pazaryerlerine dönüşmüştür.²⁵³ Sanal düzlemde yapılan ticaret hızlanmış ve coğrafi engeller ortadan kalkmıştır.²⁵⁴ Düşük işlem maliyetlerinin sonucunda ücreti düşük ve yelpazesi geniş ürünler, zaman kavramı olmadan her an yapılabilen alışverişler ve çeşitli ödeme yöntemleri sunan e-ticaret hayatın bir parçası olmuştur. Elektronik sınırın öngörülememesi, tespit edilememesi ve dinamik olarak her

²⁵² ZEYBEK, Hasan: "Dijital Bankacılık", Mali Çözüm Dergisi, Sayı 28, 2018, s. 80.

<<<https://www.acarindex.com/mali-cozum/dijital-bankacilik-324379>>> (Erişim T: 15.02.2024)

²⁵³ KAYA, Ferman: E-Ticaret Hukuku ve Tüketici Hukukundaki Uygulamaları, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020, s. 32.

²⁵⁴ KEPENEK, Yakup: Ekonomik Yönleriyle Elektronik Ticaret, Remzi Kitabevi, Ankara, 1999, s. 22.

saniye gelişim göstermesinden kaynaklı küresel düzlemde e-ticaretle ilgili farklı tanımlamalar ortaya çıkmıştır.²⁵⁵

Dünya Ticaret Örgütü (WTO) e-ticareti; “*mal ve hizmetlerin, üretim, reklam, satış ve dağıtımlarının telekomünikasyon ağları aracılığıyla yapılması*” olarak ifade etmiştir.²⁵⁶

Birleşmiş Milletler Uluslararası Ticaret Hukuku Komisyonuna göre (UNCITRAL) e-ticaret; “*ticari aktiviteler kapsamında her türlü veri mesajının, EDI (elektronik veri değişimi), internet, e-mail gibi yöntemlerin yanında, faks gibi daha az karmaşık veri iletim yöntemleri de kullanılarak elektronik ortamda değişimi olarak*” tanımlanmaktadır.²⁵⁷

Ülkemizde, 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun ile (ETDHK 2/1/a) düzenlenen e-ticaret; “*Fiziki olarak karşı karşıya gelmeksizin, elektronik ortamda gerçekleştirilen çevrimiçi iktisadi ve ticari her türlü faaliyet*” şeklinde tanımlanmıştır.²⁵⁸

Elektronik ticaret ile ilgili tanımlar, bunlarla sınırlı kalmamıştır. Bazı uluslararası kurum ve kuruluşlar da elektronik ticaretin tanımına katkı sağlamıştır. Bunlar; Birleşmiş Milletler Yönetimi Ticaret ve Ulaştırma Yöntemlerini Kolaylaştırma Merkezi (UNCEFACT), Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ve ülkemizde Elektronik Ticaret Koordinasyon Kurulu (ETKK) şeklindedir. Yapılan tanımlar doğrultusunda elektronik ticaret bazen dar yorumlanabileceği gibi bazen de geniş yorumlanmıştır. Yalnızca internet üzerinden alım/satım gerçekleştirilmesini e-ticaret

²⁵⁵ **AKYÖN, Fehmi Volkan:** “İnternet ve Elektronik Ticaret; Elektronik Ticaretin Dünyada ve Türkiye’de Gelişimi”, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran, 2000, Yüksek Lisans Tezi, s.49. <<<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>>> (Erişim T: 15.02.2024)

²⁵⁶ **SAĞLAM, İpek:** Elektronik Sözleşmeler, Legal Yayınevi, İstanbul, 2007, s. 61; **ÖZDEMİR, Hayrunnisa:** E-Ticaret Sektöründe Tüketici Hukuku Uygulamaları, Aristo Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 72. (E-Ticaret); **ALTINIŞIK, Ulvi:** Elektronik Sözleşmeler, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2003, s. 21; **SARIAKÇALI, Turgay:** İnternet Üzerinden Akdedilen Sözleşmeler, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2021, s. 20; **YILDIRIM, Yasin:** “Elektronik Ticaret Güvenliğine Yönelik Yasal Düzenlemeler: Türkiye Ve Birleşik Krallık Yasal Düzenlemelerinin Karşılaştırmalı Bir İncelemesi”, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019, s. 6. <<<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>>> (Erişim T: 15.02.2024)

²⁵⁷ UNCITRAL; Model Law on Electronic Commerce, General Assembly Resolution, 51/162 Of 16 December 1996, <<https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/mletr_ebook_e.pdf>> (Erişim T: 15.02.2024)

²⁵⁸ 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun, T.C Resmî Gazete, Sayı: 29166, 5 Kasım 2014. <<www.resmigazete.gov.tr>> (Erişim T:15.02.2024)

olarak değerlendiren görüş, kapsamı oldukça dar ele almıştır.²⁵⁹ Üstelik araçlarla kalmayıp, tarafların türleri açısından da dar yorumlamış, tüketici ve satıcı/sağlayıcı kavramı dışındaki tüm sıfatlar göz ardı edilmiştir.²⁶⁰ Diğer yandan, her türlü elektronik haberleşmeyi sağlayacak teknolojik aletler (telefon, faks, televizyon, internet) üzerinden yapılacak ticaretin elektronik yolla yapılması sebebiyle e-ticaretin kapsamı geniş yorumlanmıştır.²⁶¹ Aynı şekilde taraflar açısından da alıcı herkes olabileceği gibi satıcının da herkes olabilmesinin önü açılmıştır. Bir başka deyişle alıcı; tüketici olabilir, işletme olabilir hatta devlet olabilir. Aynı şekilde satıcı da bu sıfatlardan herhangi birine sahip olabilecektir. WTO tarafından yapılan tanımlamada da olduğu gibi e-ticaretin kapsamına, sadece satış sözleşmesi değil, fakat pazarlama, üretim, reklam gibi ticari işlemler de girmektedir. Bu işlemler de elektronik ticaretin bir parçası olarak kabul edilmektedir.²⁶²

Covid-19 pandemisinin ortaya çıkmasıyla birlikte e-ticaret daha güçlü konuma gelmiştir.²⁶³ Karantina sürecinde başta gıda olmak üzere her türlü ihtiyacın karşılanmasının tek yolu olan online alışverişler bir yaşam biçimi haline dönüşmüştür. Mağazadan dokunarak alma, yerini temassız alışverişlere bırakmış, toplumdan izole bir şekilde kişinin yaşamını sürdürmesi, dijital dünyanın vatandaş sayısını arttırmıştır. Tüm bunların sonucunda mesafeli satış sözleşmeleri tüketicilerin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir.

2.2.1.1. İnternet Üzerinden Gerçekleştirilen Elektronik Ticaret

Her türlü elektronik iletişim araçları vasıtasıyla e-ticaret yapılabildiği için kapsam bir hayli geniştir. Ancak uygulamada en çok internet üzerinden elektronik ticaret gerçekleşmektedir.²⁶⁴ İnternet üzerinden pek çok sözleşme akdedilmekte olup, içerisinde en büyük paya sahip olan sözleşme, satış sözleşmeleridir. İnternet üzerinden kurulan satış sözleşmeleri web siteleri üzerinden kişiye alışveriş yapma imkânı sunar.

²⁵⁹ İNAL, Emrehan: E-Ticaret Hukukundaki Gelişmeler ve İnternette Sözleşmelerin Kurulması, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2005, s. 14; SAĞLAM, s. 61

²⁶⁰ ÖZDEMİR KOCASAKAL, Hatice: Elektronik Sözleşmelerden Doğan Uyuşmazlıkların Çözümünde Uygulanacak Hukukun ve Yetkili Mahkemenin Tespiti, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2003, s. 6- 8.

²⁶¹ İNAL, s.14; KAYA, s. 52-53

²⁶² TURAN, Gamze: “Elektronik Sözleşmeler ve Elektronik Sözleşmelere Uygulanacak Hukukun Tespiti” Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 77, 2008, s. 89 <<<https://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2008-77-433>>> (Erişim T: 15.02.2024)

²⁶³ KULAK, Hakan: “COVID-19 Pandemisinin E-Ticaret Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi”, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Cilt 7, Sayı 12, 2023, s. 333. <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2534706>>> (Erişim T: 15.02.2024)

²⁶⁴ Bu nedenle çalışmamız kapsamında yalnızca “internet üzerinden gerçekleştirilen e-ticaret” konu edilecektir.

Dünyada ilk defa 11 Ağustos 1994 yılında Dan KOHN tarafından kurulan “NETMARKET” isimli e-ticaret sitesinden, şarkıcı Sting’in “On Summoner’s Tales” isimli CD’yi satması sonucunda e-ticaret gerçekleşmiştir.²⁶⁵ Kredi kartını kullanarak ödeme yapan tüketici, günümüzde yapılan online alışverişlerle aynı şekilde alışverişini gerçekleştirmiştir. E-ticaret üzerinden pizza satmaya başlayan Pizza Hut, 1994 yılının ağustos ayının son günlerinde ilk satışını yapmış,²⁶⁶ bu şekilde de ilk e-ticaret yapma unvanını birkaç günle kaçırmıştır. 1994 yılında kurulan bir diğer e-ticaret sitesi Amazon, ilk başlarda kitap satışı yapmıştır.²⁶⁷ Sonrasında giyim, yiyecek, beyaz eşya, mobilya gibi çeşitli ürünlerin satışında da bulunmuştur. Hali hazırda oldukça popüler olan Amazon, aynı zamanda büyük ticaret hacmine sahiptir.²⁶⁸ Amazonun ardından 1995 yılında kurulan EBAY²⁶⁹ sitesinde açık arttırma usulü kullanılmıştır. Günümüze kadar sayısız kurulan e-ticaret siteleri, gelecekte de aynı hızla kurulabileceği muhtemeldir. Zira yalnızca mağazalarda satış yapan markalar da yönünü online platformlara çevirmiştir. Kendi e-ticaret uygulamaları üzerinden satış yapabilecekleri gibi, Amazon, Trendyol²⁷⁰, Hepsiburada gibi platformlar üzerinden de satış sözleşmesi gerçekleştirebilmektedir. Bu şekilde dijital alışveriş merkezleri hem tüketicilerin hem de satıcıların uğrak noktası haline gelmiş olacaktır.

2.2.1.2. Elektronik Ticaret Sitelerinde Bulunması Gereken Düzenlemeler

Bir elektronik ticaret sitesine bakıldığında bazı metinler, politikalar ve kavramların varlığı göze çarpmaktadır. Bunlardan bazıları e-ticaretin olmazsa

²⁶⁵ MAGUIRE, s.46.

²⁶⁶ AKPINAR, Musab Talha: "An Analysis Of The Types Of Goods And Services Being Ordered Over The Internet", International Conference oneBusiness eGovernment, 2017, s. 3.

²⁶⁷ AKPINAR, s. 3.

²⁶⁸ Bkz. “Amazon is a technology powerhouse. It was founded in 1994, and it amassed a \$1.5 trillion valuation in the 30 years since. The company originally sold books online, though its catalog has expanded to include an estimated 12 million products. In 2023, Amazon accounted for 37.6% of all e-commerce sales in America, which was light-years ahead of second-place Walmart at 6.3%. <<<https://www.fool.com/investing/2024/01/10/amazon-e-commerce-company-74-profit-this-instead/#:~:text=The%20company%20originally%20sold%20books,%2Dplace%20Walmart%20at%206.3%25,>>> (Erişim T: 15.02.2024)

²⁶⁹ UYGUR, Eren: “E-Ticaret ve Türkiye’deki Durumu”, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010, <<<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>>> (Erişim T: 15.02.2024)

²⁷⁰ Trendyol üyelik Sözleşmesi m. 3 ve 4’e göre; “Açık Pazar butiklerinde, bir diğer deyişle DSM’nin Platform’da yer alan herhangi bir ürün veya hizmetin satıcısı konumunda olmaması durumunda DSM 6563 sayılı Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun uyarınca yalnızca "aracı hizmet sağlayıcı" ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun uyarınca "yer sağlayıcı" konumundadır.” düzenlemesi gösterilebilir. Sözleşme için bkz., <<https://www.trendyol.com/uyelik_sozlesmesi>> (Erişim T: 15.02.2024)

olmazlariyken bazıları da isteğe bağlı düzenlemeler olduğundan, her bir kavramın ve düzenlemenin farklı amacı bulunmaktadır. Örneğin, güven damgası, SSL²⁷¹ gibi kavramlarla güvenlik hizmetine yönelik girişimler sağlanırken, çerezler, kullanım koşulları ve üyelik sözleşmeleri, gizlilik politikaları, ön bilgilendirme formu gibi bilgilerin hukuki alt yapısı bulunmaktadır.

Çerezler (cookies), 1994 yılında alıcının bir ürünü almak istemesi sonucunda ödeme ekranında tarayıcının hangi ürünü alacağını hatırlayamaması üzerine bir mühendis tarafından oluşturulmuş, birçok sorun da beraberinde çözüme kavuşmuştur.²⁷² Kullanıcının web sitesinde saklanan ve kullanıcı ile web sitesi arasındaki etkileşime dair bilgiler içeren küçük veri parçaları çerezlerdir. Web sitesi tarafından oluşturulan veri parçaları, kullanıcının tarayıcısına gönderilir. Gönderilen çerez, kullanıcıyla ilgili bilgileri sisteme kaydeder. Kullanıcı tekrar siteyi ziyaret ettiğinde site kullanıcıyı anımsar, bu sayede kullanıcı konforlu bir alışveriş imkanına sahip olur.²⁷³

Web sitesinde çerezlerin varlığı beraberinde çerez politikalarını getirir. Çerez politikaları, web sitelerinde bulunan hizmet şartları ya da gizlilik politikalarında, kullanılan çerez türlerini, amaçlarını ve kullanıcıların bunları nasıl yönetebileceğini veya devre dışı bırakabileceğini açıklayan bilgilerdir. Çerezler genelde deneyimin iyileştirilmesi, belirli özelliklerin etkinleştirilmesi gibi pragmatik yönü bulursa da kişisel verilerin işlenmesi açısından tehlike teşkil edebilecektir.

Kullanım Koşulları ve Üyelik Sözleşmesi, e-ticaret sitesinde bulunması zorunlu olan kullanım koşulları, webmaster ile kullanıcı arasında yapılan yasal bir düzenlemedir. Kullanım koşulları, kullanıcının web sitesinin kural ve koşullarına uymasını gerektirir. Her web sitesinde ortak olan bazı kullanım koşulları bulunmaktadır. Örneğin web sitesinin içeriğiyle ilgili telif hakları, ticari markalar ve patentler gibi fikri mülkiyet haklarının kullanıcılar tarafından ihlal edilmemesi için, buna ilişkin bildirim kullanım koşullarında belirtilmelidir.²⁷⁴

²⁷¹ SSL (Secure Sockets Layer/Güvenli Giriş Katmanı)

²⁷² **HORMOZI, Amir M.:** “Cookies and Privacy”, Information Systems Security, 2005, p. 51-59 <<https://www.researchgate.net/publication/220449765_Cookies_and_Privacy>> (Erişim T:15.02.2024)

²⁷³ **FARMER, John Alan:** “The Spector of Crypto-anarchy: Regulating Anonymity-Protecting Peer-ToPeer Networks”, Fordham Law Review., Volume 72, Issue 3, 2003, p. 733. <<<https://core.ac.uk/download/pdf/144225447.pdf>>> (Erişim T: 15.02.2024)

²⁷⁴ Levis A.Ş sitesinin kullanım koşullu alt başlığında; “Levi's Online Alışveriş Sitesi, www.levis.com.tr sitesindeki genel görünüm ve dizaynı ile internet sitesindeki tüm bilgi resim Levi's markası ve diğer markalar, logo, ikon, yazılım, elektronik, grafik veya makinede okunabilir şekilde sunulan teknik veriler;

E-ticaret sitesinde bulunması zorunlu olmamakla birlikte, uygulamada birçok sitede üyelik sözleşmeleri bulunmaktadır. Kullanıcıya avantajlı seçenekler sunularak üyelik ilişkisine şart ve koşulları özetlemektedir. Her iki tarafı da koruyucu özelliklere sahip bu sözleşmeyle hak ve yükümlülükler belirlenir. Üyelik sözleşmeleri her e-ticaret sitesinde aynı olmamakta, özelliklere ve içeriklere göre maddeler değişim göstermektedir. Buna rağmen her üyelik sözleşmesinde ortak maddeler de bulunmaktadır. Örneğin; sitenin kullanım şekli, kullanım sırasında suç doğuracak eylemler, site sahibi ve kullanıcıların bu koşullar kapsamındaki kuralları gösterilmelidir.

275

Ön Bilgilendirme Formu, e-ticaret sitelerinde bulunan bir diğer hukuki metindir. İnternet aracılığıyla ürününü temin eden tüketici, yeterli bilgiye ve incelemeye ancak ön bilgilendirme formuyla sahip olabilmektedir. Ödeme yapılmadan önce tüketiciye ön bilgilendirme formu sunulup, okudum anladım ve onaylıyorum kutucuğuyla onay alınması gerekir. Bu onay, tüketicinin bilinçli kararlar almasına olanak tanır. Burada tüketici tabiri özellikle seçilmiş bir kavramdır. Zira ön bilgilendirme, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda düzenlenmiş Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği ile detaylandırılmıştır. Mesafeli satış sözleşmelerinde satıcının yerine getirmesi gereken ön bilgilendirme yükümlülüğü bu formla sağlanmaktadır.

Mesafeli Satış Sözleşmesi, tüketicinin yaptığı online alışverişlerde ön bilgilendirmenin olduğu her yerde mesafeli satış sözleşmesi bulunmakta, TKHK m. 48 kapsamında mesafeli sözleşmelerle aynı çatı altında düzenlenmektedir. 48. maddenin

bilgisayar yazılımları, uygulanan satış sistemi, iş metodu ve iş modeli de dahi tüm materyallerin ve bunlara ilişkin fikri ve sınai mülkiyet haklarının sahibi ve lisans sahibidir, yasal koruma altındadır. İnternet sitesinde bulunan hiçbir materyal önceden izin alınmadan ve kaynak gösterilmeden, kod ve yazılım da dahil olmak üzere değiştirilemez, kopyalanamaz, çoğaltılamaz, başka lisana çevrilemez, yeniden yayımlanamaz, başka bir bilgisayara yüklenemez, postalanamaz, iletilemez, sunulamaz ya da dağıtılamaz. İnternet sitesinin bütünü veya bir kısmı başka bir internet sitesinde izinsiz olarak kullanılamaz. Aksine hareketler hukuki cezai sorumluluğu gerektirir. Levi's Online Alışveriş Sitesi'nin burada açıkça belirtilmeyen diğer tüm hakları saklıdır.” <<<https://www.levis.com.tr/online/kullanim-kosullari>>> (Erişim T: 15.02.2024)

²⁷⁵ Mavi A.Ş. sitesinin üyelik sözleşmesi başlığı altında 2.1.d maddesi gereği; “Site’nin genel güvenliğini tehdit edecek, Site’nin ve kullanılan yazılımların çalışmasını engelleyecek yazılımların kullanılması, faaliyetlerin yapılması, yapılmaya çalışılması ve bilgilerin alınması, silinmesi, değiştirilmesi durumunda; Mavi’nin kanundan doğan tüm haklarının yanında söz konusu işlemleri iptal etme, Üye’nin kullanımını durdurma, Üye’nin üyeliğine son verme, işbu Sözleşme’yi tek taraflı olarak derhal feshetme hakkı bulunmaktadır.” <<<https://www.mavi.com/uyelik-sozlesmesi>>> (Erişim T: 15.02.2024)

birinci fıkrasında düzenlenen mesafeli sözleşmeler başlığı altında düzenlenen bilgiler mesafeli satış sözleşmelerini de içine almaktadır.²⁷⁶

Gizlilik Politikaları, internet üzerinde yapılan tüm alışverişlerde bulunan gizlilik politikaları, tarayıcı ya da şirketlerin kişisel verileri nasıl ve hangi amaçla işleyeceğine, bunun sonucunda ne gibi durumlarla karşılaşacağına dair bilgilendiren metinlerdir.²⁷⁷ Her e-ticaret sitesinde bulunması gereken, veri güvenliğine ilişkin sınır ve kapsamların çizen maddeleri içerir. Genelde web sitelerde ya da sitelere ait mobil uygulamalarda bulunur. Gizlilik politikası tüketici tarafından ulaşılabilir, kolay bir yer de bulunması gerekir. Özellikle saklanmış, bulunması zor noktalarda olan gizlilik politikaları satıcı/sağlayıcıyı güç duruma düşürecektir. Ayrıca yalnızca bir metin halinde olmalı, verilere ya da gizliliğe ilişkin her türlü bilgi tek çatı altında toplanması gerekir. Bu konuda Kurul'un verdiği bir karar da veri sorumlusu bankanın aydınlatma metninin içeriğinde kişisel verilere ilişkin kategorik bir ayırım yapılmadığı, kişisel verilerin işleniş amacına yönelik eksikliklerin bulunduğunu ve aydınlatma metninin çok genel ibareler içerdiğini belirtmiş bunun sonucunda bankaya idari para cezası verilmiştir.²⁷⁸

Tipik düzenlenen bir gizlilik politikasında ortak bazı unsurlar bulunmaktadır. Bunlar; veriyi toplama, işleme, paylaşma, kişinin rızası²⁷⁹, güvenlik önlemleri²⁸⁰, veri

²⁷⁶ Ayrıntılı açıklama için bkz. s. 66 vd.

²⁷⁷ **KÖKSALAN, Elçin:** Kişisel Veri Gizliliği ve Dijital Çağda Mahremiyet: Sesli Sanal Asistanlar, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksel Lisans Tezi, 2022, Adana, s. 20. <<<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>>> (Erişim T: 15.02.2024)

²⁷⁸ Kişisel Verilerin Korunması Kurulu 08/10/2020 Tarihli ve 2020/766 Sayılı Kararı: “Veri sorumlusunun aydınlatma metninde aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmesinde uyulacak usul ve esaslar hakkında Tebliğ hükümlerine uygun olarak kişisel verilerin hangi kişisel veri işleme şartına dayanılarak işlendiğine ilişkin ayrıntılı bilgiye yer verilmediği, yalnızca Kanunun 5’inci ve 6’ncı maddelerinin ilgili fıkra ve bentlerine yer verilmesiyle yetinildiği, Aydınlatmanın kişisel verilerin elde edilmesi sırasında ve faaliyet bazlı olarak yerine getirilmesi gerektiği talimatına ilişkin olarak cevap yazısı ile ekinde herhangi bir ifadeye ve tevsik edici belgeye yer verilmediği ve ayrıca veri sorumlusunun internet sayfasında çeşitli bankacılık ürünlerine başvuru yapılması sırasında o faaliyete özgü hazırlanmamış genel bir aydınlatma metnine yer verildiği ve bu metnin de Tebliğe uygun hazırlanmadığı” gerektiği yönündeki talimatı içerir 06.02.2020 tarih ve 2020/98 sayılı Kurul Kararı tebliğ edilmiş olup...

<<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6849/2020-766>>> (Erişim T: 15.02.2024)

²⁷⁹ **Amazon Kişisel Bilgilerinizi Hangi Amaçla İşliyor?** Rızanızı istediğimiz amaçlar: “Kişisel bilgilerinizi, size belirttiğimiz belirli bir amaç kapsamında işlemek için gerekmesi halinde rızanızı isteyebiliriz. Kişisel bilgilerinizin belirli bir amaç için işlenmesine rıza verirsiniz, bu rızayı istediğiniz zaman geri alabilirsiniz. Rızanızı geri aldığınızda, verilerinizin bu amaç için işlenmesini durduracağız.”

<<<https://www.amazon.com.tr/gp/help/customer/display.html?nodeId=G6CVQVUVGMD3BJQ2#:~:text=Ki%C5%9Fisel%20bilgilerinizi%2C%20%C3%BCr%C3%BCn%20ve%20hizmet,yasal%20y%C3%BCk%C3%BCml%C3%BCl%C3%BCklere%20uymak%20i%C3%A7in%20kullan%C4%B1r%C4%B1z.>>> (Erişim T: 15.02.2024)

²⁸⁰ **Amazon Hakkımdaki Bilgiler Ne Kadar Güvende?** “Verilerin iletimi sırasında kişisel bilgilerinizin güvenliğini korumak için şifreleme protokolleri ve yazılımları kullanıyoruz.”

<<<https://www.amazon.com.tr/gp/help/customer/display.html?nodeId=GX7NJQ4ZB8MHFRNJ>>> (Erişim T: 15.02.2024)

saklama, kullanıcı hakları, politika güncellemeleri, veri işleyen şirketlerin iletişim bilgileridir. Örneğin; tüketici alışverişini gerçekleştirebilmek için adını, soyadını, kart bilgilerini, telefon numarasını, adresini vs. sisteme kaydetmektedir. Online alışverişlerin doğası gereği kaydedilen bu bilgilerin tüketicinin lehine olacak şekilde kullanıma tabi tutulması gerekmektedir. Siparişi temin edebilmek için bu bilgilerden bazılarının kargo çalışanlarıyla paylaşılması gerekmektedir.²⁸¹ Çünkü satıcı/sağlayıcı ifa borcunu yerine getirmek için aracı hizmet sağlayıcıları kullanabilmektedir. Tüm bu aşamaların gerçekleşmesi için her şeyden önce gizlilik politikalarının okunması ve kişinin rızasının alınması gerekir. Gizlilik politikaları çoğu zaman tüketiciler tarafından okunmamakta, okunsa dahi idrak edilememektedir. Bunun temel sebebi teknik bilgileri içermesinin yanı sıra uzun olmasıdır. NordVPN şirketinin ABD’de bulunan en popüler ticaret sitelerini baz alarak yapmış olduğu bir çalışma sonucunda ortalama 7000 kelimenin bulunduğu metinlerin minimum 29 dakikada okunabilmesi öngörülmüştür.²⁸² Farklı bir çalışmada ise, gizlilik politikalarıyla ilgili her detayın okunup anlaşılması tüketicie 40 dakikaya mal olacaktır.²⁸³ Zamandan tasarruf etmek için yapılan internet alışverişlerinde bu süre oldukça fazladır. Bu nedenle tüketici çoğu zaman metinleri okumadan, kabul etmek durumundadır. Bir başka durum ise okunan gizlilik politikalarına kişinin rıza göstermesidir. Rızanın varlığı halinde satıcı/sağlayıcı veri sorumlusu sıfatına

²⁸¹ **Amazon Kişisel Bilgilerinizi Paylaşıyor mu?** “Üçüncü Taraf Hizmet Sağlayıcıları: “Diğer şirketleri ve kişileri bizim adıma iş görmeleri için görevlendirmekteyiz. Bunların örnekleri arasında; ürünler ve hizmetler için siparişlerin yerine getirilmesi, paketlerin teslim edilmesi, postaların ve e-postaların gönderilmesi, tekrar eden bilgilerin müşteri listelerinden çıkarılması, verilerin analiz edilmesi, pazarlama süreçlerinde destek sunulması, arama sonuçları ve bağlantıları sunulması (ücreti ödenmiş listeler ve bağlantılar dâhil olmak üzere), ödemelerin işleme konulması, içerik gönderilmesi, kredi riski yönetimi ve değerlendirilmesi ve müşteri hizmetleri sunulması bulunmaktadır. Bu üçüncü taraf hizmet sağlayıcıları, adımıza iş görmeleri için gereken kişisel bilgilere erişebilir, ancak bu bilgileri başka amaçlar için kullanamazlar. Buna ek olarak, kişisel bilgileri bu Aydınlatma Bildirimi ‘ne uygun olarak ve geçerli veri koruma kanunlarının izin verdiği şekilde işlemeleri gerekmektedir.”

<<<https://www.amazon.com.tr/gp/help/customer/display.html?nodeId=GX7NJQ4ZB8MHFRNJ#:~:text=5.,m%C3%BC%C5%9Fterilerimizin%20ki%C5%9Fisel%20bilgilerini%20ba%C5%9Fkalar%C4%B1na%20satmamaktay%C4%B1z>>> (Erişim T: 15.02.2024)

²⁸² <<<https://vpnoverview.com/news/americans-will-need-47-hours-monthly-to-read-privacy-policies/>>> (Erişim T: 15.02.2024)

²⁸³ **MCDONALD, Aleecia/ CRANOR, Lorrie Faith:** “Beliefs and Behaviors: Internet Users’ Understanding of Behavioral Advertising”, Carnegie Mellon University, School of Computer Science and Carnegie Institute of Technology, 2010, <<<https://deliverypdf.ssrn.com/delivery.php?ID=254067068126021015112008087031089105022014038021002005108125076028021072000127074120033036018034122000060030124012012094004007025085028077060104091088107022072022071014042085123065107064113116087027003107115125113116080122019079109070028106120098068029&EXT=pdf&INDEX=TRUE>>> (Erişim T: 15.02.2024)

bürünecektir. Kişilere ait veriler, veri sorumlusunun tasarrufunda olması sonucunda kişilerin verilerini saklama, analiz etme, satma hakkı verilmiş olacaktır.²⁸⁴

2.2.2. Elektronik Sözleşme Kavramı

Sözleşmeler, yüzyıllardır ticaret ve insan etkileşimi ile bir bütün olmuştur. Gelişimle beraber belirli unsurlara ve yükümlülüklerle sahip yasal araçlar olarak nitelendirilmiştir. TBK'nın ilk maddesinde düzenlenen sözleşmeler; *“ tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamalarıyla kurulan hukuki işlem ”* şeklinde tanımlanmıştır.²⁸⁵ Bu kapsamda elektronik sözleşmedeki “sözleşme” kavramı esasen TBK’da düzenlenen kavram ile aynıdır. Elektronik kelimesi yalnızca sözleşmenin kurulacağı aracı ve ortamı değiştirmektedir. Kalem ve kâğıdın yerini elektronik araçlar, fiziksel ortamın yerini elektronik ortamlar almıştır. Bu kapsam da elektronik sözleşme, bir veya birden fazla kişinin irade beyanı ile birlikte fiziksel haldeki bilgilerin dijitalleştirilip karşı tarafa ilettiği işlemdir.²⁸⁶

Elektronik ticaretin yapılabileceği her noktada elektronik sözleşme de yapılabilecektir.²⁸⁷ Bu kapsamda telefon, faks, internet gibi elektronik araçlarla sözleşme kurulabilmektedir.²⁸⁸ Günümüzde elektronik sözleşmeler sıklıkla web sitesi vasıtasıyla internet üzerinden kurulmaktadır.²⁸⁹ Bir araç olarak karşımıza çıkan internetle²⁹⁰ birlikte en yaygın akdedilen hukuki işlemler, tüketici işlemleridir.²⁹¹ Zira 6502 sayılı TKHK m. 48 ile düzenlenen “mesafeli sözleşmeler” tüketici işlemi

²⁸⁴ **BERREBY, David:** “Click To Agree With What? No One Reads Terms Of Service, Studies Confirm”, 2017, <<<https://www.theguardian.com/technology/2017/mar/03/terms-of-service-onlinecontracts-fine-print>>> (Erişim T: 15.02.2024)

²⁸⁵ **EREN, Fikret,** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2019, Yetkin Yayınevi, s. 258; **KILIÇOĞLU, M. Ahmet:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Turhan Yayınevi, Ankara, 2020, s. 79.

²⁸⁶ **AKİPEK ÖCAL, Şebnem:** “E-Sözleşmelerin Kurulması Öneri veya Kabulün Geri Alınması”, E-Ticaret Sektöründe Tüketici Hukuku Uygulamaları, ed. **TOKBAŞ Hakan/ KURŞUN, Ali Suphi,** İstanbul, 2017, s. 17-34.

²⁸⁷ **TOPALOĞLU, Mustafa:** Bilişim Hukuku, Karahan Kitabevi, Adana, 2005, s. 83. (*BİLİŞİM*)

²⁸⁸ **BAYRAM, Aziz Erman:** “Güncel Gelişmeler Işığında Elektronik Sözleşmelerin Kurulması”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Cilt 28, Sayı 119, 2015, s. 339.

<<<https://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2015-119-1498>>> (Erişim T: 15.02.2024)

²⁸⁹ Çalışmamız kapsamında yalnızca internet vasıtasıyla (web sitesi) kurulan elektronik sözleşmeler baz alınmıştır. E-sözleşmelerin özellikleri gibi hususlar internet üzerinden akdedilen e-sözleşmeler için geçerlidir.

²⁹⁰ **SÖZER, Bülent:** Elektronik Sözleşmeler, Beta Yayınevi, İstanbul, 2002, s.89; **ALTINIŞIK,** s. 33.

²⁹¹ **AKTÜRK YÜCEL, İpek Zeynep:** “Elektronik Sözleşmelerin Kurulması, Hüküm ve Sonuç Doğurması”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 27, Sayı 4, 2023, s. 9 <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3286424>>> (Erişim T: 15.02.2024)

niteliğine sahip olup, mal veya hizmetlerin uzaktan pazarlanmasıyla gerçekleştirilen elektronik sözleşme niteliğindedir.²⁹²

Satıcının bir portföy oluşturarak bu portföyü web sayfasına yüklemesi sonucunda mal veya hizmet tüketicinin beğenisine sunulur. Tüketici sözleşme şartlarını değiştiremediği gibi pazarlık da yapamamaktadır. Tüketici yalnızca siparişini oluşturarak sözleşmenin kurulmasını sağlar. Bu tür sözleşmeler, katımlı sözleşme olarak nitelendirildiği için tarafların müzakere olanağı bulunmamaktadır.²⁹³ Web sitesi vasıtasıyla akdedilen elektronik sözleşmelerin katımlı olmasının yanı sıra, bir diğer özelliği ise hazır olmayanlar arasında akdedilmesidir. Tarafların kesintisiz ve sürekli bir iletişimi söz konusu değilse hazır olmayanlar arasında sözleşme kurulur.²⁹⁴ Tüketicinin web sitesi üzerinden siparişini online olarak oluşturmada satıcıyla direkt iletişim hali bulunmamaktadır. Yalnızca hazır olmayanlar arasında yapılan sözleşmelerde değil aynı zamanda mesafeli sözleşme içeriğinde de doğrudan iletişim aranmamaktadır. Bu durumda TKHK m. 48/1 ile mesafeli sözleşmenin tanımında tarafların bulunduğu ortama yönelik sınırlama getirilmiş, “aynı ortamda bulunmaması” şeklinde mesafeli sözleşmelerin niteliğine yönelik düzenleme yapılmıştır.

Elektronik sözleşmenin web sitesi vasıtasıyla kurulması çevrimiçi platformlardan faydalanılarak bir sözleşmenin meydana getirilmesini, ikrar edilmesini ve yürütülmesini içerir. İnternet üzerinden sözleşmenin kurulmasında iki esaslı unsurun varlığı aranmaktadır. Klasik usulde yapılan sözleşmelerdeki unsurların birebir aynı olmasına karşın ortamın elektronik oluşu bazı farklılıkları beraberinde getirmiştir. Tüketici, siparişini oluşturduğunda kabul unsurunu gerçekleştirmiş olacaktır. Bu durum klasik sözleşmelerde de aynı şekildedir.

2.3. Mesafeli Satış Sözleşmesi

2.3.1. Mesafeli Satış Sözleşmesinin Tanımı

6502 sayılı TKHK’ de yer alan mesafeli sözleşmeler “*satıcı veya sağlayıcı ile tüketicinin eş zamanlı fiziksel varlığı olmaksızın, mal veya hizmetlerin uzaktan pazarlanmasına yönelik olarak oluşturulmuş bir sistem çerçevesinde, taraflar arasında*

²⁹² SAĞLAM, s. 82.

²⁹³ SAĞLAM, s. 80

²⁹⁴ OĞUZMAN, Kemal/ ÖZ, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 1, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017, s. 62.

sözleşmenin kurulduğu ana kadar ve kurulduğu an da dâhil olmak üzere uzaktan iletişim araçlarının kullanılması suretiyle kurulan sözleşmelerdir.” Kanundaki açık düzenlemeye göre, sözleşmenin kurulmasında şekil ve çeşit farklılığı bulunmakta, konusunda ise bir farklılık bulunmamaktadır.²⁹⁵ Zira bir sözleşme türü olmamakla beraber, sözleşme kurma yöntemi olan mesafeli satış sözleşmeleri, her türlü uzaktan iletişim aracı kullanılarak kurulabilecektir. Bu şekilde birçok işlemin uzaktan yapılabilmesine olanak tanıyan mesafeli sözleşmelerle yapılan satış sözleşmeleri, mesafeli satış sözleşmesi olarak adlandırılacaktır. Ancak çalışmamız kapsamında yalnızca internet üzerinden gerçekleştirilen mesafeli satış sözleşmeleri dikkate alınacaktır. Bu nedenle internet üzerinden satış sözleşmesi gerçekleştirebilmek için mesafeli satış sözleşmesinin varlığına ihtiyaç duyulmaktadır.²⁹⁶

6502 sayılı TKHK ve 6098 sayılı TBK arasında kalmış mesafeli satış sözleşmesine ilişkin doğrudan bir kanun maddesi bulunmamaktadır. Borçlar Kanunu açısından satış sözleşmesine ilişkin genel hükümler mesafeli satış sözleşmesine de uygulanabilecektir. Örneğin, satılanın başka yerden gönderilmesi başlıklı TBK m. 226’da “*başka yerden gönderilen satılanın...*” şeklinde belirtilen ifade esasen “ifa yerine” özgü bir kavram olmasına karşın, mesafeli satış sözleşmesine ilişkin çıkarımlar yapılabilmesine olanak tanımıştır.²⁹⁷ Fakat mesafeli satımla karıştırılmamaya özen gösterilmelidir. Bu kavramlar aynı olmayıp farklılıkları mevcuttur.²⁹⁸ TKHK kapsamında ise m.48’de düzenlenen mesafeli sözleşme tanımıyla birlikte mesafeli satış sözleşmesine ilişkin tanımlama yapılabilecektir. Zira mesafeli sözleşmeler birçok farklı sözleşmeyi bünyesinde barındıran düzenlemelerdir. Bu nedenle mesafeli satış sözleşmeleriyle ilgili bilgi verildiğinde TKHK ve MSY ile getirilen mesafeli sözleşmelere de değinilmesi gerekir. Spesifik bazı sözleşmeler, mesafeli sözleşmelerin unsurlarını taşımaları halinde kendine özgü durumları meydana getirecektir.²⁹⁹ Örneğin

²⁹⁵ **MERİÇ, Nedim:** “Mesafeli Sözleşmelerin Kurulması ile Cayma Hakkının Kullanılmasına İlişkin 4077 sayılı Kanunun Hükümlerinin TBK ve HMK Bakımından Değerlendirilmesi”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Sayı 1, 2013, s. 104. <<<https://www.jurix.com.tr/article/4029#>>> (Erişim T: 15.02.2024)

²⁹⁶ **KOCAYUSUFPASAOĞLU, Necip/ HATEMİ/SEROZAN/ARPACI:** Borçlar Hukuku, Cilt 1, Filiz Kitapevi, İstanbul, 2014.

²⁹⁷ **ÇEKİRDEK, Meltem:** “İnternet Üzerinden Satışı Konu Edinen Sözleşmelerin Belirleyici Özellikleri”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2019, s. 42. <<<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>>> (Erişim T: 15.02.2024)

²⁹⁸ Ayrıntılı açıklama için bkz. s. 64.

²⁹⁹ **KUNTALP, Erden:** Karışık Muhtevalı Akit (Karma Sözleşme), Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2013, s. 85-86; **ÖZKAN, Yekta Ongun:** “Mesafeli Sözleşmeler”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019, s. 4 <<<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>>> (Erişim T: 15.02.2024)

internet üzerinden alınan beyaz eşyanın satış sözleşmesi niteliğine haiz olduğu aşıkardır. Satış sözleşmesinin kurulduğu vasıta internet olduğu için aynı zamanda mesafeli satış sözleşmesinin de kesişim alanına girmesi söz konusu olacaktır.³⁰⁰

Mesafeli satış sözleşmesi, tarafların aynı anda fiziki olarak hazır bulunmaksızın mesafeli pazarlama sistemi çerçevesinde uzaktan iletişim araçlarını kullanmak suretiyle kurdukları satışa yönelik bir sözleşmedir.³⁰¹ Bir başka deyişle, tarafların fiziksel olarak aynı ortamda olmaması sonucunda, satıcının uzaktan iletişim araçları vasıtasıyla oluşturduğu satış organizasyonu ile mal satışı gerçekleştirilmesi mesafeli satış sözleşmesi olarak nitelendirilir.³⁰² Taraflar arasında mutlaka mesafenin varlığı aranmaktadır.³⁰³ Satıcı ürünü mesafeli olarak sunduktan sonra tüketici bu ürünü bir bedel karşılığında satın alır.³⁰⁴ Satıcının ifa borcunun karşısında, bedel ödemeyi taahhüt eden tüketici bulunmaktadır. Tarafların aralarındaki sözleşmede satılan şeyin olduğu yerden farklı bir yere gönderilmesi gerekir.³⁰⁵ Mesafeli satış sözleşmesi TKHK m. 48’de düzenlenen ve sözleşmenin kurulma aşamasına ilişkin olan “mesafeli sözleşme” kavramını ifade eder.³⁰⁶

Tüm bu açıklamalar sonucunda, özellikle alışveriş sitelerinden yapılacak işlemler spesifik olarak mesafeli satış sözleşmesinin kapsamı alanına girmektedir. Tüketici bir ürünü almak istediği takdirde ürünü sepetine ekler ve karşısına kargo bedeli, adres bilgileri gibi hususlar çıkar. Siparişini ise dilediği adresten temin edebilir. Alıcının siparişi onayladığı andan başlayan süreç ile siparişin istenilen yere ulaştığı ana kadar olan süreçte taraflar mesafeli satış sözleşmesiyle bağlı olacaktır.³⁰⁷

³⁰⁰ **GEZDER, Ümit:** Mesafeli Sözleşmeler, Beta Yayınevi, İstanbul, 2006, s. 26-27. (*Mesafeli*)

³⁰¹ **EREN, (Özel),** s. 237.

³⁰² **TEKÇE, Ayşegül:** “Mesafeli Satış Sözleşmeleri ve Bu Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması”, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 3, Sayı 1, 2021, s. 226. <<<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1743625>>> (Erişim T: 15.02.2024)

³⁰³ **YILDIRIM, Abdülkerim:** “Mesafe Satımı” İle “Mesafeli Satım” Kavramları Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 9, Sayı 1-2, 2005, s. 140.<<https://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/9_6.pdf>> (Erişim T: 15.02.2024) (*Kavram*)

³⁰⁴ **BÜTÜN YILMAZ, Derya G.:** "Mesafeli Sözleşmelerin Kapsamı" Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 69, Sayı 2, 2020, s. 325-368.<<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1473790>>> (Erişim T: 15.02.2024)

³⁰⁵ **EREN, Fikret,** Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Yetkin Yayınları, Ankara, 2017.

³⁰⁶ **YILDIRIM, (Kavram),** s. 140.

³⁰⁷ **SAĞLAM,** s. 87.

2.3.2. Mesafeli Satış Sözleşmesinin Tarafları

2.3.2.1. Satıcı

Mesafeli satış sözleşmesi bakımından hem TKHK hem de MSY ile satıcı kavramı tanımlanmıştır. Bu tanıma göre, *“kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki amaçlarla tüketiciye mal sunan ya da mal sunanın adına ya da hesabına hareket eden gerçek veya tüzel kişi”* satıcıdır.

Mesafeli satış sözleşmesinin gerçekleşebilmesi için öncelikle bir satıcının varlığı aranmaktadır. Bir başka deyişle, internet üzerinden tüketicilere yönelik mal sunan kişiler, mesafeli satış sözleşmelerinin satıcılarını oluşturur. Satıcı aynı zamanda web sitesini işleten, ürünlerinin sergilenmesi yönünde çalışan kişi veya kuruluştur.

Mesafeli satış sözleşmelerinin kapsamı yalnızca mal satımına ilişkin olduğu için hizmet sunan sağlayıcı kapsam dışı bırakılmıştır.³⁰⁸ Ancak önemli olan nokta, aracı hizmet sağlayıcıların mesafeli satış sözleşmesinin tarafı olup olmadığına ilişkindir. Günümüzde, mesafeli satış sözleşmelerin kurulmasında yaygın olarak e-ticaret platformları kullanılmaktadır. Mesafeli satış sözleşmesi kurulabilmesi için platformu kullandığı ölçüde sağlayıcı olan platformlar, farklı markaları ve satıcıları aynı çatı altında toplayan ve tüketicinin önüne geniş ürün yelpazesi sunan sistemlerdir. Trendyol, Hepsiburada, Amazon gibi platformlarda satıcı ve tüketici buluşturulmaktadır. Satıcı malı posta veya kurye ile teslim etmekte, tüketiciye çeşitli ödeme yöntemleriyle, elektronik araçlar kullanmak suretiyle, sistem üzerinden ifayı gerçekleştirmektedir. Bu platformların aracı hizmet sağlayıcısı olmaları aynı şekilde satıcı olmalarının önünde bir engel teşkil etmemektedir. Örneğin, Trendyol kendi markası olan Trendyolmilla ürünlerini online platformda satışa konu etmiş, bu durumda satıcı vasfına haiz olmuştur. Ancak Rekabet Kurulu’nun vermiş olduğu karar neticesinde *“algoritmaya müdahale ederek ve pazaryerinde satış yapan üçüncü taraf satıcıların verilerini kullanarak kendi perakende faaliyetine haksız avantaj sağladığına ve böylece rakiplerinin faaliyetlerini zorlaştırdığına”* kanaat getirilerek idari para cezası uygulanmış, akabinde Trendyol platformu üzerinden kendi markasına ait ürünlerin (Trendyolmilla, Trendyolman,

³⁰⁸ UYAROĞLU, Osman: Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Bilgilendirme Yükümlülüğü ve Cayma Hakkı Kapsamında Korunması, On iki Levha Levha Yayınları, Ankara 2022, s.23.

Trendyolmodest) kaldırılarak kurulacak farklı platform üzerinden satışın gerçekleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir.³⁰⁹

Satıcı/aracı hizmet sağlayıcının mesafeli satış sözleşmesine ilişkin bazı yükümlülükleri sırayla şu şekildedir: Kimliğinin tüketiciye tanıtmak, ürünlerle ilgili doğru bilgi sunmak³¹⁰, ödeme yöntemleri³¹¹, teslimat bilgileri³¹² gibi şart ve koşulları önceden belirlemek, müşteri desteği sağlamak ve bu kapsamda cayma³¹³, iptal, iade hususlarını mağduriyet oluşturmaktan gidermek gibi örneklendirebileceğimiz şekilde satıcıların da/sağlayıcıların da sorumlulukları bulunmaktadır. AB 2011/83 sayılı Tüketici Hakları Direktifi³¹⁴ gibi hukuki düzenlemelerde de satıcıların mesafeli satış sözleşmelerinde uyması gereken yükümlülükleri düzenlenmiştir. Bu nedenle satıcı, tüketici güvenine önem vermeli, yasal sınırların dışına çıkmamalıdır.

³⁰⁹ Rekabet Kurul'u 23.09.2021 tarihli 21-44/650-M sayılı Kararı,

<<<https://www.rekabet.gov.tr/Karar?kararId=be80357f-8073-4c16-ac0d-1d713550e75c>>> (Erişim T: 15.02.2024)

³¹⁰ **Uzak Mesafeli Satış Sözleşmesi | LEVIS** (Çevrimiçi Kanallar) 6.3. SATICI, sözleşme konusu ürünün sağlam, eksiksiz, siparişte belirtilen niteliklere uygun ve varsa garanti belgeleri ve kullanım kılavuzları ile teslim edilmesinden sorumludur.

<<<https://www.levis.com.tr/online/uzak-mesafeli-satis-sozlesmesi>>> (Erişim T: 15.02.2024)

³¹¹ **Uzak Mesafeli Satış Sözleşmesi | LEVIS** (Çevrimiçi Kanallar) 5.1. ALICI, vadeli satışların sadece Bankalara ait kredi kartları ile yapılması nedeniyle, alıcı, ilgili faiz oranlarını ve temerrüt faizi ile ilgili bilgileri bankasından ayrıca teyit edeceğini, yürürlükte bulunan mevzuat hükümleri gereğince faiz ve temerrüt faizi ile ilgili hükümlerin Banka ve alıcı arasındaki kredi kartı sözleşmesi kapsamında uygulanacağını kabul, beyan ve taahhüt eder. Bankalar ve finansman kuruluşları gibi kredi kartı, taksit kart vb.. veren kuruluşlarca sağlanan vadeli / taksitli ödeme imkanları bir kredi ve/veya doğrudan anılan kuruluşça sağlanmış taksitli ödeme imkanıdır; bu çerçevede gerçekleşen ve satıcının bedelini tamamen tahsil ettiği ÜRÜN satışları işbu Sözleşme'nin tarafları yönünden taksitli satış sayılmaz, peşin satıştır. Satıcının kanunen taksitle satış sayılan hallerdeki yasal hakları (taksitlerden herhangi birinin ödenmemesi halinde sözleşmeyi fesih ve/veya kalan borcun tümünün temerrüt faizi ile birlikte ödenmesini talep hakları dahil) mevcut ve saklıdır. alıcının temerrüdü durumunda aylık % 5 oranında temerrüt faizi tatbik edilir.

<<<https://www.levis.com.tr/online/uzak-mesafeli-satis-sozlesmesi>>> (Erişim T: 15.02.2024)

³¹² **Uzak Mesafeli Satış Sözleşmesi | LEVIS** (Çevrimiçi Kanallar) 4.1. ÜRÜN, Alıcı'nın İNTERNET SİTESİ üzerinde belirttiği teslimat adresine veya gösterdiği adresteki kişi/kuruluşa, faturası ile paketlenmiş ve sağlam olarak en geç 30 gün içinde teslim edilir, zorunluluk arz eden hallerde bu süre uzayabilir.

<<<https://www.levis.com.tr/online/uzak-mesafeli-satis-sozlesmesi>>> (Erişim T: 15.02.2024)

³¹³ **Uzak Mesafeli Satış Sözleşmesi | LEVIS** (Çevrimiçi Kanallar) 7.1. SATICI, alıcının hiçbir hukuki ve cezai sorumluluk üstlenmeksizin ve hiçbir gerekçe göstermeksizin malı teslim aldığı veya sözleşmenin imzalandığı tarihten itibaren 14 (on dört) gün içerisinde malı veya hizmeti reddederek sözleşmeden cayma hakkının var olduğunu ve cayma bildirimini satıcıya veya ürün sağlayıcıya ulaşması tarihinden itibaren malı geri almayı taahhüt eder.

<<<https://www.levis.com.tr/online/uzak-mesafeli-satis-sozlesmesi>>> (Erişim T: 15.02.2024)

³¹⁴ Directive 2011/83/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on consumer rights <<<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32011L0083>>> (Erişim T: 15.02.2024)

2.3.2.2. Tüketici

Mesafeli satış sözleşmelerinde satıcının karşısında bulunan taraf tüketicidir. Müşteri ya da alıcı tabiri değil de özellikle tüketici tabiri seçilmiştir. Bunun sebebi, alıcı veya müşteri amacı ne olursa olsun mal veya hizmet satın alabilmektedir. Bu ticari amaçla olabileceği gibi farklı bir amaçla da olabilecektir. Ancak tüketici, kişisel kullanımı, ihtiyaçları, amaçları için mal veya hizmet satın alan, aldığı ürünü son kullanan kişidir. Satma ve benzeri gibi ticari amaçlar doğrultusunda hareket etmemektedir. Yani tüketici ile diğer kavramlar arasında amaç noktasında farklılık bulunmaktadır.

Tüketicie yönelik uluslararası AB direktiflerinde “*meslekî ya da ticarî olmayan amaçlarla sözleşme yapan gerçek kişi*” olarak ifade edilmiştir.³¹⁵ Ülkemizde 6502 sayılı TKHK kapsamında tüketici “*ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişi*” şeklinde tanımlanmıştır. AB direktiflerinden farklı olarak ülkemizde tüzel kişiler de tüketici olarak değerlendirilmiştir. Bu durumun istisnası kamu tüzel kişileridir. Ancak özel hukuk tüzel kişileri somut olay gereği tüketici işleminin tarafındaki tüketici konumuna, ticari veya mesleki olmayan amaçla hareket etmesi halinde sahip olabilecektir.³¹⁶ Örneğin, gerçek kişinin evi için Migros sanal market üzerinden yapacağı market alışverişi, ihtiyaca yönelik olduğundan tüketicinin taraf olduğu mesafeli satış sözleşmesi akdedilmiş olacaktır.

2.3.3. Mesafeli Satış Sözleşmesinin Unsurları

Mesafeli satış sözleşmesi, satıcı ve tüketicinin fiziken yüz yüze gelmeyerek, uzaktan iletişim araçları vasıtasıyla ürün satımına ilişkin gerçekleştirdiği sözleşmedir. Sözleşmenin gerçekleşebilmesi için malların uzaktan pazarlanması ve tanıtılmasına yönelik bir sistem olması gerekir. Bu sistem sayesinde satıcı ve tüketici alışveriş gerçekleştirebilir, geçerli bir sözleşme kurulabilir. Tüm bunların yanında TBK’den var olan satış sözleşmesine ilişkin genel hükümler saklıdır. Örneğin, satıcının ürün ifası karşılığında alıcının bedel ödemesi gerekmektedir.³¹⁷

³¹⁵ **DÖNMEZ, Zeynep:** "Avrupa Birliği’nde Tüketici Hukuku Alanında Kanunlaştırma Hareketleri ve Tüketicinin Korunması Modelleri" Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 22, Sayı 3, 2016, s.93.

<<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/333935>>> (Erişim T: 15.02.2024)

³¹⁶ **ZEVLİLER, Aydın/AYDOĞDU, Murat:** Tüketicinin Korunması Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara 2004, s. 30.

³¹⁷ **EREN, (Özel),** s.31

Bu kapsamda mesafeli satış sözleşmesine ilişkin üç unsur bulunmaktadır. İlk olarak fiziki olarak yüz yüze gelmeme, ardından uzaktan iletişim araçlarının kullanılması ve son olarak mesafeli pazarlama sisteminin varlığı aranmaktadır.

2.3.3.1. Fiziken Karşı Karşıya Gelmemesi

Mesafeli satış sözleşmesinin kurulabilmesi için satıcı ve tüketici arasında mesafenin bulunması gerekir. Fiziken karşı karşıya gelmeme, başka bir ifadeyle mesafe unsuru olarak da anılmaktadır.³¹⁸ Mesafe unsurunun kriteri yüz yüze etkileşimin sağlanmamasıdır. Bu durumda satıcı ve tüketici uzaktan iletişim araçlarıyla, teknolojik aletler vasıtasıyla iletişim kuracaktır.

6502 sayılı TKHK m. 48/1’de “ *taraflar arasında sözleşmenin kurulduğu ana kadar ve kurulduğu an da dâhil olmak üzere uzaktan iletişim araçlarının kullanılması suretiyle kurulan sözleşme*” mesafeyle ilgili bir kısıtlama durumu söz konusudur. Nitekim tüketicinin mağazada bir ürünü beğenip, denemesi sonucunda mağazadan almayıp da mağazanın online satış uygulamasından sipariş vermesinde mesafe koşulunun gerçekleşmediği kanunkoyucu tarafından varsayılmıştır.³¹⁹ Bir başka deyişle kanunkoyucu tüketicinin o ürünü daha önce mağazaya gidip canlı görmemesini, dokunmamasını ve ürünle ilgili bilgi sahibi olmamasını aramıştır. Ancak uygulamada tüketicinin mağazayı ziyaret ettiğinin ispatı oldukça zordur.³²⁰ Kanunkoyucunun benimsediği bu görüşle ilgili doktrinde tartışmalar mevcuttur. Bir görüşe göre, tüketicinin yanılmamak için bilgi edinmesinde bir sakınca bulunmadığı, yeter ki sözleşmeyi internet üzerinden gerçekleştirmesiyle beraber mesafeli satış sözleşmesi kurulabileceği öngörülmüştür.³²¹ Bu görüşün alt yapısında 2011/83 sayılı AB Yönergesi’nin 20 numaralı gerekçesi bulunmaktadır. Buna göre; “*...Mesafeli sözleşme tanımı; tüketicinin yalnızca bilgi toplamak amacıyla işyerine gittiği ancak sözleşmenin müzakere edilme ve kurulmasının mesafeli olarak yapıldığı hali de kapsamalıdır...*” Bu durumda tüketicinin ürünle ilgili hataya düşmesinin önüne geçilmiş olacaktır.

³¹⁸ **GEZDER, Ümit:** Mukayeseli Hukuk Açısından İnternette Akdedilen Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması, Beta Yayınevi, İstanbul, 2004 (*İnternet*), s. 51; **GEZDER, (Mesafeli)**, s. 28.

³¹⁹ **YILDIRIM, Abdulkarim:** Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2009, s. 65 (*Mesafeli*); **İNAL**, s. 77.

³²⁰ **STEENNOT, Reinhard:** “The Right Of Withdrawal Under the Consumer Rights Directive As A Tool To Protect Consumers Concluding A Distance Contract”, Computer Law & Security Review, Volume 29, Issue 2, 2013, p. 117 <<<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S026736491300023X> 12.07.2021>> (Erişim T: 15.02.2024)

³²¹ **YÜCEDAĞ GÖZTEPE, Nafiye:** “Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Cayma Hakkı”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı 27, 2016, s. 669 <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/982043>>> (Erişim T: 15.02.2024)

Diğer görüş ise, mesafeli satışın gerçekleşebilmesi için sürecin başından sonuna kadar, tüketici ile satıcı arasında uzaktan iletişim olması gerektiği ve uzaktan iletişim yöntemleri kullanılmadığı takdirde genel satış sözleşmesinin hükümlerinin geçerli olacağını savunulmuştur.³²²

Kanaatimizce, tüketicinin bilgi almak için mağazaya gidip ürüne dokunması ve sonrasında internet üzerinden aynı ürünü satın alması mesafeli satış sözleşmesinin özüyle bağdaşmamaktadır. Bunun sebebi, 2011/83 sayılı AB Yönergesinin 2. maddesinde bulunan mesafeli sözleşme tanımıyla alakalıdır. Buna göre; “(7) *mesafeli sözleşme, tacir ve tüketici arasında, organize edilmiş bir uzaktan satış veya hizmet sunumu kapsamında sözleşme kurulana dek ve sözleşmenin kurulduğu an da dâhil olmak üzere tüccarın ve tüketicinin eşzamanlı fiziksel varlığı olmadan, bir veya birden fazla uzaktan iletişim aracı kullanılarak kurulan sözleşmelerdir.*” Açıkça tanımlanan mesafeli sözleşmelerde önemli olan sözleşme kurulmadan önce ve sözleşmenin kurulacağı anı da kapsayacak şekilde mesafe unsurunun olmasıdır. Bu nedenle tüketicinin mağazaya gidip ürün hakkında bilgi edinmesiyle beraber sözleşme kurulmadan önceki kısımda mesafe unsuru ihlal edilmiş olacaktır. Bunun yanı sıra, tüketicinin mağazadan görerek ve bilgi sahibi olarak internetten almış olduğu ürünle ilgili cayma hakkının getirilmesindeki haklı nedenler ortadan kalkacaktır. Bu nedenle mesafeli satış sözleşmesinin her aşamasında mesafe unsuru aranmalıdır.

2.3.3.2. Uzaktan İletişim Araçlarının Kullanılması

Mesafeli satış sözleşmeleri, sözleşmelerde kullanılan araçlarda genellikle tüketici ve satıcıların fiziki olarak aynı ortamda olmadan iletişim kurduğu ve işlem yaptığı e-ticaret gibi diğer uzaktan satış yöntemleriyle ilişkilidir. Kullanılan uzaktan iletişim araçları; internet, telefon, televizyon, e- posta, faks, mektup, radyo gibi birçok çeşitten oluşmaktadır. (MSY m.4) Ancak teknolojik gelişmeler sonucunda uzaktan iletişim araçlarının sayısı artırılıp, geniş perspektiften değerlendirilmelidir. Zira ABD’de Amazon tarafından açılan “yapay zekâ mağaza”³²³ kullanıcılarına insansız bir alışveriş

³²² İNAL, s. 77.

³²³ Amazon Seattle’da **yapay zekâ, kamera ve sensörlerle çalışan** bir market açmıştır. Markete girebilmek için, öncelikle “Amazon Go” uygulaması indirilmesi gerekmektedir. Uygulamaya Amazon hesabıyla giriş yapılması ve en az bir tane kartı bu hesaba bağlı olması gerekmektedir. Böylece alışveriş bittikten sonra, Amazon ödemeyi karttan alabilmektedir. Raflardan alınan her ürün, marketteki kameralar ve raflardaki ağırlık sensörleri yardımıyla sanal sepete eklenmektedir. Eğer ürün yerine konulursa sepetten çıkarılıyor ve tüketici marketten çıkana kadar da ödeme gerçekleşmemektedir.
<<<https://medium.com/@hasankose/gelecegin-perakendesi-olarak-konusulan-kasiyersiz-market-amazon-go-439b68bfa116>>> (Erişim T: 15.02.2024)

deneyimi sunmaktadır.³²⁴ Buna göre yalnızca yapay zekayla çalışan mağazadan alışveriş yapılabilmesi için telefona bir mobil uygulama yüklenmesi gerekmektedir. Raflardan ürün alınması sonucunda rafların ağırlıklarının azalmasıyla ücret belirlenir ve tüketicinin mobil uygulama üzerinden tanımladığı kartından ücret tahsis edilir. Bu durumda da tarafların uzaktan iletişim araçları vasıtasıyla bir araya geldiği ve sözleşmenin mesafeli satış sözleşmesi olarak akdedilmiş olduğu varsayılacaktır.³²⁵ Zira yapay zekâ gerçek kişiliğe sahip satıcı olarak nitelendirilmemekle beraber, satıcı ve tüketici arasındaki fiziken karşı karşıya gelmeme unsuru oluşmaktadır. Diğer yandan, tüketici ürünü görerek, ürün hakkında bilgi edinerek satın alma gerçekleştirmektedir. Bu durum mesafeli satış sözleşmesiyle ters düşmektedir. Aynı zamanda MSY m. 2/2/b ile belirtilen “*otomatik makineler aracılığıyla yapılan satışlar*” için mesafeli sözleşmelere ilişkin hükümlerin uygulanmayacağıdır. Bu nedenler doğrultusunda kanaatimizce, “yapay zekâ mağaza” mesafeli satış sözleşmesi kapsamı dışındadır.

Sözleşme görüşmeleri safhasından başlayarak sözleşme kurulumu sonuçlanana kadar uzaktan iletişim araçlarının kullanılması kanunkoyucu tarafından öngörülmüştür.³²⁶ (TKHK m. 48/1) Bir başka deyişle, sözleşmenin ortaya çıkışı, uzaktan iletişim araçları vasıtasıyla sağlandığı ancak daha sonra iki tarafın yüz yüze gelmesiyle mesafeli satış sözleşmesi kurulamayacaktır. Aynı şekilde taraflarca anlaşma sağlanmak üzere bir araya gelinip müzakere edilmesi sonrasında sözleşmenin uzaktan iletişim kanalıyla oluşturulmasında da mesafeli satış sözleşmesinin varlığından bahsedilemeyecektir. Doktrinde kabul edilen genel görüş de uzaktan iletişim araçlarının varlığının olması gerektiği, olmadığı takdirde mesafeli satış sözleşmesinin yapısına uygun olmayacağı belirtilmiştir.³²⁷

³²⁴ Esasen ürün stoklarının yerleştirilmesi, kapıda müşteri karşılanması veya ürün önerisi gibi işlemlerle ilgilenmek için mağazada çok az sayıda personel çalıştırılmaktadır. Ancak bu personeller tüketiciyi olaya entegre etmek maksadıyla görevlidir.

³²⁵ **ASLAN, Leyla Kemale:** “İnternet Üzerinden Yapılan Alışverişlerde Tüketicinin Korunması”, Tüketici Hukukunun Güncel Sorunları, Ed. **ÇAĞRI ZEYTİN, Gözde**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s.326.

³²⁶ Madde gerekçesinde; “Bu tanım aynı zamanda tüketicinin sadece mal veya hizmetler hakkında bilgi toplamak amacıyla bir satıcı veya sağlayıcının işyerini ziyaret etmesinin ardından uzaktan bir iletişim aracı vasıtasıyla sözleşmeyi müzakere ettiği ve kurduğu durumları da kapsar. Bu durumun tam tersine satıcı veya sağlayıcının işyerinde müzakere edildikten sonra uzaktan bir iletişim aracı kullanılarak kurulan bir sözleşme mesafeli sözleşme olarak kabul edilmez. Bir sözleşme uzaktan iletişim araçlarıyla başlatılırsa, fakat sonunda satıcı veya sağlayıcının işyerinde kurulursa bu da mesafeli sözleşme olarak kabul edilmez. Benzer şekilde mesafeli sözleşme kavramı bir profesyonelden hizmet almak amacıyla tüketici tarafından uzaktan iletişim araçları vasıtasıyla rezervasyon yapılması durumunu kapsamaz. Örneğin saç tıraş olmak için berberin aranarak rezervasyon yapılması...”

³²⁷ **İNAL**, s. 168

2.3.3.3. Mesafeli Pazarlama Sisteminin Varlığı

Mesafeli sözleşmeler için son unsur belirli ve düzenli bir sistemin varlığıdır. Bu sistem mesafeli pazarlama, mesafeli satış gibi hususları içermelidir. TKHK m. 48/1’de “*uzaktan pazarlanmasına yönelik olarak oluşturulmuş bir sistem çerçevesinde*” şeklinde ifade edilmiştir. Satıcının bir organizasyon oluşturması ve bu organizasyonu sistematik bir düzen içerisinde tüketiciye sunması beklenmektedir. Bu düzen süreklilik ve devamlılık arz etmelidir.³²⁸

Örneğin İspanya merkezli hazır giyim şirketlerini bünyesinde barındıran INDITEX küresel çapta bir moda topluluğudur. Bu topluluk altında Zara, Bershka, Stradivarius gibi markalar mağazalarında fiziksel satışın yanında coğrafi engelleri aşarak internet üzerinden de satış yapmaktadır. Bu satışların online olarak gerçekleşebilmesi için sistemli ve organize bir düzen içerisinde tüketiciye sunulmalıdır. Mesafeli satış sözleşmesine ilişkin üç unsurun kümülatif varlığı halinde hem tüketici hem de satıcı taraf hukuki koruma altında olacaktır.³²⁹

2.3.4. Mesafeli Satış Sözleşmelerinin Hukuki Niteliği

6698 sayılı TBK ile 6502 sayılı TKHK kapsamında bir sözleşme olan mesafeli satış sözleşmeleri, her iki kanundan faydalanmak suretiyle kendine özgü yapı geliştirmiştir. Borçlar Kanunu açısından bakıldığında satış sözleşmesinin özel türü olarak nitelendirilebilecekken, taraflardan birinin tüketici olmasıyla da tüketici sözleşmesi niteliğini barındırmaktadır.³³⁰ Örneğin, mağazadan gidip alınan koltuk takımı tipik borçlar hukuku satış sözleşmesini meydana getirecektir. Aynı koltuk siparişi internet üzerinden verildiği takdirde mesafeli satış sözleşmesi meydana gelecektir.

Satıcı ve tüketicinin esaslı unsurlar noktasında anlaşması ve açıklanan irade beyanlarının uyuşması sonucunda mesafeli satış sözleşmesi kurulacaktır.³³¹ Bu nedenle mesafeli satış sözleşmeleri rızai niteliktedir. Karşılıklı anlaşma sonucunda tüketiciden ürünün bedelini ödemeyi, satıcıdan ise edimini ifa etmeyi bekleyen sözleşme, tam iki

³²⁸ BÜTÜN YILMAZ, s. 332.

³²⁹ BÜTÜN YILMAZ, s. 333.

³³⁰ OZANOĞLU, Hasan Seçkin: “Tüketici Sözleşmeleri Kavramı (Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun’un Maddi Anlamda Uygulama Alanı)”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 50, Sayı 1, 2001, s. 55-90. <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/629327>>> (Erişim T: 15.02.2024)

³³¹ KÜÇÜKPEHLİVAN, Olcay: “Sözleşmelerin İnternet Aracılığı ile Kurulması ve Geçerliliği”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006, s. 91. <<<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>>> (Erişim T: 15.02.2024)

tarafa borç yükleyen, karşılıklı edim içeren ivazlı bir sözleşmedir.³³² Öte yandan mesafeli satış sözleşmesi taahhüt niteliği taşıyan bir işlem olup, ürünün alınması ve sözleşmenin kuruluşuyla beraber zilyetliğin ve mülkiyetin tüketiciye geçirilmesi borcu ortaya çıkmaktadır.³³³

2.3.5. Mesafeli Satış Sözleşmesinin Kurulması

2.3.5.1. Öneri ve Öneriye Çağrı

Öneri, bir tarafın irade beyanının sözleşmenin kurulmasından önce sözleşmenin tüm unsurlarını içerecek şekilde sunmasıdır.³³⁴ Sunulan irade beyanının diğer tarafa mutlaka ulaşması gerekli olan öneri, tek taraflı olmakla birlikte kesin ve bağlayıcıdır.³³⁵ Ancak, yenilik doğurucu nitelikte değildir.³³⁶ TBK'nın birçok hükmünde öneriyle ilgili bilgilere yer verilmiştir. Örneğin, TBK m. 3 *"kabul için süre belirleyerek bir sözleşme yapılmasını öneren, bu sürenin sona ermesine kadar önerisiyle bağlıdır"* veya m. 197'de *"Borcun üstlenilmesine ilişkin öneri alacaklı tarafından her zaman kabul edilebilir..."*

Öneriye çağrı, beyanda bulunan tarafın yalnızca sözleşmenin tarafı olmak için hazır olduğunu bildirmesi durumunda geçerlidir.³³⁷ İradesini sunan tarafın, sunduğu irade beyanına bağlı kalması durumunda öneriye çağrı değil, öneri oluşacaktır. Bu nedenle öneri ve öneriye çağrı arasında bağlanma iradesi son derece önem arz etmektedir.³³⁸

Mesafeli satış sözleşmelerinde öneri, satıcının online satış sitelerinde bilişim sistemleri kullanılarak parametrelerle oluşturulan bir irade beyanıdır.³³⁹ Sözleşmenin

³³² KARA, İlhan: Yeni Kanuna Göre Tüketici Hukuku, Yetkin Yayınevi, Ankara 2023, s. 1020; ZEVLİLİLER, Aydın/ GÖKYAYLA, K. Emre: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Vedat Kitapçılık, İstanbul, s. 40.

³³³ ZEVLİLİLER/GÖKYAYLA, s. 40.

³³⁴ EREN, s. 276.

³³⁵ TEKELİOĞLU, Numan: "Mecelle'de ve Türk Borçlar Kanunu'nda Satış Sözleşmesinin Kurulması ve Unsurları", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 25, Sayı 2, 2017, s. 492. <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/387041>>> (Erişim T: 15.02.2024)

³³⁶ OĞUZMAN/ÖZ, s. 51.

³³⁷ EREN, (Genel), s. 261.

³³⁸ GÜNEŞ, Zeynep Naz: Finansal Hizmetlere İlişkin Mesafeli Sözleşmeler, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018, s. 82 (Finansal)

³³⁹ EREN, (Özel), s. 276; OĞUZMAN/ÖZ, s. 53-54

kurulabilmesi için bir tarafın öneride bulunması, diğer tarafın da bu öneriyi kabul etmesi gerekir.³⁴⁰

Doktrinde bir görüşe göre, mesafeli satış sözleşmesinin gerçekleşmesi için hazırlanmış bir internet sitesinde, ürünle ilgili bilgilerin öneriye çağrı olarak nitelendirilmesi gerekmektedir.³⁴¹ Bunun sebebi, satıcının ürün hakkındaki bilgileri bağlanma iradesi olmadan tüketiciye sunmasıdır.³⁴² Ancak bu görüş, 6502 sayılı TKHK m. 6/2’de “ Üzerinde "numunedir" veya "satılık değildir" ibaresi bulunmayan bir malın; ticarî bir kuruluşun vitrininde, rafında veya açıkça görülebilir herhangi bir yerinde teşhir edilmesi halinde satıcı bu malların satışından kaçınmaz” hükmüne aykırılık teşkil etmektedir. Buna göre, internet ortamında satılık olmayan bir malın teşhiri öneri niteliğindedir. Ürünün üzerinde fiyat, özellik gibi bilgilerin yer almaması sonucunda esaslı unsurlarda bir eksiklik bulunduğu tüketimin yapacağı fiyat teklifinin öneri olarak kabul edilmesi yerinde olacaktır.³⁴³ Doktrindeki bu görüş doğrultusunda hareket edenlere göre, ürününü sunan satıcının beyanıyla ilgili herhangi bir bilgi paylaşmaması durumunda alıcının paylaşmış olduğu irade beyanının öneri olarak kabul edilmesi gerekmektedir.³⁴⁴

Önerinin geri alınmasıyla ilgili, tüketici aleyhine durum teşkil etmeyecek öneri için genel hükümler uygulama alanı bulacaktır. Bu nedenle TBK m. 10’ da “*Geri alma açıklaması, diğer tarafa öneriden önce veya aynı anda ulaşılmış ya da daha sonra ulaşmakla birlikte diğer tarafça öneriden önce öğrenilmiş olursa, öneri yapılmamış sayılır. Bu kural, kabulün geri alınmasında da uygulanır.*” Kural olarak hazırlar arasında önerinin geri alınması kabul edilmeyorken, kanunkoyucu tüketicinin dijital ortamın güvensizliğinden korumak maksadıyla böyle bir düzenlemeyi uygun görmüştür. Hazır olmayanlar arasında kurulan mesafeli satış sözleşmesinde önerinin geri alınabilmesiyle bozucu yenilik doğuran bir hakkın varlığı ortaya çıkacaktır.³⁴⁵

³⁴⁰ EREN, (Özel), s. 277-278; OĞUZMAN/ÖZ, s. 53.

³⁴¹ TEKÇE, s. 245.

³⁴² ŞAHİN, Turan: “Elektronik Sözleşmelerin Kuruluşuna İlişkin İrade Beyanları ve Bu Beyanların Geri Alınması”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 95, 2011, s. 359. <<<https://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2011-95-728>>> (Erişim T: 15.02.2024)

³⁴³ TOPALOĞLU, s. 23.

³⁴⁴ TEKÇE, s. 246.

³⁴⁵ EREN, (Özel), s. 274.

2.3.5.2. Kabul

Mesafeli satış sözleşmesinin kurulabilmesi için önerinin sonucunda karşı tarafın kabulü aranmaktadır.³⁴⁶ Kabul, öneriyi uygun bulan muhatabın öneriye uygun düşecek şekilde sözleşme kurma iradesini açıkça belli ettiği durumdur.³⁴⁷ Önerinin, cevap versiyonu olan kabulde birlikte tek taraflı hukuki işlem sağlanacaktır.³⁴⁸ Ancak bunun için önerinin içeriğinde değişikliğe gidilmemeli, olduğu gibi kabul edilmesi gerekmektedir.³⁴⁹

Örneğin alışveriş deneyimi sağlayan platformlar, çerezler vasıtasıyla kişinin hangi ürünü aradığını veya hangi ürünleri beğenebileceğini öngörmektedir. Bu doğrultuda tüketiciye öneriler sunmaktadır. Alışveriş sitesinin bağımsız olarak tek taraflı sunduğu öneriyle tüketicinin müzakere olanağı bulunmamaktadır. Tüketici dilerse öneriyi kabul ya da reddedecektir. Öneriyi kabul ederse, mesafeli satış sözleşmesi kurulmuş olacaktır. Öneriyi kabul etmezse, yeni bir öneride bulunabilmesinin imkânı yoktur. Bu durum sadece web siteleri için geçerlidir. Tüketicinin, satıcının önerdiği fiyatı kabul etmeyip teklif göndermesi ve indirim alması durumunda, tüketici öneride bulunan, satıcı ise kabul beyanında bulunan kişi olacaktır.

Mesafeli satış sözleşmesinin özelliği gereği uzaktan kurulmasından dolayı kabulün geri alınabilmesine olanak tanımak için TBK m. 10'da bir düzenleme bulunmaktadır. Buna göre, geri alma beyanının kabul beyanından önce ulaşması halinde, kabul ve geri alma beyanının aynı anda ulaşması halinde ya da daha sonra ulaşmasıyla beraber diğer tarafça kabulden önce öğrenilmiş olması durumunda, kabulün geri alınması mümkündür.³⁵⁰ Bu yüzden uzaktan iletişim araçları üzerinden kurulan, iki tarafın bir arada olmadığı hukuki ilişkilerde öneri, karşı tarafa varması ile hüküm doğuracaktır.

³⁴⁶ AKINCI, s.71.

³⁴⁷ KOCAYUSUFPAŞAOĞLU/HATEMİ/SEROZAN/ARPACI, s.203

³⁴⁸ HALAÇOĞLU, Dila Nur: Mesafeli Elektronik Sözleşmelerde Tüketicilerin Kişisel Verilerinin Korunması, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2022, s. 78. <<<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>>> (Erişim T: 15.02.2024)

³⁴⁹ EREN, (Özel), s. 270.

³⁵⁰ NOMER, Haluk Nami: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Beta Yayınevi, İstanbul, 2021, s. 50.

2.3.6. Mesafeli Satış Sözleşmesinin Benzer Sözleşmelerden Farkları

2.3.6.1. Mesafeli Satımdan Farkları

Mesafeli satış sözleşmesi ile mesafeli satım, kavramsal olarak birbirlerine olan benzerliğinden dolayı sıklıkla karıştırılmaktadır. Birbirlerinden farklı olan bu kavramların ikisinin de konusu satış sözleşmesidir. Bu nedenle şüphesiz TBK kapsamında genel satış sözleşmesinin unsurları geçerli olacaktır. Her ikisi de mutlak suretle uzaktan iletişim araçlarıyla gerçekleştirilmesi gerekir. Belirtilen bu hususlar iki sözleşmeyi de ortak payda da birleştirmektedir.

Mesafeli satım, mal veya hizmetlerin yüz yüze etkileşim olmadan satılmasının genel sürecidir. TBK'yla ilişki olarak satılan ürünün başka bir yere gönderilerek ifa edilmesidir. Yasal olarak ifa edilmesi gereken yer belli olmasına karşın, tarafların belirlediği yere ürünün gönderilmesi sonucu mesafeli satım gerçekleşmiş olacaktır.³⁵¹ Tanımdan da açıkça anlaşılacağı üzere, mesafeli satımlarda temel kriter ifanın nerede yapılacağıdır. Örneğin, mağazadan mobilya satın alınmak istenmiş ve hangi ürünün alınacağı belirlenmiştir. Taraflar mobilya için satım sözleşmesini uzaktan iletişim araçlarıyla düzenler, ifa yerini de dilediği gibi kararlaştırır. Artık bu aşamadan sonra yapılan alışveriş TBK kapsamında mesafeli satım olarak nitelendirilecektir.

Mesafeli satış sözleşmesi, TKHK'de tarafların yüz yüze gelmeden uzaktan iletişim araçlarıyla sistematik bir düzen içerisinde kurulmasını ifade etmektedir.³⁵² Mesafeli kavramıyla beraber ifanın yerinden ziyade tüketici ve satıcı arasında fiziki birliktelik olmaması aranmaktadır.³⁵³ Bu nedenle mesafeli satış sözleşmesi, sözleşmenin kuruluş aşamasına ilişkin, mesafeli satım ise ifa aşamasına ilişkin bir kavramdır. Mobilya örneğinde olduğu gibi tüketici süreci başından sonuna kadar internet üzerinden yürüttüğü takdirde mesafeli satış sözleşmesi kurulmuş olacaktır.

2.3.6.2. Elektronik Sözleşmeden Farkları

Elektronik sözleşme ve mesafeli satış sözleşmesi sıklıkla birbirine karıştırılan ve birbirinin yerine kullanılan, esasen farklı hukuki kavramlardır. Elektronik iletişim aracı kullanılarak, iki tarafın karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarıyla kurulan

³⁵¹ EREN, (Özel), s. 55; ÖZKAN, s. 31.

³⁵² ZEVLİLİLER/GÖKYAYLA, s. 100; TOPALOĞLU, (Bilişim), s. 762.

³⁵³ TOPALOĞLU, (Bilişim), s. 762.

sözleşme elektronik sözleşmedir.³⁵⁴ Elektronik ortamda kurulan bazı sözleşmeler mesafeli satış sözleşmeleridir ancak mesafeli sözleşmelerin unsurlarının daha spesifik olması nedeniyle, her elektronik sözleşme mesafeli satış sözleşmesi değildir.³⁵⁵ Bir başka deyişle, mesafeli sözleşmeler TKHK kapsamında düzenlenmiş, tarafı tüketici olan sözleşmelerdir.

Elektronik sözleşmeler, elektronik ortamda kurulan her türlü sözleşmeyi kapsadığı için daha geniş ve çoğu zaman mesafeli satış sözleşmesini de içinde bulunduran bir kavramdır. Ancak iletişim araçları bakımından mesafeli satış sözleşmesinin kapsamı elektronik sözleşmeye göre daha geniş olabilmektedir. Mektup gibi elektronik olmayan iletişim aracı vasıtasıyla ancak mesafeli satış sözleşmesi kurulabilecek, elektronik sözleşme kurulamayacaktır.³⁵⁶

Mesafeli satış sözleşmelerinde taraflar müzakere aşaması da dahil olmak üzere yüz yüze gelmeden, uzaktan iletişim araçlarıyla sözleşme kurabilecekken, elektronik sözleşmenin hazırlar arası akdedilmesi mümkün olacaktır. Örneğin taraflar yan yana satış sözleşmesini elektronik imza ile imzalayarak hazırlar arası bir elektronik sözleşme akdedebilir veya elektronik ortamda gerçekleştirilen görüntülü bir görüşme ile yüz yüze irade beyanında bulunabilirler. Bu durumda söz konusu sözleşmeler elektronik sözleşme olacak ancak mesafeli satış sözleşmesi olmayacaktır.

2.4. Mesafeli Satış Sözleşmelerinde Ön Bilgilendirme

KVKK kapsamına giren tüketicinin bilgi edinme ve öğrenme hakkıyla doğrudan bağlantılı olan ön bilgilendirme,³⁵⁷ mesafeli satış sözleşmesinin tarafı olan tüketici lehine getirilen bir hak, satıcıya ise getirilen bir yükümlülüktür. Tüketicinin bilgi edinme hakkı, sözleşme öncesinde olduğu gibi sözleşme esnasında da vardır. 6502 sayılı TKHK m. 1 ile verilmiş, en kapsamlı haktır³⁵⁸ ve bu hak Avrupa Birliği Direktifi (m. 4) ile satıcıya yüklenmiştir.³⁵⁹ TKHK'nin sair maddelerinde bilgilendirmenin zorunlu olduğu çeşitli durumlar, özel bilgilendirme yükümlülükleri ve bu yükümlülüğe aykırılık gibi pek çok konunun düzenlendiği görülmektedir.

³⁵⁴ BAYRAM, s.335.

³⁵⁵ İNAL, s.170.

³⁵⁶ ÖZKAN, s. 47-48.

³⁵⁷ Ayrıntılı açıklama için Bkz. s. 127 vd.

³⁵⁸ KARA, s. 1022.

³⁵⁹ AKİPEK ÖCAL, Şebnem: “Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması Hakkında Avrupa Birliği Direktifi ve Türkiye'nin Durumu”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt 21, Sayı 4, 2002 <<<https://www.jurix.com.tr/article/5975>>> (Erişim T: 15.02.2024)

TKHK m. 48/2 ile; “Tüketici, mesafeli sözleşmeyi ya da buna karşılık gelen herhangi bir teklifi kabul etmeden önce ayrıntıları yönetmelikte belirlenen hususlarda ve siparişi onaylandığı takdirde ödeme yükümlülüğü altına gireceği konusunda açık ve anlaşılır şekilde satıcı veya sağlayıcı tarafından bilgilendirilir. Tüketicinin bilgilendirildiğine ilişkin ispat yükü satıcı veya sağlayıcıya aittir” ifade edilmiştir. Tüketicinin en temel haklarından biri olan bilgilendirilmeyle, tüketici siparişini tamamlayınca ödeme borcu altına gireceğinin satıcı tarafından özellikle ifade edilmesi gerekliliğine dikkat çekmiştir.³⁶⁰

Ön bilgilendirmenin kapsamı ayrıntılı bir şekilde MSY m. 5 ile hüküm altına alınmıştır.³⁶¹ Buna göre; “Tüketici, mesafeli sözleşmenin kurulmasından ya da buna karşılık gelen herhangi bir teklifi kabul etmeden önce, aşağıdaki hususların tamamını içerecek şekilde satıcı veya sağlayıcı tarafından bilgilendirilmek zorundadır. a) Sözleşme konusu mal veya hizmetin temel nitelikleri, b) Satıcı veya sağlayıcının adı veya unvanı, varsa MERSİS numarası...” şeklinde düzenlenen unsurların, mesafeli sözleşmenin ayrılmaz parçası olduğu da aynı maddenin ikinci fıkrasında belirtilmiştir (MSY m. 5/2). Bu unsurların varlığı zayıf konumdaki tüketiciyi korumaya yöneliktir. Örneğin, tüketici mağazadan alışveriş yaptığı zaman fiziken mağazanın varlığını hissedecektir. Mağazada gerekli bilgilendirme yüz yüze yapılacağı gibi bir sorunla karşılaşma durumunda da mağazaya başvurulabilecektir.³⁶² Ancak internet üzerinden yapılan alışverişlerde ürüne yönelik fiziki temas mümkün değildir. Bu nedenle ürünün fiyatı ve teknik özellikleri gibi asli edimler başta olmak üzere ürünün gönderilmesi, vergilendirilmesi gibi pek çok konuda satıcının tüketiciyi aydınlatması gerekmektedir. Bilgilendirilmenin sağlanması, satıcıya yüklenen bir sorumluluktur. Ön bilgilendirme formuyla müzakere yapılmadan detaylar, sözleşme akdedilmeden önce tüketicinin önüne sunulmalıdır. Tüketici alışverişini tamamlamadan önce bilgilendirme formunu okuduğu takdirde cayma hakkı da dahil olmak üzere diğer haklarının da kullanılması kolaylaşacaktır.³⁶³

³⁶⁰ **ŞAHİN MCCARTHY, Oya/ DİNÇ, Mutlu:** Tüketici Hukuku Davaları, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2017, s. 488.

³⁶¹ **ZEVKLİLER, Aydın/ ÖZEL, Çağlar:** Tüketicinin Korunması Hukuku, Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2016, s.331; İNAL, s. 180.

³⁶² **YARAR, Karen:** Elektronik Ticarete Mesafeli Satış Sözleşmelerinde Cayma Hakkı, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2023, s. 80. <<<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>>> (Erişim T: 15.02.2024)

³⁶³ **ÖZDEMİR KOCASAKAL,** s. 48.

Bilgilendirme yükümlülüğü her ne kadar tüketici lehine olan bir düzenleme gibi gözükse de satıcıya da fayda sağlayabilmektedir. Buna göre, yapılan bilgilendirme sonucunda tüketici yeterli bilgiye sahip olup, ürünü görmeden karar verebilir ve bu sayede gönderim ve makul kullanım masraflarının da önüne geçilebilmektedir.³⁶⁴

Bilgilendirmenin nasıl yapılacağı konusunda MSY m.6 da “*en az on iki punto büyüklüğünde, anlaşılabilir bir dilde, açık, sade ve okunabilir bir şekilde düzenlenir*” ifade edilmiştir (MSY m. 6/1). Bilgilendirme yükümlülüğünün içeriğine yönelik şekli sınırlandırmaların amacı, ortalama bir tüketicinin metni anlamasıdır. Metnin tamamen teknik bilgiler içermesi tüketicinin bilgilendirilmesi gereken noktanın saptırılması olarak değerlendirilebilecektir. Öte yandan bilgilendirmenin de makul sürede, sözleşmeden önce yapılması gerekir.³⁶⁵ Makul süreden kastedilen, tüketicinin sözleşmeyle ilgili detaylara hâkim olabilmesi için, değerlendirip, yorum yapabilmesi ve kararını verebilmesi için geçen süredir.³⁶⁶

2.5. Mesafeli Satış Sözleşmelerinde Cayma Hakkı

Dijital ortamda kurulan sözleşmelerin ve yapılan alışverişlerin bazı sakıncaları bulunmaktadır. Zayıf konumda bulunan tüketici, yeteri kadar bilgi sahibi olmadan ve düşünmeden bir yükümlülük altına girdiği takdirde her zaman beklediği sonuçlarla karşılaşamayabilecektir.³⁶⁷ Tüketicinin bunu göze alarak internet alışverişlerini devam ettirmesinin en büyük sebebi hiç şüphesiz cayma hakkının varlığıdır. Cayma hakkı güvencesi olan tüketici, aldığı ürünle ilgili bir problemle karşılaştığı takdirde kanunun kendisine verdiği hakkı kullanmak isteyebilir. Bu hak, tüketicilerin belirli bir süre içerisinde seçimlerini yeniden değerlendirerek sözleşmeyi sonlandırmalarına olanak sağlamak amacıyla tasarlanmıştır.³⁶⁸

³⁶⁴ UYAROĞLU, s.59.

³⁶⁵ UYAROĞLU, s.72

³⁶⁶ BAŞ SÜZEL, Ece: Mesafeli Sözleşmeler ve İş Yeri Dışında Kurulan Sözleşmeler, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2022, s. 355.

³⁶⁷ AKİPEK ÖCAL, Şebnem/KARA, İlhan: Tüketici Hukuku Dersleri, Yetkin Yayınevi, Ankara 2021, s.136.

³⁶⁸ GÜRSES, Davut; “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Tüketici Kredisi Sözleşmelerinde Cayma Hakkı”, Legal Hukuk Dergisi, Cilt 12, Sayı 140, 2014, s.272.

<<<https://search.trdizin.gov.tr/yayin/detay/174920>>> (Erişim T: 15.02.2024); SERT SÜTÇÜ, Selin: 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Hükümlerine Göre Tüketicinin Cayma Hakkı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s. 5.

Uluslararası düzenlemelerde “geri alma hakkı” olarak ifade edilen kavram ülkemizde cayma hakkı olarak kullanım alanı bulmaktadır.³⁶⁹ Tüketicinin herhangi bir neden belirtmeksizin sırf vazgeçtiği için siparişleri iptal etmelerine olanak tanıyan tüketiciyi koruma tedbiridir.³⁷⁰ 6502 sayılı Kanunun m. 48/4 hükmüyle cayma hakkının geçerli şekilde bozucu yenilik doğuran bir hak³⁷¹ olabilmesi için bazı koşullar öngörülmüştür. İlk olarak belirtilen yasal bir süre, sonrasında ise hakkın kullanımına dair bildirimin yapılması gerekliliğidir. Buna göre; *“tüketici, on dört gün içinde herhangi bir gerekçe göstermeksizin ve cezai şart ödemeksizin sözleşmeden cayma hakkına sahiptir. Cayma hakkının kullanıldığına dair bildirimin bu süre içinde satıcı veya sağlayıcıya yöneltilmiş olması yeterlidir...”* şeklinde belirtilen on dört günlük süre hak düşürücü süre niteliğine haizdir. On dört gün içerisinde tüketicinin herhangi bir neden göstermeden satıcıya bildirimde bulunması halinde cayma hakkı kullanılmış olacaktır.³⁷² Yalnızca TKHK kapsamında değil, MSY ile de cayma hakkına yönelik düzenlemeler mevcuttur. TKHK’de cayma hakkına ilişkin on dört günlük süre genişletilmiş, *“tüketici, sözleşmenin kurulmasından malın teslimine kadar olan süre içinde de cayma hakkını kullanabilir”* (MSY m. 9/2) ifadesiyle siparişin verildiği anda da cayma hakkının kullanılabilmesi belirtilmiştir.³⁷³

MSY m. 9/2’ye göre, *“Cayma hakkı süresi, mal teslimine ilişkin sözleşmelerde ise tüketicinin veya tüketici tarafından belirlenen üçüncü kişinin malı teslim aldığı gün başlar”* şeklindeki düzenlemede mesafeli satış sözleşmesine konu olan bir malın cayma hakkı süresi, teslimat gününden itibaren başlayacaktır. Örneğin 01.11.2024 tarihinde internet üzerinden alınan üründen cayma hakkı, en son 15.11.2024 tarihinde gece 00.00’a kadardır. İnternet üzerinden bu tarih ve saate kadar cayma hakkının kullanılacağı yönelik irade açıklamasının yapılması gerekir.

Tüketicinin mal tesliminden itibaren on dört gün içerisinde cayma hakkını kullanabileceğine ilişkin genel düzenlemeden sonra, MSY m. 9/f. 3 hükmünde ise malın özel teslim şekillerine göre cayma hakkının nasıl kullanabileceği düzenlenmiştir.

³⁶⁹ GÜNEŞ, (Finansal), s. 131.

³⁷⁰ GÜNEŞ, (Finansal), s. 132.

³⁷¹ SERT SÜTÇÜ, s. 8; GÜRSES, s. 273

³⁷² KARA, s. 1031; Ayrıca bkz. 6502 Sayılı TKHK md. 48/4 gerekçe: *“...Bu sürenin ne zaman başlayacağı yönetmelikle düzenlenecek olup, tüketicinin bu süre içerisinde cayma talebini satıcı veya sağlayıcılara iletmesi yeterlidir. Ayrıca bildirimin satıcı veya sağlayıcılara varması veya onun tarafından öğrenilmiş olması şartı aranmaz...”*

³⁷³ GÜNEŞ, (Finansal), s.149.

Madde, mal teslimini özel düzenleme ile üçe ayırmıştır. Buna göre; “Cayma hakkı süresinin belirlenmesinde,

- a) Tek sipariş konusu olup ayrı ayrı teslim edilen mallarda, tüketicinin veya tüketici tarafından belirlenen üçüncü kişinin son malı teslim aldığı gün,
- b) Birden fazla parçadan oluşan mallarda, tüketicinin veya tüketici tarafından belirlenen üçüncü kişinin son parçayı teslim aldığı gün,
- c) Belirli bir süre boyunca malın düzenli tesliminin yapıldığı sözleşmelerde, tüketicinin veya tüketici tarafından belirlenen üçüncü kişinin ilk malı teslim aldığı gün esas alınır” şeklinde düzenlenmiştir. İlk olarak malın tek sipariş üzerine alınıp ayrı ayrı teslim edilmesinde, on dört günlük cayma süresinin başlangıcı son teslimi yapılan malın tüketiciye veya tüketicinin belirlediği üçüncü kişiye yapıldığı günden itibaren başlatılması gerekir. Aynı şekilde birden fazla parçadan oluşan mallarda da son parçanın tüketiciye veya tüketicinin belirlediği üçüncü kişiye yapıldığı günden itibaren sürenin başlatılması gerekir. Bu iki düzenlemenin amacı, ürünün tamamı gelmeden sağlıklı bir değerlendirme yapılamamasının olası olmasıdır.³⁷⁴ Son bentte ise belirli bir süre boyunca düzenli bir mal teslimi olması öngörülmüş olup, belirli bir malın düzenli aralıklarla teslimi halinde ilk mal tesliminden itibaren cayma hakkına ilişkin süre başlayacaktır. Bu düzenlemenin ilk iki düzenlemeden farklı olmasının sebebi, tüketicinin ilk teslim aldığı ürün ile son teslim aldığı ürün aynı olacağına ilişkindir.

Yargıtay konuya ilişkin bir kararında, davacı, davalıya ait internet sitesinden almış olduğu ürünü cayma hakkı süresi içerisinde³⁷⁵ iade etmiş ancak bedel iadesini davalı taraftan alamamıştır. Davalı taraf savunmasında, usulüne uygun şekilde iadenin yapılmadığını ve üründe ayıp olmadığını bu nedenle iadeyi kabul etmediğini belirtmiştir. Yapılan yargılama sonucunda Yargıtay, “davalı ya da davalı vekilinin açıkça cayma hakkının 7 günlük süre içinde yapılmadığı konusunda itirazı bulunmadığı değerlendirilip sonucuna göre karar verilmesi gerekirken, hatalı değerlendirme ve

³⁷⁴ BAŞ SÜZEL, Cayma Hakkı, s. 264-265.

³⁷⁵ Mülga 4077 sayılı Tüketici Kanunu’nda belirlenen 7 günlük cayma süresi yeni 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ile 14 güne çıkarılmıştır.

*yanılgılı gerekçe ile yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup” davacı yararına hükmü bozmuştur.*³⁷⁶

Cayma hakkında satıcının tüketiciyi bilgilendirmemesinden kaynaklı olarak taraflar arasında uyuşmazlık çıkabilmektedir. Esasen bilgilendirmeye dayalı ispat yükü satıcıya ait olduğu için çıkan uyuşmazlık neticesinde satıcıya başvurulması gerekir. TKHK m. 48/4’te, *“satıcı/sağlayıcı, cayma hakkı konusunda tüketicinin bilgilendirildiğini ispat etmekle yükümlüdür. Tüketici, cayma hakkı konusunda gerektiği şekilde bilgilendirilmezse, cayma hakkını kullanmak için on dört günlük süreyle bağlı değildir. Her hâlükârda bu süre cayma süresinin bittiği tarihten itibaren bir yıl sonra sona erer...”* ifadesi yer almaktadır. Eğer tüketici bilgilendirilmezse de MSY m.10 hükmü gereği; *“tüketici, cayma hakkı konusunda gerektiği şekilde bilgilendirilmezse, cayma hakkını kullanmak için on dört günlük süreyle bağlı değildir. Bu süre her hâlükârda cayma süresinin bittiği tarihten itibaren bir yıl sonra sona erer...”* şeklinde açıklanmıştır. Bilgilendirme yapılmamasının yaptırımı olarak on dört günlük hak düşürücü sürenin varlığını ortadan kaldıran kanunkoyucunun amacı tüketicinin korunmasıdır.³⁷⁷ Şayet bilgilendirme sözleşme kurulduktan sonraki herhangi bir süreçte yapılırsa, tüketicinin cayma hakkı bildirim yapıldığı tarihten başlayarak on dört gündür³⁷⁸ (MSY m.10/2).

Cayma hakkının nasıl kullanılacağına ilişkin olarak, tüketici süresi içerisinde yazılı ya da kalıcı veri saklayıcısı ile satıcı/sağlayıcı/aracı hizmet sağlayıcısına hakkını kullandığını bildirmelidir (MSY m.11). Burada yazılılığın bir şekil şartı olarak algılanmaması gerekir. Zira şekil şartı kanunda öngörülür.³⁷⁹ Alışveriş sitelerinde genelde mesafeli satış sözleşmesi eki olarak cayma formu bulunmaktadır. Tüketici, cayma formunu doldurup satıcıya başvurmasıyla cayma hakkını kullanmış olacaktır. Formun doldurulması zorunlu olmamakla beraber açık bir beyanın varlığında da cayma hakkı ortaya çıkacaktır. Uygulamada Lc Waikiki sitesinden bir ürün alındığında her şey usulüne uygun olduğu takdirde 14 günlük süre içerisinde tüketici cayma hakkını kullanabilecektir. Lc Waikiki sistemi üzerinden iade kodu alınıp, ürünü faturasıyla beraber kargo firmasına teslim edilmesiyle, satıcıya gönderim sağlanmış olacaktır.

³⁷⁶ Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 20.09.2018, Esas No: 2016/11586, Karar No: 2018/8174 <<<https://karararama.yargitay.gov.tr/#>>> (Erişim T: 15.02.2024)

³⁷⁷ KARA, s.1031

³⁷⁸ ZEVKLİLER/ÖZEL, s.330.

³⁷⁹ TOPALOĞLU, Mustafa: “Mesafeli Sözleşmeler”, Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 2, Sayı 3, 2016, s. 42-43<<https://hukuk.beykent.edu.tr/docs/librariesprovider8/say%C4%B1lar/yil-2016-cilt-2-sayi-3.pdf?sfvrsn=1125a664_4>> (Erişim T: 15.02.2024) (Mesafeli)

Burada iade kodunun verilmesiyle beraber cayma hakkının kullanılması garanti edilmiş olacaktır. Bu durum sadece satıcılara özgü bir durum değildir. 24/3/2022 tarihinde 31932 sayılı Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile getirilen düzenlemeye göre platform adını alan sistem üzeri satışlarda, aracı hizmet sağlayıcıları tarafından tüketiciye cayma hakkı iletilebilecektir.³⁸⁰ Platformları kesintisiz ve açık tutmakla yükümlü olan aracı hizmet sağlayıcıları sadece cayma hakkıyla kalmayıp mevzuattan kaynaklanan talep ve bildirimleri de iletilebileceklerdir.

Bedel iadesine ilişkin, satıcı ve tüketicinin ayrı ayrı yerine getirmesi gereken yükümlülükler bulunmaktadır. Ürünü iade alan satıcı MSY m. 12 gereği, tüketici ürünü hangi ödeme yöntemiyle aldıysa aynı şekilde ve teslim masrafları da dahil edilerek tüketicinin hesabına on dört gün içerisinde bedel iadesi yapılması gerekir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, ürünün alıcıya teslim edilebilmesi için kargo bedelinin de satıcı tarafından karşılanmasıdır. 23/08/2022 tarihli Değişik Yönetmelik ile cayma hakkını kullanan tüketici kargo bedelinin tarafınca karşılanacağına yönelik bir değişiklik meydana gelmiştir. Ancak bu durum eleştiriye maruz kaldığı için 01/01/2025 tarihine ertelenmiştir.³⁸¹ Bu düzenlemeyle birlikte cayma hakkının kötüye kullanılmasının önüne geçilebilecekken, fikrimce online alışverişlere yönelik olumsuz birçok etkiyi de beraberinde getirecektir. Örneğin, hali hazırdaki düzenlemeye göre alacağı ürünün bedeni konusunda kararsız kalan tüketicinin her iki bedeni alıp, beden uyumsuzluğu olan üründe cayma hakkını kargo bedelini karşılamadan kullanabilmektedir. Yalnızca tüketici lehine değil, satıcının kargo bedelini karşılaması, tüketicilere cazip gelmesi nedeniyle daha fazla satış yapabilmesine olanak tanır. Bu durumun değişmesi; satıcının satışlarının azalmasına ve online alışveriş hacminde düşüş yaşanmasına sebebiyet verebilecektir.

Son olarak cayma hakkının kullanılması ile yapılan ödemenin ne zaman iade edileceğine ilişkin yeni bazı düzenlemeler yapılmıştır. Malın tesliminden önce cayma hakkının kullanılması durumunda ve hizmet ifasına ilişkin sözleşmelerde bedel iadesinin cayma bildiriminin ulaştığı tarihten itibaren on dört gün içerisinde yapılması gerekmektedir. Ancak 01/01/2024'ten sonra mal teslim edilmişse, iade süresinin

³⁸⁰ YARAR, s. 96.

³⁸¹ Ticaret Bakanlığı, 2022 yılında Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliğinde değişiklikler yapmıştı. 1 Ekim 2022'de yürürlüğe giren yönetmeliğe göre, e-ticaret iadelerinde kargo bedelini müşteri ödeyecekti. Ücretsiz iade dönemi 1 Ocak 2024 tarihinden itibaren sona eriyordu; ancak 4 Kasım 2023 tarihli Resmi Gazete 'de yayımlanan yönetmelikle cayma hakkı ile ilgili değişiklikler 1 Ocak 2025 tarihine ertelenmiştir.

başlangıcı malın iade için hangi taşıyıcıya verildiğine göre değişecektir. Mal, iade için ön bilgilendirmede belirtilen taşıyıcıya teslim edildiyse taşıyıcıya teslim edildiği tarihten itibaren on dört gün uygulanacaktır. Mal iade için farklı bir taşıyıcıya teslim edildiğinde ise on dört günlük süre, malın satıcıya ulaştığı tarihten başlayacaktır.

2.6. Mesafeli Satış Sözleşmesine İlişkin Yasal Düzenlemeler

2.6.1. Mesafeli Sözleşmelere İlişkin Avrupa Birliği Direktifleri

AB hukuku kapsamında, 97/7/EC sayılı Mesafeli Satışlarda Tüketicinin Korunması Hakkında Yönerge, 20 Mayıs 1997 tarihinde mesafeli sözleşmelere ilişkin ilk düzenleme olarak mevzuata kazandırılmıştır.³⁸² Bu Direktif ile AB'ye üye devletlerin hukuk sistemlerini uyumlaştırmak, AB içinde mal ve hizmetlerin serbest dolaşımını sağlamak ve hepsinden önemlisi tüketicinin en üst düzeyde korunmasını sağlamak amaçlanmıştır.³⁸³ Bunların yanı sıra, cayma hakkı, bilgi sağlanması ve ödemenin işlenmesi gibi hususlarda Direktifin kapsamına dahildir. Ancak finansal hizmetlere ilişkin sözleşmelerin, 97/7/EC sayılı yönergenin kapsamına alınmaması gibi eksikliklerden dolayı 23 Eylül 2002 tarihli ve 2002/65/EC sayılı Mesafeli Sürüm Yoluyla Tüketicie Sunulan Finansal Hizmet Edimlerine İlişkin AB Direktifi çıkartılmıştır. Bu Direktif, bir yandan tüketicinin korunmasını sağlarken diğer yandan finansal hizmetlerin uzaktan iletişim araçlarıyla sağlanmasına yönelik bir çerçeve oluşturmuştur.³⁸⁴ Akabinde güncel gelişimlerin takibi açısından, tüm düzenlemeleri birleştiren 2011/83/EU sayılı Tüketici Hakları Yönergesi çıkarılmıştır. 2011/83 sayılı Direktifle, küresel çapta tüketici haklarını uyumlu hale getirmek ve mesafeli sözleşmenin her aşamasında tüketicinin korunmasını geliştirmek amaçlanmıştır.³⁸⁵ Diğer Direktiflerden farklı olarak, cayma hakkının on dört günlük süresinde tekdüzelik

³⁸² Yönerge metni için bkz.

<<<https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:31997L0007&from=en>>>

(Erişim T: 15.02.2024)

³⁸³ AKİPEK ÖCAL, (Mesafeli), s.48.

³⁸⁴ DEMİR, Mehmet: “Finansal Hizmet Edimlerinin Mesafeli Sürümüne İlişkin Avrupa Birliği Yönergesi ve Ülkemizdeki Yasal Durum”, Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan, Cilt I, 2010, s.692.

³⁸⁵ GÜNEŞ, (Finansal), s.12.

sağlanmasına yönelik çalışmalar yürütülmesi amaçlanmıştır.³⁸⁶ Ülkemizde 6502 sayılı TKHK tasarısı, 2011/83/EU sayılı yönergeden ilham alınarak hazırlanmıştır.³⁸⁷

2.6.2. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun

Ülkemizde 1982 Anayasasına kadar olan süreçte “tüketici” kavramı hiç kullanılmamışken, “*devlet tüketiciyi koruyucu tedbirleri alır*” şeklinde düzenlenen AY m.172 ile ilk defa tüketiciye yönelik doğrudan bir düzenleme yapılmıştır. Ardından 1991 yılında Türkiye ile AB arasında gümrük birliği görüşmeleri başlamıştır. Gümrük birliği, Türkiye ekonomisi için önemli olaylardan bir tanesi olup, Türkiye’nin ithalat ve ihracatını önemli bir biçimde etkilemektedir. Gümrük birliğine girildiği takdirde mallar serbest dolaşacağı için AB, Türkiye’den üç standardı gerçekleştirmesini beklemektedir. Bu standartlardan birisi tüketicinin korunmasıdır. Yapılan görüşmeler neticesinde ülkemizde 1992 yılında oluşturulan komisyonun çalışmaları, 06.03.1995 tarih ve 4077 sayılı “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun” ile tamamlamış ve aynı gün gümrük birliğine girilmiştir.

4077 sayılı Kanunda mesafeli sözleşmelere ilişkin herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Bu eksikliğin AB ile uyum sürecinde sorun oluşturabileceği ön görülerek, 2003 yılında 4822 sayılı “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” yürürlüğe girmiştir. 4822 sayılı Kanunla mesafeli sözleşmelere ilişkin ilk yasal düzenleme yapılmıştır. Kanuna eklenen 9/A ile mesafeli sözleşme tanımlanmış, cayma süresi on gün olarak belirtilmiştir.³⁸⁸ Bu maddenin devamı niteliğinde aynı yıl “Mesafeli Sözleşmeler Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” çıkartılmıştır. Bu yönetmelik, uygulamadaki bazı problemlere efektif çözüm üretememiş, yerine 06.03.2011 tarihli 27866 sayılı “Mesafeli Sözleşmelere Dair Yönetmelik” düzenlenmiştir.

³⁸⁶ DÖNMEZ, Zeynep: “2011/83/EU Sayılı Tüketici Hakları Direktifi ve Bu Direktifin Mesafeli Sözleşmeler Alanında Türk Hukuku’na Yansımaları”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt 7, Sayı, 2016 s. 31

³⁸⁷ 6502 Sayılı Kanun gerekçesi için bkz. <<<https://www.lexpera.com.tr/mevzuat/kanunlar/tuketicinin-korunmasi-hakkinda-kanun-6502>>> (Erişim T: 15.02.2024)

<<<https://sayilikanun.com/6502-sayili-tuketicinin-korunmasihakkinda-kanunun-gerekcesi/>>> (Erişim T: 15.02.2024)

³⁸⁸ Bkz. RG, 14.03.2003, S. 25048, <<<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/03/20030314.htm#>>>> (Erişim T: 15.02.2024)

Günümüzde 2011/83/EU sayılı AB Direktifine uyum sağlayabilmek için³⁸⁹ 6502 sayılı “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun” (TKHK) yürürlüğe girmiş³⁹⁰ ve 4077 sayılı Kanun yürürlükten kalkmıştır. 6502 sayılı Kanunun m. 48’de, mesafeli sözleşmeler düzenlenmiş, aynı zamanda finansal hizmetlere ilişkin mesafeli sözleşmeler de ilk defa bu kanunda hüküm altına alınmıştır.³⁹¹ Hem yürürlükteki kanunla hem de MSY ile tüketicilere yönelik önemli adımlar atılmış, teknolojik gelişimlerde dahil her türlü değişimin tüketiciyi olumsuz etkilememesi için tüm ihtimallere özen gösterilmiştir.

6.1. Mesafeli Satış Sözleşmesine İlişkin Diğer Düzenlemeler

Kanunkoyucunun mesafeli satış sözleşmesinden beklediği yararı gerçekleştirebilmesi için tüketiciyle satıcı arasında hassas dengenin gözetilmesi gerekmektedir. Ancak bu hassas dengenin sadece TKHK ile gerçekleşmesini beklemek gerçekçi olmayacaktır. Mesafeli satış sözleşmelerine güvenli ve şeffaf bir ortamın sağlanabilmesi için özel düzenlemelere ihtiyaç bulunmaktadır. Bu nedenle mesafeli satış sözleşmesine ilişkin birçok kanunda düzenleme bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun³⁹², Türk Borçlar Kanunu³⁹³, Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun³⁹⁴, Elektronik İmza Kanunu³⁹⁵, Elektronik Haberleşme Kanunu³⁹⁶, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu³⁹⁷, İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun³⁹⁸ ve bu kanunlara dayanılarak çıkarılan yönetmeliklerdir.

³⁸⁹ Ayrıntılı açıklama için bkz. s. 10 vd.

³⁹⁰ Bkz. RG., T. 28/11/2013, S. 28835,

<<<https://resmigazete.gov.tr/fihrist?tarih=2013-11-28>>> (Erişim T: 15.02.2024)

³⁹¹ Kanunun gerekçesinde, değişikliğe gidilmesinin en önemli amacı AB’de son dönemde çıkan ve fakat yerel mevzuatımıza aktarılmayan; 2002/65/EC sayılı Finansal Hizmetlerin Mesafeli Satışı, 2011/83/EU sayılı Tüketici Hakları ve başkaca tüketici hukukuna ilişkin yönergelerin iç hukuka aktarılmasının olduğu belirtilmiştir.

³⁹² Ayrıntılı bilgi için bkz. RG., T. 28/11/2013, S. 28835,

<<<https://resmigazete.gov.tr/fihrist?tarih=2013-11-28>>> (Erişim T: 15.02.2024)

³⁹³ Ayrıntılı bilgi için bkz. RG., T. 04/02/2011, S. 27836,

<<<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/02/20110204.htm>>> (Erişim T: 15.02.2024)

³⁹⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. RG., T. 05/11/2014, S. 29166,

<<<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/11/20141105-1.htm>>> (Erişim T: 15.02.2024)

³⁹⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. RG., 23/01/2004, S. 25355,

<<<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/01/20040123.htm>>> (Erişim T: 15.02.2024)

³⁹⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. RG., T. 10/11/2008, S. 27050,

<<<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/11/20081110M1-3.htm>>> (Erişim T: 15.02.2024)

³⁹⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. RG., T. 7/04/2016, S. 29677,

<<<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/04/20160407.htm>>> (Erişim T: 15.02.2024)

³⁹⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. RG., T. 04/05/2007, S. 26530,

<<<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070523.htm>>> (Erişim T: 15.02.2024)

3. BÖLÜM

MESAFELİ SATIŞ SÖZLEŞMELERİ KAPSAMINDA KİŞİSEL VERİ KAVRAMI VE KİŞİSEL VERİLERİN İŞLENMESİ

3.1. Mesafeli Satış Sözleşmelerinde Tüketicie Ait İşlenen En Yaygın Kişisel Veriler

3.1.1. Kimlik Bilgileri

3.1.1.1. Ad ve Soyad

Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiyi ilişkin her türlü bilgi, kişisel veridir.³⁹⁹ Bu yüzden kişinin kimlik bilgisi ve kimlik bilgisinin içinde yer alan ad ve soyad bilgisi kişiyi belirli kılan başlıca unsurlardandır. Ancak ad ve soyad bilgisi her durumda belirli nitelikte değildir. Örneğin, ülkemizde çok sayıda “Mehmet Yılmaz” ad ve soyada sahip kişi bulunması sebebiyle⁴⁰⁰ kişisel verinin belirlenebilir olma unsurunda aksaklık meydana gelebilecektir.⁴⁰¹ Bu gibi durumlarda aktarılan diğer verilerle birlikte ad ve soyadın değerlendirilmesi gerekmektedir.

Mesafeli satış sözleşmesinin kurulabilmesi için tüketicinin, ad ve soyad bilgisini satıcıyla paylaşması gerekmektedir. Zira ürünün kime gönderildiği bilinmeden gönderiminin sağlanması olanaksızdır. Bu nedenle tüketicinin açık rızası gerekmeksizin ad ve soyad bilgisi paylaşılmalıdır.⁴⁰²

3.1.1.2. Kimlik Numarası

Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Numarası Verilmesi ve Uygulanmasına İlişkin Yönergenin 4. maddesine göre, “*Bilgi işlem ortamına aktarılan kayıtlara ulaşılmayı ve kişilerin toplum içinde tek olarak tanımlanmaları amacıyla, bilgisayar ortamında verilen 11 rakamdan oluşan sayı...*” T.C. kimlik numarasıdır. Kişisel veri olarak nitelendirilen kimlik numarası kişiyi belirli veya belirlenebilir kılmaktadır. Ancak

³⁹⁹ Ayrıntılı açıklama için bkz. s. 43.

⁴⁰⁰ <<https://www.nvi.gov.tr/kurumlar/nvi.gov.tr/Genel_Mudurluk/istatistikler/En_cok_Kullanilan_Soyad_istatistigi.pdf>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴⁰¹ KVKK Yayınları, No:29, “Örneklerle Kişisel Verilerin Korunması”, Ankara, 2019, <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5521/Orneklerle-Kisisel-Verilerin-Korunmasi-Dokumani-KurumInternet-Sayfasinda-Yayinlanmistir->>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴⁰² KVKK m. 5/2-c, “sözleşmenin kurulabilme veya ifasıyla direkt ilgili olursa, satıcı ve tüketiciye ait kişisel verilerin açık rıza olmadan işlenebilecektir.”

kimlik numarasının mesafeli satış sözleşmesinde bulunup bulunamayacağına ilişkin bir dönem tartışmalar ortaya çıkmıştır.⁴⁰³ Olası bu tartışmalara son vermek ve görüş birliği sağlamak adına 08/06/2022 tarihinde Gelir İdaresi Başkanlığı bir metin yayımlanmıştır.⁴⁰⁴ Buna göre, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 232. maddesinde belirtildiği şekilde, geçerli bir fatura bilgisinin oluşturulması için T.C. kimlik numarası veya vergi kimlik numarası olması gerekmektedir. Esasen kimlik numarasının talep edilmesi yalnızca fatura amaçlı olmayıp, gümrük düzenlemeleri için de kimlik numarasına ihtiyaç duyulmaktadır.⁴⁰⁵

3.1.1.3. Pasaport Bilgileri

Pasaport, uluslararası seyahat maksadıyla yetkili makamlar tarafından verilen, sahibinin kimliğini ve uyruğunu doğrulayan bir seyahat belgesidir.⁴⁰⁶ Kişisel veri olarak nitelendirilen pasaportun üzerinde pasaport numarası bulunmaktadır.⁴⁰⁷ Bu numara T.C. kimlik numarası gibi kişiye özgüdür ve uluslararası sınırlarda pasaportun kimlik yerine kullanılabilmesine olanak sağlamaktadır. Pasaport numarası haricinde; ad, soyad, doğum tarihi, doğum yeri, cinsiyet, uyruk gibi bilgiler kişiyi belirli veya belirlenebilir kıldığı için bulunan diğer kişisel verilerdir.

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de gerçekleştirilen İkiz Kuleler saldırısından sonra terörle mücadele etmek için PNR (yolcu kayıt sistemi)⁴⁰⁸ anlaşmaları yapılmıştır. PNR, uçakla seyahat eden yolcuları kayıt altına alan bir uygulamadır. Sistem kendi içerisinde birçok farklı veri barındırmaktadır. Uçağın kalkmasından 15 dakika önce ad, soyad,

⁴⁰³ OĞUZ, Habip: “Elektronik Ortamda Kişisel Verilerin Korunması, Bazı Ülke Uygulamaları ve Ülkemizdeki Durum”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Cilt 2, Sayı 3, 2014, s. 6. <<<https://docplayer.biz.tr/2721495-Elektronik-ortamda-kisisel-verilerin-korunmasi-bazi-ulke-uygulamaları-ve-ülkemizdeki-durum-1.html>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴⁰⁴ T.C. Gelir İdaresi Başkanlığı İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Usul Grup Müdürlüğü'nün B.07.1.GİB.4.34.19.02-019.01-672 sayılı 08/06/2011 tarihli yazısı <<<https://www.gib.gov.tr/node/92042>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴⁰⁵ Amazon, Türkiye'deki gümrük düzenlemeleri uyarınca gümrükleme işlemleri için T.C. kimlik numarasının beyan edilmesi gerekmektedir.

⁴⁰⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz.

<<<https://www.mfa.gov.tr/data/KONSOLOSLUK/PASAPORT%20%C4%B0LE%20%C4%B0LG%C4%B0L%C4%B0%20B%C4%B0LG%C4%B0LER.doc>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴⁰⁷ Cathay Pasific Airway Limited ile ilgili Kurul'un 16.05.2019 tarih ve 2019/144 sayılı kararına göre; yetkisiz erişimle şirketin bilgi sistemlerine ulaşılmıştır. 155 Türk vatandaşının pasaport numaraları ele geçirilmiş ve bunun sonucunda şirket hakkında t 550.000 TL idari para cezasına hükmedildiğine yer verilmiştir. <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5480/2019-144>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴⁰⁸ İngilizcesi “Passenger Name Record” olan ve Türkçe’de “Rezervasyon Kaydı” şeklinde kullanılan PNR terimi, çok sayıda kişisel veri içermektedir. Bir koddan daha fazlası olan ve ticari anlamda da birçok şey ifade etmektedir.

kimlik ve pasaport numarası gibi 34 farklı kişisel veri ABD'ye aktarılmaktadır.⁴⁰⁹ Bu durum, terörle mücadele ile mahremiyet arasındaki dengenin sağlanması açısından tartışmalara sebebiyet vermektedir.⁴¹⁰

3.1.2. İletişim Bilgileri

3.1.2.1. Adres

Adres, başlangıçta belirlenmiş talimatlarla, belirli bir konuma erişilmesini sağlayan bilgilerdir. TDK'ye göre, “*Herhangi bir kişi veya mekânın bulunduğu şehir, ilçe, mahalle, cadde, sokak, kapı veya daire numarasının belirtildiği bilgi; bulunak*” olarak ifade edilmektedir.⁴¹¹ Adres, kişinin bulunduğu konuma ilişkin olarak ev adresi veya iş adresi olabilmektedir.

Adres bilgisi, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'na göre faturada bulunması gereken zorunlu bilgi olarak düzenlenmiştir. Bu kapsamda, mesafeli satış sözleşmesinin tarafı olan tüketici, siparişini oluşturmadan önce adres bilgisini belirtmek durumundadır. Ancak adres bilgisi yalnızca fatura amaçlı olmayıp, ürünün teslim edilebilmesi için paylaşılması gerekli olan bilgidir. Bu nedenle mesafeli satış sözleşmeleri kapsamında verilen adres bilgisi, tüketicinin adı ve soyadıyla birleştiği takdirde kişisel veri niteliği kazanacaktır.⁴¹²

3.1.2.2. E-Posta Adresi

E-posta adresi, internet ağı üzerinden bir veya birden fazla kişinin gönderi sağlayabildiği dijital ileti sistemidir. Bu sistem üzerinden metin, belge, görsel ileti gönderilebilmekle birlikte iletişim kurulabilmektedir. Kullanıcı adı ve şifreden oluşan e-posta adresi, kişiye özeldir. Bir başka deyişle, kişisel veri niteliğine sahip e-posta adresini bir kişi kullandığı takdirde başka bir kişi kullanamamaktadır. Bu durumda kişisel verinin belirlilik unsuru sağlanmış olacaktır.

⁴⁰⁹ VÁRKONYI GÜLTEKİN, Gizem: “Yolcu İsim Kayıtlarının Terörle Mücadele Kapsamında Yurt Dışına Yasal Aktarımı: Avrupa Birliği Uygulamaları ve Türkiye”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 132, 2017, <<<https://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2017-132-1690>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴¹⁰ VÁRKONYI GÜLTEKİN, s. 343.

⁴¹¹ TDK metni için bkz. <<<https://sozluk.gov.tr/?q=adres&aranan=>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴¹² Kurul'un 2018/91 sayılı ve 26.07.2018 tarihli kararında; bir hazır giyim firmasının üyelerinin kişisel verilerinin (teslimat adresi, isim, soy isim, telefon numarası...) siteden alışveriş yapan üçüncü kişilerin alışverişleri sırasında görünür hale gelmesi sonucunda hazır giyim firması ile ilgili idari para cezasına hükmedilmiştir. <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5365/2018-91>>> (Erişim T: 15.02.2024)

E-posta adresleri vasıtasıyla aktif faaliyet gösteren şirketler, reklam ve pazarlama stratejilerini kolay ve ucuz şekilde tüketiciye ulaştırabilmektedir. Ancak bu durumun sıklaşması ve tüketicinin rahatsız olması sonucunda 15.07.2015 tarihli 29417 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanan Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik’te; *“hizmet sağlayıcının, mal ve hizmetlerini tanıtmak, pazarlamak, işletmesini tanıtmak ya da kutlama ve temenni gibi içeriklerle tanınırlığını artırmak amacıyla alıcıların elektronik iletişim adreslerine gönderdiği ticari elektronik iletiler için kendisi tarafından ya da İYS üzerinden önceden onay alınır.”* düzenlemesi yapılmıştır.⁴¹³ Bu düzenlemeye paralel olarak Kurul’un vermiş olduğu karar neticesinde 6698 sayılı Kanunun m. 5/2 ile belirtilen veri işleme koşulları sağlanmadan ve kişilerin açık rızası bulunmadan işbu veriler üzerinden faaliyet gerçekleştirilmesi durumunda Kanunun m. 15 kapsamında derhal durdurulması gerektiği aksi takdirde veri sorumluları aleyhinde Cumhuriyet Başsavcılığı’na bildirimde bulunulacağını belirtilmiştir.⁴¹⁴

3.1.2.3. Telefon Numarası

Günümüzde iletişimin en yoğun ve kolay şekilde sağlanabilmesine olanak tanıyan telefon numarası, kişisel veri olarak nitelendirilmektedir. Esasen 6698 sayılı KVKK m. 3’ün gerekçesinde; *“İsim, telefon, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, pasaport numarası, özgeçmiş, resim, görüntü ve ses kayıtları, parmak izleri, genetik bilgiler gibi veriler dolaylı da olsa kişiyi belirlenebilir kılabilmek özellikleri nedeni ile kişisel verilerdir”* denilmek suretiyle telefon numarası kişisel veri olarak belirtilmiştir. Bunun yanı sıra Kurul kararlarında da telefon numarasının kişisel veri olduğu birçok defa vurgulanmıştır.⁴¹⁵

Mesafeli satış sözleşmelerinde kullanılan telefon numarası, iletişimi kolaylaştırmakla beraber alışveriş deneyimini de pratikleştirmektedir. Tüketicinin bir

⁴¹³ Ayrıntılı bilgi için bkz. <<<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/07/20150715.htm>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴¹⁴ Kurul’un 16/10/2018 tarihli ve 2018/119 sayılı ilke kararı “Veri sorumluları ve veri işleyenler tarafından ilgili kişilerin e-posta adreslerine veya cep telefonlarına reklam bildirimleri/aramaları yönlendirilmesinin önüne geçilmesi” ile ilgili <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5299/2018-119>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴¹⁵ Kurul’un 04/06/2021 tarihli 2021/545 sayılı Kararında Veri sorumlusu tarafından ilgili kişinin cep telefonu numarasına reklam amaçlı SMS gönderilmesine ilişkin ihlalin varlığı tespit edilerek idari para cezasına kanaat getirilmiştir. <<<https://kvkk.gov.tr/Icerik/7116/2021-545>>> (Erişim T: 15.02.2024) Kurul’un 04/06/2021 tarih ve 2021/548 sayılı Kararında, İlgili kişinin cep telefonu numarasının kampanya adı altında bir dijital platform bayisi tarafından edinilmesi, işlenmesi ve rızası olmaksızın arama yapılmasına, <<<https://kvkk.gov.tr/Icerik/7123/2021-548>>> (Erişim T: 15.02.2024) Daha fazla örnek kararlar için bkz. <<<https://kvkk.gov.tr/Icerik/7296/2022-224>>> (Erişim T: 15.02.2024); <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7263/2021-1104>>> (Erişim T: 15.02.2024)

ürünü teslim aldığında kargo firması tarafından aranması, uygulamada sürekli karşılaşılan bir durumdur. Ancak bu durum veri ihlalini kaçınılmaz kılmaktadır. Zira bilinmeyen numaralardan gelen reklam veya promosyon mesajları telefon numarasının hukuka aykırı işlenmesinin sonucudur.⁴¹⁶ Bu durumda Kurul'un vermiş olduğu idari para cezaların yanı sıra, kişisel verilere ilişkin cezai yaptırımların varlığı da söz konusu olacaktır.

3.1.3. İşlem Güvenliği ve Finans Bilgileri

3.1.3.1. IP Adresi

IP (Internet Protocol) adresi⁴¹⁷, iletişim için İnternet Protokolünü kullanan bir bilgisayar ağına bağlı her cihaza atanan sayısal bir etikettir.⁴¹⁸ Bu adresler ana bilgisayar veya ağ arayüzünü tanımlamak ve cihazın ağdaki konumunu sağlamak gibi iki ana amaca hizmet etmektedir. Bu durumda IP adresi vasıtasıyla cihazın konumu tespit edilmekle beraber kişinin bilgileri doğrudan ortaya çıkmamaktadır.

Mesafeli satış sözleşmesi akdeden tüketicinin IP adresinin sözleşmede bulunan diğer verilerle eşleştirilebilir olması sonucunda kişinin kimliği belirli nitelikte olacaktır. Bir başka deyişle, tüm veriler birlikte değerlendirildiğinde gerçek kişinin kimliği belirlenebilir niteliktedir. Bu nedenle IP adresi kişisel veri niteliğine haizdir.

3.1.3.2. Hesap Bilgileri

Mesafeli satış sözleşmesinin tarafı olan tüketici, ürünün bedelini ödeme borcu altına girmekte, ödemenin gerçekleştirilebilmesi için göndericinin hesap bilgilerini paylaşması gerekmektedir. Bu durumda gönderici hesap sahibinin adı soyadı, hangi bankayı kullanmakta olduğu, hesap bilgileri ve kimi zaman T.C. kimlik numarası alıcı

⁴¹⁶ Kurul'un 02/12/2021 tarih ve 2021/1210 sayılı Kararında, İlgili kişinin kişisel verisi niteliğindeki cep telefonu numarasının, Kampanyalar hakkında bilgilendirmede bulunmak amacıyla aranması ve SMS gönderilmesi suretiyle işlenmesine, <<<https://kvkk.gov.tr/Icerik/7152/2021-1210>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴¹⁷ IP, internet veya yerel ağ aracılığıyla gönderilen verilerin tarzını yöneten kurallar dizisidir ve "İnternet Protokolü" anlamına gelmektedir. IP adresleri, bir ağdaki cihazlar arasında bilgi gönderilmesine izin veren tanımlayıcılardır. Ayrıntılı bilgi için bkz. <<<https://www.ticimax.com/blog/ip-nedir>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴¹⁸ DOD Standart İnternet Protokolü, *DARPA, Bilgi Bilimleri Enstitüsü, 1980*, <<<https://datatracker.ietf.org/doc/html/rfc760>>> (Erişim T: 15.02.2024)

ile paylaşılmaktadır. Birçok kişisel verinin paylaşılmasına sebebiyet veren hesap bilgileri kişisel veri niteliğine haizdir.⁴¹⁹

Tüketici bir ürünü aldığı takdirde havale, EFT veya kredi kartı vasıtasıyla ödeme gerçekleştirebilmektedir. Günümüzde sıklıkla kullanılan kredi kartları üzerinden mail order yöntemiyle işlem yapılabilmektedir. Kredi kartının pos cihazına okutulmadan, kart numarası, son kullanma tarihi ve güvenlik kodu sisteme girilerek bankadan onay alınması -3D güvenlik yöntemi kullanılarak kart sahibinin SMS veya e-posta aracılığıyla vermiş olduğu onay-⁴²⁰ sonucunda ödemenin gerçekleştirilmesidir. Bu durum kredi kartının pos cihazına okutularak yapılan fiziki ödeme yönteminden farklıdır. Mesafeli satış sözleşmesinde “mesafe” unsurunun varlığı söz konusuysa fiziki ödeme yönteminin gerçekleştirilmesi mümkün olmayacaktır.

Kredi kartı, açık bir ağ olan internet üzerinden kullanıldığı takdirde güvenlik bakımından bazı riskler taşımaktadır. Zira kredi kartı numarasının sistemde bulunmasından ötürü siber hırsızlık gerçekleşebilmektedir. Siber hırsızlık, parayı veya değerli varlıkları (kimlik, veri vs.) çalmak amacıyla internet üzerinden gerçekleştirilen her türlü yasa dışı faaliyettir. Bilgisayar sistemlerindeki, ağlardaki veya cihazlardaki güvenlik açıklarından faydalanılarak siber saldırı gerçekleştirilmektedir. Siber hırsızlığı engellemek amacıyla, veri sorumlusu/satıcının almış olduğu önlemlerin yanı sıra tüketicinin alışveriş esnasında kart bilgilerini kaydetmemeye özen göstermesi gerekmektedir. Bu durumda olası siber saldırılarda maddi kayıp yaşanmasının önüne geçilecektir.

3.1.4. Sağlık Bilgileri

Hipokrat yemini ile sağlık verileri, sır saklama yükümlülüğü kapsamında kişisel veri olarak değerlendirilmiş⁴²¹, 6698 sayılı KVKK’ da özel nitelikli kişisel veri olarak nitelendirilmiştir.⁴²² Ayrı bir öneme sahip olan sağlık verilerine, internet üzerinden satılan ilaç veya gıda takviyesinde karşılaşılmaktadır. Örneğin, şeker hastası

⁴¹⁹ Kurul’un 25/02/2021 tarihli ve 2021/154 sayılı kararına özet olarak; “T.C. Kimlik Numarası, kredi kartı numarası, IBAN, telefon numarası, e-posta adresi gibi kişisel verilerin bulunduğu” ibaresinde bulunan “Kredi Kartı ve IBAN numarası” kişisel veri niteliğine haizdir. <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6998/2021-154>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴²⁰ SARIAKÇALI, s. 109.

⁴²¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. s. 4.

⁴²² Mesafeli sözleşmeler, mal veya hizmetin uzaktan pazarlanmasına yönelik, çatı nitelikli sözleşmelerdir. Bu nedenle tıp ve teletıp gibi hizmeti içeren durumlar kapsam dışı bırakılmıştır. Ancak çalışmamız “mesafeli satış sözleşmeleri” bağlamında online mal satışına yönelik ilaç gibi işlenen sağlığa ilişkin veriler üzerinden sınırlandırılmıştır.

bir tüketicinin internet üzerinden aldığı diyabet şekeri ile tüketicinin özel nitelikli kişisel verisi üzerinden analiz yapılabilecektir. Bir başka örnek ise zayıflamak için internet üzerinden bitkisel ilaç satın alan kişinin özel nitelikli kişisel verilerinin tespit edilmesi için karine teşkil edebilecektir.

AIHM mesafeli satış sözleşmesi aracılığıyla reçetesiz ilaç satışına yönelik bir kararında⁴²³; eczacı ile hasta arasında mesafe bulunmasının, eczacının hastayı bilgilendirme yükümlülüğüne mâni olduğunu ileri süren Alman Eczacılar Birliği, bunun sonucunda mesafeli ilaç satışına karşı dava yoluna gitmiştir. AIHM, doktor reçetesi gerektirmeyen ilaçların mesafeli satış sözleşmesine konu olabileceği, tüketici uygun simgeye tıklaması halinde, belirli bir ürünü arama ve sağlık konularında bir grup uzmana danışma fırsatı bulabileceği için eczacının bilgilendirme yükümlülüğünde bir aksaklık meydana gelmeyeceğini belirtmiştir.

3.2. Mesafeli Satış Sözleşmeleri Bağlamında Kişisel Veriler

3.2.1. Çerezlerle Kişisel Veriler

Çerezler kapsamında kişisel veriler, bir kişiyi doğrudan veya dolaylı olarak tanımlayabilecek bilgileri ifade etmektedir. İnternet kullanıcıların eylemlerini ve işlemlerini inceleyen küçük veri parçaları olan çerezler, kişisel verilere ilişkin tehlike teşkil edebilecek niteliktedir. Bunun sebebi, çerezler vasıtasıyla kaydedilen bilgilere erişen gerçek ya da tüzel kişilerin verileri nasıl ve hangi amaçla kullanacağına yönelik bir bilinmezliktir.⁴²⁴

İnternette bulunan her çerezin kişisel veri niteliği bulunmamaktadır. Zira kişisel veri sayılabilmesi için kişinin belirlenebilir kılınması gerekmektedir. Örneğin, zorunlu çerez olarak nitelendirilen internet sitesinin çalışması için gerekli olan çerez, kişisel veri niteliği taşımamaktadır.⁴²⁵ Web sitesinin iyileştirilmesi için kullanılan ve yine kişisel veri içermeyen performans/analitik çerezler de kişiye ait bilgiler içermemektedir.⁴²⁶

⁴²³ Case C-322/01 Deutscher Apothekerverband eV v 0800 DocMorris NV and Jacques Waterval [2003] ECR 2003 I-14887 <<<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62001CJ0322>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴²⁴ AKSOY, Hüseyin Can/ HALICIOĞLU, Mesut: "AB ve Türk Hukuklarında Çerezler: Kişisel Verilerin Korunması Açısından Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme" Kişisel Verileri Koruma Dergisi, Cilt 3, Sayı 1, 2021 <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1788317>>> (Erişim T: 15.02.2024) (Çerezler)

⁴²⁵ Kişisel Verileri Koruma Kurulu, Çerez Uygulamaları Hakkında Rehber, 2022, s. 10,

Kişisel veri niteliği bulunan çerezler, kişiyi belirli veya belirlenebilir kılan bilgilerin çerezler vasıtasıyla toplanmasıdır.⁴²⁷ Reklam ve pazarlamanın yapıldığı çevrimiçi davranışsal reklamcılıkla kişinin internetteki hareketleri izlenip, ilgilendiği ürünler öne çıkmaktadır. Örneğin, tencere takımı bakan bir tüketicinin önüne farklı markalardan çeşitli tencerelerin çıkması, uygun reklamla tüketiciyi eşleştirdiğini göstermektedir. Bunlar dışında, IP adresi, e-posta adresi, kullanıcı adı gibi çerezlerdeki bilgiler de kişisel veridir.⁴²⁸

Kurul'un bir kararına göre⁴²⁹; ilgili kişi, oyun platformunun web sitesine girdiğinde çerezlere ilişkin kendisine aydınlatma yapılmadığını, zorunlu olmayan çerezler için açık rıza alınmadığını belirtmiştir. Siteye üye olmak istediği takdirde kimlik ve iletişim bilgilerinin talep edildiği ancak geçerli hukuki metinlerin paylaşılması sebebiyle platform sahibine başvurmuş, karşılığında yeterli bir cevap alamamıştır. Konuya ilişkin veri sorumlusunun savunmasına göre, aydınlatma metninin sitede bulunduğu, şirketin Türkiye'deki sorumlularının farklı kişiler olduğuna ve bilgilerin yalnızca satıcı sıfatına sahip üyeliklerde satış esnasında oluşan komisyon sözleşmesi sebebiyle alındığını ifade etmiştir. Kurul'un değerlendirmeleri sonucunda, aydınlatmaya ilişkin eksiklikler saptanmış, bu konuda veri sorumlusu bilgilendirilmiştir. Ayrıca veri işleme şartlarına dayanmadan reklam ve pazarlama amacı gibi zorunlu olmayan çerezler vasıtasıyla kişisel veriler işlendiği tespit edilmiş, idari para cezasına hükmedilmiştir.

Kurul'un vermiş olduğu bir başka karara göre; Amazon'a üye olabilmek için kişisel bilgilerin girilmesi sırasında herhangi bir açık rıza alınmadığına, Amazon'un kişisel verilerin işlenmesinde güvenliğe yönelik teknik ve idari tedbiri alma yükümlülüğünü yerine getirmediğine ve çerezlerle kişisel verilerin işlenmesinin hukuka aykırı olduğuna kanaat getirilmiş, Kurul tarafından idari para cezasına hükmedilmiştir.⁴³⁰

<<<https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/fb193dbb-b159-4221-8a7b-3addc083d33f.pdf>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴²⁶ Kurul, Çerez Uygulamaları Hakkında Rehber, s. 10.

⁴²⁷ BAŞALP, s. 33; ÇEKİN, s. 44; DÜLGER, s. 61. (Kişisel Veri)

⁴²⁸ AKSOY/HALICIOĞLU, s. 63; KÜZECİ, s. 38.

⁴²⁹ Kurul'un 23/12/2022 tarihli ve 2022/1358 sayılı Kararı "Bir internet sitesinde yer alan çerezlere ilişkin aydınlatma ve açık rıza metinlerinin sunulmaması" <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7595/2022-1358>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴³⁰ Kurul'un 27/02/2020 Tarihli ve 2020/173 Sayılı Kararı "Amazon Turkey Perakende Hizmetleri Limited Şirketi hakkındaki başvuru ile ilgili" <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6739/2020-173>>> (Erişim T: 15.02.2024)

3.2.2. Müşteri Hizmetleri Bakımından Kişisel Veriler

Müşteri hizmetleri, bireylere destek ve özel hizmetler sağlamak için kullanılan birimi ifade etmektedir.⁴³¹ Şirketlerin iletişim kanalı⁴³² olan müşteri hizmetleriyle, telefon üzerinden veya online destek biriminden genellikle 7/24 iletişim kurulabilmektedir. İletişim kurulduğu takdirde memnuniyet ve şikâyet bildirilir, iptal ve iade koşulları da dahil olmak üzere sipariş ve alışveriş deneyimiyle ilgili her türlü bilgi de paylaşılabilecektir.⁴³³

Müşteri hizmetlerinde kişisel verilerin korunması, gizlilik ve veri korumanın kritik bir yönüdür. Zira çağrı merkezi görevlisi, ilgili kişiye doğru hitap edebilmek için isim bilgisi veya kişiyle iletişim kurabilmek için e-posta ya da telefon numarası gibi bilgiler isteyebilmektedir. Ayrıca bilgilerin doğruluğunu ve güncelliğini sağlayabilmek için evlenmeden önceki soyadı, kart numarasının son dört hanesi gibi bilgiler de kişiye yöneltilebilmektedir. Bu bilgiler, diğer tüketicilere ilişkin bilgilerden ayırt edilebilmesi için müşteri hizmetleri tarafından kayıt altına alınmaktadır.

Müşteri hizmetleri temel hak ve özgürlüklere zarar vermemek koşuluyla “veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olması” hukuki sebebine dayanarak verileri işleyebilmektedir.⁴³⁴ Örneğin, Trendyol müşteri hizmetleri, *“Sorununuzu çözüme ulaştırmak için sipariş, ödeme ve teslimat bilgileri gibi işlem verilerine erişmemiz ve bunları kullanmamız gerekebilir.”*⁴³⁵ şeklinde kişisel verilere ilişkin bilgiyi, kişinin direkt kendisinden isteyip, temin edebilmektedir. Bir başka örnek, Türk Hava Yolları müşteri hizmetlerinin ilk cümlesinde *“görüşmelerimiz kalite standartları gereği kayıt altına alınmaktadır.”*⁴³⁶ şeklindedir. İş politikalarını

⁴³¹ LUCAS, W. Robert: Customer Service, McGraw-Hill, 2015

⁴³² Levis; bu metinde <https://www.levis.com.tr> (“Site”), çağrı merkezi, e-posta, WhatsApp uygulaması, sosyal medya, genel müdürlük ve mağazalar (“İletişim Kanallarımız”) aracılığıyla karşılıklı olarak iletişime geçmemiz halinde kişisel veri işleme süreçlerimize ilişkin aydınlatılmanız amaçlanmıştır. <<<https://www.levis.com.tr/online/kisisel-verilerin-korunmasi-musteri-hizmetleri>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴³³ H&M Group Gizlilik Bildirimi, Müşteri Hizmetleri, s. 5.

<<https://www2.hm.com/content/dam/Customer-Service/Legal/privacy-notice-pdf/TR_HM%20Group%20Customer%20Privacy%20Notice.pdf>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴³⁴ Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin (Müşteri Hizmetleri) bkz.

<<<https://www.levis.com.tr/online/kisisel-verilerin-korunmasi-musteri-hizmetleri>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴³⁵ DSM Grup Danışmanlık İletişim ve Satış Ticaret A.Ş. altında Trendyol ile “0 212 331 0 200” iletişim numarasıyla 7/24 çağrı merkeziyle iletişim kurulabilmektedir. <<<https://www.trendyol.com/iletisim>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴³⁶ “THY, 7/24 hizmet veren müşteri temsilcilerimizden 0850 333 0 849 / 0850 333 2 538 numaralı telefonları arayarak süreçle ilgili bilgi alabilirsiniz” <<<https://www.turkishairlines.com/tr-tr/bilgi-edin/musteri->

iyileştirmek amacıyla ses kayıtlarının kayıt altında tutulması kalite standardı gereğidir. Herhangi bir hata, yanılma, problem halinde ses kayıtlarının yeniden incelenmesi söz konusu olacaktır. Bu nedenle kayıtların alınması tüketiciyi koruyucu niteliktedir. Yalnızca tüketicinin korunmasında değil kalite kontrolünün sağlanıp müşteri temsilcisinin öğrenme ve gelişimi açısından da önemi bulunmaktadır.⁴³⁷ Bu durum müşteri destek personelinin çalışma biçimini teşvik edecek niteliktedir. Son olarak ses kayıtları, sistemin gelişimi açısından müşteri hizmetlerine verilen eğitimlerde kullanım alanı bulmaktadır.

Kurul'un vermiş olduğu bir karara göre⁴³⁸, ATM'de unutulmuş kartı bulan "ilgili kişinin" bilgileri bankanın müşteri hizmetleri tarafından kart sahibiyile paylaşılmıştır. Müşteri hizmetleri, kart sahibine, ilgili kişinin telefon numarası verilerek iletişim kurması ve kartın teslim alması yönünde çözüm önerisinde bulunmuştur. Ancak telefon numarasının paylaşılması bilgisine ilgili kişinin açık rızası bulunmamaktadır. Bu durum çağrı merkezinin kayıtları incelendiğinde "...müşterinin kendisi ile iletişime geçeceğim kartı sizin bulduğunuzu ileteceğim" ifadesiyle ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle müşteri hizmetleri banka adına veri ihlaline sebebiyet vermiş ve idari yaptırım uygulanmıştır.⁴³⁹

3.2.3. Misafir Kullanıcı Olarak Kişisel Veriler

Misafir kullanıcı, bir hizmeti herhangi bir bilgi olmadan geçici veya anonim olarak kullanan kişidir. Bir başka deyişle üye olmadan verilen siparişleri kapsamaktadır.⁴⁴⁰ Bu şekilde, kişi, kişisel giriş bilgilerini paylaşmak zorunda kalmadan web sitesindeki çeşitli özellikleri kullanabilmektedir.⁴⁴¹ Misafir kullanıcıların, internet

iliskileri/geribildirimdegerlendirmesureci/#:~:text=Geri%20bildiriminiz%20i%C5%9Flemde%20oldu%C4%9Fu%20s%C3%BCre,arayarak%20s%C3%BCre%C3%A7le%20ilgili%20bilgi%20alabilirsiniz.>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴³⁷ Çağrı merkezi destek personeline "bu cümleyi şu şekilde kursan daha iyi olur" gibi önerilerin sunulabilmesi için de ses kayıtları dinlenmektedir.

⁴³⁸ Kişisel Verileri Koruma Kurul'unun 01/09/2022 tarihli ve 2022/863 sayılı Kararı;

<<<https://kvkk.gov.tr/Icerik/7582/2022-863>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴³⁹ Kurul'un 10/03/2022 tarihli ve 2022/224 sayılı Kararı; Bir bankanın çağrı merkezi tarafından ilgili kişinin telefon numarasının üçüncü kişilerle paylaşılması" <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7296/2022-224>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴⁴⁰ **PTT AVM**; İnternet sitemizden alışveriş yapabilmek için üye olma zorunluluğu yoktur. Üye olarak veya üye olmadan alışveriş yapma tercihi müşterilerimize aittir." <<<https://www.pttavm.com/sayfa/islem-rehberi.html>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴⁴¹ **Biletix** "üyelik kaydı oluşturmak istemezseniz **"üye olmadan devam et"** bölümünden etkinlik bileti satın alabileceğinizi hatırlatırız." <<<https://www.biletix.com/account/createAccount/TURKIYE/tr/account>>> (Erişim T: 15.02.2024); **Finish'e**, "üye olmadan, ziyaretçi olarak da sitemizden alışveriş yapılabilir. Ancak üyelerimize

üzerinden hesap oluşturmada veya oturum açmada da belirli türde kişisel verileri toplanıp, kullanılması ve işlenebilmesi gerekebilmektedir. Örneğin misafir kullanıcı olarak verilen siparişin teslim edilebilmesi için ad, soyad, e-posta, telefon numarası, adres bilgilerinin veri sorumlusuyla paylaşılması ürünün teslim edilebilmesi için zorunludur.⁴⁴² Bunun yanı sıra, misafir kullanıcının etkileşimi de kayıt altına alınmaktadır. Sistem gelişimi açısından analiz edilen etkileşimin, dürüstlük kuralı gereği misafir kullanıcının bilgisine sunulması gerekmektedir.

3.2.4. Üyelik Programında Kişisel Veriler

Kullanıcılar ile platform arasında ilişki kurulmasıyla oluşturulan sistem, üyelik olarak ifade edilmektedir. Bir başka deyişle üyelik, kişisel bilgiler içeren hesap veya profili oluşturma sürecidir. Üyelikle birlikte kullanıcılar, kişiselleştirilmiş deneyimleri ile web sitesinin imtiyazlı özelliklerini kullanmaktadır.⁴⁴³ Bunu yaparken üyelik sözleşmesinin onaylanması gerekmektedir. Esasen her web sitesinin kendine özgü üyelik sözleşmeleri bulunmaktadır.⁴⁴⁴ Bazen üye olabilmek için on sekiz yaş koşulu aranmaktayken⁴⁴⁵ bazen de sözleşmesinin bir tüzel kişi adına akdedilmesi hali şarta bağlı olarak sunulmaktadır.⁴⁴⁶

Üyelik sözleşmesinin kabulüyle birlikte kişisel verilere ilişkin işlemler, bazı şartlar dahilinde gerçekleştirilebilmektedir. İlk olarak aydınlatma metni ile kişisel verilerin üyelik amacıyla verilerin toplanmadan ve verileri işlenmeden önce kişilerin

sunduğumuz avantajlardan faydalanmak ve size özel fırsatları takip edebilmek için üye olmanızı öneririz. <<<https://finish.com.tr/pages/sikca-sorulan-sorular>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴⁴² **Zara Home; “Alışverişinizi Misafir Olarak Mı Yaptınız?** Siparişlerinize erişmenizi sağlayacak Sms’i almak için e-posta adresinizi ve telefon numaranızı girin.” <<<https://www.zarahome.com/tr/guest-orders.html>>> (Erişim T: 15.02.2024); **PTT AVM;** “Üye olmadan yapılacak alışverişlerde siparişinizin size ulaştırılabilmesi için adınız, soyadınız, GSM ve telefon numaranız, e-posta adresiniz, T.C. Kimlik numaranız zorunlu alan olarak istenmektedir.” <<<https://www.pttavm.com/sayfa/islem-rehberi.html>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴⁴³ **Üyelik & İzinler | DOCKERS®** “Sitemize üye olursanız kampanyalar, indirimler, fırsatlar ve Dockers® ile ilgili haberlerden öncelikli olarak siz haberdar olabilirsiniz.” <<<https://www.dockers.com.tr/online/ssss>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴⁴⁴ **İKEA, Üyelik Sözleşmesi;** “3. İşbu Sözleşme’nin konusu, IKEA internet sitesinden yapılacak her alışverişte, Kullanıcı’ya fırsatlar oluşturan üyelik ilişkisine dair hak ve yükümlülüklerin belirlenmesidir.” <<<https://www.ikea.com/tr/uyelik-sozlesmesi>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴⁴⁵ **KAFT, Üyelik Sözleşmesi;** “4.2 Üye, 4.1. madde kapsamında üyeliği kazanmak için en az 18 yaşında (veya daha büyük) olduğunu ve bu koşulları anladığını ve kabul ettiğini beyan etmektedir.” <<<https://www.kaft.com/company/membership-agreement>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴⁴⁶ **Üyelik Sözleşmesi | LEVIS® (Çevrimiçi Kanallar);** “Sözleşme’nin, bir tüzel kişi adına akdedilmesi halinde, sözleşmeyi akdeden kişi, söz konusu tüzel kişi adına bu tür bir işlem gerçekleştirmek için yetkili olduğunu, aksi halde (yetkisiz işlem yapması durumunda), bundan sonra yaptığı/yapacağı sonuç doğurucu tüm işlemlerden ötürü şahsen sorumlu olduğunu kabul, beyan ve taahhüt etmiş olmaktadır.” <<<https://www.levis.com.tr/online/uyelik-sozlesmesi>>> (Erişim T: 15.02.2024)

bilgilendirilmesi gerekir. Bu bilgilendirmenin sonucunda kişiden “açık rıza” alınması gerekir. Platformlarda “üyelik sözleşmesini okudum, anladım onaylıyorum” şeklinde tıklanmayla rıza gösterilmiş varsayılacaktır. Bu aşamadan sonra artık veriler, veri sorumlusu sıfatıyla karşı taraf tarafından işlenebilecektir. Ancak kişisel verilerin işleme şartlarına ilişkin özel düzenlenen KVKK metninin sitede kolay bulunan bir lokasyonda ve tüketiciye her zaman açık bir konumda olması gerekir.

Üyelik programlarında kişisel verinin işleme amaçlarını özetlemek gerekirse⁴⁴⁷;

- Düzenlenen kişiselleştirilmiş teklifler, promosyonlar ve öneriler, hizmetler, etkinlikler ve çok daha fazlası dâhil olmak üzere kişiye özel deneyim sunabilmek.
- Üyeliğin, her zaman güncel tutabilmek ve sağlanan tüm avantaj ve ödülleri verebilmek.
- Alışveriş geçmişi, siparişle ilgili detayları ve üye durumunu sunabilmek.
- Yaklaşan etkinlikler, yarışmalar ve müşteri anketleri için davetiye gönderebilmek.
- Üyelik Hüküm ve Koşullarına uyulmaması veya hileli davranışlardan şüphelenilmesi durumunda iletişim kurabilme ve harekete geçebilmek için.
- Üyelerin kişisel bilgilerini tehlikeye atabilecek bir veri ihlali durumunda üyeleri tespit etmek, yanıt vermek ve bilgilendirmek için üyelerin kişisel verileri işlenebilecektir.

3.3. Mesafeli Satış Sözleşmelerinde Kişisel Verilerin İşlenmesine İlişkin İlkeler

Kişisel verilerin hukuka uygun şekilde işlenebilmesinin ilk ve en temel yolu 6698 sayılı KVKK’de bulunan beş genel ilkeye uygunluktur. Genel ilkelerin her işleme faaliyetinde mutlak suretle olması gerekmektedir. Bu sayede, suistimale açık olan veriler tüm süreçte genel hukuk kurallarıyla korunmaktadır.

⁴⁴⁷ H&M Üyelik Programı için bkz.

<<https://www2.hm.com/content/dam/Customer-Service/Legal/privacy-notice-pdf/TR_HM%20Group%20Customer%20Privacy%20Notice.pdf>> (Erişim T:15.02.2024))

KVKK m. 4/1’de düzenlenen, “*Kişisel veriler, ancak bu Kanunda ve diğer kanunlarda öngörülen usul ve esaslara uygun olarak işlenebilir*” kanunilik ilkesinin sonucudur. Bu durumda kanunda belirtilen ifadelerin dışına çıkılmaması gerekmektedir. Kanunilik ilkesinin yanı sıra, kişisel verilerini hukuka uygun işlenebilmesi için geriye kalan genel ilkeler KVKK m. 4/2’de belirtilmiştir. Bunlar; hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olarak işlenmesi, verilerin güncel tutulması ve doğru olması, belirli, açık ve meşru bir amaca yönelik olması, işlenilen amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olması, işlenilen amaç için gerekli olan ve mevzuatın ön gördüğü süre kadar tutulmasıdır.

3.3.1. Hukuka ve Dürüstlük Kurallarına Uygun Olarak İşlenmesi

Hukuk devletin temelinde bulunan hukuka ve dürüstlük kuralına uygunluk, yalnızca Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’na ilişkin değildir. TMK, TTK, TBK gibi birçok kanunun özünde olan ilke, temel kavram olarak nitelendirilmektedir.

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun 4. maddesinde, kişilerin kişisel bilgilerinin yürürlükteki mevzuata ve etik değerlere bağlı kalarak hukuka uygun şekilde işlenmesi hukuka ve dürüstlük kuralına uygunluk anlamına gelmektedir. Hukuka bağlı ve objektif davranış kuralı sergilenerek dürüst davranılması ancak bu ilkenin varlığı halinde gerçekleşebilecektir.

Kişisel verilere ilişkin ilk ilke olarak ortaya çıkan hukuka ve dürüstlük kuralına uygunluk, geriye kalan tüm ilkelerin temelini oluşturmaktadır.⁴⁴⁸ Yalnızca bu ilke ihlal edilebileceği gibi, diğer dört ilkenin ihlali durumunda da hukuka ve dürüstlük kurallarına aykırılık meydana gelebilecektir.⁴⁴⁹ Genellikle kişisel verilerin işlenmesinde aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi durumunda hukuka ve dürüstlük kuralına aykırılık ortaya çıkmaktadır.⁴⁵⁰ Ancak her somut olay özelinde ilkenin incelenmesi yerinde olacaktır.

Hukuka uygunluk, en genel tabirle yasallık anlamına gelmektedir. Uluslararası hukuk normlarına ve yasal mevzuata uyulması olarak da ifade edilebilmektedir. Hukuk

⁴⁴⁸ KÜZECİ s, 196

⁴⁴⁹ ZOR, Abdülhamid: Veri Sorumlusunun Yükümlülükleri ve Bu Yükümlülükleri İhlalinden Doğan Özel Hukuk Sorumluluğu, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s.74-75.

⁴⁵⁰ DENİZ ÖZER, Miray: "Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Kişisel Verilerinin Korunması", Yıldırım Beyazıt Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı 1, 2023, s. 322. <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2690633>>> (Erişim T: 15.02.2024)

devletinin getirdiği en büyük gereklilik olarak bu ilkenin kişisel verilere ilişkin tüm süreçte bulunması gerekir.⁴⁵¹

Dürüstlük kurallarına uygunluk, soyut bir kavram olduğu için tanımlanması oldukça güçtür.⁴⁵² TMK m. 2'ye göre; “Herkes, haklarını kullanırken ve borçlarını yerine getirirken dürüstlük kurallarına uymak zorundadır...” şeklindedir. KVKK’de düzenlenen dürüstlük kuralı, TMK m. 2’de bulunan dürüstlük kuralına özel bir atıf yapılmak maksadıyla düzenlenmiştir. Zira TMK’ da tanımlanan dürüstlük kuralıyla, kişisel verilere ilişkin dürüstlük kuralı birbirine paralel düzenlemelerdir.⁴⁵³ Veri işleme sürecine dahil olan kişiler, dürüstlük kuralı gereği adil davranmakla yükümlüdür.⁴⁵⁴ Özellikle “haklı menfaat” gibi tarafların çatışan menfaatlerini dengede tutmak ve tarafların menfaatleriyle makul beklentileri arasında dengenin gözetilerek veri işleme faaliyeti gerçekleştirilmesi dürüstlük kuralıyla sağlanacaktır.⁴⁵⁵

Kişisel verilerin hukuka ve dürüstlük kuralına uygun olarak işlenmesine ilişkin “*Innovations (Mail Order) v. Data Protection Registrar*”⁴⁵⁶ davasında tüketiciler, sipariş verme aşamasını geçene kadar verilerinin üçüncü kişiler ile paylaşılmasına rıza gösterdikleri hakkındaki bilgiye erişememektedir. Mahkeme, mail order şirketinin, tüketicilerinin verilerini üçüncü kişilerle paylaşacağına dair aydınlatmayı önceden yapmamasının dürüstlük kuralının ihlali olarak değerlendirmiştir.⁴⁵⁷

Kurul’un konuya ilişkin vermiş olduğu bir karara göre; kişi, uçak bileti bilgilerine ulaşmak için firmayla görüşüp kullanıcı adını ve parolasını değiştirmek istemiştir. Firma ise bu değişim için kişiden arkalı önlü kimlik görüntüsü talep etmiştir. Bunun sonucunda kişinin Kural’a yapmış olduğu başvuru incelenmiş, firmanın, veri işleme şartlarında hukuka uygunluk bulunmadığını tespit edilmiştir. Aynı zamanda

⁴⁵¹ KÜZECİ, s. 201; ÖZDEMİR, (Elektronik), s. 137.

⁴⁵² Madde gerekçesinde; dürüstlük, kişinin bilgisi dahilinde olmadan kişisel verisinin toplanmaması, işlenmemesi ve toplanma amacının aşılması olarak tanımlanmıştır. <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5388/Madde-ve-Gerekcesi-ile-Kisisel-Verilerin-Korunmasi-Kanunu-Bilgi-Notu-ve-Kisisel-Verilerin-Korunmasina-Iliskin-Terimler-Sozlugu>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴⁵³ TAŞTAN, s. 48.

⁴⁵⁴ ÇEKİN, s. 63.

⁴⁵⁵ KÜZECİ, s. 201.

⁴⁵⁶ Innovations (mail order) LTD v data protection registrar - data protection tribunal 29 Eylül 1993 (case DA/92 31/49/) <<<https://www.casemine.com/judgement/uk/5a8ff78460d03e7f57eae147>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴⁵⁷ ROGERS, M. Kevin: Internet and the Law, Palgrave, 2011, s. 163; ÖZER, s. 322.

kişisel bilgilerin firmada olmasına rağmen kimlik bilgisinin istenmesi şeffaflıkla bağdaşmayarak, dürüstlük kuralının ihlaline sebebiyet vermiştir.⁴⁵⁸

3.3.2. Gerekliğinde Güncellenmesi ve Doğru Olması

Kişisel verilerin işlenmesine ilişkin ikinci genel ilke güncellik ve doğruluktur (KVKK m. 4/2/b). Bu ilkeyle birlikte kurum veya kuruluşlara, kişisel verilerin hatalı veya eksik olmamasına, özen gösterme borcu yüklenmiştir. Zira hatalı kararlar, kişinin mağduriyet yaşamasına ve menfaatlerinin zedelenmesine sebebiyet verebilmektedir.⁴⁵⁹ Kişilerin kendilerine özgü bilgilerinde bir hata olması durumunda bu hatanın düzeltebilmesi için KVKK m. 11/1/d; *“İlgili kişi, verilerin eksik veya yanlış işlenmiş olması halinde bunların düzeltilmesi hakkına sahiptir”* düzenlemesi ile bilgilerin doğruluğunu denetleme şansı kişiye tanınmıştır. Aynı zamanda kişisel verilerin işlenmesinde doğruluk ilkesiyle bağlantılı olan “kişinin erişim hakkı” ile verilerin denetlenebilmesi sağlanmaktadır.⁴⁶⁰

Kişisel verilerin güncel olmasını sağlamak için özen yükümlülüğünü yerine getirmesi gereken kişi veri sahibidir. Veri sorumlusu, bilgilerin güncelleyebilmesini sağlayan iletişim yollarını veri sahibine sunmalı, bu şekilde yapılacak güncellemeye katkı sağlamalıdır.⁴⁶¹ Zira kişisel verilerin işlenmesinin başından sonuna kadar olan süreçte güncellik ve doğruluk aranmaktadır. Örneğin, internet üzerinden yapılan alışverişlerde sipariş teslimi için iletişim bilgisi gerekmektedir. Bu bilgilerin sıklıkla değişebileceğini öngören kanunkoyucu, kişinin herhangi bir problemle karşılaşmaması için bilgilerin güncelliğini ve doğruluğunu aramaktadır.⁴⁶²

Kurul’un bilgilerin doğru ve güncel olmasıyla ilgili bir kararında; kişilerin olumsuz sonuçlarla karşılaşmaması için veri sorumlusunun tüm bilgileri teyit etmesi (e-posta, telefon numarası, onay kodu vb.) ve gerektiği ölçüde tedbirin alınması gerektiği vurgulanmıştır.⁴⁶³ Kurul’un bir başka kararında; kişi daha önce kullandığı bir web

⁴⁵⁸ Kurul’un 01/10/2019 Tarihli ve 2019/294 Sayılı Kararı; “Bir havayolu taşımacılık şirketinin sunduğu sadakat programını kullanan ilgili kişinin kullanıcı adı ve parola bilgilerini değiştirme talebi karşısında ilgili kişiden arkalı önlü kimlik görüntüsünü talep eden veri sorumlusu” <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6556/2019-294>>> (Erişim T: 15.02.2023)

⁴⁵⁹ KÜZECİ, s.243.

⁴⁶⁰ Ayrıntılı açıklama için bkz. s. 128 vd.

⁴⁶¹ DÜLGER, s. 113.

⁴⁶² KÜZECİ, s.244.

⁴⁶³ Kurul’un 22/12/2020 Tarihli ve 2020/966 Sayılı Kararı; “Veri sorumluları tarafından kişilerin telefon numarası, e-posta adresi gibi iletişim kanallarına Kanuna aykırı şekilde gönderilen üçüncü kişilere ait kişisel veriler hakkında” <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6858/2020-966>>> (Erişim T: 15.02.2024)

sitesinde bulunan adres bilgilerinin silinmesi istemiş ancak bu istek reddedilmiştir. Kurul’a yapılan şikâyetin değerlendirilmesi sonucunda, adres bilgilerinin hali hazırda kullanılmadığı için “doğru ve gerektiğinde günce olma” ilkesi gereği adresin güncellenmesi/silinmesi yönünde veri sorumlusu bilgilendirilmiştir.⁴⁶⁴

3.3.3. Belirli, Açık ve Meşru Amaçlara Yönelik İşlenme

KVKK m. 4/2/c düzenlenen ve kişisel verilerin amacını ifade eden bu ilke üç unsurun varlığı aranmaktadır. İlk olarak kişisel verilerin belirli bir amaca hizmet etmesi; ikinci olarak aydınlatma yükümlülüğüyle birlikte amacın açık şekilde belli edilmesi; son olarak veri işleme faaliyetinin meşru amaç doğrultusunda gerçekleşmesidir.⁴⁶⁵

Kanunda düzenlenen bu ilkenin asıl gayesi, sürecin başından itibaren kişisel verinin işleme amaçlarını belirlemekle birlikte veri sorumlusunun kişiyi aydınlatmasına⁴⁶⁶ ve bunun sonucunda gerekli ve ölçülü olacak şekilde veri işleme faaliyetini sağlamaktır.⁴⁶⁷ Uygulamada sıklıkla karşılaşılan ve çağrı merkeziyle yapılan görüşmelerde “sizlere daha iyi hizmet sunmak, memnuniyetinizi arttırmak, ilerde ihtiyacınızın olabileceğini öngörmek maksadıyla...” ifadeleri belirlilik unsuru taşımamaktadır.⁴⁶⁸ Aynı şekilde, web sitelerindeki üyelik formlarında belirtilmediği halde promosyonların SMS aracılığıyla kişiye gönderilmesi belirlilik ve şeffaflık ilkesine ters düşmektedir.

Kişisel verilerin meşru amaca yönelik işlenmesi, veri sorumlusunun işlediği verilerin, yapmış olduğu işle bağlantılı ve bunlar için gerekli olmasıdır.⁴⁶⁹ Bir başka deyişle, meşru amaç, ortalama etik standartlara, hukuk düzenine elverişli olan hedeflerdir. Meşru amacın varlığı her aşamada kontrole elverişlidir. Tüketicilerin korunması için hukuka uygunluk denetiminin yapılması ve kamu yararına fayda

⁴⁶⁴ Kurul’un 26/08/2021 tarihli ve 2021/847 sayılı Kararı; “İlgili kişinin bir web sitesinden kişisel verilerinin silinmesi talebinin veri sorumlusu tarafından yerine getirilmemesi” <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7140/2021-847>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴⁶⁵ H&M GROUP Gizlilik Bildirimi; “Bize onay verdiğinizde, kişisel verilerinizi onayladığınız belirli amaç için işleyeceğiz.” <<https://www2.hm.com/content/dam/CustomerService/Legal/privacynoticepdf/TR_HM%20Group%20Customer%20Privacy%20Notice.pdf>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴⁶⁶ KÜZECİ, s. 232.

⁴⁶⁷ ÇEKİN, s. 65.

⁴⁶⁸ LC Waikiki Mağazacılık Hiz. Tic. A.Ş. “444 4 529” iletişim numarası vasıtasıyla çağrı merkeziyle kurulan iletişimde karşılaşılan terimlerdir.

⁴⁶⁹ H&M GROUP Gizlilik Bildirimi; “Burada atıfta bulunulan diğer amaçlar için, kişisel verilerinizin işlenmesi, bir işletme olarak meşru menfaatimize dayanmaktadır.” <<https://www2.hm.com/content/dam/CustomerService/Legal/privacynoticepdf/TR_HM%20Group%20Customer%20Privacy%20Notice.pdf>> (Erişim T: 15.02.2024)

sağlanmasıyla beraber meşru amaçtan beklenilen çıkar sağlanmış olacaktır. Örneğin, bir hastanede ameliyat olabilmek için kan grubu, tahlil sonuçları, kullanılan ilaçlar vb. sisteme işlenmesi meşru amaca uygunken, sabıka kaydı, sendika üyeliği gibi verilerinin işlenmesinde meşru amaç bulunmamaktadır. Bir başka örneğe göre, tüketicinin yapmış olduğu alışverişi için vermiş olduğu kart bilgileri kişisel verilerin meşru amaca yönelik işlenmesini oluştururken, eğitim bilgilerine ilişkin verilerin işlenmesi durumunda meşru amaca aykırılık meydana gelecektir.

Kurul'un bu ilkeye yönelik bir ihlal kararında; banka çalışanının bir kişiye ulaşabilmek adına o kişinin eşini aranması sonucunda amaca aykırılık gerçekleştiği tespit edilmiştir. Zira telefon numarasının bankadaki işlemlere yönelik kullanılması gerekliliği bulunmaktadır. Veri işlemede "belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenme ve işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma" gibi temel ilkelerin ihlalinden kaynaklı banka adına idari para cezasına hükmedilmiştir.⁴⁷⁰

3.3.4. İşlenilen Amaçla Sınırlı, İlişkili ve Ölçülü Olması

Kişisel veriler, dördüncü temel ilkeye bağlı olarak amaçla ilgili, kısıtlı ve ölçülü olacak şekilde işlenmesidir (KVKK m. 4/2/ç). Bir veri işleme faaliyetinin gerçekleşebilmesi için amaçla sınırlı ve bağlantılı olduğunun araştırılması, veri işlenebilmesinde zorunluluk olup olmadığının tespit edilmesi gerekmektedir.⁴⁷¹

GDPR'da veri minimizasyonu⁴⁷² olarak tasnif edilen bu ilke ile esasen veri işlemenin gerekli olup olmadığına bakılması ve lüzumsuz veriden kaçınarak, asgari düzeyde verinin elde tutulması beklenmektedir. Gelecekte ortaya çıkabilecek veriyle değil, şu an gereksinim duyulan verinin işlenmesinde amaçla sınırlı, ilişkili ve ölçülü olması aranmaktadır. Örneğin, web sitesinden yapılan mesafeli satış sözleşmesinde verilen bilgiler, sonrasında reklam faaliyetleri için kullanılması durumunda amaçla sınırlı olmayacaktır. Kurul'un bu ilkeye ilişkin bir kararında, dergi aboneliği için

⁴⁷⁰ Kurul'un 18/09/2019 Tarihli ve 2019/277 Sayılı Kararı; "Bir bankanın, ilgili kişinin cep telefonu numarasını bankaya verilmiş amacı dışında kullanılması" <<[<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5545/2019-277>>](https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5545/2019-277) (Erişim T: 15.02.2024)

⁴⁷¹ ÖZKAN, s.110.

⁴⁷² OĞUZ, Sefer: "Kişisel Verilerin Korunması Hukukunun Genel İlkeleri" *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, Cilt 13, Sayı 2, 2018, s. 134.<<[<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/609053>>](https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/609053) (Erişim T: 15.02.2024) (Kişisel)

paylaşılan telefon numarasına gıda şirketinden gelen reklamlar, amaçla sınırlı olmayacak şekilde verinin işlenmesi durumunu oluşturmaktadır.⁴⁷³

Verilerin işlenmesinde ölçülülük ilkesi gereği amaç ile işlenen veri arasında uygun ilişki bulunmalıdır.⁴⁷⁴ Ölçülülükten beklenen, verilerin toplanması ve işlenmesiyle ulaşılması gereken meşru gayelerin ötesine geçilmemesidir. Bir başka deyişle, sonuca varmak için verinin işlenebilmesi tek yol olmalıdır.⁴⁷⁵ Örneğin, pandemi döneminde havayolu firmalarının HES koduna bakması, aşı bilgilerinin kontrol etmesi kamu yararı gereği ölçülülük ilkesine uygun düşmektedir. Ancak pandemi dönemi dışında uçak bileti alırken sağlık verilerinin işlenmesi veya kontrol edilmesi ölçülülük ilkesine aykırılık teşkil edecektir.

Kurul'un bir kararında; spor salonunda kartlı sistem yerine el/avuç okutma sistemi bulunmaktadır. Bu sistemin yanında kişilerin fotoğrafları, giriş çıkış saatleri gibi bilgiler de giriş ekranından herkesin görebileceği şekilde gösterilmektedir. Tüm bunlar veri güvenliğini tehlikeye atabilecek niteliktedir. Kurul'un değerlendirmesi sonucunda, spor kulübü için farklı seçeneklerle giriş çıkış sağlanabileceken, biyometrik verinin kullanılması ölçülülük ilkesinin ihlali kapsamında değerlendirilmiş, idari para cezasına hükmedilmiştir.⁴⁷⁶

3.3.5. İşlenilen Amacın Gerektirdiği Süre Boyunca ya da Mevzuatın Öngördüğü Süre Kadar Muhafaza Edilmesi

Kişisel verilerin işlenmesine ilişkin son temel ilke süreye ilişkindir. (KVKK m. 4/2/d) Özel düzenlemeler veya hukuki gerekçeler olmadığı sürece verilerin saklanması bir süreye tabi tutulmaktadır. Bu süre her somut olayda farklılık arz etmekle beraber, veri işleme sebepleri ortadan kalktığı anda son bulmalıdır. KVKK m. 7/1'de belirtilen silme, yok etme, anonim hale getirme ancak veri işlemesini gerektiren sebepler ortadan kalktığında, veri sorumlusunun gerçekleştirebileceği işlemlerdir.⁴⁷⁷

⁴⁷³ Kurul'un 16/01/2020 tarihli ve 2020/34 Sayılı Kararı; "kişinin dergi aboneliği işlemleri için çağrı merkezine vermiş olduğu telefon numarasının gıda şirketi tanıtımı için aranması ile ilgili" <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6760/2020-34>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴⁷⁴ Kurum, Temel İlkeler, s. 11.

⁴⁷⁵ ÖZKAN, s. 112.

⁴⁷⁶ Kurul'un 25/03/2019 Tarihli ve 2019/81 Sayılı Karar ve 31/05/2019 Tarihli ve 2019/165 Sayılı Kararı; "Spor salonu hizmeti sunan veri sorumluların, üyelerinin giriş çıkış kontrolünü biyometrik veri işleyerek yapması" <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5496/2019-81-165>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴⁷⁷ H&M Group Gizlilik Bildirimi; "Kişisel verilerinizi, sözleşme ve tüketici yükümlülüklerimizi yerine getirmemiz için gerekli olandan daha uzun süre saklamayacak ve işlemeyeceğiz."

“Akılda kalacağına sistemde kalsın” düşüncesiyle tutulan verilerin -usul ekonomisi gibi- veri ekonomisiyle de uyuşması söz konusu değildir. Zira gereksiz veriler, veri olmaktan çıkıp “atık” olarak nitelendirilecektir. Bunun yanı sıra, saklanan verilerin gizliliği ve güvenliğinin sağlanabilmesi için üstün çaba sarf edilmesi gerekmektedir. Verilerin hiç silinmediği varsayıldığı takdirde koruyucu önlemler almak da güçleşecektir. Bu nedenle veri minimizasyonu da dikkate alınıp, veri sayısının azaltılması için süresi son bulan verinin sistemden çıkarılması gerekmektedir.⁴⁷⁸

Veri sorumlusu, veri siciline kayıt yaparken kişisel verileri işleme sebebi ile veriyi saklama süresini KVKK m. 16’ya göre bildirmek zorundadır. Ancak veri sorumlusunun sicile verdiği süre dolmadan bu veriye olan ihtiyacının ortadan kalkması veya veri ile işleme faaliyeti arasındaki illiyet bağının kesilmesi durumunda, verinin imha edilmesi gerekmektedir.⁴⁷⁹

Örneğin, avukatların dosya saklama yükümlülükleri bulunmaktadır. Buna göre dosya, karara çıktıktan sonra kesinleşmesiyle birlikte üç yıl süreyle avukat tarafından saklanmaktadır.⁴⁸⁰ Dosya, niteliği itibarıyla kişisel veri sayıldığı için üç yılın dolmasıyla verinin muhafaza edilme süresi de bitmiş olacaktır. Kurul’un süreye ilişkin bir kararında; kişi, banka sisteminde bulunan verilerinin silinmesi yönünde talepte bulunmuş fakat yaptığı son işlem üzerinden on yıllık saklama süresi dolmadığı için kurum tarafından banka aleyhine bir işlemde bulunulamayacağına dair karar verilmiştir.⁴⁸¹

3.4. Mesafeli Satış Sözleşmelerinde Kişisel Verilerin İşlenme Şartları

Kişisel verilerin işlenme şartları mesafeli satış sözleşmeleri de dahil, tüm sözleşmelerde uygulanması gereken hukuka uygunluk nedenleridir.⁴⁸² Veri sorumlusu

<<https://www2.hm.com/content/dam/CustomerService/Legal/privacynoticepdf/TR_HM%20Group%20Customer%20Privacy%20Notice.pdf>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴⁷⁸ **YÜCEDAĞ, Nafiye:** “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Genel İlkeler”, Kişisel Verileri Koruma Dergisi 2019, Cilt 1, Sayı 1, s. 60.<<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/737938>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴⁷⁹ **DÜLGER,** s. 301.

⁴⁸⁰ Avukatlık Kanunu m. 39; *Avukat, kendisine tevdi olunan evrakı, vekâletin sona ermesinden itibaren üç yıl süre ile saklamakla yükümlüdür.*

⁴⁸¹ Kurul’un 05/12/2018 tarihli ve 2018/142 Sayılı Kararı; “İlgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilme ilkesi gereğince kişisel verilerin silinmemesi”<<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5424/2018-142>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴⁸² **BOZKURT, Habip:** Kişisel Verilerin İşlenmesinin Hukuki Boyutu, Yetkin Yayınevi, 2021, s. 167.

mümkünse veri işlememeli⁴⁸³, ancak işlemesi mecburiyse mutlaka KVKK m. 5'te sayılan veri işleme şartlarından birine temas etmelidir. Kanunda belirtilen bu şartlar sınırlı sayıda olup, bu haller dışında veri işlenmesi hukuka aykırılık oluşturacaktır. Ancak belirtmek gerekir ki, kişisel verilerin hukuka uygun şekilde işlenebilmesi için, yalnızca KVKK m. 5'te belirtilen hükümler yetmeyecek, KVKK m. 4'te bulunan genel ilkelere riayet edilmesi de beklenecektir.⁴⁸⁴

Veri işleme şartlarının başında açık rıza gelmektedir. Rızanın önemi sadece KVKK ile sınırlı olmayıp, Anayasa m. 20/3'te "...kişinin açık rızasıyla işlenebileceği" öngörülmüştür. Bu noktada Anayasa ile KVKK m. 5/1 birbirine paralel şekilde açık rızanın varlığını aramaktadır. Açık rıza dışındaki diğer hukuka uygunluk sebepleri Anayasa m. 20/3'ün ilk cümlesinden hareketle "kişisel verilerin ancak kanunda öngörülen hallerde veya..." KVKK m. 5'te sayılan açık rıza dışındaki diğer öngörülen haller, anayasanın himayesi altına alınmıştır. KVKK m. 5/2'de sayılan bu haller;

- "b) Fiili imkânsızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçerlilik tanınmayan kişinin kendisinin ya da bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün korunması için zorunlu olması.*
- c) Bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması.*
- ç) Veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için zorunlu olması.*
- d) İlgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş olması.*
- e) Bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlemenin zorunlu olması.*

⁴⁸³ Kural olarak kişisel verilerin işlenmesi yasaktır. Ancak Kanun'da belirtilen özel hallerde verilerin işlenebilmesi mümkün olacaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz. ÇEKİN, s. 73.

⁴⁸⁴ ÇEKİN, s. 73.

f) *İlgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla, veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olması*” durumunda kişisel veriler işlenebilecektir.⁴⁸⁵

3.4.1. Kişisel Veri Sahibinin Açık Rızasının Bulunması

3.4.1.1. Açık Rıza Kavramı ve Unsurları

Rıza kavramı, yalnızca KVKK’ya özgü bir kavram olmayıp TMK⁴⁸⁶, TBK⁴⁸⁷ ve TCK⁴⁸⁸’da sık sık karşılaşılan bir terimdir.⁴⁸⁹ Kanunlarda cezasızlık veya hukuka uygunluk nedeni olarak nitelendirilen rıza, “*razı olma, bir şeyi yapmayı isteme; onam*” olarak TDK tarafından tasnif edilmiştir.⁴⁹⁰

Kural olarak, kişisel verinin hukuka uygun şekilde işlenmesi için ilgili kişinin rızası aranmaktadır. Ancak bu rıza, Anayasa m. 20/3 ve KVKK m. 5/1 kapsamında “açık rıza” olmalıdır. Açık rıza tanımı, KVKK m. 3/1/a kapsamında düzenlenmiştir. Buna göre; “*belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirilmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rıza*” açık rızadır. Kanundaki tanım, açık rızanın unsurlarını oluşturmaktadır. Bu unsurlar rızanın, belirli bir konuya ilişkin olması, bilgilendirmeye dayanması ve özgür iradeyle açıklanmasıdır. Unsurların kümülatif bulunması durumunda geçerli bir açık rıza oluşacaktır.

İlk olarak, açık rızanın “belirli bir konuyla ilişkili olması” durumunda, özel ve genel geçer olmayacak ifadelerle verilen rıza, veri işleme faaliyetini hukuka uygun hale getirecektir.⁴⁹¹ Bir başka deyişle, spesifik düzenlenen ve yalnızca o düzenlemeye ilişkin açık rıza alınması durumunda “açık rızanın belirli bir konuya ilişkin olması” unsuru

⁴⁸⁵ Çalışmamız kapsamında KVKK m. 6’da belirtilen hassas kişisel verilerin işlenme şartları kapsam dışı bırakılmış, genel nitelikli verilerle ilgili işleme, aktarma faaliyetleri işlenmiştir.

⁴⁸⁶ TMK m. 12, m. 16, m. 23, m. 24, m. 118, m. 142, m. 188, m. 194, m. 195, m. 199, m. 204, m. 206, m. 223, m. 229, m. 251, m. 263, m. 264, m. 265, m. 284, m. 295, m. 308, m. 309, m.310, m. 311, m. 312, m. 313, m. 317, m. 326, m. 339, m. 342, m. 344, m. 382, m. 413, m. 451, m. 681, m. 699, m. 722, m. 829, m. 861, m. 879, m. 912, m. 915, m. 942, m. 943, m. 950, m. 961, m. 977, m. 981, m. 1000, m. 1016, m. 1027 kapsamında rıza kavramıyla karşılaşılmaktadır.

⁴⁸⁷ TBK m. 63, m. 144, m. 183, m. 185, m. 195, m. 196, m. 198, m. 254, m. 265, m. 273, m. 321, m. 322, m. 323, m. 342, m. 349, m. 366, m. 398, m. 402, m. 407, m. 429, m. 466, m. 565, m. 569, m. 584, m. 593, m. 603, m. 632 kapsamında rıza kavramıyla karşılaşılmaktadır.

⁴⁸⁸ TCK m. 26, m. 80, m. 90, m. 91, m. 99, m. 101, m. 116, m. 132, m. 133, m. 141, m. 163, m. 168, m. 234, m. 245, m. 290 kapsamında rıza kavramıyla karşılaşılmaktadır.

⁴⁸⁹ **BADUR, Emel:** Çocuğun Kişisel Verilerinin Korunması, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2023 (*Çocuk*)

⁴⁹⁰ TDK sözlük için bkz. <<<https://sozluk.gov.tr/?q=r%C4%B1za&aranan=>>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴⁹¹ **HAVAN, Emirhan Muhammet:** “Kişisel Verilerin Sözleşmeye Konu Olması”, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2023, <<<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>>> (Erişim T: 15.02.2024)

sağlanacaktır. Spesifik bir konuya ilişkin olmaksızın, geniş kapsamlı konularda alınan “şemsiye” (battaniye, torba) rızalar hukuka uygun olmamakta ve geçersiz kabul edilmektedir.⁴⁹² Kişisel verilerin işlenmesinde rızaya ilişkin hukuki metinler, işleme faaliyetinin net bir şekilde belirlenmesi için açık ve kolayca anlaşılabilir nitelikte ifadeler kullanması gerekmektedir.⁴⁹³ Örneğin, “*Şirketimiz ürün ve hizmetlerinin sunulabilmesi, Şirketimizden aldığınız/ alacağınız ürün ve hizmete ilişkin iletişim kurulabilmesi, ayrıca bu konuda izin vermiş olmanız durumunda pazarlama faaliyetlerinde kullanılabilmesi, ürün/hizmet teklifi, modelleme, raporlama, skrolama, risk izleme, bilgi toplama, Şirketimiz ve iştiraklerimizin mevcut veya yeni ürün çalışmaları ve potansiyel müşteri tespiti vb. amaçlar ile sigortacılık faaliyetleri ile ilişkili olarak işlenmektedir*”⁴⁹⁴ şeklinde veri işleme amaçlarının net olarak ifade edilmesi, belirli bir konuya ilişkin olma unsuruna riayet etmektedir. Konuya ilişkin Kurul’un bir duyurusuna göre⁴⁹⁵, mağazada alışveriş yapan kişilerin ödeme esnasında telefonlarına SMS ile doğrulama kodu gönderilmektedir. Bu kodun çalışanla paylaşılması durumunda kişisel verilerin işlenmesinde rıza gösterildiği varsayılmaktadır. Kurul’un değerlendirmeleri sonucunda rızadan önce mağaza çalışanlarının işleme faaliyetine yönelik detaylı aydınlatma yapması gerektiğine, doğrulama kodunda belirli konuya ilişkin olmayan her bir faaliyet için tek tek açık rıza alınmasına karar vermiştir.

Açık rızanın bilgilendirmeye dayalı olması, ikinci önemli husustur. Buna göre kişi, verisiyle ilgili her türlü bilgiyi hangi amaçla, nasıl kullanılacağını ve ne gibi sonuçlarla karşılaşacağını bilmesi en doğal hakkıdır.⁴⁹⁶ Zira bu durum, kişinin rıza gösterip göstermeyeceğini etkilemektedir. Bunun yanı sıra, kişinin bilinçli kararlar almasının önünü açmak için rıza verilmeden önce, veri sorumlusu tarafından aydınlatma

⁴⁹² Ayrıntılı bilgi için bkz. <<<https://kvkk.gov.tr/yayinlar/AÇIK%20RIZA.pdf>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴⁹³ TAŞTAN, s. 158.

⁴⁹⁴ Ayrıntılı bilgi için, QNB Sigorta, “Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Bilgilendirme” metnine bkz. <<https://www.qnbsigorta.com/sites/default/files/docs/724_saglikli_hayat_ferdi_kaza_sigortasi_bilgilendirme_metni_003.pdf>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴⁹⁵ Mağazalarda Alışveriş Sırasında İlgili Kişilere SMS ile Doğrulama Kodu Gönderilmesi Suretiyle Kişisel Verilerin İşlenmesine İlişkin 13/11/2023 Tarihli Kamuoyu Duyurusu, <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7740/Magazalarda-Alisveris-Sirasinda-Ilgili-Kisilere-SMS-ile-Dogrulama-Kodu-Gonderilmesi-Suretiyle-Kisisel-Verilerin-Islenmesine-Iliskin-Kamuoyu-Duyurusu>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴⁹⁶ CUSTERS Bart / HOF, Simone Van Der/ SCHERMER Bart/ APPLEBY Sandra-BROCKDORFF, Noelle: “Informed Consent in Social Media Use- The Gap Between User Expectations and EU Personal Data Protection Law”, Scripted, 2013, Volume 10, Issue 4, , s. 445. <<<https://deliverypdf.ssrn.com/delivery.php?ID=532027087112027094070081118099076064125038025041033038028114120066100119030086108120054039021017001031114106125076019003120094046013057000041107028095065113101024089049012085002011084029108066100103080066006127030108100107108031075029066106000127070119&EXT=pdf&INDEX=TRUE>>> (Erişim T:15.02.2023)

yükümlülüğünün yerine getirilmesi gerekmektedir. Veri sorumlusunun yapacağı bilgilendirme orta zekalı kişinin kolayca algılayabileceği şekilde, yalın bir ifadeyle, makul uzunlukta ve ek bir talep gerektirmeden kolaylıkla ulaşılabilecek biçimde olmalıdır.⁴⁹⁷ Aydınlatma yükümlülüğü bazen doğrudan gerçekleştirilebildiği gibi bazen de katmanlı bilgilendirme şeklinde gerçekleştirilebilmektedir. Örneğin, bir alışveriş sitesinin girişinde bulunan pop-up pencerede, veri sorumlusunun kişisel veriyi işlediğine yönelik bir uyarı metninin yerleştirilmesiyle beraber ayrıntılı bilgiye ulaşmak için URL'ye tıklanması halinde katmanlı bilgilendirme gerçekleştirilmiş olacaktır.

Son olarak, rızanın özgür iradeyle açıklanması gerekmektedir. İradeyi sakatlayacak haller olmadan (hata, hile, korkutma) bağımsız karar mekanizmasıyla açıklanan irade beyanları hukuka uygundur. Veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmesi sonucunda kişinin vereceği rıza daha doğru ve özgür olacaktır.⁴⁹⁸ Bunun sebebi, kişinin vermiş olduğu rızanın geri alınabileceğini bilerek hareket etmesinden kaynaklanmaktadır. Ancak her somut olay kapsamında özgür iradenin varlığı ayrı ayrı incelenmelidir. Zira her iki tarafın konumunda eşitsizlik olabilmektedir. Bu nedenle rızada sakatlık oluşmaması için güçlü olan taraf konuya özenli yaklaşması gerekmektedir.

Mesafeli satış sözleşmelerinin tamamında ya kişinin vereceği açık rızayla ya da geriye kalan diğer işleme şartlarıyla veriler işlenebilecektir. Kuşkuyla düşmeden verilecek rıza ile sözleşmenin kurulması sağlanmış olacaktır. Ancak açık rızanın internet üzerinden tereddütte yer vermeyecek ölçüde alınması hususu oldukça güç bir durumdur. Bunun için kullanılacak bir yöntem, çift basamaklı doğrulama yöntemidir.⁴⁹⁹ Bu sistemle birlikte, kişinin siteden onay vermesi sonrasında e-posta adresine veya telefon numarasına bir kod gönderilmektedir. Bu kodu sisteme girilerek ikinci bir onay oluşturmakla beraber çift aşamalı rıza gerçekleştirilmiş olacaktır. Ancak veri sorumlusu için asıl güç olan durum rızanın ispatı noktasındadır. Bu nedenle gerekli özenin gösterilerek, açık rızanın varlığını kayıt altına alınması oldukça önemlidir.

⁴⁹⁷ TAŞTAN, s. 159.

⁴⁹⁸ CARVALHO, A. C./ MARTINS, R./ ANTUNES, L: "How-to Express Explicit and Auditable Consent," 16th Annual Conference on Privacy, Security and Trust (PST), 2018, s. 1. <<https://www.researchgate.net/publication/329069641_Howto_Express_Explicit_and_Auditable_Consent>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁴⁹⁹ KÜZECİ, s. 140.

3.4.1.2. Açık Rıza Verilmeden Sessiz Kalınması

6698 sayılı KVKK kapsamında geçerli bir rıza beyanı ancak açık rızayla sağlanabilmektedir. Zira kişinin aktif eylemleri sonucunda irade beyanı ortaya konulmuş olacaktır.⁵⁰⁰ Bu durumda kişinin susması gibi aktif davranış sergilemediği durumlarda veri işleme faaliyetinin geçerli olmayacağı kabul edilmektedir.⁵⁰¹ Örneğin, alışveriş sitesinden gelen e-postaya göre; “kişisel verilerin reklam şirketlerine aktarımının planlanması söz konusu olduğunda, bu işleme rıza gösterilmemesi durumunun en geç 3 iş günü içerisinde bildirilmesi gerektiği” halinde ancak susarak açık rıza gösterilmektedir.⁵⁰² Bu durum, aktif bir eylem oluşturmaması sebebiyle açık rıza olarak nitelendirilmemektedir. Bir başka örneğe göre, kişinin web sitesi ayarlarına müdahale etmemesinden dolayı sitede bulunan verilerin işlenmesi mümkün değildir.⁵⁰³ Ancak bu duruma hareketsiz kalmak ve ilgilenmemek, örtülü rızanın varlığını doğurmamaktadır.⁵⁰⁴

Uygulamada sürekli karşılaşılan çerezlerin daha iyi hizmet sunabilmesi için verileri işlemenin açık rıza alınmadan gerçekleştirilmesi söz konusudur. “*Web sitemizi kullanmaya devam etmeniz durumunda çerezlere onay vermiş sayılırsınız*”⁵⁰⁵ şeklinde zorla dayatılan uygulamalar geçerli olmayacak, rızayı almaya dair onay kutusu da açık rızayı geçerli kılmayacaktır.

Kurul’un konuya ilişkin 27/02/2020 tarihli Amazon Kararında⁵⁰⁶ öne çıkan “opt-in” ve “opt-out” sistemi uygulamada sıklıkla karşılaşılan yöntemlerdir.⁵⁰⁷ Opt-in sistemi, daha önceden seçili olarak sunulmayan ve kişinin aktif eylemiyle vermesi

⁵⁰⁰ GDPR, 32. paragraf

⁵⁰¹ ÖZKAN, s. 120.

⁵⁰² TAŞTAN, s. 158.

⁵⁰³ DEVELİOĞLU, s. 52.

⁵⁰⁴ ÇELİKEL, Serdar: “Kişisel Verilerin İşlenmesinde, Açık Rıza Hukuka Uygunluk Nedeninin, 95/46 Sayılı Direktif ve GDPR’la Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Sayı 17, 2021, s. 174. <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1844531>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁵⁰⁵ KILIÇ, Muhammed Harun: “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Çerezler”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2022, s. 53. <<<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁵⁰⁶ Kurul’un 27/02/2020 Tarihli ve 2020/173 sayılı Kararı “Amazon Turkey Perakende Hizmetleri Limited Şirketi Hakkındaki Başvuru ile İlgili” <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6739/2020-173>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁵⁰⁷ Kişisel Verileri Koruma Kurulu, “6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Doğru Bilinen Yanlışlar 2” Aktif Rıza Yöntemi (Opt-in), Pasif Rıza Yöntemi (Opt-out) olarak değerlendirmiştir. <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7151/6698-Sayili-Kisisel-Verilerin-Korunmasi-Kanunu-Hakkinda-Dogrui-Bilinen-Yanlislar-2>>> (Erişim T: 15.02.2024)

gereken rızadır.⁵⁰⁸ Opt-out sistemi ise, kişinin aktif bir eylem gerçekleştirmeksizin, önceden seçili olarak sunulan ve bu doğrultuda verilerinin işlendiğini gösteren rızadır.⁵⁰⁹ Bu durumda opt-in sisteminde kişinin vereceği rıza, kabule yönelik iradesini oluştururken; opt-out sisteminde kişinin aktif eylemi olmaksızın hareket edilen sistemde rızanın verilmediğini göstermek için ekstra bir gayret gösterilmesi gerekmektedir.⁵¹⁰ Örneğin, bir alışveriş sitesinde “*Kişisel verilerinizin işlenmesini istemediğiniz takdirde aşağıda bulunan onay kutucuğunu işaretleyiniz*” şeklinde ibare, opt-out sistemini göstermektedir.⁵¹¹ Bu sistemi kullanan kişilerin dikkatsiz olması, tecrübesiz olması veya hızlı hareket etmesi ile onay kutucuğunun işaretlenmeksizin ilerlenmesi durumunda veri işleme faaliyeti gerçekleşecektir. Bu durumda kişinin sistem üzerinde aktif rol almamasından kaynaklı kişisel verilerin korunma mekanizması zayıflamaktadır.

Diğer yandan bir alışveriş sitesinde bulunan “*kampanyalarınızdan haberdar olmak için e-posta gönderilmesini kabul ediyorum*”⁵¹² ibaresine ilişkin onay kutucuğunun işaretlenmesinin kişiye bırakılması opt-in sisteminin varlığını göstermektedir. Bu sistem ile kişinin iradesinin açıklanması için onayına ihtiyaç bulunmaktadır. Veri işleme faaliyetinin gerçekleştirilmesinde bu sistemin kullanılması yerinde olacaktır.

3.4.1.3. Açık Rızada Şekil

Yasal düzenlemelerde açık rızaya yönelik mecburi bir şekil şartı belirtilmemiştir. Esasen mesafeli satış sözleşmelerinde rıza gösterimi bir kutucukla olabileceken, çağrı merkezi aracılığıyla sözlü de açıklanabilmektedir.⁵¹³ Ancak bu çeşitlilik arasında yazılı rıza en güvenli olanıdır. “Söz uçar yazı kalır” mantığından hareketle hem ispat hem de veri sorumlusuna vereceği teminat açısından yazılı rıza, diğer rıza şekillerine göre daha güvenlidir.⁵¹⁴ Mesafeli satış sözleşmesinde olduğu gibi yazılı şekilde açık rızanın alınamayacağı ortamlarda gerçek kişinin tespitine yönelik veri sorumlusu tarafından kimlik doğrulayıcı sorular, SMS olarak iletilen doğrulama kodları

⁵⁰⁸ BADUR, (Çocuk), s. 137.

⁵⁰⁹ BADUR, (Çocuk), s. 138.

⁵¹⁰ BADUR, (Çocuk), s. 138.

⁵¹¹ BADUR, (Çocuk), s. 138.

⁵¹² Opt-in sisteminin kullanıldığı Pegasus uygulamasını incelemek için bkz.

<<<https://www.flypgs.com/iletisim/haberdar-ol>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁵¹³ LEVIS® | Kişisel Verilerin İşlenmesine ilişkin Açık Rıza Beyanı; “0850 333 63 92 no.lu çağrı merkezi üzerinden her zaman erişebileceğim aydınlatma metninde detaylı olarak açıklandığı şekilde kişisel verilerimin işlenmesine aşağıdaki rıza beyanı ile onay veriyorum.” <<<https://www.levis.com.tr/online/acik-riza-metni>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁵¹⁴ KAYA, (Kişisel), s. 326.

veya e-posta yoluyla gönderilen doğrulama linkleriyle hem veri sorumlusunun hem de veri sahibinin çıkarları korunmuş olacaktır.

3.4.1.4. Açık Rızayı Açıklama Ehliyeti

Kişisel verilerin işlenmesinde kişinin geçerli açık bir rıza gösterebilmesi için hak ve fiil ehliyetine sahip olması gerekmektedir.⁵¹⁵ Bu durumda tam ehliyetli kişilerin açık rıza göstermesinde herhangi bir sakınca bulunmamaktadır. Tam ehliyetliler, açık rızayı kuşkusuz her koşulda istedikleri gibi kullanabileceklerdir.⁵¹⁶

Tam ehliyetsizler, ayırt etme gücüne sahip olmadıklarından veri işleme faaliyetine gösterilen rızanın geçerliliği ile ilgili doktrinde görüş birliği bulunmamaktadır.⁵¹⁷ Bir görüşe göre⁵¹⁸, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar mutlak ve nisbi şekilde kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar olarak ikiye ayrılmakta; nisbi şekilde kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar bakımından yapılacak işlemler yasal temsilci tarafından yapılmalı, diğer görüşe göre ise yalnızca tam ehliyetsizlerin çıkarını gerektiren kişiye sıkı sıkıya bağlı haklara ilişkin işlemlerin yasal temsilci tarafından yapılması kabul edilmelidir.⁵¹⁹ Kanaatimizce, tam ehliyetsizlerin çıkarının gerektiği bazı durumlarda yasal temsilci onayıyla gösterilen rıza, geçerli hüküm ve sonuç doğurmalıdır.

Sınırlı ehliyetsizlerin durumu tam ehliyetsizlere göre daha karmaşık bir yapıdadır. Ayırt etme gücüne sahip küçüklerin veya kısıtlıların içerisinde yer aldığı sınırlı ehliyetsizler özel şartlara, sınırlamaların niteliğine ve mevzuattaki duruma bağlıdır. Bu nedenle sınırlı ehliyetsizlerin rıza gösterip gösteremeyeceğine ilişkin bir netlik bulunmamaktadır.⁵²⁰ Ancak doktrindeki tartışmalar neticesinde bir görüş, “açık rıza gösterme eylemi kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olduğu için küçüklerin ve kısıtlıların verdiği rıza kabul edilmelidir” derken⁵²¹, diğer görüşe göre⁵²², nisbi anlamda kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olan açık rızanın kullanılabilmesi için yasal temsilcinin rızası olması gerekmektedir. Kanaatimizce, sınırlı ehliyetsizlerin vereceği rızanın doğrudan

⁵¹⁵ TAŞTAN, s. 163.

⁵¹⁶ TAŞTAN, s. 163.

⁵¹⁷ Kişiyi sıkı sıkıya bağlı hakların tam ehliyetsizlerin kullanabilmesine yönelik tartışmalar için bkz. AKİPEK/AKINTÜRK/ATEŞ s. 316; DURAL Mustafa/ /ÖĞÜZ, Tufan: Türk Özel Hukuku- Kişiler Hukuku, Cilt 2, Filiz Kitabevi İstanbul, 2021, s. 79.

⁵¹⁸ TAŞTAN, s. 164.

⁵¹⁹ ÖZDEMİR, s. 168.

⁵²⁰ TAŞTAN, s. 163.

⁵²¹ TAŞTAN, s. 163.

⁵²² AKSOY, s. 67; SEFER, s. 131.

geçersiz kabul edilmesi hakkaniyetli olmayacaktır. Bu nedenle her somut olay özelinde inceleme yapılması gerekmektedir.

3.4.1.5. Açık Rızanın Verilme Zamanı ve Geri Alınması

Açık rıza, kişisel verilerin işleme süreci başlamadan önce açıklanması gerekmektedir.⁵²³ Rızanın verilme zamanı, kişilerin rıza verip vermeme konusunda bilinçli karar alabilmeleri için gerekli süreye ve bilgiye sahip olmalarını sağlamaktadır. Veri işleme çalışmalarında başlangıçta açıklanmayan ciddi değişiklikler olması durumunda, bireyler bu değişiklikler hakkında bilgilendirilmeli ve bunun sonucunda yeniden açık rızalarının alınması gerekmektedir.

Kişi, başlangıçta veya sonradan vermiş olduğu açık rızayı her zaman geri alabilmektedir. Bazen sırf fikir değişikliğinden bazen de mahremiyetten kaynaklanan kaygılar nedeniyle rıza geri çekilebilmektedir. Bu durumda gönüllü bir hak olarak kişiye tanınan “rıza geri alma hakkı” spesifik bir nedene dayanmadan kullanılabilir, hakkın kullanılmasıyla birlikte geleceğe dönük etki oluşacaktır.⁵²⁴ Esasen rızanın geri çekilmesinden hemen önce gerçekleşen veri işleme faaliyeti geçerli kabul edilecektir. Bu nedenle geçmişe dönük bir etkisi bulunmamaktadır. Ancak rızanın geri alınamayacağına yönelik bir anlaşma olursa kişilik haklarına aykırılıktan dolayı bu anlaşma geçersiz olacaktır.⁵²⁵

3.4.1.6. Çocuğun Rızası

Günümüzde teknolojik gelişmelerin içinde doğan çocuklar, “dijital çocuklar” olarak yaşamın bir parçası haline gelmiştir.⁵²⁶ Özellikle son dönemde internet kullanımının yaygınlaşmasıyla beraber mesafeli satış sözleşmesinin tarafı çocuklar da olabilmektedir. Ancak mesafeli satış sözleşmesinin tarafı olan yetişkinler bile kişisel verilerini koruma noktasında zorlanırken ve sözleşme tarafı olan çocukların özellikle korunmaya muhtaç oldukları ortada olmasına rağmen hem 95/46/EC sayılı Direktifte hem de 6698 sayılı KVKK kapsamında verilerin korunmasını sağlayacak özel bir hüküm öngörülmemiştir. Dolayısıyla çocukların fiil ehliyetini kazandığı durumda

⁵²³ ÇEKİN, s. 77

⁵²⁴ ÖZKAN, s. 126.

⁵²⁵ SEFER, s.130.

⁵²⁶ YILDIZ, İlknur/ KANAK, Mehmet: "Çocukların dijital teknoloji kullanımı ve ebeveyn yaklaşımları: kesitsel bir çalışma", Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care, Cilt 15, Sayı 2, 2021, s 306-314 <<<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1794977>>> (Erişim T: 15.02.2024)

koruma kapsamına dahil edilebileceği eleştirilere sebebiyet vermiştir.⁵²⁷ Bunun sonucunda GDPR ile çocuğun rızasına ilişkin açık bir hüküm öngörülmüştür. Buna göre çocuklara özgü hizmetlerde –verilerin pazarlama amacıyla kullanılması ya da profillerinin oluşturulması durumlarında–⁵²⁸ yasal temsilcinin rızası dahilinde 16 yaşından küçüklerin vereceği rızanın geçerli olması gerektiği belirtilmiştir (GDPR m. 8). Aynı maddenin devamında, üye devletlerin 16 yaş sınırının 13 yaşa kadar çekebileceği belirtilmiş,⁵²⁹ ancak her halükârda 13 yaşından küçüklerde yasal temsilcinin rızasının olması gerekli görülmüştür. Bu kapsamda GDPR açık bir şekilde ayırt etme gücünün varlığına önem vermekle birlikte veri işleme faaliyetinin bir parçası olan çocuğun varlığını göz önünde bulundurmaktadır.

Kurul’un 02/04/2020 tarihli bir kararına göre⁵³⁰, yasal temsilci rızası olmaksızın çocuğun kişisel verilerinin işlenmesine ilişkin bir şikâyetle, *“ilgili kişilerin reşit olmaması nedeniyle velisinin açık rızasına dayanmadan özel nitelikli kişisel verilerini işlediği”* ibaresiyle; rıza ehliyetini yalnızca tam ehliyetli ergin kişilerin kullanabileceği anlamına gelecek bir ifadeye yer verilmiştir. Ancak kararın devamında *“ilgili kişilerin açık rızasının alınmadığı hususunda taraflar arasında ihtilaf olmadığı”* ifadesiyle çocuğun rızasının da alınabileceği göz önünde bulundurulmuştur.⁵³¹

Kurul’un vermiş olduğu 11/08/2020 tarihli başka bir kararında⁵³², küçük adına başvuruda bulunan baba, sağlık raporu kayıtlarının sistemden silinmesini talep etmiştir. Ancak Kurul’un incelediği temel nokta, çocuğun mu yoksa babanın mı başvuru yapması gerektiği yönündedir. Buna göre; *“küçüğün ayırt etme gücüne sahip olması koşuluyla, ilgili kişi küçük ve babasının başvurusundaki iradeleri örtüştüğünden veri sorumlusuna yapılan başvuru veya Kurul’a intikal eden şikâyet bakımından her iki tarafın da hakkı kullanabilmekte”* olduğuna ve babanın başvuruda bulunmasında bir sakınca bulunmadığına karar verilmiştir.

⁵²⁷ SÜTÇÜ SERT, Selin: “Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması”, Kişisel Verilerin Korunması Alanında Yeni Gelişmeler Sempozyumu, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi; İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, KVKK, Ed: ÖZCAN, Hüseyin/BAŞAR, Mehmet/ORMANOĞLU, Derya/KAYIŞ, Ferhat, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s. 193-203.

⁵²⁸ BADUR, (Çocuk), s. 174.

⁵²⁹ BADUR, (Çocuk), s. 174.

⁵³⁰ Kurul’un 02/04/2020 tarihli ve 2020/255 sayılı Kararı; “Veri sorumlusu eğitim kurumu tarafından şikâyetçinin çocuklarının özel nitelikli kişisel verilerinin hukuka aykırı olarak işlenmesi hakkında” <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6894/2020-255>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁵³¹ BADUR, (Çocuk), s. 173.

⁵³² Kurul’un 11/08/2020 tarihli ve 2020/622 Sayılı Kararı “18 yaşını doldurmamış ilgili kişiye ait sağlık raporunun imha edilmesine yönelik ilgili kişinin babası tarafından veri sorumlusuna başvurulması ve cevap alınamaması üzerine ilgili kişinin kendisi tarafından Kurumumuza şikâyetle bulunulması” <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6816/2020-622>>> (Erişim T: 15.02.2024)

3.4.2. Kanunlarda Açıkça Öngörülmesi

6698 sayılı KVKK’de rıza dışındaki diğer hukuka uygunluk sebeplerinden ilki “Kanunda açıkça öngörülmesi” durumudur. KVKK m. 5/2/a kapsamında düzenlenen durumda, kişinin açık rızası gerekmeksizin kanunda açıkça belirtilen veri işleme faaliyeti hukuka aykırı olmaktan çıkmaktadır.⁵³³ Bu noktada önemle belirtmek gerekir ki Kanun kapsamında belirtilen durumun “açıkça” olmasıdır. Zira açıkça belirtilmeyen noktaların yorumlanmaması, geniş kapsamda değerlendirilmemesi gerekmektedir.⁵³⁴

Örneğin, MSY m. 6 ile düzenlenen ön bilgilendirme yönteminde, satıcı bilgilendirmeyi en az on iki punto büyüklüğünde, yalın bir dille ve belirsizliğe yer vermeyecek şekilde yapmak zorundadır. Bu durum kanunda açıkça düzenlenmiş olduğu için dokuz punto büyüklüğünde yapılan ön bilgilendirme kabul edilmeyecektir. Zira kanuni düzenlemeye aykırılık, hukuka aykırılığı oluşturmaktadır. Bu nedenle ilkeye riayet edilerek, kanundan kaynaklanan yükümlülüklerin yerine getirilmesi beklenmektedir.

Benzer şekilde, MSY m. 20 ile satıcı satışa ilişkin bilgi ve belgeleri (alıcıyı bilgilendirme metni, teslimat, fatura vs.) üç yıl boyunca saklamakla yükümlüdür. Bu süre kanundan kaynaklı bir yükümlülük olarak belirlenmiştir.⁵³⁵

3.4.3. Fiili İmkânsızlık Sebebiyle İlginin Açık Rızasının Alınamaması

KVKK m. 5/2/b ile düzenlenen açık rıza dahil üçüncü hukuka uygunluk sebebi, *“Fiili imkânsızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçerlilik tanınmayan kişinin kendisinin ya da bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün korunması için zorunlu olması”* halinde veri işleme faaliyeti rıza aranmaksızın gerçekleşebilecektir. Tıbbi bir acil durum, iş göremezlik veya kişiyi rıza gösteremeyecek hale getiren başka bir faktör ilke kapsamında değerlendirilmektedir. Bu koşullar altında açık rıza alınamayacak, alınsa dahi hukuken geçerli olmayacaktır. Zira

⁵³³ Kişisel Verilerin İşlenmesine İlişkin Açık Rıza Beyanı | LEVIS®; “1 Mayıs 2015 tarihinden önce Levis’den ürün teminine ilişkin işlemler sırasında elektronik iletişim adresinizi vermiş iseniz, Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik Geçici Madde 1(2) uyarınca bu iletişim bilgilerinizin onaylı kabul edilmesi nedeniyle bu kapsamda sayılan ticari iletişimlere ise **“kanunlarda açıkça öngörülme”** hukuki sebebine dayanarak işliyoruz.”

⁵³⁴ GÖÇMEN UYARER, Sinem: Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Türk Ceza Kanunu Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2019, s. 131.

⁵³⁵ ER, Esra Habibe: “Mobil Uygulamalarda Kişisel Verilerin Korunması”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2020, s. 89. <<<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>>> (Erişim T:15.02.2024)

bir tarafta yaşam ve fiziksel bütünlük, diğer tarafta mahremiyet ve özerklik bulunmaktadır. Bu haklar arasındaki dengenin gözetilmesi gerekmektedir.

Madde gerekçesinden hareketle⁵³⁶, “*kişinin şuurunun yerinde olmadığı veya akıl hastası olması sebebiyle rızasının geçerli olmadığı bir durumda, hayat veya beden bütünlüğünün korunması amacıyla, tıbbi müdahale yapılması sırasında*” kişisel verileri işlenmesi hukuka uygun kabul edilecektir.

Örneğin, bir kişinin IP adresi, cep telefon sinyali veya mobil trafik verisinin işlenmesi sonucunda mahsur kaldığı ormandan kurtarılması için veri işleme faaliyetine açık rıza göstermesi gerekmemektedir. Zira veri işleme faaliyeti hukuka aykırılık oluşturmayacaktır.⁵³⁷

3.4.4. Sözleşmenin Kurulması veya İfasıyla Doğrudan İlgisinin Olması

Bir başka hukuka uygunluk sebebi, “*bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması*” KVKK m. 5/2/c kapsamında düzenlenmiştir.⁵³⁸ Buna göre sözleşmenin kurulma aşaması ve sözleşmenin ifa aşaması olarak ikili bir ayırım yapılması yerinde olacaktır.⁵³⁹

Sözleşme kurulmasından önceki süreçte, işleme faaliyetinin sözleşme ile direkt alakalı olması koşuluyla hukuka aykırılık oluşmayacaktır. Örneğin, bankanın kredi verebilmesi için kişiyle ilgili araştırma kapsamında (araç ve tapu kaydı sorgulaması) durumunda kişinin açık rızası aranmaksızın veri işleme faaliyeti hukuka uygundur.⁵⁴⁰

Sözleşmenin ifa aşamasında, banka ile ilgili kişi arasında yapılan kredi kartı sözleşmesiyle alakalı olarak ilgili kişinin maaş bilgisini içeren belgenin işlenmesi de hukuka uygundur.⁵⁴¹

Mesafeli satış sözleşmesi kapsamında, tüketici ile satıcı arasında sözleşme kurma iradesi bulunmaktadır. Bu irade açıklaması esnasında tarafların birbirine

⁵³⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz.

<<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5388/Madde-ve-Gerekcesi-ile-Kisisel-Verilerin-Korunmasi-Kanunu-Bilgi-Notu-ve-Kisisel-Verilerin-Korunmasina-Iliskin-Terimler-Sozlugu>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁵³⁷ Kurum, Örnekler, s. 11.

⁵³⁸ Çalışmamız kapsamında “sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan ilginin olması” hukuka uygunluk nedeni olarak, mesafeli satış sözleşmesinde sıklıkla karşılaşılan bir durumdur.

⁵³⁹ TAŞTAN, s. 169.

⁵⁴⁰ TAŞTAN, s. 169.

⁵⁴¹ TAŞTAN, s. 170.

verdikleri kişisel bilgiler sözleşme öncesinde ortaya çıkmaktadır. Fatura üzerindeki ad, soyad, kimlik numarası gibi bilgilerin tüketici tarafından satıcıyla paylaşılması durumu sözleşmenin kurulma aşamasıyla doğrudan ilgilidir. Ancak sözleşmenin ifası için⁵⁴² iletişim ve adres bilgilerinin verilmesi zorunluyken, kimlik numarasının istenmesi bu kapsamda değerlendirilmeyecektir. Zira ifa etmek için kimlik numarasına ihtiyaç yoktur. Taraflar sözleşmeyi onaylarken aynı zamanda sözleşmenin ifası için gerekli olan verilerin işlenmesine de onay vermiş sayılırlar. Ancak burada söz konusu verilerin alınmasının objektif olarak gerekli olup olmadığı iyi tespit edilmeli ve amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olup olmadığına özen gösterilmelidir.

Hukuka uygunluk sebebi olarak karşılaşılan bu durumda dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, sözleşmeye taraf olmayan üçüncü kişilerin veri işleme faaliyetinde bu madde hükmüne değinmesinin mümkün olmamasıdır. Örneğin, internet üzerinden hediye amaçlı alınan pastanın üzerine üçüncü bir kişinin (hediye verilecek kişinin) fotoğrafının işlenmesi durumunda bu maddeye dayanarak hukuka uygunluk sebebi oluşmayacaktır. Zira üçüncü kişi sözleşmenin tarafı değildir. Bir başka örnek ise, anneler günü için Çiçek Sepeti uygulamasından anneye gönderilen ve annenin adresinin işlendiği durumda sözleşmenin tarafının anne olmaması sebebiyle ilgili hüküm çerçevesinde hukuka uygunluk sebebi gerçekleşmeyecektir.

3.4.5. Veri Sorumlusunun Hukuki Yükümlülüğünü Yerine Getirebilmesi Amacıyla

KVKK m. 5/2/ç kapsamında düzenlenen dördüncü hukuka uygunluk sebebi *“veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirmek için mecburiyet içerisinde olması”* durumudur. Kanun, mecburi durumun ne olduğunu belirtmemekte, somut olay şartlarında mecburiyetin incelenmesi gerekmektedir. Örneğin, tüketiciye ürün teslim edebilmek için ad, soyad ve iletişim bilgileri kargo firmasının kaydetmesi durumunu, firmanın görevi kapsamında değerlendirilmeli, hukuki yükümlülüğün yerine getirildiği saptanmalıdır.⁵⁴³ Bir başka örnek ise, KVKK m. 5’in gerekçesinden hareketle, işçinin emeği karşılığı olan ücreti belirlemek için banka hesap numarası, bakmakla yükümü olduğu kişiler, evli olup olmadığı gibi hususlar işçiye ait kişisel verilerdir. İşverenin özlük dosyası oluşturabilmesi için bu verileri bilmesi ve işlemesi gerekmektedir. Bu

⁵⁴² DÜLGER, s. 397; KÜZECİ, s. 397.

⁵⁴³ Örneklerle KVKK Rehberi, s. 14;

durumda işverenin, hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için veri işleme faaliyetinde mecburiyet bulunmaktadır.⁵⁴⁴

Kural olarak, veri sorumlusunun yükümlülüğünün kaynağı Türk Hukuku olmalıdır. Örneğin, ülkemizde sicile kayıtlı ancak ülke dışında da faaliyet gösteren bir şirketin, bulunduğu ülkenin kanunlarına göre yükümlü olduğu bir durumu yerine getirmesi maksadıyla veri işleyebilmesi bu hukuka uygunluk kapsamında değerlendirilmemektedir.⁵⁴⁵

3.4.6. İlgili Kişinin Kendisi Tarafından Aleni Hale Getirilmesi

KVKK m. 5/2/d kapsamında bir başka hukuka uygunluk nedeni “*kişinin kendine ait verisini yine kendisi tarafından aleni hale getirmesi*” durumudur. Genellikle veri sahibi olarak anılan kişi, kendisi hakkındaki belirli bilgileri gönüllü olarak açıklamayı seçmiştir. Bu bilgiler, kişisel ayrıntıları, tercihleri ve görüşleri içerebilmektedir. Kişinin kasıtlı olarak açıkladığı bilgiler artık erişilebilir durumda olduğu için hukuki yarar ortadan kalkarak verilerin işlenebilmesi mümkün olacaktır.⁵⁴⁶ Mesafeli satış sözleşmeleri kapsamında satıcının iletişim bilgilerini aleni olarak web sitesinde paylaşılması durumunda, iletişim bilgileri artık halka açık hale gelmiş olacaktır.

Veri sahibi kişi tarafından kamuya açıklanan bilgilerin veri koruma yasaları kapsamında farklı sonuçları olsa da genel çerçevenin bireylere, özellikle de verilerini adil ve hukuka uygun şekilde işlenmesine ilişkin olarak hâlâ belirli haklar ve korumalar sağlayabileceğini unutmamak önemlidir.

Kurul’un 07/11/2019 tarihinde verdiği bir karara göre⁵⁴⁷, kişinin internet sitesinde paylaştığı telefon numarasının açık rızası alınmadan sigorta şirketi aramasına tabi kılınmasında sigorta şirketine idari para cezası hükmedilmiştir. Halbuki kişi, mesleki amaçlarla telefon numarasını paylaşmış, ancak şirket tarafından sigortaya ilişkin randevu amaçlı aranmıştır. Bu durum, veri işleme faaliyetinin 5/2/d maddesine aykırılık teşkil etmektedir.

⁵⁴⁴ KVKK m.5 gerekçesine göre “*Örneğin bir şirketin çalışanına maaş ödeyebilmesi için, banka hesap numarası, evli olup olmadığına bakmakla yükümlü olduğu kişiler; eşinin çalışıp çalışmadığı, sosyal sigorta numarası gibi verileri işlemesi bu bendin verdiği yetkiye istinaden olacaktır.*”

⁵⁴⁵ TAŞTAN, s. 171.

⁵⁴⁶ KVKK gerekçe, m.5.

⁵⁴⁷ Kurul’un “İlgili kişi tarafından alenileştirilen kişisel verinin, alenileştirme amacı dışında işlenmesi” <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6623/2019-331>>> (Erişim T: 15.02.2024)

3.4.7. Bir Hakkın Tesis Edilmesi, Kullanılması veya Korunması İçin Kişisel Veri İşlenmesinin Hasıl Olması

KVKK m. 5/2/e kapsamında düzenlenen “*hakkın tesis edilmesi kullanılması veya korunması için kişisel veri işlenmesinin hasıl olması*” ile hukuka aykırılık ortadan kalkmaktadır. Buna göre, hakkın ne olduğundan bağımsız olarak belirtilen amaçların veri işleme faaliyetine hizmet etmesi gerekmektedir. Örneğin, avukat müvekkil ilişkisinde avukatın hukuki işlemleri yürütebilmesi için müvekkilinin bilgilerini işlenmesi halinde hukuka uygun veri işleme faaliyeti gerçekleşmiş olacaktır.⁵⁴⁸

Mesafeli satış sözleşmeleri bağlamında satıcı ürünü tüketiciye gönderdiği, tüketici de ürünün ücretinin ödediği takdirde edimler ifa edilmiş olacaktır. Edimlerin ifa edilmesi ve sözleşmenin sona ermesi durumunda dahi ilerleyen yıllarda tüketicinin dava açma ihtimali gözetilerek Kanun’un ön gördüğü sürelerle dava zamanaşımı doluncaya kadar satıcı/veri sorumlusunun tüketiciye ilişkin verileri saklayacak olması bu hukuka uygunluk nedenine örnek teşkil edecektir. Esasen Kurul’un 2019 yılında yayınladığı Uygulama Rehberinden hareketle, mesafeli satış sözleşmelerinde sözleşme süresi bittikten sonra hukuki işlemler veya takipler için fatura, sözleşme, kefaletname vb. evrakların saklanması ve muhafaza altında tutulması bu bağlamda ele alınması gerekir.⁵⁴⁹

3.4.8. Veri Sorumlusunun Meşru Menfaati İçin Veri İşlemesinin Hasıl Olması

Kişisel verilerin işlenebilmesi için son hukuka uygunluk nedeni meşru menfaattir (KVKK m. 5/2/f). Kanun, veri sorumlusunun meşru menfaati de olsa veri işleyebilmesini bir şarta bağlamıştır. Bu şart, veri sahibinin temel hak ve hürriyetlerine yönelik bir zarar gelmemesidir.

Meşru menfaat geniş ve soyut bir kavram olduğu için kanunkoyucunun meşru menfaatin olup olmadığına ilişkin sıkı denetimi bulunmaktadır. Kurul’un 25/03/2019 tarihinde verdiği bir kararda⁵⁵⁰, bir petrol şirketi, benzin veya mazotun araç plakalarıyla otomatik eşleşeceği bir sistem kurmak için çalışmalar yürütmektedir. Bu durum hatalı

⁵⁴⁸ Kurum, Örnekler, s. 17

⁵⁴⁹ KVKK Yayınları No: 1, Kişisel Verilerin Korunması Kanununa İlişkin Uygulama Rehberi, s. 77.

⁵⁵⁰ Kurul’un 25/03/2019 tarihli ve 2019/78 Sayılı Kararı; Veri sorumlusunun kanuni yükümlülüğünü yerine getirmek için işlediği kişisel verileri meşru menfaat çerçevesinde kullanma talebiyle Kurum’a yapmış olduğu başvuru” <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5434/2019-78>>> (Erişim T: 15.02.2024)

akaryakıt alımının önüne geçmek istendiği için meşru amacı her şeyin üzerinde tutarak, hukuka uygunluk nedeni olarak değerlendirilmiştir.

Kurul'un vermiş olduğu kararda meşru menfaate yönelik bazı kriterler öngörülmüştür. Bunlar;

- Meşru menfaatle, temel hak ve hürriyetlerin hassas terazide dengede olması gerektiği,
- Meşru menfaatin elde edilmesinden bir fayda sağlanması ve bu faydanın ortaya çıkmasında veri işlemek dışında başka bir yol olmaması,
- Kişisel verilerin işlenmesine ilişkin beş temel ilkeyle meşru menfaatin uyumlu olması,
- Meşru amacın birçok kişiyi etkilemesi gerekliliği,
- Yalnızca ekonomik çıkarlar doğrultusunda değil, bir iş durumunu kolaylaştırması amacıyla, kişisel veriler meşru menfaat doğrultusunda işlenebilmesi hukuka uygun kılınmıştır.

3.5. Mesafeli Satış Sözleşmelerinde İşlenen Kişisel Verilerin Aktarılması

3.5.1. Aktarım Nedenleri ve Aktarılan Gruplar

Kişisel veriler, kişilerin, kurum veya kuruluşların farklı gereksinimleri ve faaliyetlerini yansıtan birçok nedenle aktarılmaktadır.⁵⁵¹ Verilerin aktarılmasına yönelik işlemler, sözleşmeden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmesinden, iş operasyonlarının sorunsuz işleyişinin sağlanmasına kadar değişebilmektedir.

Kişisel verilerin aktarılmasının bazı yaygın nedenleri şunlardır; sözleşmeden kaynaklı yükümlülüklerin yerine getirilmesi amacıyla verilerin aktarımı olabileceği gibi kamu otoriteleri veya resmi yetkiyi kullanan kuruluşlar tarafından kamu yararı amacıyla yürütülen görevler için de veri aktarımları gerekli olabilmektedir. Sadece bunlarla sınırlı

⁵⁵¹ **H&M** Group Gizlilik Bildirimi; “Kişisel verilerin yalnızca amaçlanan işleme amacını gerçekleştirmek için verilere ihtiyaç duyanlar tarafından kullanılabilir ve erişilebilir. Kişisel verilerini H&M Group içinde, alt yüklenicilerle, ortaklarla ve diğer üçüncü taraflarla amaçlanan işleme amacını yerine getirmek için gerektiğinde paylaşabiliriz” <<https://www2.hm.com/content/dam/Customer-Service/Legal/privacy-notice-pdf/TR_HM%20Group%20Customer%20Privacy%20Notice.pdf>> (Erişim T: 15.02.2024)

olmayıp, kişilerin hayati menfaatlerini korumak amacıyla da veri aktarımları gerçekleştirilmektedir.

Mesafeli satış sözleşmelerinde de kişisel verilerin neden aktarıldığı gizlilik politikalarında, kişisel verilere ilişkin aydınlatma politikalarında mutlaka belirtilmesi gereken bir husustur. Yalnızca aktarım nedenleri değil, kimlere aktarılacağı da belirtilmelidir. Uygulamada sıklıkla veri aktarılan gruplar; lojistik ve nakliye hizmetleri (posta hizmetleri, taşıyıcılar ve sevkiyat hizmeti tedarikçileri), BT sistemleri (teknik işleme ve depolama dâhil olmak üzere gerekli BT işlemlerini yürüten şirketler), müşteri hizmetleri, finansal hizmetler (bankalar), pazarlama, reklam, analiz hizmeti sağlayıcılarıdır.⁵⁵²

3.5.2. Yurt İçinde Aktarılması

Kişisel verilerin yurt içinde aktarılması, verilerin aynı ülke sınırları içerisinde bir yerden başka bir yere taşınmasını ifade etmektedir. Bu tür veri aktarımı genellikle söz konusu yargı alanında geçerli olan veri koruma yasalarına ve düzenlemelerine tabidir. KVKK m. 8 ile düzenlenen yurt içi aktarımda, kişinin rızası olmadığı takdirde aktarımın da gerçekleşmeyeceğini belirtilmiştir. Ancak kişi açık rıza gösteriyorsa verilerin aktarımı KVKK m. 8/2 kapsamında gerçekleştirilebilecektir. Kişisel verilerin işlenmesinde açık rıza dışında kalan hukuka uygunluk nedenleri (kanunlarda açıkça öngörülmesi, fiili imkânsızlık vs.) varsa yurt içinde veri aktarımı yapılabilecektir. Bu şartlardan birinin varlığı halinde kişisel veriler yurt içinde rıza alınmadan aktarılabilecektir.

Mesafeli satış sözleşmelerinde tüketicinin aldığı ürünün kargoya verilmesi için kişiye ait kişisel veriler kargo firmalarına aktarılmaktadır. Ülkemiz sınırlarında gerçekleştirilen bu aktarım faaliyeti KVKK m. 8 kapsamındadır.⁵⁵³ Satıcı, kargo firması yerine başka bir şubesine ve muhasebe birimine bu verileri aktardığı takdirde KVKK kapsamında veri aktarımı bir veri aktarımı olarak kabul edilmeyecektir.⁵⁵⁴ Zira aktarımın üçüncü kişiye yapılması gerekmektedir.

⁵⁵² H&M Group Gizlilik Bildirimi

<<https://www2.hm.com/content/dam/Customer-Service/Legal/privacy-notice-pdf/TR_HM%20Group%20Customer%20Privacy%20Notice.pdf>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁵⁵³ DÜLGER, (Kişisel), s.433.

⁵⁵⁴ DÜLGER, (Kişisel), s.432.

3.5.3. Yurt Dışında Aktarılması

Uluslararası veri aktarımı olarak tasnif edilen kişisel verilerin yurt dışına aktarımı, kişilerin kişisel bilgilerinin bir ülkeden başka bir ülkeye taşınmasını ifade etmektedir. Bu, farklı yargı bölgelerinde bulunan kurum ve kuruluşların arasındaki veri aktarımını içerebilir. Esasen online alışveriş imkanıyla kişiler, coğrafi engeller olmadan ihtiyaçlarını internet üzerinden karşılayabilmektedir. Örneğin, Türkiye’de zara online uygulamasından bir ürün alındığı takdirde veriler sisteme işlenecek, İspanya’daki bulunan Zara ile de bu veriler paylaşılabilir.

Verilerin yurt dışına aktarılmasında bireylerin mahremiyetinin ve güvenliğinin korunması amacıyla çeşitli yasal düzenlemelere bulunmaktadır. Ülkemizde KVKK m. 9 kapsamında⁵⁵⁵, kişinin açık rızası olmadan veriler yurt dışına aktarılamayacağı hüküm altına alınmıştı. Ancak kamuoyunda 8. Yargı Paketi olarak bilinen “7499 sayılı Kanunun 34’üncü maddesiyle 1/6/2024 tarihinde yürürlüğe girmek üzere bu madde değiştirilmiştir. Yeni düzenlemeye göre; *“Kişisel veriler, 5’inci ve 6’ncı maddelerde belirtilen şartlardan birinin varlığı ve aktarımın yapılacağı ülke, ülke içerisindeki sektörler veya uluslararası kuruluşlar hakkında yeterlilik kararı bulunması halinde, veri sorumluları ve veri işleyenler tarafından yurt dışına aktarılabilir”* hükmü ile KVKK’nin uluslararası standartlara uyumunu sağlama yolunda önemli adımlar atılmış, uygulamada gerçekleşen veri (yurtdışı) aktarımına ilişkin ortaya çıkan sorunlara karşı çözüm getirilmesi amaçlanmıştır.

Mevcut durumda (01/06/2024’ten önce) ancak ilgili kişilerin açık rızası alınarak kişisel verilerin yurt dışına aktarılması mümkün olabiliyordu. Bu durum, Türkiye’de yer alan ve uluslararası ticaret yapan birçok şirket için birtakım zorluklar doğurmuştu. Yapılan değişikliklerle yeterlilik kararına dayalı aktarım, uygun güvencelere dayalı aktarım, arıza durumlara dayalı aktarım şeklinde üç kademeli ve alternatifli bir aktarım rejimi söz konusudur. Kişisel verilerin yurt dışına aktarımında ilgili kişinin açık rızasının alınması ilk dayanak olmaktan çıkmıştır.

⁵⁵⁵ “Söz konusu düzenleme, yürürlüğe girdiği tarihte Mevzuat Bilgi Sistemine işlenecek olup mezkur düzenlemeyi görmek için 12/3/2024 tarihli ve 32487 sayılı Resmî Gazete’ye bakınız.” <<<https://www.resmigazete.gov.tr/12.03.2024>>> (Erişim T: 15.02.2024)

3.5.3.1. Yeterli Korumanın Bulunması

Mevcut durumda, kişisel verilerin aktarılması için yeterli korumanın bulunduğu ülkelerin tespiti ve ilanına ilişkin yetki, KVKK kapsamında Kurul'a verilmiştir. Yeterlilik kararı, Kurul tarafından verilir ve Resmî Gazete'de yayımlanır. Kurul, ihtiyaç duyması halinde ilgili kurum ve kuruluşların görüşünü alır. Yeterlilik kararı, en geç dört yılda bir değerlendirilir. Kurul, değerlendirme sonucunda veya gerekli gördüğü diğer hallerde, yeterlilik kararını ileriye etkili olmak üzere değiştirebilir, askıya alabilir veya kaldırabilir.

KVKK'nin 9/3. maddesi uyarınca, yeterli korumanın bulunduğu ülkeler Kurul tarafından belirlenerek ilan edilecektir. Kurul tarafından henüz güvenli ülkeler listesinin yayınlanmamış olması nedeniyle, KVKK kapsamında yer alan bu düzenleme 6 yıllık süreç içinde âtıl durumda kalmıştır.

Kurul'a göre yeterlilik kriterleri, 02/05/2019 tarihinde vermiş olduğu bir kararda belirtilmiştir.⁵⁵⁶ Özetle, bir ülkenin kişisel verilerle ilgili yerleşmiş mevzuatının varlığı, genel ilkeleri ve veri işleme şartlarının belirliliği, ilgili kişinin hakları ve veri sorumlusunun yükümlülüklerinin sınırının çizilmiş olması gibi durumlarda yurt dışına veri aktarımı gerçekleştirilebilir. Ancak pek çok farklı kriterin her somut olayda incelenmesi gerekmektedir.

Veri aktarımının yeterli korumanın olduğu ülkeye gerçekleştirilebilmesi için KVKK m. 5 ve KVKK m. 6'ya uygunluk aranmaktadır. Bu maddelerde bulunan koşulların olması halinde, açık rızaya gerek duyulmadan aktarım yapılabilecektir.

7499 sayılı Kanunun 34'üncü maddesiyle 1/6/2024 tarihinde yürürlüğe girmek üzere değiştirilen KVKK m. 9/2'de; *"yeterlilik kararı, Kurul tarafından verilir ve Resmî Gazete'de yayımlanır. Kurul, ihtiyaç duyması halinde ilgili kurum ve kuruluşların görüşünü alır. Yeterlilik kararı, en geç dört yılda bir değerlendirilir. Kurul, değerlendirme sonucunda veya gerekli gördüğü diğer hallerde, yeterlilik kararını ileriye etkili olmak üzere değiştirebilir, askıya alabilir veya kaldırabilir"* şeklinde düzenlemenin devamında yeterlilik kararı verilmeden önce bakılması gereken hususlar düzenlenmiştir. KVKK m. 9/3'e göre;

⁵⁵⁶ Kurul'un 02/05/2019 tarihli ve 2019/125 sayılı Kararı; "Yeterli korumanın bulunduğu ülkelerin tayininde kullanılmak üzere oluşturulan form" <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5469/-Yeterli-korumanin-bulundugu-ulkelerin-tayininde-kullanilmak-uzere-olusturulan-form-hakkindaki-02-05-2019-tarihli-ve-2019-125-sayili-Kurul-Karari>>> (Erişim T: 15.02.2024)

- a) “Kişisel verilerin aktarılacağı ülke, ülke içerisindeki sektörler veya uluslararası kuruluşlar ile Türkiye arasında kişisel veri aktarımına ilişkin karşılıklılık durumu.
- b) Kişisel verilerin aktarılacağı ülkenin ilgili mevzuatı ve uygulaması ile kişisel verilerin aktarılacağı uluslararası kuruluşun tâbi olduğu kurallar.
- c) Kişisel verilerin aktarılacağı ülkede veya uluslararası kuruluşun tâbi olduğu bağımsız ve etkin bir veri koruma kurumunun varlığı ile idari ve adli başvuru yollarının bulunması.
- d) Kişisel verilerin aktarılacağı ülkenin veya uluslararası kuruluşun, kişisel verilerin korunmasıyla ilgili uluslararası sözleşmelere taraf veya uluslararası kuruluşlara üye olma durumu.
- e) Kişisel verilerin aktarılacağı ülkenin veya uluslararası kuruluşun, Türkiye’nin üye olduğu küresel veya bölgesel kuruluşlara üye olma durumu.
- f) Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler” ile yurt dışına veri aktarımı sağlanabilecektir.

Örneğin, mesafeli satış sözleşmeleri kapsamında tüketici internet üzerinden paket tur sözleşmesi akdederek yurtdışı tatili planlamaktadır. Yurt dışında kalınacak otel, restoran rezervasyonları durumunda kişinin verileri yurt dışına aktarılacaktır.⁵⁵⁷ Önemli olan gidilecek ülkenin yeterli korumaya sahip bir ülke olmasıdır.

3.5.3.2. Yeterli Korumanın Bulunmaması

Yeterli korumanın bulunmaması, (mevcut düzenlemede) varış ülkesindeki veri koruma standart ve tedbirlerinin, verinin kaynaklandığı ülkedeki standartlara göre yetersiz görülmesi durumlarını ifade etmektedir. Kişiler veya kuruluşlar, kişisel verileri sınır ötesine aktarırken, gizliliği korumak ve veri koruma düzenlemelerine uymak için verilerin yeterince korunmasına özen göstermektedir.

Yeterli korumanın bulunmadığı ülkeye veri aktarımı yapabilmek için öncelikle verilerin güvence altına alınması gerekir. Bu güvence de aktarımın yapılacağı devlete konulacak şartlarla sağlanacaktır. Öncelikle KVKK m. 9/2’ye bakılacaktır. Buna göre

⁵⁵⁷ DÜLGER, s. 438.

KVKK veri işlemeye yönelik koşullardan birinin bulunması gerekmektedir. Koşulların sağlanması halinde yeterli korumanın bulunduğu bir ülkeye veri aktarılabilir. Ancak m.5/2 ve m. 6/3'te bulunan koşulların sağlanmasına rağmen yeterli bir korumanın bulunmadığı ülkeler de Türkiye'deki ve veri aktarılacak ülkedeki veri sorumlularının yeterli korumayı yazılı olarak taahhüt etmeleri ve Kurul izni alınması sonucunda veri aktarımı sağlanabilir. (KVKK m. 9/2/b)

Kurul tarafından “yurt dışına veri aktarımında veri sorumlularınca hazırlanacak taahhütnamede yer alacak asgari unsurlar” yayımlanmıştır.⁵⁵⁸ Kurul daha sonra yaptığı bir açıklamada bu taahhütnamelerin “çok uluslu şirket toplulukları” bakımından yetersiz olabileceğine dikkat çekmiştir. Kurul bu durumu göz önünde bulundurarak bu şirketlerce yapılacak yurt dışı veri aktarımında geçerli olmak üzere “Bağlayıcı Şirket Kuralları” belirleyerek yayımlamıştır.⁵⁵⁹ Kurul son olarak “yurt dışına kişisel veri aktarımında hazırlanacak taahhütnamelerde dikkat edilmesi gereken hususlara ilişkin duyuru” yayımlamıştır.⁵⁶⁰ Taahhütnameler hazırlanırken Kurul’un belirttiği hususlara riayet edilmesi Kurul’un yurt dışına aktarım izni vermesi açısından önem arz etmektedir.

7499 sayılı Kanunun 34’üncü maddesiyle 1/6/2024 tarihinde yürürlüğe girmek üzere değiştirilen KVKK m. 9/4 ile “*kişisel veriler, yeterlilik kararının bulunmaması durumunda, 5. ve 6. maddelerde belirtilen şartlardan birinin varlığı, ilgili kişinin aktarımın yapılacağı ülkede de haklarını kullanma ve etkili kanun yollarına başvurma imkânının bulunması kaydıyla, aşağıda belirtilen uygun güvencelerden birinin taraflarca sağlanması halinde veri sorumluları ve veri işleyenler tarafından yurt dışına aktarılabilir:*

⁵⁵⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz.

<<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/4236/Yurtdisina-Veri-Aktariminda-Veri-Sorumlularinca-Hazirlanacak-Taahhutnamede-Yer-Alacak-Asgari-Unsurlar>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁵⁵⁹ “Bağlayıcı Şirket Kuralları, yeterli korumanın bulunmadığı ülkelerde faaliyet gösteren çok uluslu grup şirketleri için kişisel verilerin yurt dışına aktarımında kullanılan ve yeterli bir korumanın yazılı olarak taahhüt edilmesini sağlayan veri koruma kurallarıdır. Bu kapsama giren şirketlerin, ilgili formu doldurup gerekli talimatları izleyerek Kuruma, Bağlayıcı Şirket Kuralları başvurusu yapması gerekmektedir.”

⁵⁶⁰ Kurul, 07.05.2020 Tarihli Duyuruya İlişkin Bkz.

<<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6741/YURT-DISINA-KISISEL-VERI-AKTARIMINDA-HAZIRLANACAK-TAAHHUTNAMELERDE-DIKKAT-EDILMESI-GEREKEN-HUSUSLARA-ILISKIN-DUYURU>>> (Erişim T: 15.02.2024)

- a) *Yurt dışındaki kamu kurum ve kuruluşları veya uluslararası kuruluşlar ile Türkiye'deki kamu kurum ve kuruluşları veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları arasında yapılan uluslararası sözleşme niteliğinde olmayan anlaşmanın varlığı ve Kurul tarafından aktarıma izin verilmesi.*
- b) *Ortak ekonomik faaliyette bulunan teşebbüs grubu bünyesindeki şirketlerin uymakla yükümlü oldukları, kişisel verilerin korunmasına ilişkin hükümler ihtiva eden ve Kurul tarafından onaylanan bağlayıcı şirket kurallarının varlığı.*
- c) *Kurul tarafından ilan edilen, veri kategorileri, veri aktarımının amaçları, alıcı ve alıcı grupları, veri alıcısı tarafından alınacak teknik ve idari tedbirler, özel nitelikli kişisel veriler için alınan ek önlemler gibi hususları ihtiva eden standart sözleşmenin varlığı.*
- d) *Yeterli korumayı sağlayacak hükümlerin yer aldığı yazılı bir taahhütnamenin varlığı ve Kurul tarafından aktarıma izin verilmesi” halinde veri aktarımı yeterli korumaya sahip olmayan ülke bakımından da gerçekleşecektir.*

4. BÖLÜM

MESAFELİ SATIŞ SÖZLEŞMELERİNDE KİŞİSEL VERİLERE İLİŞKİN TARAFLARIN HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ İLE VERİ İHLALLERİNDEN KAYNAKLANAN SORUMLULUK

4.1. Veri Sorumlusu Satıcının Yükümlülükleri

4.1.1. Aydınlatma Yükümlülüğü

Kişisel verilerin korunması hukukunun veri sorumlusuna⁵⁶¹ yüklediği temel sorumluluk, KVKK m. 10 uyarınca aydınlatma yükümlülüğüdür.⁵⁶² Bu yükümlülüğe ilişkin, “Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesinde Uyulacak Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ (Aydınlatma Tebliği)” 10 Mart 2018 tarihli 30356 sayılı Resmî Gazete’de⁵⁶³ özel bir düzenleme yayımlanmıştır. Bu özel düzenlemenin sebebi, tüketicinin kişisel verilerinin işlenmesine ilişkin açık, kısa ve kolay erişilebilir bilgi sağlanarak, tüketiciye yönelik koruma mekanizması geliştirilmesidir. Şeffaflık⁵⁶⁴ olarak da nitelendirilen bu yükümlülükle birlikte tüketici, verileri konusunda bilgi edinmiş olup, verileri üzerinde denetim yapma imkânına sahip olmaktadır.⁵⁶⁵ Tüketicinin, erişim, düzeltme, silme, veri işlemeyi kısıtlama ve veri işlemeye itiraz etme gibi hususlar hakkında bilgi alması ancak aydınlatma yükümlülüğü neticesinde gerçekleşecektir. Dolayısıyla aydınlatma yükümlülüğü, veri sahibi için bir hak olup, veri sorumlusu açısından bir yükümlülüktür.⁵⁶⁶

KVKK m. 10’a göre, veri sorumlusu, verilerin elde edilmesi anında kendisi ya da yetkili kıldığı kişi tarafından ilgili kişileri şu noktalarda aydınlatmakla yükümlüdür:

⁵⁶¹ Çalışmamız kapsamında veri sorumlusu sıfatıyla satıcı da anlaşılması gerekmektedir. Zira tüketicinin verilerini işlenmesi veri sorumlusu satıcı aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle veri sorumlusundan kasıt satıcı, tüketiciden kasıt ise ilgili kişi anlaşılması gerekir.

⁵⁶² **ÇELİKEL, Serdar:** Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Kapsamında Veri Sorumlusu ve Veri Sorumlusunun Yükümlülükleri, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2022 (*Veri Sorumlusu*)

⁵⁶³ Ayrıntılı bilgi için bkz. <<<https://resmigazete.gov.tr/fihrist?tarih=2018-03-10>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁵⁶⁴ Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesi Rehberi, s. 7, <<<https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/a569a068-c079-4189-b134-f57bc727af7d.pdf>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁵⁶⁵ **AŞIKOĞLU, Şehriban İpek:** “Veri Sorumlularının Aydınlatma Yükümlülüğü -Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda-” Kişisel Verileri Koruma Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, 2019, s.43. <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/904836>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁵⁶⁶ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Aydınlatma Yükümlülüğünün Yerine Getirilmesi Rehberi, Ankara, 2019, s. 3. <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5394/Aydinlatma-Yukumlulugunun-Yerine-Getirilmesi-Rehberi>>> (Erişim T: 15.02.2024)

- a) “Veri sorumlusunun ve varsa temsilcisinin kimliği, kişisel verilerin hangi amaçla işleneceği,
- b) İşlenen kişisel verilerin kimlere ve hangi amaçla aktarılabilceği,
- c) Kişisel veri toplamanın yöntemi ve hukuki sebebi,
- d) 11 inci maddede sayılan diğer hakları, konusunda bilgi vermekle yükümlüdür.”

Tüketicinin açık rızası veyahut Kanunda bulunan diğer hukuka uygunluk nedenlerine bakılmaksızın veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmesi gerekir. Veri sorumlusunun bu yükümlülüğü yerine getirmesinde tüketicinin talebi aranmamaktadır. Bunun yanı sıra tüketicinin açık rıza verdiği veri işleme faaliyetinde aydınlatma ile açık rızanın alınmasına ilişkin metinlerin birbirinden farklı olması gerekmektedir. Esasen bir metinle hem rıza alınıp hem de aydınlatma yapılması mümkün değildir. Zira iki metnin işlevi birbirinden farklıdır. Aydınlatma Tebliği m. 5 ile düzenlenen bu durumla birlikte, tüketici bilgi aldıktan (aydınlatıldıktan) sonra veri işleme faaliyetine rıza göstermekten kaçınabilmektedir.⁵⁶⁷

Veri sorumlusunun aydınlatma yükümlülüğünü gerçekleştirebilmesi bir defaya mahsus olmayıp bir değişiklik olduğu durumlarda (gizlilik politikaları, aydınlatma metinleri veya veri işleme amacının değişmesi vs.) tüketici yeniden aydınlatılmalı, daha önceden hazırlanan metinler güncellenmelidir.⁵⁶⁸ Yapılan bu değişikliklerden etkilenen kişilere durum derhal bildirilmelidir.

Kurul’un 02/05/2019 tarihinde aydınlatma metnine ilişkin verdiği bir kararında⁵⁶⁹, Ziraat Bankasının internet sitesinde bulunan aydınlatma metninin mevzuata göre düzenlenmediği, eksikliklerin bulunduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda aydınlatma metninin gözden geçirilerek düzenlenmesi yönünde bankaya talimat verilmiştir.

⁵⁶⁷ Kurul’un 26/07/2018 tarihli ve 2018/90 sayılı Karar, “Veri sorumlusu tarafından aydınlatma yükümlülüğü ve açık rıza onayı alınması süreçlerinin ayrı ayrı yerine getirilmesi gerektiği ile ilgili” <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5420/2018-90>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁵⁶⁸ ÇELİKEL, (Veri Sorumlusu), s. 105.

⁵⁶⁹ Kurul’un 02/05/2019 tarihli ve 2019/122 sayılı Kararı “İlgili kişinin yaptığı başvuruyu cevaplandırmayan ve internet sitesi üzerinden yayımlandığı aydınlatma metni mevzuatta düzenlenen şartları taşımayan T.C Ziraat Bankası A.Ş. hakkında” <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5461/2019/122>>> (Erişim T: 15.02.2024)

4.1.2. Veri Güvenliğine İlişkin Yükümlülükler

Veri güvenliği, veri koruma sürecinin bir parçası ve önemli bir yönüdür. Verilerin güvenli bölgede bulunması sonucunda veri güvenliği hukuku korunacaktır.⁵⁷⁰ Kişisel verileri işleyen veri sorumluları, kurum veya kuruluşlar; verilerin gizliliğini, bütünlüğünü ve kullanılabilirliğini korumak için veri güvenliğine ilişkin önlemler almakla yükümlüdürler. KVKK m. 12 ile düzenlenen veri güvenliğiyle ilgili “*Veri sorumlusu*;

- a) *Kişisel verilerin hukuka aykırı olarak işlenmesini önlemek,*
- b) *Kişisel verilere hukuka aykırı olarak erişilmesini önlemek,*
- c) *Kişisel verilerin muhafazasını sağlamak, amacıyla uygun güvenlik düzeyini temin etmeye yönelik gerekli her türlü teknik ve idari tedbiri almak zorundadır.”*

Buna göre, veri sorumlularının veri güvenliğini sağlayabilmesi için, alması gereken tedbirler teknik ve idari tedbirler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Ancak Kanunda teknik ve idari tedbirlerin ne olduğuna ilişkin ayrıntılı bir düzenleme yapılmamıştır. Kurul’un yayınlamış olduğu Kişisel Veri Güvenliği Rehberinde⁵⁷¹ bulunan örnekler yoluyla teknik⁵⁷² ve idari tedbirlere yer verilmiştir.

4.1.2.1. Teknik Tedbirler

Veri güvenliğine ilişkin ilk olarak *siber güvenlik* ya da bilgi güvenliği olarak adlandırılan tedbirin alınması gerekmektedir. Siber güvenlik, bilgisayar sistemlerini, ağlarını ve verileri hırsızlıktan, hasardan, yetkisiz erişimden veya diğer her türlü kötü niyetli faaliyetten koruma uygulamasıdır.⁵⁷³ Siber güvenlikle birlikte dijital bilgilerin gizliliği, bütünlüğü ve kullanılabilirliği sağlanmaktadır. Mesafeli satış sözleşmelerinde güvenli bir alışveriş deneyimi yaşamak isteyen tüketici, güvenlik sertifikası (SSL)⁵⁷⁴

⁵⁷⁰ DÜLGER, s. 537

⁵⁷¹ Kişisel Verileri Koruma Kurulu. Bkz. ‘Kişisel Verileri Koruma Kurumu Kişisel Veri Güvenliği Rehberi (Teknik ve İdari Tedbirler)

⁵⁷² Teknik Tedbirler Özet Tablosu: “Yetki Matrisi, Yetki Kontrol, Erişim Logları, Kullanıcı Hesap Yönetimi, Ağ Güvenliği, Uygulama Güvenliği, Şifreleme, Sızma Testi, Saldırı Tespit ve Önleme Sistemleri, Log Kayıtları, Veri Maskeleyme, Veri Kaybı Önleme Yazılımları, Yedekleme, Güvenlik Duvarları, Güncel Anti-Virüs Sistemleri, Silme, Yok Etme veya Anonim Hale Getirme, Anahtar Yönetimi” <<https://www.kvkk.gov.tr/yayinlar/veri_guvenligi_rehberi.pdf>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁵⁷³ ÖZTEKİN, Alp: Teori ve Uygulamada Türk İnternet Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021, s.42.

⁵⁷⁴ Kurum, Kişisel Veri Güvenliği Rehberi (Teknik ve İdari Tedbirler), s. 4.

veya e-ticaret kapsamında bulunan güven damgasına dikkat etmelidir. Veri güvenliğine ilişkin yalnızca siber saldırı değil *veri sızıntısı* durumu da söz konusu olabilmektedir. Bu durumda da veri sorumlusu gerekli teknik tedbirler almak zorundadır. Kurul'un 27/08/2019 tarihinde siber güvenlikle ilgili vermiş olduğu bir kararda⁵⁷⁵, idari para cezasına hükmedilmiştir. Bunun sebebi, turizm şirketinin yeterli teknik tedbiri alma yükümlülüğünü yerine getirmemesinden kaynaklanmaktadır. İnternet sitesi üzerinden yapılan siber saldırı sonucunda hem müşteri hem de personel verileri saldırıdan etkilenmiştir.

Veri sorumlusunun, *veri güvenliğinin takibine* yönelik her türlü önlemleri alması ikinci gerekliliktir. Potansiyel güvenlik tehditlerini, olaylarını veya güvenlik açıklarını belirlemek ve bunlara yanıt vermek için gözlem yapmak, analiz etmek ve değerlendirmek gerekir. Hassas bilgilerin gizliliğini, bütünlüğünü ve kullanılabilirliğini sağlamanın yanı sıra yetkisiz erişime, veri ihlallerine ve diğer siber güvenlik risklerine karşı koruma ancak veri güvenliği sayesinde gerçekleşmektedir.⁵⁷⁶ Bu durumun önüne geçebilmek için Kurul'un vermiş olduğu bazı öneriler bulunmaktadır.⁵⁷⁷ Örneğin, veri güvenliğinin takibinden beklenen yararın gözetilmesi için bir rapor oluşturulmalı ve raporun düzenli takibi sağlanmalıdır.

Bir diğer teknik tedbir, *verilerin yedeklenmesi* olacaktır. Verilerin kaybolmasına, çalınmasına, silinmesine sebep olacak bir durum gerçekleşmesi durumunda, verileri kurtarmak için yapılan kopyalama işlemidir. Bu sayede önemli bilgiler korunmuş, önceki haline geri dönmüş olacaktır. Kalıcı kayıpların önlenmesi için veri sorumlusu tarafından yedekleme işleminin yapılması gerekmektedir.

Veri sorumlusu sistemini sürekli *güncel tutmak*, performans iyileştirmesi yapmak zorundadır. Sistemdeki tüm yazılımları ve donanımları teknik yapılandırmayla en son gelişmelere ayak uydurarak düzenlemekle yükümlüdür.

⁵⁷⁵ Kurul'un 27/08/2019 tarih ve 2019/255 sayılı Kararı "Bir turizm şirketi hakkında"
<<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5537/2019-255>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁵⁷⁶ Kurum, Veri güvenliği, s.18.

⁵⁷⁷ Bu durumun önüne geçebilmek için; "a) Bilişim ağlarında hangi yazılım ve servislerin çalıştığına kontrol edilmesi, b) Bilişim ağlarında sızma veya olmaması gereken bir hareket olup olmadığının belirlenmesi, c) Tüm kullanıcıların işlem hareketleri kaydının düzenli olarak tutulması (log kayıtlar gibi), ç) Güvenlik sorunlarının mümkün olduğunca hızlı bir şekilde raporlanması, d) Çalışanların sistem ve servislerdeki güvenlik zaafiyetlerini ya da bunları kullanan tehditleri bildirmesi için resmi bir raporlama prosedürü oluşturulması, gerekmektedir." <<https://www.kvkk.gov.tr/yayinlar/veri_guvenligi_rehberi.pdf>> (Erişim T: 15.02.2024)

Tüm bu tedbirleri uygulayıp uygulamama noktasında veri sorumlusu, “sorumlu” tutulacaktır. Veri sorumlusunun vermiş olduğu yetkiyle veri işleyen de gerekli tedbirleri almak zorundadır. Veri işleyen almadığı tedbirlerden dolayı veri sorumlusuyla birlikte veri işleyende müştereken sorumlu tutulacaktır. Bu sorumluluğa yönelik yaptırım, KVKK m. 18/2’de düzenlenmiştir.⁵⁷⁸ Buna göre; veri güvenliğinin sağlanamaması durumunda “15.000 Türk lirasından 1.000.000 Türk lirasına kadar” idari para cezasına hükmedilecektir.⁵⁷⁹ Yaptırımın dışında veri güvenliğinin sağlanamadığı herhangi bir durumda veri sorumlusunun yüksek menfaatlerini koruma amaçlı Kurul’a durum bildirilmelidir. Kurul gerekli gördüğü takdirde veri güvenliğinin sağlanamadığına yönelik bir duyuruyu kendi internet sitesinden veya başka bir şekilde duyurabilecektir (KVKK m. 12/5).

4.1.2.2. İdari Tedbirler

Risk analizi, veri güvenliğine yönelik alınması gereken idari bir tedbirdir. Etkinlik, plan, yöntem veya sonuçla ilişkili olarak potansiyel riskleri ve bilinmezlikleri belirleme, analiz etme sürecidir. Bu sürecin en başında riskler belirlenmektedir. Belirlenen riskler değerlendirilmekte, potansiyel riskler önceliklendirilmektedir. Potansiyel risklere çözüm önerisi sunulmakta ve akabinde riskin ortadan kaldırılması amacıyla harekete geçilmektedir.

Bir başka idari tedbir, *kişisel veri güvenliği ve gizliliğine yönelik politikaların* oluşturulmasıdır. Buna göre, iyi hazırlanan bir politika sayesinde potansiyel riskler önceden belirlenebilmekte ve tedbir alınabilmektedir.⁵⁸⁰ Politikaların önceden belirlenmesi, çalışanların stresini azaltacak, kriz yönetimini sağlayacaktır. Bu kapsamda politika ve prosedürler titizlikle incelenmeli, devamlı kontrol edilmeli, yapılan kontroller raporlanmalıdır.

Veri sorumlusu *çalışanların denetimi ve eğitimi* ile ilgilenmelidir. Sürecin başında çalışanlara yönelik eğitimler verilmesi sonucunda çalışanların yeterli bilgi ve donanımına sahip olması gerekir. Zira veri güvenliğine ilişkin ilk müdahale, çalışanlar

⁵⁷⁸ 8. Yargı paketi olarak nitelendirilen, 7499 sayılı Kanunun 35 inci maddesiyle 1/6/2024 tarihinde yürürlüğe girmek üzere bu maddede değişiklikler yapılmıştır. Söz konusu düzenleme, yürürlüğe girdiği tarihte Mevzuat Bilgi Sistemine işlenecek olup mezkur düzenlemeyi görmek için 12/3/2024 tarihli ve 32487 sayılı Resmî Gazete’ye bakınız. <<<https://www.resmigazete.gov.tr/12.03.2024>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁵⁷⁹ 8. Yargı paketi kapsamında ceza miktarına ilişkin bir değişiklik söz konusu değildir.

⁵⁸⁰ Kurum, (*Veri Güvenliği*), s.18.

tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle çalışanların hangi konumda çalıştığına bakılmaksızın veri güvenliği ile ilgili rol ve yükümlülükleri, görev tanımlarında belirtilmeli ve çalışanların bu durumdan haberdar olması sağlanmalıdır.

Kişisel Verilerin Mümkün Olduğunca Azaltılması veri güvenliğine ilişkin idari bir tedbirdir. Uzun süre toplanan veriler, zamanla güncelliğini ve doğruluğunu kaybedebilecek, bir amaca hizmet etmeyecek duruma gelebilecektir. Diğer yandan, verilerin uzun süre bulunmasından kaynaklı muhafaza edilmesi güçleşecek, veri güvenliği tehlikeye girecektir. Bu durumun önüne geçilebilmesi ancak veri sorumlusunun yapacağı değerlendirme sonucunda ortaya çıkacak ve mevzuata uygun imha edilmesi sağlanacaktır.

Veri sorumlusu, *veri işleyen ile ilişkilerin yönetimi* noktasında uyumlu olması gerekmektedir. Veri sorumlusu, veri işleyen tarafından sağlanan güvenlik seviyesinin sağlandığından emin olması gerekmektedir. Zira KVKK m. 12/2 gereği veri işleyenlerde kişisel verilerin güvenliğinin sağlanması konusunda veri sorumlusuyla müştereken sorumludur.

4.1.3. İlkelere Uygun Hareket Etme Yükümlülüğü

Kişisel verilerle ilgili herhangi bir işlemin (veri işleme, veri aktarımı vs.) tüm sürecinde, veri sorumlusu mevzuata ve mevzuatın getirdiği ilkelere uymakla yükümlüdür. Veri sorumlusunun en geniş kapsamlı yükümlülüğü, ilkelere uygun hareket etme yükümlülüğüdür. Bu ilkenin sonucunda, hukuka uygun veri işleme faaliyeti gerçekleştirilmiş olacaktır. Ayrıca veri sorumlusunun herhangi bir yaptırımla karşılaşmaması veya itibar kaybı yaşamaması için kurallara ve ilkelere riayet etmesi gerekmektedir.

Örneğin, mesafeli satış sözleşmelerinde tüketicinin aldığı cinsel ürünü tüm bilgileriyle satıcının sosyal medya hesabından paylaşması durumunda başta hukuka ve dürüstlük kuralına ihlal ilkesi olmakla beraber hukuka aykırılık oluşacaktır. Bu durumda satıcının ilkelere uygun hareket etmemesinden kaynaklı yaptırıma tabi tutulması kaçınılmazdır.

4.1.4. İmha

KVKK m. 7’de düzenlenen “*kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hale getirilmesi*” imha başlığı altında toplanmıştır. İmha kavramı KVKK’de kullanılan bir kavram olmamakla beraber, “*Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik*” (KVSİYAY) ⁵⁸¹ kapsamında kullanılmaktadır.⁵⁸² Belirli bir süreye bağlı olan verilerin uzun süre saklanarak kötüye kullanılmamasını ve amacını yerine getirildikten sonra ortadan kaldırılması için getirilen bir düzenlemedir. Yalnızca bununla sınırlı kalmayıp, imha ile verilere uygunsuz şekilde erişimin önü kesilmektedir. İmha, veri sorumlusu için bir yükümlülük iken, ilgili kişi açısından bir haktır.⁵⁸³

4.1.4.1. Silme

Silme işlemine yönelik özel düzenleme KVSİYAY m. 8’de belirtilmiştir. Buna göre, “(1) *Kişisel verilerin silinmesi, kişisel verilerin ilgili kullanıcılar için hiçbir şekilde erişilemez ve tekrar kullanılamaz hale getirilmesi işlemidir. (2) Veri sorumlusu, silinen kişisel verilerin ilgili kullanıcılar için erişilemez ve tekrar kullanılamaz olması için gerekli her türlü teknik ve idari tedbirleri almakla yükümlüdür.*” Madde kapsamında açıkça silme işleminin tanımı yapılmış, güvenliğine ilişkin her türlü önlemin alınması gerekliliği belirtilmiştir. Ancak silmenin hangi tarzda yapılacağına ilişkin bir bilgi bulunmamakla beraber Kurul’un yayınladığı rehber dayanak teşkil edilerek silme süreci belirlenmiştir.⁵⁸⁴ Öncelikle hangi verinin süresi dolmuş, hangi veri amaca hizmet etmiş belirlenmesi gerekir. Akabinde verilerle ilgisi olan ilgili kişi belirlenmekte, daha sonra verilere ulaşılan yol bulunarak ulaşım önlenmektedir. Tüm bu aşamalar sonucunda veriler silinecektir.⁵⁸⁵

⁵⁸¹ Bundan böyle KVSİYAY şeklinde anılacaktır.

⁵⁸² **BODUR, Pınar:** “*Kişisel Verilerin İşlenmesi, Silinmesi, Yok Edilmesi ve Anonim Hale Getirilmesi*”, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt 96, Sayı 2, 2022, s. 250. <<<https://www.istanbulbarosu.org.tr/files/yayinlar/dergi/ibd2022/>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁵⁸³ Çalışmamız kapsamında silme, yok etme, anonim hale getirme olarak ayrı ayrı ele alınacaktır.

⁵⁸⁴ Kurum, *Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Rehberi*, Ankara 2018.

<<<https://www.kvkk.gov.tr/yayinlar/K%C4%B0%C5%9E%C4%B0SEL%20VER%C4%B0LER%C4%B0N%20S%C4%B0L%C4%B0NMES%C4%B0,%20YOK%20ED%C4%B0LMES%C4%B0%20VEYA%20ANON%C4%B0M%20HALE%20GET%C4%B0R%C4%B0LMES%C4%B0%20REHBER%C4%B0.pdf>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁵⁸⁵ Kurum, (*Silinme Rehberi*), s. 6.

4.1.4.2. Yok Etme

KVSYAY m. 9 ile tanımlanan yok etme, “*Kişisel verilerin yok edilmesi, kişisel verilerin hiç kimse tarafından hiçbir şekilde erişilemez, geri getirilemez ve tekrar kullanılamaz hale getirilmesi işlemidir.*” Tanımsal olarak silmeye benzemekle beraber, ikisinin arasındaki fark; verinin içinde bulunduğu dosya ya da sistemin tamamen yok edilmesidir. Örneğin, dosyanın yakılması sonucunda içinde bulunan evrakların yok olmasıyla “yok etme” gerçekleşecektir. Ancak silme işleminin gerçekleştirilebilmesi için dosyanın tamamen ortadan kaldırılması gerekmemektedir. Yalnızca belirli bir kısmın (silinmesi istenilen kısmın) çıkarılması yeterli olacaktır. Bir başka örnek, USB belleğin kırılması sonucunda veriler yok edilmiş olacaktır. Ancak USB içerisinde bulunan veriyle ilgili bir kısmın silinmesi işlemi yalnızca silme işlemi gerçekleşecektir.

4.1.4.3. Anonim Hale Getirme

Anonim hale getirme, diğer düzenlemelere göre (silme, yok etme) ayrıcalıklı bir düzenlemedir. Zira Yönetmelikten ziyade KVKK m. 3’te kişisel verilere ilişkin temel kavramlar arasında tanımlanmıştır. Buna göre, “*verilerin, başka verilerle eşleştirilerek dahi hiçbir surette kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiyle ilişkilendirilemeyecek hâle getirilmesi*” anonim hale getirme olarak ifade edilmektedir. KVSYAY m. 10 kapsamında da paralel şekilde bir düzenleme bulunmaktadır. Veriyi anonim hale getirmek için mutlaka kişinin belirlenebilir özelliğinin ortadan kaldırılması gerekmektedir. Maskeleye⁵⁸⁶ gibi teknikler kullanılarak yapılan anonimleştirmeyi yapan kişinin de anonimleştirdiği kişiyi işlem sonrasında tanınamaması gerekmektedir.⁵⁸⁷ Ortada ne kadar çok veri olursa, anonimleştiren kişinin işi de o kadar zor olacaktır.⁵⁸⁸ Zira birden çok verinin olması durumunda kişinin kim olduğu belirlenebilir nitelikte olacaktır.

4.1.5. Tüketicilerin Başvurularını Cevaplama Yükümlülüğü

Tüketicinin, veri sorumlusu satıcıya yaptığı başvurular ve talepler neticesinde yanıt alabilmesine olanak sağlayan bu yükümlülükle birlikte kişisel veriler üzerindeki

⁵⁸⁶ **DÜLGER, Murat Volkan:** “*Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik’in Getirdikleri ve Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar*”, 2021, s. 6. <<https://www.researchgate.net/publication/349532923_Kisisel_Verilerin_Silinmesi_Yok_Edilmesi_Veya_Anonim_Hale_Getirilmesi_Hakkindaki_Yonetmelik'in_Getirdikleri_Ve_Dikkat_Edilmesi_Gereken_Hususlar>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁵⁸⁷ **BODUR**, s. 253.

⁵⁸⁸ **ÇEKİN**, s. 635.

hakimiyetin paylaşılması söz konusu olacaktır. Şöyle ki, satıcının tuttuğu verilere erişim imkânı ancak vereceği cevap sonucunda elde edilebilecektir. Bu bakımdan KVKK m. 13/2 ile düzenlenen hükümle, kişinin talebi satıcı tarafından yanıtlanmalı ve hatta en geç otuz günlük sürede sonuca bağlanmalıdır. Tüketiciden herhangi bir ücret talep edilmeden yanıt yükümlülüğü yerine getirilmelidir.

Satıcıya sorulan sorular ve istenilen bazı talepler şu şekildedir; veriler ne kadar süre saklanabilir? Verilerin işleme amaçları nelerdir? Hangi türde veriler işlenir? Veriler kimlere aktarılır? Veri güvenliğine ilişkin alınan tedbirler nelerdir? Bu tür sorular artırılarak devam edebilmektedir. Satıcı tüm bu sorulara cevap vermek için gerekli araştırmayı yapmalı, yetersiz veya yanlış yanıtlar vermekten kaçınmalıdır.

Kurul'a yapılan şikayetler genelde veri sorumlusundan yanıt alınamadığı durumlarda gerçekleşmektedir.⁵⁸⁹ Veri sorumlusu cevap yükümlülüğünü yerine getirdiği takdirde şüphesiz şikayetlerde azalma olacaktır. Kurul'un verdiği bir kararda⁵⁹⁰ haber sitesi, açık rızası bulunmadan kişinin sınav sonuç belgesini paylaşmıştır. Bunun sonucunda kişi, verilerin hukuka aykırı işlenmesi nedeniyle öncelikle veri sorumlusuna başvurmuştur. Veri sorumlusunun bu başvuruyu yanıtsız bırakması sonucunda, kişi Kurul'a başvurma hakkını kullanmıştır.⁵⁹¹ Kurul'un 01/10/2019 tarihli 2019/294 sayılı bir başka kararında⁵⁹², havayolu firması kişiden kimlik bilgisinin görüntüsü talep etmesiyle sonuçlanan olayda firmanın kişiye eksik ve yanlış cevap vermesine sebebiyet vermesi bu yükümlülüğün ihlaline sebebiyet vermiştir.

4.1.6. Sır Saklama Yükümlülüğü

KVKK m. 12/4 kapsamında veri sorumlusunun sır saklama yükümlülüğü bulunmaktadır. Buna göre; *"Veri sorumluları ile veri işleyen kişiler, öğrendikleri kişisel verileri bu Kanun hükümlerine aykırı olarak başkasına açıklayamaz ve işleme amacı*

⁵⁸⁹ **DÜLGER, Murat Volkan:** "KVKK ve GDPR Bağlamında Veri Sahibinin Başvuru Hakkı: Veri Sorumlusu Cevap Verirken Nelere Dikkat Etmelidir?", 2021, s.1 <<https://www.researchgate.net/publication/349552677_KVKK_ve_GDPR_Baglaminda_Veri_Sahibinin_Basvuru_Hakki_Veri_Sorumlusu_Cevap_Verirken_Nelere_Dikkat_Etmelidir>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁵⁹⁰ 01/10/2019 Tarihli ve 2019/294 Sayılı Karar <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6556/2019-294>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁵⁹¹ Kurul'un 06/01/2022 tarihli ve 2022/13 sayılı Kararı "Yerel bir haber sitesi tarafından ilgili kişinin açık rızası olmaksızın sınav sonuç belgesinin paylaşılmasına ilişkin" <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7179/2022-13>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁵⁹² Kurul'un 01/10/2019 tarihli 2019/294 sayılı Kararı "Havayolu taşımacılık şirketinin sunduğu sadakat programını kullanan kişinin kullanıcı adı ve parola bilgilerini değiştirme talebi karşısında ilgili kişiden kimlik fotoğrafı istenmesi hakkında" <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6556/2019-294>>> (Erişim T: 15.02.2024)

dışında kullanamazlar. Bu yükümlülük bu kişilerin görevden ayrılmalarından sonra da devam eder.”

Sır saklama yükümlülüğü hem veri sorumlusuna hem de veri işleyene getirilen bir yükümlülüktür. Bu kapsamda öğrenilen bilgileri üçüncü kişilerle paylaşmama ve verilerin işleme amacını aşan tutumlar sergilenmemesi gerekmektedir. Veri işleme süreci bittikten sonra veya veri işleyenlerin yetki ve görevleri sona erdikten sonra dahi devam eden bir yükümlülüktür.⁵⁹³ Ayrıca veri gizliliğini sağlama fonksiyonu bulunan bu yükümlülüğe aykırı davranış, TCK m. 136 ile yaptırıma bağlanan kişisel verileri ele geçirme, verme ve yayma suçunu oluşturacaktır.⁵⁹⁴

4.1.7. Sicile (VERBİS) Kayıt ve Veri İşleme Envanteri Hazırlama Yükümlülüğü

Veri kayıt sicili olan VERBİS, veri kontrolünün düzenli şekilde sağlanabilmesine olanak tanımaktadır. KVKK m. 11’de düzenlenen sistem de veriyi işleyen ister gerçek ister tüzel kişi olsun sürecin başında bir sisteme kaydolması gerekir (KVKK m. 16/2).

KVKK m. 16/1’e göre *“Kurul’un izlemiyle, Başkanlık tarafından kamuya açık olarak veri sorumluları sicili tutulur.”* Tutulan sicil, Kurumun web sayfasından herkesin görebileceği şekilde yayımlanır. Bu durumda hesap verme sorumluluğunun altına giren veri sorumlusu herkese karşı dürüst ve şeffaf olmalıdır. Öte yandan KVKK m. 18/1/ç’de VERBİS’e aykırılık oluşacak bir durumda *“20.000 Türk lirasından 1.000.000 Türk lirasına kadar, idari para cezası”* yaptırıma tabi tutulmuştur.

VERBİS’e kural olarak her veri sorumlusunun kaydolması gerekir. Ancak bu kuralın istisnaları bulunmaktadır.⁵⁹⁵ (KVKK m. 16/2) Kurul’un belirlediği kıstaslara göre bu istisnalar; temel görev alanı özel nitelikli verilerin işlenmesi olan⁵⁹⁶, 50’den

⁵⁹³ HAVAN, s. 32.

⁵⁹⁴ ÇELİKEL, s. 115.

⁵⁹⁵ DÜLGER, Murat Volkan: "Veri Sorumluları Sicili Hakkında Yönetmelik'in Getirdikleri ve Yönetmelikte Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar (The Issues Brought by the Regulation on the Data Controllers Registry and the Matters to be Considered in the Regulation)", 2021, <<https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3792244>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁵⁹⁶ Temel faaliyet kapsamında yürütülen işin özel nitelikli veri işlemek olması gerekmektedir.

fazla çalışan sayısı olan⁵⁹⁷, 25.000.000 TL'nin üzerinde yıllık bilançosu olan⁵⁹⁸, noterler, avukatlar, serbest mali müşavirler VERBİS'e kaydolmak zorunda değillerdir.

Veri sorumluları sicilinde kategorize edilmiş şekilde bulunabilecek bazı bilgiler şu şekildedir⁵⁹⁹; veri sorumlusuyla ilgili iletişim bilgileri, kişisel verilerin işleme amaçları, verisi işlenen kişilerin kategorik şekilde belirlenmesi, veri işlenmesine ilişkin ayrıntılar (bulut depolama, imha vb.), veri aktarımları (yurtiçi, yurtdışı aktarımlar) gibi tüm faaliyetler sicile kaydedilmesi gerekir. Bu noktada veri korumanın mantığıyla da çıkarılabilecek bir husus olan, verinin bizzat kendisi değil, işlenen verinin hangi kategoride bulunduğu sisteme kaydedilmesi gerekliliğidir.⁶⁰⁰

KVKK kapsamında VERBİS ile ilgili eksiklikler olabileceğinden ötürü m. 16/5'te "*Veri Sorumluları Sicili Hakkında Yönetmelik*" (VSSY) çıkarılmıştır. Yönetmelikte veri işleme envanteriyle ilgili usul ve esaslar belirlenmiştir. Sicil Yönetmeliği m. 4/1/h ile düzenlenen envanter hazırlama borcu, VERBİS sistemine yüklenen bilgilerin raporlaştırılmış halidir. Bu nedenle envanter ile sicil sistemindeki bilgilerin birbirine uyumlu olması beklenmektedir.⁶⁰¹ Tüm bunlar sonucunda hukuki denetim çift aşamada gerçekleşmiş olacaktır.

4.2. Tüketicinin Hakları

4.2.1. Veri sorumlusu Satıcıya Başvurma Hakkı

Kişisel verilerin işlenmesinden sorumlu olan kişiyle iletişim kurulup, o kişiden talepte bulunması başvuru hakkını ifade etmektedir. Satıcının cevap verme yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için öncelikle tüketici tarafından satıcıya başvuru yapılması gerekir. Zira Kurul'a şikâyet yoluna gidebilmek için ön şart olarak veri sorumlusu satıcıya başvurma gerekliliği kanunda düzenlenmiştir (KVKK m. 14/2).

⁵⁹⁷ Çalışan sayısının tespitinde son bir sene içerisinde en az 7 ay süreyle veri sorumlusu tarafından verilen Muhtasar ve Prim Hizmet Beyannamesi'nde bildirilen çalışan sayısı dikkate alınmaktadır. Bu ayların peş peşe olma zorunluluğu yoktur bir sene içerisinde kesintili bir şekilde de 50'yi geçmişse VERBİS kaydı yapmak zorundadır. KVKK Sorularla VERBİS, s.13. (Çevrimiçi), https://verbis.kvkk.gov.tr/UploadedFiles/SORULARLA_VERBİS.pdf

⁵⁹⁸ Tamamlanmış bir senenin varlığı gereklidir. Bu sene içerisinde, yıllık mali bilanço toplamının hesaplanması için veri sorumlusu tarafından verilen gelir ve kurumlar vergisi beyanname ekinde belirtilen mali bilanço bilgisi dikkate alınmaktadır. Bilançoda yer alan aktif ve pasif bölümlerindeki toplam rakam esas alınmalı ve işbu rakamlar eşit olmalıdır. KVKK Sorularla VERBİS, s.13-14. Online Kaynak, <<https://verbis.kvkk.gov.tr/UploadedFiles/SORULARLA_VERBİS.pdf>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁵⁹⁹ Kurum, Sorularla Veri Sorumluları Sicil Bilgi Sistemi (VERBİS), Yayın No: 22, Ankara 2019, s. 6.

⁶⁰⁰ ÖZKAN, s. 180.

⁶⁰¹ DÜLGER, (*Veri Sorumluları Sicili*), s. 4.

Kişi, veri sorumlusu satıcıya başvurmak için yazılı olarak veya Kurul'un belirleyeceği yollarla veri sorumlusuna ulaşabilmektedir (KVKK m. 13). Kanunda *“kayıtlı elektronik posta (KEP) adresi, güvenli elektronik imza, mobil imza ya da geliştirilmiş bir yazılım ya da uygulama vasıtasıyla”* belirlenmiş yollar sayılmıştır.⁶⁰² Bu yollardan birinin kullanılması ve başvurunun dilinin Türkçe olması sonucunda başvuru geçerli hüküm ve sonuç doğuracaktır.⁶⁰³ Ancak önemle belirtmek gerekir ki başvuruyu yapan kişinin gerçek kişi olması gerekmektedir. Bu durum mesafeli satış sözleşmesinin tarafının mutlaka gerçek kişi olması gerekliliğine sebep olmaktadır.⁶⁰⁴

Tüketici, başvurusunu yaptıktan sonra beklemek durumundadır. Zira satıcıya başvuru ulaştığı anda, satıcı *“en kısa sürede ve en geç otuz gün içinde”* başvuruyu sonuçlandırmak durumundadır (KVKK m. 13/2). Satıcı başvuruyu ya olumlu karşılar, cevabını verir ve bir sorun varsa çözmeye çalışır ya da başvuruyu reddeder (KVKK m. 13/3). Reddettiği takdirde tüketici başvurusunu Kurul'a taşıyabilecektir. Ancak tüketicinin her istediği an bu hakkını kullanabilmesi mümkün değildir. Otuz ve altmış günlük sürelerle tüketicinin bağlılığı bulunmaktadır. Tüketici cevabı öğrendiği tarihten itibaren otuz ve her halükârda başvuru anından itibaren altmış gün içerisinde şikayetini Kurul'a taşıyabilmektedir.

Kanunda tüketicinin başvuruyu ücretsiz yapabileceği belirtilmiştir. Bu durum suistimale açık olduğundan dolayı başvuruyu kötüniyetli şekilde direten tüketiciden makul ücret talep edilmesi yerinde olacaktır.⁶⁰⁵ Ancak durumun ispatı oldukça zor olmakla beraber ispat yükümlülüğü satıcıya aittir. Öte yandan yapılan işlem ekstra maliyet gerektiriyorsa Kurul tarafından belirlenen miktara göre ödeme yapılacaktır (KVKK m. 13/2). Tüketicinin yaptığı ödeme ancak satıcı hatasından kaynaklanan bir durumda tüketiciye geri ödenebilecektir (KVKK m. 13/3).

4.2.2. Genel Olarak

6698 sayılı KVKK'nin “İlgili kişinin hakları” başlıklı 11. maddesi kapsamında;
“Herkes, veri sorumlusuna başvurarak kendisiyle ilgili;

⁶⁰² Veri Sorumlusuna Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ de madde 5'te yazılı unsur dışındaki diğer haller sayılmıştır.

⁶⁰³ Veri Sorumlusuna Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ madde 4/2' dilin Türkçe olması gerekliliği belirtilmiştir.

⁶⁰⁴ Veri Sorumlusuna Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Tebliğ madde 4/1'de hakkı kullanacak kişinin gerçek kişi olması gerekliliği bulunmaktadır.

⁶⁰⁵ GDPR, m. 12/5

- a) *Kişisel veri işlenip işlenmediğini öğrenme,*
- b) *Kişisel verileri işlenmişse buna ilişkin bilgi talep etme,*
- c) *Kişisel verilerin işlenme amacını ve bunların amacına uygun kullanılıp kullanılmadığını öğrenme,*
- ç) *Yurt içinde veya yurt dışında kişisel verilerin aktarıldığı üçüncü kişileri bilme,*
- d) *Kişisel verilerin eksik veya yanlış işlenmiş olması hâlinde bunların düzeltilmesini isteme,*
- e) *7. maddede öngörülen şartlar çerçevesinde kişisel verilerin silinmesini veya yok edilmesini isteme,*
- f) *(d) ve (e) bentleri uyarınca yapılan işlemlerin, kişisel verilerin aktarıldığı üçüncü kişilere bildirilmesini isteme,*
- g) *İşlenen verilerin münhasıran otomatik sistemler vasıtasıyla analiz edilmesi suretiyle kişinin kendisi aleyhine bir sonucun ortaya çıkmasına itiraz etme,*
- ğ) *Kişisel verilerin kanuna aykırı olarak işlenmesi sebebiyle zarara uğraması hâlinde zararın giderilmesini talep etme,” haklarına sahiptir.*

KVKK m. 11’de düzenlenen ilgili kişinin hakları, veri sahibinin veri işleme faaliyetini denetleyebilmesine imkân tanımaktadır. Bu imkân sayesinde veri sorumlusunun hukuka uygun davranıp davranmadığı saptanacaktır. Hukuka aykırılık teşkil eden bir durum meydana gelmesi durumunda, tüketici gerekli görürse hukuka uygun hale getirilmesini ya da hukuka aykırılık sonucunda oluşan zararların tazminini isteyebilecektir.⁶⁰⁶

4.2.2.1. Kişisel Verilerin İşlenip İşlenmediğini Öğrenme Hakkı

Tüketicinin, veri sorumlusu satıcıya başvurarak verilerinin işlenip işlenmediğini öğrenebilmesi en tabii hakkıdır.⁶⁰⁷ Bu hak şeffaflığın⁶⁰⁸ bir başka yönü olduğu için satıcıyla tüketici arasındaki güven ilişkisinin oluşmasına da sebebiyet

⁶⁰⁶ ÇEKİN, s. 119.

⁶⁰⁷ KUNER, Christopher: European Data Protection Law, Oxford, 2000, s. 63.

⁶⁰⁸ KORKMAZ, s.123-124.

vermektedir. Bu durumda tüketiciyle ilgili veri işleme faaliyeti gerçekleşmediği takdirde de veri sorumlusu satıcı bu durumu açıkça belli etme ve cevap verme yükümlülüğü bulunmaktadır. Veri sorumlusu satıcının susması, Kanun'dan doğan yükümlülüğün ihlaline sebebiyet verecektir.

Kanun'da yer alan tanım doğrultusunda kişisel verilerin işlenmesi geniş anlaşıldığından⁶⁰⁹, geçmişte toplanan ancak an itibariyle muhafaza edilmesi durumu da veri işleme faaliyeti olarak değerlendirilecektir. Bu nedenle veri sorumlusu muhafaza etme bilgisini de bildirmekle yükümlüdür.⁶¹⁰

4.2.2.2. Kişisel Veriler İşlenmişse Buna İlişkin Bilgi Talep Etme Hakkı

Veri sorumlusu satıcının, tüketiciye vermiş olduğu olumlu yanıt neticesinde tüketici bilgi talep etme hakkını kullanabilecektir. Bu hakkın kullanılmasında kişisel verinin özelliğinin veya niteliğinin yanı sıra bizzat verinin kendisinin talep edilmesi gerekmektedir. Farklı amaçlar güden veya kişisel verinin korunmasına ilişkin olmayan bilgilerin talep edilmesiyle, veri sorumlusu satıcının talebi reddetme hakkı bulunmaktadır.⁶¹¹

KVKK m. 11'de "Herkes, veri sorumlusuna başvurarak *kendisiyle ilgili...*" verilerin durumunu bilme ve öğrenme hakkına sahip olacağını hüküm altına almıştır. Esasen önemli olan nokta, üçüncü şahıslar veya ölümlerle ilgili bilgi edinme ve öğrenme hakkının kullanılıp kullanılamayacağına ilişkindir. Kanun'da "kendisiyle ilgili" ibaresiyle, üçüncü şahıslarla ilgili verilerin bilgi edinme ve öğrenme hakkı, kapsam dışı bırakılmıştır. Ayrıca sadece gerçek kişiler bilgi edinme hakkını kullanabilecektir. Kişinin ölümünden sonra mirasçıları bu hakkı kullanamayacaktır. Son olarak Kurul'un bir kararına göre, ölen kişinin çocuğu, ölenin sağlık verisini alabilmek için Kurul'a başvurmuştur. Tüm değerlendirmeler sonucunda ise veriler alınamamış, KVKK m. 11 uyarınca ölen kişinin çocuğu bilgi edinme hakkı kapsamına dahil edilmemiştir.⁶¹² Bu nedenle sadece kişinin kendisinin bilgi talep etme hakkı bulunmaktadır.

⁶⁰⁹ ÇEKİN, s. 122.

⁶¹⁰ ÇEKİN, s. 122.

⁶¹¹ GDPR Art. 12 f. 5 c.2

⁶¹² Kurul'un 30/06/2020 tarihli ve 2020/507 sayılı Kararı "Ölenin sağlık verisinin yasal mirasçısı tarafından talep edilmesi hakkında" <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/6926/2020-507>>> (Erişim T: 15.02.2024)

4.2.2.3. Kişisel Verilerin İşlenme Amacını ve Amacına Uygun Olarak Kullanıp Kullanmadığını Öğrenme Hakkı

Tüketici, verilerinin hangi amaçla işlendiğini ve bu amaca uygun kullanılıp kullanılmadığını öğrenme hakkına sahiptir. Böylelikle tüketici, veri işleme faaliyetinin “belirli, açık, meşru amaçlar için” ve “amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olarak” kontrolünü sağlayabilmekte, herhangi bir ihlal durumunda derhal müdahale edebilmektedir.⁶¹³ Ayrıca işlenme amacı alınması gerekli olan güvenlik tedbirleri bakımından önemli olacak ve bununla bağlantılı olarak tüketicinin tazminat taleplerine dayanak teşkil edecektir.⁶¹⁴

4.2.2.4. Kişisel Verilerin Yurt İçinde veya Yurt Dışında Aktarıldığı Üçüncü Kişileri Bilme Hakkı

Tüketici, verilerinin aktarıldığı üçüncü kişilerin kimliğini öğrenme hakkına sahiptir. Diğer yandan veri sorumlusu aydınlatma yükümlülüğü kapsamında verilerin kimlere hangi amaçlarla aktarabileceğiyle ilgili bilgilendirme yapmak zorundadır. Bu sayede kişinin, üçüncü kişilere karşı öne sürebileceği talepler belirlenebilecektir. KVKK m. 11’de tüketiciye tanınan bu hak ile KVKK m. 8 ve m. 9 kapsamında düzenlenen aktarımın koşulları incelenecek, hukuka uygunluk denetimi sağlanacaktır.

GDPR kapsamında kişisel verilerin uluslararası bir kuruluşa ya da üçüncü bir ülkeye aktarılması söz konusu olduğunda, GDPR m. 46 gereğince aktarımla ilgili olarak kişinin uygun güvenceler hakkında bilgilendirilmesi gerekir.⁶¹⁵

4.2.2.5. Kişisel Verilerin Düzeltmesini İsteme Hakkı

Kişisel verilerin eksik ya da yanlış işlenmesi durumunda tüketici, bunların düzeltilmesini isteme hakkına sahiptir. Esasen veri sorumlusu satıcıda kişisel veriyi doğru ve güncel şekilde işlemek zorundadır.⁶¹⁶ Bu noktada kişisel verinin işlenmesine ilişkin genel ilkeler arasında bulunan “*doğru ve gerektiğinde güncel olma*” ilkesi, verilerin düzeltilmesini isteme hakkına hizmet etmektedir.

⁶¹³ AYÖZGER ÖNGÜN, s. 207.

⁶¹⁴ ÇEKİN, s. 124.

⁶¹⁵ AYÖZGER ÖNGÜN, s. 209.

⁶¹⁶ AYÖZGER ÖNGÜN, s. 209.

Anayasa m. 20’de kişisel verilere ilişkin emredici nitelikte olan bu hak kapsamında kişi, “*kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini...*” isteme hakkına sahiptir. Öte yandan, GDPR m. 16’da⁶¹⁷ kişinin kendisiyle ilgili yanlış olan verileri, gecikmeye yer vermeksizin veri sorumlusundan düzeltilmesini talep edebilme imkanına sahiptir. Aynı zamanda eksik olan verilerin tamamlanması da (veri işleme faaliyeti dikkate alınarak) düzeltme hakkı kapsamına dahil edilmektedir. Bu hak, ek beyan sunularak dahi kullanılabilir.

Düzeltilme hakkı kapsamında önemli olan nokta, verinin doğru veya yanlış olup olmadığının hangi kriterlere göre belirlenebileceğidir. Bu durumda kişinin verilere yüklemiş olduğu sübjektif anlamdan bağımsız olarak, verinin objektif içeriğine yönelik bir hata olması durumunda düzeltme yapılmalıdır.⁶¹⁸ Bu düzeltme talebi herhangi bir şekil şartına bağlı olmadan, talebin kapsamından düzeltilme hakkının kullanılmak istenmesinin anlaşılması doğrultusunda yapılması yeterlidir.

Mesafeli satış sözleşmesinin tarafı tüketiciye ait telefon numarasının son rakamının yanlış işlenmesi durumunda eğer tüketici durumu fark eder, satıcıya bildirirse verinin düzeltilmesi gerekir. Diğer yandan, kişinin boşanması sonucunda soyadının değişmesini bankalara bildirmesiyle yeni gelen kredi kartında soyadının doğru ve güncel olması gerekir. Kişinin haklı düzeltme istemini yerine getirmeyen veri sorumlusunun işleme faaliyeti hukuka aykırı olacaktır.

4.2.2.6. Kişisel Verilerin Silinmesini veya Yok Edilmesini İsteme Hakkı

Kişi, KVKK m. 11’e göre “7. maddede öngörülen şartlar çerçevesinde kişisel verilerin silinmesini veya yok edilmesini isteme hakkına” sahiptir. Kanunun atfıyla ulaşılan m. 7’de belirtilen koşullar, verilerin işlenmesini gerektiren nedenlerin ortadan kalkmasıdır.⁶¹⁹ Ayrıca ilgili madde metninin devamında bulunan “Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik” ile usul ve esaslar belirlenecektir. Yönetmelik m. 5/2 çerçevesinde kişisel verilerin işleme şartlarını ortadan kaldıran haller şu şekildedir:

⁶¹⁷ GDPR Art 16; The data subject shall have the right to obtain from the controller without undue delay the rectification of inaccurate personal data concerning him or her. ²Taking into account the purposes of the processing, the data subject shall have the right to have incomplete personal data completed, including by means of providing a supplementary statement.

⁶¹⁸ ÇEKİN, s. 126.

⁶¹⁹ ÇEKİN, s. 127.

- a) “Kişisel verileri işlemeye esas teşkil eden ilgili mevzuat hükümlerinin değiştirilmesi veya ilgası
- b) Taraflar arasındaki sözleşmenin hiç kurulmamış olması, sözleşmenin geçerli olmaması, sözleşmenin kendiliğinden sona ermesi, sözleşmenin feshi veya sözleşmeden dönülmesi,
- c) Kişisel verilerin işlenmesini gerektiren amacın ortadan kalkması,
- ç) Kişisel verileri işlemenin hukuka veya dürüstlük kuralına aykırı olduğunun tespit edilmesi,
- d) Kişisel verileri işlemenin sadece açık rıza şartına istinaden gerçekleştiği hallerde, ilgili kişinin rızasını geri alması,
- e) İlgili kişinin, Kanunun 11. maddesinin 1. fıkrasının (e) ve (f) bentlerindeki hakları çerçevesinde kişisel verileri işleme faaliyetine ilişkin yaptığı başvurunun veri sorumlusu tarafından kabul edilmesi,
- f) Veri sorumlusunun, ilgili kişi tarafından kişisel verilerinin silinmesi veya yok edilmesi talebi ile kendisine yapılan başvuruyu reddetmesi, verdiği cevabın yetersiz bulunması veya Kanunda öngörülen süre içinde cevap vermemesi hallerinde; Kurula şikâyetle bulunulması ve bu talebin Kurul tarafından uygun bulunması,
- g) Kişisel verilerin saklanması gerektiren azami sürenin geçmiş olmasına rağmen, kişisel verileri daha uzun süre saklamayı haklı kılacak herhangi bir şartın mevcut olmaması,
- ğ) Kanunun 5. ve 6. maddelerindeki kişisel verilerin işlenmesini gerektiren şartların ortadan kalkması” gibi hallerde kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hâle getirilmesi gerekir.⁶²⁰

Ülkemizde mesafeli satış sözleşmeleri aracılığıyla toplanan veriler, silinmek yerine anonim hale getirilerek yaygın olarak kullanılmaktadır. Bunun yapılma sebebi, tüketici profilinin belirlenmesiyle satıcının hangi alana hizmet edeceğinin

⁶²⁰ Silme, Yok Etme ve Anonim Hale Getirme ile ilgili açıklamalar için bkz. s.

sağlanmasıdır. Ayrıca bu veriler sayesinde, ilgi çekebilecek şekli düzenlemelerle satış politikalarının belirlenmesi kolaylaşacaktır.

Kurul'un 26.08.2021 tarihli ve 2021/847 sayılı kararında tüketici artık kullanmadığı bir alışveriş sitesinden verilerinin silinmesini talep etmiştir. Ancak Kurul'un değerlendirmesi, verilerin on yıl boyunca saklanması hukuka aykırılık teşkil etmediği yönündedir.⁶²¹

4.2.2.7. Düzeltme ya da Silme veya Anonim Hale Getirme Taleplerinin Üçüncü Kişilere Bildirilmesi Hakkı

Kanunda tanımlanan haklar çerçevesinde veri işleme faaliyetinde yasal veya meşru amacın bulunmaması halinde, yalnızca veri sorumlusundaki verilerin silinmesi yeterli olmayıp, ilgili mecralardan da silinmesi söz konusu olacaktır. Bu durum GDPR m. 17'de silme hakkı yanında "unutulma hakkı" kapsamında değerlendirilmiştir. Esasen unutulma hakkı 2014 yılında AB Adalet Divanı'nın vermiş olduğu Google İspanya kararında⁶²² ortaya çıkmıştır. Özellikle dijital çağda daha işlevsel olarak kullanılan unutulma hakkı, dijital ortamda kişiyle ilgisi bulunan içeriklerin, kişinin yapacağı istek üzerine silinmesi olarak ifade edilmektedir.⁶²³ Yalnızca veri sorumlusunun ilgili verileri silmesi yeterli olmayıp, verilerin aktarıldığı üçüncü kişilerin de bu verileri silmesi gerekecektir. Bu durumda unutulma hakkı, hem kişisel verinin silinmesini isteme hakkı kapsamında hem de silme talebinin üçüncü kişilere bildirilmesi hakkı kapsamında değerlendirilebilmektedir. Öte yandan değerlendirme sonucunda kişisel verilerin korunması hakkıyla ifade ve basın özgürlüğü arasındaki hassas dengenin gözetilmesi gerekir.⁶²⁴

4.2.2.8. İtiraz Hakkı

KVKK m. 11'e göre, "*İşlenen verilerin münhasıran otomatik sistemler vasıtasıyla analiz edilmesi suretiyle kişinin kendisi aleyhine bir sonucun ortaya çıkması*" durumunda itiraz etme hakkı kullanılabilmektedir. Bir başka deyişle, kişinin

⁶²¹ Kurul'un 26.08.2021 tarihli ve 2021/847 sayılı Kararı "İlgili kişinin bir web sitesinden kişisel verilerinin silinmesi talebinin veri sorumlusu tarafından yerine getirilmemesi hakkında" <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7140/2021-847>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁶²² Google Spain SL and Google Inc. V. Agencia Espanola de Proteccion de Datoand Mario Costeja Gonzalez, (C-131/12, 13/05/2014) <<<https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/80452/140046460.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁶²³ NALBANTOĞLU, s. 589.

⁶²⁴ AYÖZGER ÖNGÜN, s. 212.

itiraz etme hakkını kullanabilmesi için verilerin yalnızca otomatik sistemler aracılığıyla analiz edilmesi ve bu analiz kişi aleyhine sonuç doğurması gerekmektedir.

Teknolojik sistemlerin her durumu hatasız ve eksiksiz değerlendirebilmesi hayatın olağan akışına aykırıdır. Bu nedenle teknolojik sistemlerden çıkan sonucun, bir gerçek kişi tarafından değerlendirilmesi talep edilebilmektedir. Zira makinelere değil de gerçek kişilere güvenin bir sonucu itiraz hakkıdır.⁶²⁵

Örneğin, tüketici, verilerinin aktarımında otomatik sistemlerin kullanılmasından kaynaklı hatalarla karşılaştığında itiraz hakkını kullanabilmektedir. Kanun'un konuya ilişkin madde gerekçesinde belirtilen örnek ise, işçinin başvurduğu iş başvurusunda, bazı mülakatların yapılması sonucunda işe alım gerçekleşmezse itiraz hakkı kullanılabilecektir.⁶²⁶

4.2.2.9. Zararın Giderilmesini Talep Etme Hakkı

KVKK m. 11/1/ğ uyarınca “*Kişisel verilerin kanuna aykırı olarak işlenmesi sebebiyle zarara uğraması hâlinde zararın giderilmesini talep etme*” hakkı kişiye tanınmış, tazmin hakkıdır. Bu hakkın kullanılabilmesi için ilk olarak veri işleme faaliyetinin Kanun'a aykırı şekilde gerçekleşmesi gerekir. Kanun kapsamında olan hukuka uygunluk sebeplerinin olmaması durumunda veri işleme faaliyeti de Kanun'a aykırı şekilde gerçekleşmiş olacaktır. İkinci olarak, bu aykırılık ile kişinin uğradığı hak ihlali arasında illiyet bağının mevcut olması gerekir. Son olarak, ortaya çıkan hak ihlalinin veri sorumlusunun kusurundan (özen yükümlülüğünün yerine getirilmemesinden) kaynaklı olması durumunda kişinin uğramış olduğu maddi manevi zararın tazmini veri sorumlusu tarafından karşılanmalıdır.⁶²⁷ Ancak zararın veri sorumlusu tarafından karşılanmaması durumunda, ilgili kişi, KVKK m. 14/1 gereği Kurul'a şikâyet yoluna gidebileceği gibi KVKK m. 14/3 gereği genel hükümlere göre yargı yoluna başvurabilir.

Kişinin, Kurul'a başvurabilmesi için öncelikle veri sorumlusuna başvurma hakkını kullanmak zorundadır. Bu zorunluluk KVKK m. 14/2'de “*13. madde uyarınca başvuru yolu tüketilmeden şikâyet yoluna başvurulamaz.*” şeklinde ifade edilmiştir. Ancak burada belirtmek gerekir ki, bu zorunluluk Kurul'a şikâyet yoluna gidecek ilgili

⁶²⁵ KUNER, s. 65.

⁶²⁶ 11. maddenin gerekçesine göre, “Çalışanın verimini, yaptığı işlerin, otomatik yöntemle işlenip analiz edilerek, bunun sonucuna göre değerlendirilmesine, çalışanın itiraz edebilmesine olanak tanıyacaktır.”

⁶²⁷ ATAĞ, s. 59.

kişiler için bir zorunluktur. Doğrudan yargı yoluna gidecek bir kişinin veri sorumlusuna başvuru yapma zorunluluğu yoktur.⁶²⁸ İlgili kişinin Kurul'a başvuru yapması sonucunda Kurul, şikayetleri inceler ve çözüme kavuşturur.⁶²⁹ Bu şekilde Kurul kararlarında sıkça karşılaşılan idari para cezaları⁶³⁰, veri sorumlusuna uygulanan yaptırımın sonucudur.

4.3. Mesafeli Satış Sözleşmelerinde Kişisel Verilerin Korunamamasından Doğan Sorumluluk

4.3.1. Veri Sorumlusu Satıcının Hukuki Sorumluluğu

KVKK kapsamında veri sorumlusuna ilişkin doğrudan hukuki sorumluluk başlığı altında bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak Kurul'a yapılan şikayetler ve KVKK m. 14/3 ve m. 11/1/ğ sonucu kişi, hukuki hakların kullanılabilmesi için genel mahkemelere başvurulmasında bir sakınca bulunmamaktadır. Buna göre, kişilik haklarına yönelik bir ihlal olduğu takdirde kişi, genel hükümlere göre dava talebinde bulunabilecektir. Kanunun genel hükümlerden kastı, TMK ve TBK'dir. Zira satış sözleşmesinden, kişilik haklarına yönelik saldırılara kadar, genel çerçeveler bu iki kanunla çizilmiştir.

Mesafeli satış sözleşmesinin tarafı olan tüketicinin, kişisel verilerinin ihlali sonucunda satıcıya yönelik hukuki haklarını kullanmak istemesi en tabii hakkıdır. Buna göre ilk olarak TMK kapsamında bir ihlalle karşılaşıldığında koruma amaçlı, koruyucu davalar ve tazmin amaçlı tazminat davaları açabilmektedir. Mesafeli satış sözleşmelerinde “mesafe” unsuru bulunduğu için saldırının önlenmesi sözleşmenin niteliğiyle bağdaşmamaktadır. Zaten ürün tüketicinin eline ulaştığında verilerin hukuka aykırı işlenmesi gerçekleşmiş olacaktır. Saldırıya son verilmesi davasıyla da mesafeli sözleşmelerin ilgisini somut bir örnekle açıklamak gerekirse; basımı yapılan bir kitapta kişisel verilerin hukuka aykırı şekilde işlenmesiyle saldırıya son verme davası açılabilir.⁶³¹ Zira mesafeli satış sözleşmesiyle ürünü satın alan tüketicinin eline geçen kitapta verilerin hukuka aykırı işlenmesini gördüğü takdirde saldırıya son verme

⁶²⁸ ÖZKAN, s. 198.

⁶²⁹ KVKK m.22

⁶³⁰ Kurul'un vermiş olduğu idari para cezası içeren kararlar için bkz. 24/08/2023 tarihli 2023/1461 sayılı Karar, <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7783/2023-1461>>> (Erişim T: 15.02.2024); 17/08/2023 tarihli 2023/1430 sayılı Karar, <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7782/2023-1430>>> (Erişim T: 15.02.2024); 03/08/2023 tarihli 2023/1327 sayılı Kararı, <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7778/2023-1327>>> (Erişim T: 15.02.2024); 20/07/2023 tarihli 2023/1234 sayılı Kararı, <<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/7772/2023-1234>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁶³¹ HELVACI, Serap: Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar, İstanbul 2001, s. 130. (Koruyucu Davalar)

davasını açabilecektir. Son olarak saldırının hukuka aykırılığının tespiti mesafeli satış sözleşmesiyle saptanabilecek ve hakkın kullanımı gerçekleştirilecektir.

Mesafeli satış sözleşmeleri bağlamında tüketici, dava yoluyla tazmin hakkını TMK m. 25/3 hükmü gereğince maddi manevi tazminat hakkını kullanabilecektir. Bunun yanında, satıcının hukuka aykırı şekilde yaptığı eylemlerin kazancını da vekaletsiz iş görmesinden kaynaklı hükümlerle iadesi talep edebilecektir.⁶³² Maddi tazminat, varlığında azalma yaşayan kişinin başvuracağı hukuki yoldur.⁶³³ Yargıtay, içtihatlarında da genel kabul görüşü; “kişinin verilerinin haksız ele geçirilmesi ve yayılması sonucunda oluşan maddi kayıpların tazmini gerekir” şeklindedir.⁶³⁴ Online alışveriş sitesinde tüketicilerin ödeme yapmak için kredi kartlarını kaydetmesi durumunda bilgilerinin çalınarak harcama yapılmasında da maddi zararı oluşmaktadır.⁶³⁵ Bu nedenle zararın tazminini tüketici talep edebilecektir. Yalnızca maddi tazminat için değil, kişinin yaşadığı ruhsal sıkıntılar, vücudunda açtığı manevi yaralar için de mahkeme tarafından manevi tazminat belirlenebilmektedir. Belirlenen manevi tazminatın niteliğinin para mı yoksa başka bir şey mi olduğu TMK 25/3’te belirtilmemiştir. Ancak TBK m. 58’e bakınca manevi tazminatın karşılığının para olabileceği, devamında ise hâkimin para dışında başka zarar giderme biçimi de belirleyebilmektedir.

Satıcının hukuka aykırı işlediği tüketici verilerinin tazminat sorumluluğunun kökeni ya sözleşmeye aykırılıktır ya da haksız fiil sorumluluğuna dayanmaktadır.⁶³⁶ Hangisi olursa olsun kusur sorumluluğu bulunmaktadır. Özellikle mesafeli satış sözleşmesinin internet üzerinden kurulmasıyla veriler çalınabilmektedir. Bu nedenle satıcının veri güvenliğine ilişkin tüm önlemleri alması gerekir. Önlemleri aldığı takdirde dahi tehlike sorumluluğu gündeme gelebilecektir.⁶³⁷ Zira TBK m. 71’de düzenlenen tehlike sorumluluğuyla, verilerin çalınabilme, aktarılabilme ihtimali bulunmaktadır. Bir

⁶³² **BADUR, Emel/ KURT KONCA Nesibe:** “Kişisel Verilerin Hukuka Aykırı İşlenmesinden Doğan Zararların Tazmini ve Görevli Mahkeme” İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 13, Sayı 2, 2022, s.482 <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2585121>>> (Erişim T: 15.02.2024) (*Hukuka Aykırı İşleme*); **VURALOĞLU, Mehmet Oğuz:** “Kişisel Verilerin İşlenmesi Suretiyle Kişilik Hakkı İhlalinde Kazancın Devri Talebi”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 15, Sayı 1, 2020, s.181-203.<<<https://www.acarindex.com/pdfs/854772>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁶³³ **Eren,** s. 545; **KILIÇOĞLU,** Borçlar, s. 392.

⁶³⁴ Yargıtay, 4. Hukuk Dairesi, 2019/979 E., 2019/2679 K.

<<<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/4-hukuk-dairesi-e-2019-979-k-2019-2679-t-8-5-2019>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁶³⁵ **TAŞTAN,** s. 177.

⁶³⁶ **BADUR,** (*Hukuka Aykırı İşlenme*), s. 481.

⁶³⁷ **GÜRPINAR,** s. 691.

başka deyişle satıcı tüm önlemleri alsa bile bir ihtimal verilerle ilgili hukuka aykırılık meydana geldiğinde sorumluluğu üzerinden atabilmesine olanak tanıyacaktı. Bu nedenle zararda karşılanamayacak, tüketici de mağduriyet yaşayacaktır. Tüm bu sonuçlar doğrultusunda satıcının sorumluluğu hem kusur sorumluluğu⁶³⁸ hem de tehlike sorumluluğudur.

4.3.2. Veri Sorumlusu Satıcının Cezai Sorumluluğu

Veri sorumlusu satıcıların cezai sorumluluğu, kişisel verilerin işlenmesine ilişkin suç işlediklerinin tespiti halinde karşılaşılabilecekleri yaptırımı ifade etmektedir. KVKK ve TCK'den önce AY m. 20 ile “*kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı*” düzenlenmiştir. Temel yapı taşı olan bu düzenlemeyle birlikte özel düzenlemelerin uygulanması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

KVKK'nin beşinci bölümünde bulunan suçlar ve kabahatler farklı maddelerde düzenlenmiştir. Madde 18'de kabahatlerin sonucunda belirlenen idari para cezalarına yer verilmiştir. Örneğin, aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmeyenler veya Kurul kararlarını uygulamayanlar hakkında en fazla 100.000 TL idari para cezası verilebilecektir. Madde 17'de kişisel verilere ilişkin suçların sonucunda TCK'ya doğrudan atıf yapılmıştır. 135 ile 140. maddeler arasına gönderen KVKK'de maddenin ikinci fıkrasında belirtilen spesifik suçu da 138. maddeye göndermiştir.

TCK'da “*özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı işlenen suçlar*” başlığı altında düzenlenen suçlardan elde edilen hukuki menfaat özel hayatın korunmasıdır.⁶³⁹ Özel hayatla bağlantılı olan kişisel verilerde doğrudan korunmaktadır. Buna göre TCK m. 135 ile 140 arasında düzenlenen kişisel verilerin cezai boyutunda “*Kişisel Verilerin Kaydedilmesi*”, “*Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme veya Ele Geçirme*” ve “*Verileri Yok Etme*” ayrı ayrı düzenlemiştir.⁶⁴⁰ Kanunda sıralanan bu suçların koruma kapsamının genişlemesi için politik ve ideolojik fikirlerle, ırksal köklerle, etik ve cinsel yatkınlığına, sağlıkla ilgili hususlara ve sendikayla ilgili irtibatlarla ilgili olması durumunda Kanun kapsamı genişleyecektir.

⁶³⁸ EREN, (Borçlar), s. 538-635

⁶³⁹ ORHAN, Uğur: “Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Türk Ceza Hukuku Düzenlemeleri Üzerine Değerlendirmeler”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt 70, Sayı 4, 2022, s. 1369. <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1694439>>> (Erişim T: 15.02.2024)

⁶⁴⁰ BAYRAKTAR, Köksal: Özel Ceza Hukuku Hürriyete, Şeref, Özel Hayata, Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar, Cilt 3, On İki Levha Yayınevi, İstanbul, 2018, s. 631.

Kişisel verilerin kaydedilmesi suçu, hukuka aykırı şekilde yapılmasıyla cezai sorumluluk oluşacaktır. Örneğin satıcının sözleşme öncesinde tüketicinin açık rızasını almadan verilerini kaydetmesiyle suç oluşacaktır. TCK m. 135’te düzenlenen suçun cezası *“bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıdır.”*

Verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçu, kapsamında hukuka aykırılık aranacaktır. Örneğin, hacker tarafından bir internet sitesinin alt yapısına girerek verilerin çalınması durumunda TCK m. 136’ya göre verileri ele geçirme suçu oluşacaktır. Bu durumda *“iki yıldan dört yıla kadar hapis cezasıyla”* karşılaşılacaktır.

Verileri yok etme suçunda, süreye riayet edilmeyip, sistemde saklanması halinde veri sorumlusunun karşılaşacağı cezai yaptırım *“bir yıldan iki yıla kadar hapis cezasıdır.”*

Günümüzde bilişim suçlarının yoğun şekilde ilgilendiği bu maddelerin tespitinde ciddi cezaların çıkması TCK ile KVKK’nin birbiriyle olan bağlantısını gözler önüne sermektedir.

SONUÇ

Kişisel veri; 6698 sayılı KVKK’de, “*kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi*” olarak tanımlanmıştır. İşbu tanım kapsamında kişisel verinin üç unsuru bulunmaktadır. Bunlardan ilki gerçek kişiye ilişkin değildir. Bir başka deyişle, tüzel kişilerin kişisel verisi olamayacağıdır. Çalışmamız kapsamında tüzel kişiler tüketici kabul edilirken, tüzel kişilerin kişisel verileri olamayacağı için kapsam dışı tutulmuştur. İkinci unsur belirli veya belirlenebilir kılması gerektiğidir ve bu unsur her somut olay kapsamında ayrı değerlendirilmelidir. Son unsur ise, her türlü bilgiye ilişkin olabileceğidir.

Kişisel verilerin hukuki niteliğine ilişkin tartışmalar mevcut olup ekonomik yaklaşım ve hümanist yaklaşım olarak iki başlık altında değerlendirilmektedir. Ülkemizde ekonomik yaklaşım kabul görmemektedir.

Tüketici kavramı ise, 6502 sayılı Kanun’da tüketici, “*Ticari ve mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek ve tüzel kişi*” biçiminde tanımlanmıştır. Tüketici olmak için gereken unsurlardan ilki, ticari ve mesleki bir hedefe sahip olmaktır. Bir kişinin tacir olması özel hayatı için satın aldığı ürünlerde ticari amaç taşıdığı anlama gelmeyeceğinden her somut olay üzerinde ayrı değerlendirme yapılmalıdır. Yukarıda belirttiğimiz gibi tüketici gerçek veya tüzel kişi olabilmektedir. Kanun burada bir sınırlamaya gitmemiştir. Son unsur ise hareket etmedir.

Mesafeli satış sözleşmesi, tarafların aynı anda fiziki olarak hazır bulunmaksızın mesafeli pazarlama sistemi çerçevesinde uzaktan iletişim araçlarını kullanmak suretiyle kurdukları satışa yönelik bir sözleşmedir. Bu sözleşmenin üç unsuru bulunmaktadır. Mesafeli araçların kullanılması, tarafların fiziki olarak yüz yüze gelmemiş olması ve mesafeli sürüm sisteminin varlığı aranır. Mesafeli satış sözleşmesinde malın tüketim amaçlı kullanılması ve bir tarafın tüketici olması gerekmektedir. Mesafeli satış sözleşmesine yönelik ayrıntılılar MSY ile düzenlenmiştir.

Mesafeli satış sözleşmelerinde tüketicinin yaygın olarak kullanılan kişisel verileri; adı, soyadı, adresi, e-posta adresi, telefon numarası, kimlik numarası, hesap/kredi kartı bilgileri, bilgilerdir. Yapılacak mal satışı ile bağlantılı olarak hangi kişisel verilerin kullanılacağına yönelik Kurul’un birçok kararı bulunmaktadır. Bu kararlarda gerekmeyen bir verinin kaydedilmesinin hukuka aykırı olacağına değinmiştir.

Mesafeli satış sözleşmesinin sona ermesi için tanınan en önemli düzenleme cayma hakkıdır. Mesafeli satış sözleşmelerinde tüketicinin hiçbir gerekçe göstermeksizin ve cezai şarta tabi tutulmaksızın 14 gün içerisinde cayma hakkı bulunmaktadır. Cayma hakkını kullanan tüketicilerin kişisel verileri açısından kanun satışa ilişkin bilgi ve belgelerin üç yıl süre ile saklanması gerektiğini düzenlemiştir. TBK’da belge saklama süresi 10 yıl olduğu için ispat külfeti açısından bu sürenin 10 yıl olarak düzenlenmesi yönünde görüşlerde mevcuttur.

Kural olarak kişisel verilerin işlenmemesi gerekirken, verilerin işlenmesi istisna kapsamında kabul edilmektedir. Bu istisnaların ilki ilgili kişinin açıkça işleme konusu hakkında bilgilendirilme sonucunda hür iradesi ile verdiği açık rıza beyanıdır. Kanunda açıkça öngörülmüş olan hallerde, fiili imkânsızlık nedeniyle rızasını açıklama durumunda olmayan veya rızasının hukuki geçerliliği olmayan kişinin veya beden bütünlüğünün korunması için zorunlu olması hallerinde, sözleşmenin kurulması veya ifası ile doğrudan ilişki içerisinde işlenmesi için gerekli olduğu hallerde, veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğü kapsamında zorunlu olması halinde, ilgili kişinin kendisinin alenileştirmiş olduğu hallerde, bir hakkın tesisi, kullanımı veya korunması için zorunlu olduğu hallerde ve ilgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydı ile meşru menfaatler için işlenmenin zorunlu olması halleri de istisnai bir şekilde veri işleme faaliyeti hukuka uygun hale gelecektir.

Veri sorumlusu satıcının tüketicinin verilerini işlerken dikkat etmesi gereken yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu yükümlülükler; aydınlatma yükümlülüğü, veri güvenliğini sağlama yükümlülüğü, ilkelere uygun hareket etme yükümlülüğü, kişisel verilerin imhasını sağlama yükümlülüğü, tüketicilerin başvurularını cevaplama yükümlülüğü, sır saklama yükümlülüğü, sicile kayıt ve envanter hazırlama yükümlülüğüdür. Bu yükümlülükler ile bağlantılı olarak tüketicinin de birtakım hakları bulunmaktadır. Bu haklar; verilerinin işlenip işlenmediğini öğrenme hakkı, verilerine ilişkin bilgi talep etme hakkı, kişisel verilerinin işlenme amacını ve bu amaç doğrultusunda kullanıp kullanılmadığını öğrenme hakkı, verilerinin yurt içi veya yurt dışı bir aktarıma konu olup olmadığını talep etme hakkı, verilerinde bir hata bulunmaktaysa bu verilerinin düzeltilmesini talep etme hakkı ve verilerinin silinmesini veya yok edilmesini talep edebilme hakkıdır.

Tüketicinin verilerinin güvenliğinin ihlal edildiği durumlarda kademeli bir başvuru usulü ön görülmüştür. Tüketici öncelikle satıcıya başvurmalıdır ve bu

başvurusu en geç 30 gün içerisinde sonuçlandırılmalıdır. Eğer ki başvuruya bir cevap verilmemişse veya başvurusu reddedilmişse, 30 günlük Kurul'a şikâyet süresi bulunmaktadır. 30 günden önce verilen bir cevap varsa bu cevap tarihinden itibaren söz konusu 30 günlük süre başlar. Yapılan şikâyet sonrası başvuru haklı görülürse, satıcı hakkında idari para cezasına karar verilebilir. Tüketici hakları ihlal edildiği için genel hükümlere göre tazminat talebinde bulunabilir. Son olarak TCK m. 135-140 uyarınca verilerinin hukuka aykırı olarak kaydedilmesi, ele geçirilmesi veya verileri yok etme suçları bakımından suç duyurusunda bulunabilir.



KAYNAKÇA

- AKGÜL, Aydın:** “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Kişisel Verilerin Korunması Hakkı”, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt 9, Sayı 92, 2014, s. 72-81. <<<https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/253890>>> (Erişim T: 15.02.2024) (AİHM)
- AKGÜL, Birol:** “Elektronik Ticaretin Kalkınma Üzerine Etkileri”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2004 <<<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>>> (Erişim T: 15.02.2024) (Elektronik)
- AKINCI, Ayşe Nur:** “Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü’ nün Getirdiği Yenilikler ve Türk Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi”, Çalışma Raporu-6, T.C. Kalkınma Bakanlığı Yayın No: 2968, 2017. <<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/wp-content/uploads/2017/07/AB_Veri_Koruma_Tuzugu.pdf>> (Erişim T: 15.02.2024)
- AKINTÜRK, Turgut/ ATEŞ, Derya:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri, Beta Yayınevi, İstanbul, 2019.
- AKİPEK ÖCAL Şebnem:** “E-Sözleşmelerin Hukuki Niteliği” İç. E-Ticaret Sektöründe Tüketici Hukuku Uygulamaları, Ed. TOKBAŞ Ali/ KURŞUN Ali Suphi, Aristo Yayınevi, İstanbul, 2017. (E-Sözleşme)
- AKİPEK ÖCAL, Şebnem/KARA, İlhan:** Tüketici Hukuku Ders Kitabı, Yetkin Yayınevi, Ankara 2023. (Tüketici)
- AKİPEK ÖCAL, Şebnem:** “E-Sözleşmelerin Kurulması Öneri veya Kabulün Geri Alınması”, E-Ticaret Sektöründe Tüketici Hukuku Uygulamaları, Ed. TOKBAŞ Hakan/ KURŞUN, Ali Suphi, Beta Yayınevi, İstanbul, 2017. (Öneri)
- AKİPEK ÖCAL, Şebnem:** “Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması Hakkında Avrupa Birliği Direktifi ve Türkiye’nin Durumu”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Cilt 21, Sayı 4, 2002. <<<https://www.jurix.com.tr/article/5975>>> (Erişim T: 15.02.2024) (Mesafeli)
- AKİPEK, Jale/AKINTÜRK Turgut/ATEŞ, Derya:** Eşya Hukuku, Beta Yayınevi, İstanbul, 2018.
- AKKURT, Sinan Sami:** “Kişisel Veri Kavramının Hukuki Niteliğine İlişkin Yaklaşımlara Mukayeseli Bir Bakış”, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, Cilt 2, Sayı 1, 2020, s. 20-32. <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1187007>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- AKPINAR, Musab Talha:** "An Analysis Of The Types Of Goods And Services Being Ordered Over The Internet", International Conference oneBusiness eGovernment, 2017.

- AKSOY, Hüseyin Can/ HALICIOĞLU, Mesut:** "AB ve Türk Hukuklarında Çerezler: Kişisel Verilerin Korunması Açısından Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme" *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1, 2021, s. 61-88. <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1788317>>> (Erişim T: 15.02.2024) (*Çerezler*)
- AKSOY, Hüseyin Can:** "Kişisel Verilerin İşlenmesi Kapsamında Rıza Unsuru ve Sınırlı Ehliyetsizlerin Durumu", Haluk Konuralp Anısına Armağan, Cilt 3, Ankara, 2009, s. 47-67. <<https://www.researchgate.net/publication/262875135_Kisisel_Verilerin_Islenmesi_Kapsaminda_Riza_Unsuru_ve_Sinirli_Ehliyetsizlerin_Durumu>> (*Rıza*)
- AKSOY, Hüseyin Can:** *Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Hakkı Yönünden Kişisel Verilerin Korunması*, Ankara, Çakmak Yayınevi, 2010. (*Kişisel Veri*)
- AKTÜRK YÜCEL, İpek Zeynep:** "Elektronik Sözleşmelerin Kurulması, Hüküm ve Sonuç Doğurması", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 27, Sayı 4, 2023, s. 3-36. <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3286424>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- AKYÖN, Fehmi Volkan:** "İnternet ve Elektronik Ticaret; Elektronik Ticaretin Dünyada ve Türkiye’de Gelişimi", İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2000. <<<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- ALTINIŞIK, Ulvi:** *Elektronik Sözleşmeler*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2003.
- ANTALYA, O. Gökhan/TOPUZ, Murat:** *Eşya Hukuku*, Cilt 4/1, Seçkin Yayınevi, Ankara 2019.
- ARICAN, Musa Kazım:** "Panteizm ve Panenteizm Tartışmaları Arasında Spinoza", *Beytulhikme An International Journal of Philosophy*, Cilt 3, Sayı 1, 2013, s. 17-32. <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/40535>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- ASLAN, Leyla Kemale:** "İnternet Üzerinden Yapılan Alışverişlerde Tüketicinin Korunması", *Tüketici Hukukunun Güncel Sorunları*, Ed. **ÇAĞRI ZEYTİN, Gözde** On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020.
- AŞIKOĞLU, Şehriban İpek:** "Veri Sorumlularının Aydınlatma Yükümlülüğü -Avrupa Birliği ve Türk Hukukunda-" *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, 2019, s. 41-65. <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/904836>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- ATAK, Songül:** "Avrupa Konseyi’nin Kişisel Veriler Açısından Sağladığı Temel Güvenceler", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı 87, 2010, s. 90-120. <<<https://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2010-87-606>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- AYAN, Mehmet:** *Eşya Hukuku*, Cilt II, Mülkiyet, Adalet Yayınevi, Ankara 2016.

AYÖZGER ÖNGÜN, Çiğdem: Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, Beta Yayınevi, İstanbul, 2019.

BADUR, Emel/ KURT KONCA Nesibe: "Kişisel Verilerin Hukuka Aykırı İşlenmesinden Doğan Zararların Tazmini ve Görevli Mahkeme" İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 13, Sayı 2, 2022, s. 476-490. <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2585121>>> (Erişim T: 15.02.2024) (*Hukuka Aykırı İşlenme*)

BADUR, Emel: "Kişisel Verilerin Kişiliğin Başlangıcı ve Sonu Ötesinde Korunması", Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 27, Sayı 3, 2023, s. 3-32. <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3074323>>> (Erişim T: 15.02.2024) (*Başlangıç*)

BADUR, Emel: Çocuğun Kişisel Verilerinin Korunması, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2023. (*Çocuk*)

BAŞ SÜZEL, Ece: Mesafeli Sözleşmeler ve İş Yeri Dışında Kurulan Sözleşmeler, On İki Levha Yayınevi, İstanbul, 2022.

BAŞALP, Nilgün: Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması, Yetkin Yayınevi, Ankara 2004.

BAYRAKTAR, Köksal: Özel Ceza Hukuku Hürriyete, Şerefe, Özel Hayata, Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar, Cilt 3, On İki Levha Yayınevi, İstanbul, 2018.

BAYRAM, Aziz Erman: "Güncel Gelişmeler Işığında Elektronik Sözleşmelerin Kurulması", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Cilt 28, Sayı 119, 2015, s. 331-366. <<<https://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2015-119-1498>>> (Erişim T: 15.02.2024)

BELGE, Ayşe Merve: "Özellikle Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Çerçevesinde İşçilerin Kişisel Verilerinin İhlali ve Korunması Yolları", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 19, Özel Sayı, 2017, s. 1025-1051. <<<https://search.trdizin.gov.tr/yayin/detay/303037>>> (Erişim T: 15.02.2024)

BERGKAMP Lucas/ DHONT John: "Data Protection in Europe and the Internet: An Analysis of the European Community's Privacy Legislation in the Context of the World Wide Web", The EDI Law Review, Volume 7, Issue 2, 2000. <<https://www.researchgate.net/publication/292106135_Data_protection_in_Europe_and_the_Internet_An_analysis_of_the_European_community's_privacy_legislation_in_the_context_of_the_world_wide_web>> (Erişim T: 15.02.2024)

BERREBY, David: "Click To Agree With What? No One Reads Terms Of Service, Studies Confirm", 2017. <<<https://www.theguardian.com/technology/2017/mar/03/terms-of-service-onlinecontracts-fine-print>>> (Erişim T: 15.02.2024)

BODUR, Pınar: "Kişisel Verilerin İşlenmesi, Silinmesi, Yok Edilmesi ve Anonim Hale Getirilmesi", İstanbul Barosu Dergisi, Cilt 96, Sayı 2, 2022, s. 245-257. <<<https://www.istanbulbarosu.org.tr/files/yayinlar/dergi/ibd20222/>>> (Erişim T: 15.02.2024)

BOZKURT, Habip: Kişisel Verilerin İşlenmesinin Hukuki Boyutu, Yetkin Yayınevi, Ankara 2021.

BÜTÜN YILMAZ, G. Derya: "Mesafeli Sözleşmelerin Kapsamı" Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 69, Sayı 2, 2020, s. 325-367. <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1473790>>> (Erişim T: 15.02.2024)

BYGRAVE, Lee: "Data Protection Pursuant to the Right to Privacy in Human Rights Treaties", International Journal of Law and Information Technology, Volume 6, Issue 3, 1998, s. 247-284. <<https://www.uio.no/studier/emner/jus/jus/JUR5630/v11/undervisningsmateriale/Human_rights.pdf>> (Erişim T: 15.02.2024)

CARVALHO, A. C./ MARTİNS, R./ ANTUNES, L: "How-to Express Explicit and Auditable Consent," 16th Annual Conference on Privacy, Security and Trust (PST), 2018. <<https://www.researchgate.net/publication/329069641_Howto_Express_Explicit_and_Auditable_Consent>> (Erişim T: 15.02.2024)

CATE, Fred H.: "The Changing Face of Privacy Protection in the European Union and The United States", Indiana Law Review, Volume 33, Issue 173, 1999, s. 173-232. <<<https://mckinneylaw.iu.edu/ilr/pdf/vol33p173.pdf>>> (Erişim T: 15.02.2024)

CİVELEK, YÜKSEL, Dilek: "Kişisel Verilerin Korunması ve Bir Kurumsal Yapılanma Önerisi" Devlet Planlama Teşkilatı Uzmanlık Tezi, 2011. <<<https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Kisisel-Verilerin-Korunmasi-ve-Bir-Kurumsal-Yapilanma-Onerisi-Dilek-Yuksel-Civelek.pdf>>> (Erişim T: 15.02.2024)

CUSTERS Bart / HOF, Simone Van Der/ SCHERMER Bart/ APPLEBY Sandra-BROCKDORFF, Noelle: "Informed Consent in Social Media Use- The Gap Between User Expectations and EU Personal Data Protection Law", Scripted, Volume 10, Issue 4, 2013. <<https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3047134>> (Erişim T:15.02.2023)

CUSTERS Bart/ DECHESNE Francien/Pieters Wolter/SCHERMER Bart/HOF, Simone Van Der: "Consent and Privacy", The Routledge Handbook of the Ethics of Consent, 2018. <<https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3383465>> (Erişim T:15.02.2024)

ÇAKAN, Cansu: "Kişilik Hakkı Kapsamında Korunan Bir Değer Olarak Kişisel Veriler", Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Sayı 2, 2013, s. 187-222. <<<https://www.jurix.com.tr/issue/220>>> (Erişim T: 15.02.2024)

ÇEKİN, Mesut Serdar: Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, On İki Levha Yayınevi, İstanbul, 2020.

ÇEKİRDEK, Meltem: “İnternet Üzerinden Satış Konu Edinen Sözleşmelerin Belirleyici Özellikleri”, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksel Lisans Tezi, Konya, 2019.
<<<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>>> (Erişim T: 15.02.2024)

ÇELİK, Yeşim: “Özel Hayatın Gizliliğinin Yansıması Olarak Kişisel Verilerin Korunması ve Bu Bağlamda Unutulma Hakkı”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı 32, 2017, s. 391-410.
<<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/981639>>> (Erişim T: 15.02.2024)

ÇELİKEL, Serdar: "Kişisel Verilerin İşlenmesinde, Açık Rıza Hukuka Uygunluk Nedeninin, 95/46 Sayılı Direktif ve GDPR’la Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi", Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Sayı 17, 2021, s. 161-190.
<<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1844531>>> (Erişim T: 15.02.2024) (*Açık Rıza*)

ÇELİKEL, Serdar: Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Kapsamında Veri Sorumlusu ve Veri Sorumlusunun Yükümlülükleri, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2022. (*Veri Sorumlusu*)

DEMİROL, Hilal: “II. Dünya Savaşı Sırasında Almanya’nın Yahudi Siyasetine Karşı Türk Diplomasisi”, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elâzığ, 2020.
<<<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>>> (Erişim T: 15.02.2024)

DENİZ ÖZER, Miray: "Mesafeli Sözleşmelerde Tüketicinin Kişisel Verilerinin Korunması", Yıldırım Beyazıt Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı 1, 2023, s. 311-344. <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2690633>>> (Erişim T: 15.02.2024)

DEVELİOĞLU, Hüseyin Murat: 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ile Karşılaştırmalı Olarak Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü uyarınca Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, On İki Levha Yayıncılık, Ankara, 2017.

DÖNMEZ, Zeynep: "Avrupa Birliği’nde Tüketici Hukuku Alanında Kanunlaştırma Hareketleri ve Tüketicinin Korunması Modelleri", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt 22, Sayı 3, 2016, s. 953-968.
<<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/333935>>> (Erişim T: 15.02.2024)

DURAL Mustafa/ /ÖĞÜZ, Tufan: Türk Özel Hukuku- Kişiler Hukuku, Cilt 2, Filiz Kitabevi İstanbul, 2021.

DÜLGER, Murat Volkan: "KVKK ve GDPR Bağlamında Veri Sahibinin Başvuru Hakkı: Veri Sorumlusu Cevap Verirken Nelere Dikkat Etmelidir?", 2021.
<<https://www.researchgate.net/publication/349552677_KVKK_ve_GDPR_Baglaminda_Veri_Sahibinin_Basvuru_Hakki_Veri_Sorumlusu_Cevap_Verirken_Nelere_Dikkat_Etmelidir>> (Erişim T: 15.02.2024)

- DÜLGER, Murat Volkan:** "Veri Sorumluları Sicili Hakkında Yönetmelik'in Getirdikleri ve Yönetmelikte Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar (The Issues Brought by the Regulation on the Data Controllers Registry and the Matters to be Considered in the Regulation)", 2021. <<https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3792244>> (Erişim T: 15.02.2024)
- DÜLGER, Murat Volkan:** "İnsan Hakları ve Temel Hak ve Özgürlükler Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması", İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 5, Sayı 1, 2018, s. 71-143. <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1102271>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- DÜLGER, Murat Volkan:** "Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik'in Getirdikleri ve Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar", 2021. <<https://www.researchgate.net/publication/349532923_Kisisel_Verilerin_Silinmesi_Yok_Edilmesi_Veya_Anonim_Hale_Getirilmesi_Hakkindaki_Yonetmelik_in_Getirdikleri_Ve_Dikkat_Edilmesi_Gereken_Hususlar>> (Erişim T: 15.02.2024)
- DÜLGER, Murat Volkan:** "Sağlık Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması ve Hasta Mahremiyeti", İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, 2014. <<<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1102137>>> (Erişim T: 15.02.2024) (*Sağlık*)
- DÜLGER, Murat Volkan:** Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, Hukuk Akademisi, İstanbul, 2020.
- ER, Esra Habibe:** "Mobil Uygulamalarda Kişisel Verilerin Korunması", İstanbul Bilgi Üniversitesi Lisansüstü Programlar Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2020. <<<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>>> (Erişim T:15.02.2024)
- ER, Ünal:** Sağlık Hukuku, Savaş Yayınevi, Ankara, 2008.
- ERARSLAN, Sevgi:** Özel Nitelikte Kişisel Verilerin İşlenmesinde Açık Rızanın Aranmadığı Haller, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020.
- EREN, Fikret:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2019. (*Genel*)
- EREN, Fikret:** Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2017. (*Özel*)
- EREN, Fikret:** Mülkiyet Hukuku, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2023. (*Mülkiyet*)
- ERMENEK, İbrahim:** "Yargı Kararları Işığında Tüketici Sorunları Hakem Heyetleri ve Bu Alanda Ortaya Çıkan Sorunlara İlişkin Çözüm Önerileri", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 17, Sayı 2, 2013, s. 563-630. <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/789291>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- ERTAŞ, Şeref:** Eşya Hukuku, Barış Yayınları, İzmir, 2017.

- ESENER, Turhan/GÜVEN, Kudret:** Eşya Hukuku, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2017.
- FARMER, John Alan:** “The Spector of Crypto-anarchy: Regulating Anonymity-Protecting Peer-ToPeer Networks”, Fordham Law Review., Volume 72, Issue 3, 2003, s. 725-784. <<<https://core.ac.uk/download/pdf/144225447.pdf>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- FUSTER, Gloria Gonzalez:** The Emergence of Personal Data Protection as a Fundamental Right of the EU, Springer, 2014.
- GEZDER, Ümit:** Mesafeli Sözleşmeler, Beta Yayınevi, İstanbul, 2006. (*Mesafeli*)
- GEZDER, Ümit:** Mukayeseli Hukuk Açısından İnternette Akdedilen Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması, Beta Yayınevi, İstanbul, 2004. (*İnternet*)
- GÖÇMEN UYARER, Sinem:** Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Türk Ceza Kanunu Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2019.
- GÜL, Muhammed Emin:** “Kişisel Veri İşleme Şartlarından Açık Rıza”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. <<<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- GÜLSEREN, Fehmi Şener:** “Hastanın Mahremiyet İsteme Hakkı”, Lefke Avrupa Üniversitesi, 5. Sağlık Hakkı ve Sağlık Hukuku Sempozyumu, 2013, Lefkoşa, Editörler: **SARP, Nilgün/ DOĞAN, Cahid**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014.
- GÜNEŞ, Ahmet M.;** Avrupa Birliği Hukukuna Giriş, Ekin Yayınevi, İstanbul, 2013. (*AB*)
- GÜNEŞ, Zeynep Naz:** Finansal Hizmetlere İlişkin Mesafeli Sözleşmeler, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018. (*Finansal*)
- GÜRLER, Halil Emre:** “Türk Hukukunda Kişisel Verilerin İşlenmesinin Sınırları”, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt 93, Sayı 5, 2019, s. 38-59. <<<https://www.istanbulbarosu.org.tr/files/yayinlar/dergi/doc/ibd20195.pdf>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- GÜRPINAR, Damla:** “Kişisel Verilerin Korunamamasından Doğan Hukuki Sorumluluk”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 19, Özel Sayı, 2017, s. 679-694. <<<https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2017/11/18-DAMLA-GURPINAR.pdf>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- GÜRSES, Davut;** “6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a Göre Tüketici Kredisi Sözleşmelerinde Cayma Hakkı”, Legal Hukuk Dergisi, Cilt 12, Sayı 140, 2014, s. 265-304. <<<https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/174920>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- GÜRSOY, T. Kemal/ EREN, Fikret/ CANSEL, Erol:** Türk Eşya Hukuku, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1978.

- HALAÇOĞLU, Dila Nur:** Mesafeli Elektronik Sözleşmelerde Tüketicilerin Kişisel Verilerinin Korunması, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2022.
<<<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- HAMAMCIOĞLU, Esra:** "Elektronik Ticaretin Hukuksal Boyutu." Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 35, 2018, s. 43-72.
<<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/645758>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- HAN, Işık Aslı:** “Kişisel Verilerin İşlenmesi Bağlamında Hukuka Uygunluk Sebebi Olarak Veri Sahibinin Rızası”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 18, Sayı 1, 2019, s. 417-459.
<<<https://jurix.com.tr/article/19114>>> (Erişim T:15.02.2024)
- HAUBEN, Michael:** "History of ARPANET", Issue 17, 2007, p. 1-20.
<<<https://jbcoco2018.index9.com/Arpa-Arpanet-Internet.pdf>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- HAVAN, Emirhan Muhammet:** “Kişisel Verilerin Sözleşmeye Konu Olması”, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2023.
<<<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- HELVACI, Serap:** Türk ve İsviçre Hukuklarında Kişilik Hakkını Koruyucu Davalar, Beta Yayınevi, İstanbul, 2001.
- HENKOĞLU, Türkay:** Bilgi Güvenliği ve Kişisel Verilerin Korunması, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2015.
- HİZARCI, Emine:** 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunun AB Veri Koruma Hukuku Işığında Değerlendirilmesi, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2020.
- HORMOZI, Amir M.:** “Cookies and Privacy”, Information Systems Security, 2005.
<<https://www.researchgate.net/publication/220449765_Cookies_and_Privacy>> (Erişim T:15.02.2024)
- HUMBY, Clive:** "Data is the new oil", Proc. ANA Sr. Marketer's Summit, Evanston, IL, USA 1, 2006.
- İNAL, Emrehan:** E-Ticaret Hukukundaki Gelişmeler ve İnternette Sözleşmelerin Kurulması, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2005.
- İZGİ, M. Cumhuri:** “Mahremiyet Kavramı Bağlamında Kişisel Sağlık Verileri”, Türkiye Biyoetik Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, 2014, s. 25-37.
<<https://jag.journalagent.com/tjob/pdfs/TJOB_1_1_25_37.pdf>> (Erişim T: 15.02.2024)
- KARA, İlhan:** Yeni Kanuna Göre Tüketici Hukuku, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2023.

- KAYA, Afra Ece:** “Kişilik Hakkı Olarak Kişisel Veriler ve Yeni Kişisel Verilerin Korunması Kanunu”, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt 12, Sayı 125, 2017, s. 67-80. <<<https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/225318/kisilik-hakki-olarak-kisisel-veriler-ve-yeni-kisisel-verilerin-korunmasi-kanunu>>> (Erişim T: 15.02.2024) (*KİŞİLİK*)
- KAYA, Cemil:** Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassas (Kişisel) Veriler ve İşlenmesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 2011, Cilt 69, Sayı 1-2, s. 317-334. <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/97634>>> (Erişim T: 15.02.2024) (*AB*)
- KAYA, Ferman:** E-Ticaret Hukuku ve Tüketici Hukukundaki Uygulamaları, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020. (*E- Ticaret*)
- KEPENEK, Yakup:** Ekonomik Yönleriyle Elektronik Ticaret, Remzi Kitabevi, Ankara, 1999.
- KESKİN, Dilşad/DEMİRCİOĞLU, H. Reyhan:** Medeni Hukuk-II (Eşya Hukuku – Miras Hukuku), Seçkin Yayınevi, Ankara 2018.
- KILIAN, Wolfgang:** “Germany” Global Privacy Protection, United Kingdom 2008. <<<https://books.google.com.tr/books?id=L2I2Lrf1BeYC&lpq=PP1&hl=tr&pg=PR4#v=onepage&q&f=false>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- KILIÇ, Muhammed Harun:** “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Çerezler”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2022. <<<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- KILIÇOĞLU, M. Ahmet:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Turhan Yayınevi, Ankara, 2020. (*Borçlar*)
- KILIÇOĞLU, M. Ahmet:** Medeni Hukuk, Turhan Yayınevi, Ankara, 2019. (*Medeni*)
- KILINÇ, Doğan:** Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 61, Sayı 3, 2012, s. 1089-1169. <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/623968>>> (Erişim T:15.02.2024)
- KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip/ HATEMİ/SEROZAN/ARPACI:** Borçlar Hukuku, Cilt 1, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2014.
- KORKMAZ, İbrahim:** “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Bir Değerlendirme”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Cilt 29, Sayı 124, 2016, s. 81-152. <<<https://tbddergisi.barobirlik.org.tr/m2016-124-1571>>> (Erişim T:15.02.2024) (*Değerlendirme*)
- KORKMAZ, İbrahim:** Kişisel Verilerin Ceza Hukuku Kapsamında Korunması, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2019. (*Ceza*)

- KÖKSALAN, Elçin:** Kişisel Veri Gizliliği ve Dijital Çağda Mahremiyet: Sesli Sanal Asistanlar, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksel Lisans Tezi, Adana, 2022.
<<<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- KULAK, Hakan:** “COVID-19 Pandemisinin E-Ticaret Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi”, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Cilt 7, Sayı 12, 2023, s. 333-362. <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2534706>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- KUNER, Christopher:** European Data Protection Law, Oxford, 2007.
- KUNTALP, Erden:** Karışık Muhtevalı Akit (Karma Sözleşme), Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara ,2013.
- KURUL, Eslem/KAYIRAK MECDİ, Meltem:** “Prenatal ve Postnatal Dönemde Genetik Danışmanlık: Hemşirenin Rol ve Sorumluluğu”, Health Pro Research, Cilt 4, Sayı 3, 2022, s. 193-201. <<<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2327113>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- KÜÇÜKPEHLİVAN, Olcay:** “Sözleşmelerin İnternet Aracılığı ile Kurulması ve Geçerliliği”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006. <<<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- KÜZECİ, Elif:** “İstatistikî Birimler ve Bilgilerin Geleceğini Belirleme Hakkı”, İnsan Hakları Yıllığı, Cilt 32, 2014, s. 53-75. <<<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1734107>>> (Erişim T: 15.02.2024) (*İstatistik*)
- KÜZECİ, Elif:** Kişisel Verilerin Korunması, On İki Levha Yayınevi, İstanbul, 2020.
- MAGUIRE, Grady:** "E-Commerce: A Statistical Market Analysis and Forecast of Emerging Trends", International Journal of Management, Technology and Engineering, 2011. <<<https://www.csustan.edu/sites/default/files/honors/documents/journals/crossings/Maguire.pdf>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- MARİNCİC, S. Alexander:** "Nikola Tesla and the Wireless Transmission of Energy," in *IEEE Transactions on Power Apparatus and Systems*, Volume Pas-101, Issue 10, 1982, p. 4064-4068. <<https://www.ittc.ku.edu/~callen/energy_harvesting/Marinic1982TPASpp4064-4068pp.pdf>> (Erişim T: 15.02.2024)
- McCARTNEY, Scott:** ENIAC; The triumphs and tragedies of the world's first computer, Walker&Company, 1999.

MCDONALD, Aleecia/ CRANOR, Lorrie Faith: “Beliefs and Behaviors: Internet Users’ Understanding of Behavioral Advertising”, Carnegie Mellon University, School of Computer Science and Carnegie Institute of Technology, 2010. <<[<https://deliverypdf.ssrn.com/delivery.php?ID=254067068126021015112008087031089105022014038021002005108125076028021072000127074120033036018034122000060030124012012094004007025085028077060104091088107022072022071014042085123065107064113116087027003107115125113116080122019079109070028106120098068029&EXT=pdf&INDEX=TRUE>](https://deliverypdf.ssrn.com/delivery.php?ID=254067068126021015112008087031089105022014038021002005108125076028021072000127074120033036018034122000060030124012012094004007025085028077060104091088107022072022071014042085123065107064113116087027003107115125113116080122019079109070028106120098068029&EXT=pdf&INDEX=TRUE)>> (Erişim T: 15.02.2024)

MERİÇ, Nedim: “Mesafeli Sözleşmelerin Kurulması ile Cayma Hakkının Kullanılmasına İlişkin 4077 sayılı Kanunun Hükümlerinin TBK ve HMK Bakımından Değerlendirilmesi”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Sayı 1, 2013, s. 103-124. <<[<https://www.jurix.com.tr/article/4029#>](https://www.jurix.com.tr/article/4029#)>> (Erişim T: 15.02.2024)

NALBANTOĞLU, Seray: “Bir Temel Hak Olarak Unutulma Hakkı”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı:35, 2009, s. 583-605. <<[<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/980809>](https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/980809)>> (Erişim T: 15.02.2024)

OĞUZ, Habip: “Elektronik Ortamda Kişisel Verilerin Korunması, Bazı Ülke Uygulamaları ve Ülkemizdeki Durum”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Cilt 2, Sayı 3, 2014, s. 1-38. <<[<https://docplayer.biz.tr/2721495-Elektronik-ortamda-kisisel-verilerin-korunmasi-bazi-ulke-uygulamalari-ve-ulkemizdeki-durum-1.html>](https://docplayer.biz.tr/2721495-Elektronik-ortamda-kisisel-verilerin-korunmasi-bazi-ulke-uygulamalari-ve-ulkemizdeki-durum-1.html)>> (Erişim T: 15.02.2024) (*Elektronik*)

OĞUZ, Sefer: “Kişisel Verilerin Korunması Hukukunun Genel İlkeleri”, Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, Cilt 13, Sayı 2, 2018, s. 121-138. <<[<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/609053>](https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/609053)>> (Erişim T: 15.02.2024) (*Kişisel*)

OĞUZMAN, Kemal/ BARLAS, Nami: Medeni Hukuk Giriş-Kaynaklar-Temel Kavramlar, On İki Levha Yayınevi, İstanbul, 2021.

OĞUZMAN, Kemal/ ÖZ, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt 1, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2017.

OĞUZMAN, M. Kemal/SELİÇİ, Özer/OKTAY-ÖZDEMİR, Saibe: Eşya Hukuku, Filiz Kitabevi, İstanbul 2015.

ORHAN, Uğur: “Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Türk Ceza Hukuku Düzenlemeleri Üzerine Değerlendirmeler”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt 70, Sayı 4, 2022, s. 1359-1384. <<[<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1694439>](https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1694439)>> (Erişim T: 15.02.2024)

OZANOĞLU, Hasan Seçkin: “Tüketici Sözleşmeleri Kavramı (Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun’un Maddi Anlamda Uygulama Alanı)”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 50, Sayı 1, 2001, s. 55-90. <<[<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/629327>](https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/629327)>> (Erişim T: 15.02.2024)

ÖMEROĞLU, Abdullah: “Kişilik Haklarının Alkaya-Türkiye Davası Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması Hukukuna Göre İncelenmesi”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Sayı 15, 2020, s. 309-342. <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1167647>>> (Erişim T: 15.02.2024)

ÖRNEK BÜKEN, Nüket/ ZEYBEK ÜNSAL, Çağrı: “Kişisel Verilerin Korunması Kanununun Biyomedikal Alana Yansımaları Açısından Değerlendirilmesi”, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 7, Sayı 2, 2017, s. 33-54. <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/744966>>> (Erişim T:15.02.2024)

ÖZDEMİR COŞKUN, Nazlıhan: Kişisel Verilerin Korunması ve İşlenmesi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2022. <<<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>>> (Erişim T:15.02.2024)

ÖZDEMİR KOCASAKAL, Hatice: Elektronik Sözleşmelerden Doğan Uyuşmazlıkların Çözümünde Uygulanacak Hukukun ve Yetkili Mahkemenin Tespiti, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2003.

ÖZDEMİR, Hayrunnisa: Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2009.

ÖZDEMİR, Hayrunnisa: E-Ticaret Sektöründe Tüketici Hukuku Uygulamaları, Aristo Yayıncılık, İstanbul, 2017. (*E-Ticaret*)

ÖZEL, Kadir Can: “Ana Hatlarıyla Kişisel Verilerin Korunmasının Tarihsel Süreci ile Amacı ve Kişisel Verilerin Korunması Hakkı”, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt 94, Sayı 2, 2020, s. 115-147. <<https://www.researchgate.net/publication/340536225_Ana_Hatlariyla_Kisisel_Verilerin_Korunmasinin_Tarihsel_Sureci_ile_Amaci_ve_Kisisel_Verilerin_Korunmasi_Hakki>> (Erişim T: 15.02.2024)

ÖZKAN, Oğulcan: Kişisel Verilerin Korunması, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2020.

ÖZKAN, Yekta Ogun: “Mesafeli Sözleşmeler”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019. <<<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>>> (Erişim T: 15.02.2024)

ÖZSÖKER, Gökberk: Tüketici Hakem Heyetleri, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2019.

ÖZSUNAY, Ergun; Avrupa Birliği Hukuku ve Türkiye-AB İlişkileri, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2015.

ÖZTAN, Bilge: Kişiler Hukuku, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2021.

ÖZTEKİN, Alp: Teori ve Uygulamada Türk İnternet Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021.

- ÖZTÜRK, Bahri/ ALTINOK ÇALIŞKAN, Elif:** “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Genel Değerlendirmeler ve Anayasaya Aykırılık Sorunu”, *Fasikül Hukuk Dergisi*, Cilt 10, Sayı 100, 2018, s. 277-336.
- PRINS, Corien:** “When Personal Data, Behavior And Virtual Identities Become A Commodity: Would A Property Rights Approach Matter? Scripted, Volume 3, Issue 4, 2006. <<<https://script-ed.org/wp-content/uploads/2016/07/3-4-Prins.pdf>>> (Erişim T:15.02.2024)
- RİCCARDİ, J. Lee:** “The German Federal Data Protection Act of 1977: Protecting the Right to Privacy?”, *Boston College International and Comparative Law Review*, Volume 6, Issue 1, 1983. <<<https://core.ac.uk/download/pdf/80399406.pdf>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- ROGERS, M. Kevin:** *Internet and the Law*, Palgrave, 2011.
- SAĞLAM, İpek:** *Elektronik Sözleşmeler*, Legal Yayınevi, İstanbul, 2007.
- SAMUELSON, Pamela:** “Privacy as Intellectual Property?”, *Stanford Law Review*, Volume 52, Issue 5, 2000. <<<https://doi.org/10.2307/1229511>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- SARIAKÇALI, Turgay:** *İnternet Üzerinden Akdedilen Sözleşmeler*, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2021.
- SEROZAN, Rona:** “Kişilik Hakkının Korunmasıyla İlgili Bazı Düşünceler”, *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, Cilt 11, Sayı 14, 1977, s. 93-112. <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/14235>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- SEROZAN, Rona:** *Eşya Hukuku*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2014. (*Eşya*)
- SINAR, Hasan:** *İnternet ve Ceza Hukuku*, Beta Yayınevi, İstanbul, 2001.
- SİRMEN, A. Lâle:** *Eşya Hukuku*, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2018.
- SÖZER, Bülent:** *Elektronik Sözleşmeler*, Beta Yayınevi, İstanbul, 2002.
- STEENNOT, Reinhard:** “The Right Of Withdrawal Under the Consumer Rights Directive As A Tool To Protect Consumers Concluding A Distance Contract”, *Computer Law & Security Review*, Volume 29, Issue 2, 2013. <<<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S026736491300023X> 12.07.2021>> (Erişim T: 15.02.2024)
- SÜTÇÜ SERT, Selin:** “Çocukların Kişisel Verilerinin Korunması”, *Kişisel Verilerin Korunması Alanında Yeni Gelişmeler Sempozyumu*, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi; İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, KVKK, Ed: **ÖZCAN, Hüseyin/BAŞAR, Mehmet/ORMANOĞLU, Derya/KAYIŞ, Ferhat**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s. 193-203.
- SÜTÇÜ SERT, Selin:** 6502 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Hükümlerine Göre Tüketicinin Cayma Hakkı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.

- ŞAHİN MCCARTHY, Oya/ DİNÇ, Mutlu:** Tüketici Hukuku Davaları, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2017.
- ŞAHİN, Turan:** “Elektroni Sözleşmelerin Kuruluşuna İlişkin İrade Beyanları ve Bu Beyanların Geri Alınması”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 95, 2011, s. 331-376. <<<https://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2011-95-728>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- ŞENER, Mete:** "Ekranın Gücü", TRT Akademi, Cilt 4, Sayı 7, 2019, s. 148-169. <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/638788>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- ŞİMŞEK Oğuz:** Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, Beta Yayınevi, Ankara, 2008.
- TEKELİOĞLU, Numan:** "Mecelle'de ve Türk Borçlar Kanunu'nda Satış Sözleşmesinin Kurulması ve Unsurları", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 25, Sayı 2, 2017, s. 485-521. <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/387041>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- TEKÇE, Ayşegül:** “Mesafeli Satış Sözleşmeleri ve Bu Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması”, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 3, Sayı 1, 2021, s. 224-276. <<<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1743625>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- TOPALOĞLU, Mustafa:** “Mesafeli Sözleşmeler”, Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 2, Sayı 3, 2016, s. 13-50. <<https://hukuk.beykent.edu.tr/docs/librariesprovider8/say%C4%B1lar/yil-2016-cilt-2-sayi-3.pdf?sfvrsn=1125a664_4>> (Erişim T: 15.02.2024) (Mesafeli)
- TOPALOĞLU, Mustafa:** Bilişim Hukuku, Karahan Kitabevi, Adana, 2005. (Bilişim)
- TURAN, Gamze:** “Elektronik Sözleşmeler ve Elektronik Sözleşmelere Uygulanacak Hukukun Tespiti” Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 77, 2008, s. 87-119. <<<https://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2008-77-433>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- TURAN, Metin:** Karşılaştırmalı Hukukta Kişisel Verilerin Korunması, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021.
- UYGUR, Eren:** “E-Ticaret ve Türkiye’deki Durumu”, Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010. <<<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- VÁRKONYI GÜLTEKİN, Gizem:** “Yolcu İsim Kayıtlarının Terörle Mücadele Kapsamında Yurt Dışına Yasal Aktarımı: Avrupa Birliği Uygulamaları ve Türkiye”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 132, 2017, s. 339-382. <<<https://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2017-132-1690>>> (Erişim T: 15.02.2024)

- WISE, David:** "The Google Story", Strategic Direction, 2007.
<<https://www.researchgate.net/publication/280188844_The_Google_Story>>
(Erişim T: 15.02.2024)
- VURALOĞLU, Mehmet OĞuz:** "Kişisel Verilerin İşlenmesi Suretiyle Kişilik Hakkı İhlalinde Kazancın Devri Talebi", Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Dergisi, Cilt 15, Sayı 1, 2020, s. 181-203.
<<<https://www.acarindex.com/pdfs/854772>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- YARAR, Karen:** Elektronik Ticarete Mesafeli Satış Sözlēşmelerinde Cayma Hakkı, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2023.
<<<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- YEşİLYURT, Alı:** "Hastanın Kişisel Verilerinin Korunması ve İdarenin Yükümlölükleri", Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Dergisi, Cilt 9, Sayı 2, 2014, s. 215-277. <<<https://www.acarindex.com/erciyes-universitesi-hukuk-fakultesi-dergisi/the-protection-of-the-patient39s-personal-data-and-the-obligations-of-the-administration-641932>>> (Erişim T:15.02.2024)
- YILDIRIM, Abdülkerim:** Mesafeli Sözlēşmelerde Tüketicinin Korunması, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2009. (Mesafeli)
- YILDIRIM, Abdülkerim:** "Mesafe Satımı" İle "Mesafeli Satım" Kavramları Üzerine Karşılaştırılmal Bir İnceleme", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Dergisi, Cilt 9, Sayı 1-2, 2005, s. 127-152. <<https://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/9_6.pdf>> (Erişim T: 15.02.2024) (Kavram)
- YILDIRIM, Yasin:** "Elektronik Ticaret Güvenliğine Yönelik Yasal Düzenlemeler: Türkiye ve Birleşik Krallık Yasal Düzenlemelerinin Karşılaştırılmal Bir İncelemesi", Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019. <<<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>>> (Erişim T: 15.02.2024) (Elektronik)
- YILDIZ, İlknur/ KANAK, Mehmet:** "Çocukların dijital teknoloji kullanımı ve ebeveyn yaklaşımları: kesitsel bir çalışma", Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care, Cilt 15, Sayı 2, 2021, s. 306-314. <<<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1794977>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- YILMAZ, Sabire Sanem:** Tıp Alanında Kişisel Verilerin Korunması, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020.
- YÜCEDAĞ GÖZTEPE, Nafiye:** "Mesafeli Sözlēşmelerde Tüketicinin Cayma Hakkı", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Sayı 27, 2016, s. 667-690. <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/982043>>> (Erişim T: 15.02.2024)
- YÜCEDAĞ, Nafiye:** "Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Genel İlkeler", Kişisel Verileri Koruma Dergisi 2019, Cilt 1, Sayı 1, s. 47-63. <<<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/737938>>> (Erişim T: 15.02.2024)

ZEVLİLER, Aydın/ AYDOĞDU, Murat: Tüketicinin Korunması Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2004.

ZEVLİLER, Aydın/ GÖKYAYLA, K. Emre: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, Vedat Kitapçılık, Ankara, 2016.

ZEVLİLER, Aydın/ ÖZEL, Çağlar: Tüketicinin Korunması Hukuku Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2016.

ZEVLİLER, Aydın/ACABEY, M. Beşir/GÖKYAYLA, K. Emre: Medeni Hukuk, Seçkin Yayınevi, Ankara 2000.

ZEYBEK, Hasan: "Dijital Bankacılık", Mali Çözüm Dergisi, Sayı 28, 2018, s. 79-107. <<<https://www.acarindex.com/mali-cozum/dijital-bankacilik-324379>>> (Erişim T: 15.02.2024)

ZOR, Abdülhamid: Veri Sorumlusunun Yükümlülükleri ve Bu Yükümlülükleri İhlalinden Doğan Özel Hukuk Sorumluluğu, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020.

<<<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/personal>>>

<<<https://sozluk.gov.tr/>>>

<<<https://www.ab.gov.tr/files/pub/antlasmalar.pdf>>>

<<https://www.amazon.com.tr/ref=nav_logo>>

<<<https://www.boyner.com.tr/>>>

<<https://www.defacto.com.tr/tum-urunler?filtre=kategori:atlet,ic-giyim-atlet&gad_source=1&gclid=Cj0KCQiAwbitBhDIARIsABfFYIL_s_HOJ5dCWfT7RfNVzLW6kBAXszDRWw64PQaVsqx9FrIRNb_k-yMaAvdzEALw_wcB>>

<<<https://www.hepsiburada.com/>>>

<<https://www.koton.com/?gad_source=1&gclid=Cj0KCQiAwbitBhDIARIsABfFYIJhtWX_uyG4zthxvPnyBzFddW2gea4UO5NylWjEzCCY0tYIXpqvoUaAi0yEALw_wcB>>

<<<https://www.kvkk.gov.tr/Icerik/5406/Kurul-Karar-Ozetleri>>>

<<<https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/0517c528-a43d-49f5-b1eb-33dc666cb938.pdf>>>

<<<https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/28d8adba-2b41-41b2-bf36-d0ff0d845666.pdf>>>

<<<https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/a1fca030-7f7e-4e61-bd70-8da57160199b.PDF>>>

<<<https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/bc1cb353-ef85-4e58-bb99-3bba31258508.pdf>>>

<<<https://www.kvkk.gov.tr>>>

<<<https://www.lcwaikiki.com/tr-TR/TR/>>>

<<<https://www.levis.com.tr/>>>

<<<https://www.mevzuat.gov.tr/>>>

<<<https://www.mfa.gov.tr/>>>

<<https://www.n11.com/?gclid=Cj0KCQiAwbitBhDIARIsABfFYILaOnAjxAKbK_ZxVXScugEwij6Up_zQiyER92QVVNdcu5GHUrOI28caAivoEALw_wcB>>

<<<https://www.resmigazete.gov.tr>>>

<<<https://www.trendyol.com/>>>

<<https://www2.hm.com/tr_tr/index.html>>

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Nurdan Pelda ACAR

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Ufuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Yüksek Lisans Öğrenimi : Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk
Anabilim Dalı

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi

Stajlar : Ejder Hukuk Danışmanlık (2021-2022)

Meslek : Avukat / Ejder Hukuk Danışmanlık (2022- Halen)

Tarih : 22.04.2024